

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100152 1003

Lgy⁷⁰

Tredje upplagan 1983

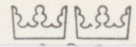
Läroplan för gymnasieskolan

Allmän del

SKOLOVERSTYRELSEN 1970

K. GÖTEBORGS UNIVERSITET

Pedagogiska biblioteket

Pedagogiska biblioteket

529

Lgy⁷⁰

LÄROPLAN
FÖR
GYMNASIESKOLAN

ALLMÄN DEL

Tredje upplagan 1983

SKOLÖVERSTYRELSEN

Utbildningsförlaget Stockholm

Utbildningsförlaget
Box 3071
103 61 Stockholm

Upplysningar och beställningsadress:
Liber
Kundtjänst Utbildningsförlaget
162 89 Stockholm
Telefon 08-739 96 60

Redaktion Gunnel Friberg
Formgivning och omslag Paul Hilber och Stig Kesselmark
Copyright 1983 Skolöverstyrelsen och Utbildningsförlaget
Tredje upplagan 3 4 5 6 7 8 9 10
ISBN 91-40-71034-3
Schmidts Boktryckeri, Helsingborg 1989.

FÖRORD

Läroplan för gymnasieskolan, som träder i kraft den 1 juli 1971, består av en **allmän del** (del I) och en **supplementdel** (del II), båda utgivna genom SÖ:s försorg enligt Kungl Maj:ts förordnande. Dessutom publiceras för vissa tvååriga linjer samt för de treåriga och fyraåriga linjerna särskilda **planeringssupplement** (del III). Den allmänna delen (del I) innehåller av Kungl Maj:t fastställda Mål och riktlinjer, tim- och kursplaner samt av SÖ utfärdade allmänna anvisningar. Supplementdelen (del II) innehåller kompletterande anvisningar och kommentarer för undervisningen i ämnen och kurser i anslutning till de genom Kungl Maj:ts beslut fastställda kursplaner samt av SÖ utfärdade allmänna kursplanerna. De för vissa linjer utgivna planeringssupplementen (del III) innehåller förslag till studieplaner i olika ämnen. Dessa förslag är avsedda som hjälp vid undervisningens planering och genomförande. Av praktiska skäl är supplementdelarna (del II och del III) uppdelade på häften, varierande i fråga om både omfång och karaktär. SÖ avser att efter hand revidera och komplettera supplementdelarna med hänsyn till erfarenheterna vid läroplanens tillämpning. SÖ är därför angelägen om att sådana erfarenheter på lämpligt sätt efter hand meddelas SÖ.

Stockholm den 29 december 1970

Kungl Skolöverstyrelsen

Förord till andra översedda upplagan

Ändringarna i denna upplaga föranleds av regeringsbeslut efter 1971-07-01.

Vidare har läroplanen försetts med en förteckning över gängse förkortningar som fastställts av SÖ. Dessa förkortningar har tillämpats i föreliggande upplaga.

Stockholm den 2 juni 1975

Skolöverstyrelsen

Förord till tredje upplagan

Ändringarna i denna upplaga föranleds av regeringsbeslut efter 1975-07-01 och berör tim- och kursplaner samt avsnittet Allmänna bestämmelser till timplanerna. De av SÖ utfärdade allmänna anvisningarna har däremot inte omarbetats eller reviderats. Skälet härtill är att ett omfattande försöks- och utvecklingsarbete inom gymnasieskolan planeras då denna upplaga utges. Inom utbildningsdepartementet förbereds en proposition som kommer att ange inriktningen för detta arbete och som därmed också kommer att bli ett måldokument för verksamheten i gymnasieskolan under den närmaste tidsperioden.

Stockholm den 24 oktober 1983

Skolöverstyrelsen

INNEHÅLL

GYMNASIESKOLANS LINJER (översikt) 9

MÅL OCH RIKTLINJER 15

ALLMÄNNA ANVISNINGAR 29

- Hem — skola — samhälle 30
- Skolans inre arbete 33
- Samverkan 33
- Undervisning 39
- Planering 48
- Information om eleverna och bedömning av deras arbete 55
- Läromedel 65
- Elevvård 70

TIMPLANER 75

- Tvåårig beklädnadsteknisk linje 76
- Tvåårig bygg- och anläggningsteknisk linje 78
- Tvåårig distributions- och kontorslinje 80
- Tvåårig drift- och underhållsteknisk linje 82
- Tvåårig ekonomisk linje 84
- Tvåårig el-teleteknisk linje 86
- Tvåårig fordonsteknisk linje 88
- Tvåårig jordbrukslinje 90
- Tvåårig konsumtionslinje 91
- Tvåårig livsmedelsteknisk linje 94
- Tvåårig musiklinje 96
- Tvåårig processteknisk linje 98
- Tvåårig skogsbrukslinje 100
- Tvåårig social linje 101
- Tvåårig social servicelinje 102
- Tvåårig teknisk linje 103
- Tvåårig trädgårdslinje 106
- Tvåårig träteknisk linje 107
- Tvåårig verkstadsteknisk linje 108
- Tvåårig vårdlinje 110
- Treårig ekonomisk linje 118
- Treårig humanistisk linje 120
- Treårig naturvetenskaplig linje 122

- Treårig samhällsvetenskaplig linje 124
- Fyraårig teknisk linje 125
- Alternativa timplaner 128
- Samordnade timplaner 136
- Allmänna bestämmelser till timplanerna 138

KURSPLANER 145

- Administration 146
- Allmän musikleära 147
- Allmän språkkunskap 147
- Analytisk och fysikalisk kemi 148
- Anatomi och fysiologi 148
- Animalieproduktion 150
- Anläggning 151
- Apparatteknik 152
- Arbetslivsorientering 153
- Arbetsmetodik 154
- Barn- och ungdomskunskap 155
- Barnvårdspraktik 158
- Barnkunskap 159
- Beklädnadsteknik 160
- Bild 160
- Bild, estetisk specialisering 161
- Biokemi 162
- Biologi 163
- Bleckblåsinstrument 163
- Bostads/miljökunskap 164
- Bygg- och anläggningsteknik 165
- Byggteknik 166
- Datakunskap 167
- Distribution 167
- Distributionskunskap 168
- Distributionspraktik 169
- Dramatik 169
- Drivning 170
- Ekonomikunskap 171
- El- och reglerteknik 171
- El-teleteknik 172
- Elanläggning 173

Eldriftteknik	174	Kinesiska	207
Elektronik	175	Klaverinstrument	207
Elkraft	177	Knäppinstrument	207
Ellära	178	Konst- och musikhistoria	207
Elmaskiner	179	Konstruktion By	208
Elteknik By	180	Konstruktion Ma	209
Elteknik Ke	180	Konsument- och varukunskap	210
Elteknik Ma	181	Konsumentkunskap	210
Energi	182	Kontorskunskap	212
Energi- och mätteknik	183	Kontorspraktik	212
Engelska	183	Kost- och konsumentkunskap	213
Ensemble	184	Kostkunskap	215
Ergonomi	184	Körsång	217
Familjekunskap	186	Lantbruksekonomi	217
Farmakologi	187	Lantbruksmaskiner och byggnads- underhåll	218
Fartygsteknik	188	Latin	218
Filosofi	189	Livsmedelsteknik	219
Finska	189	Markbyggnad	220
Fordonsteknik	189	Maskinlära	221
Formgivning	190	Maskinräkning och maskinbokföring	222
Franska	191	Maskinskrivning	223
Frilandsodling	191	Maskinskrivning och kontorskunskap	224
Fritt valt musikarbete	191	Maskinteknik Du	226
Fysik	192	Maskinteknik El	227
Fysikalisk kemi	193	Matematik	227
Fysikalisk kemi med analys	193	Mikrobiologi och hygien	231
Företagsekonomi	194	Miljövårdsteknik	232
Grekiska	197	Moderna språk	233
Hemspråk	198	Musik	235
Historia	199	Musik, estetisk specialisering	236
Hus- och stadsplanering	200	Musikhistorisk orientering	237
Husbyggnad	200	Naturkunskap	237
Hälsa och hygien	201	Naturvård	238
Hälsokunskap	201	Organisk kemi	239
Hälsovård och hemsjukvård	202	Portugisiska	240
Idrott	203	Processteknik	240
Italienska	204	Produktion By	241
Kemi	204	Produktion Ma	242
Kemiteknik	206		

- Produktionsteknik 243
Psykologi 244
Redovisning 246
Redovisning och distribution 247
Reglerteknik El 248
Reglerteknik Ma 248
Religionskunskap 249
Ryska 249
Rättskunskap 250
Rörelse 250
Samhällskunskap 251
Sjukdomslära 253
Skogsproduktion 254
Skolverkstadspraktik 255
Slagverksinstrument 255
Slöjd 256
Social servicekunskap 256
Social servicepraktik 259
Social- och familjekunskap 260
Socialkunskap 262
Socialmedicin 263
Spanska 263
Specialarbete By 264
Specialarbete Ke 264
Specialarbete Ma 265
Specialidrott 265
Stenografi 266
Stråkinstrument 267
Svenska 267
Svenska som främmande språk 268
Systematik 269
Sång/instrument 269
Teknisk kemi 270
Teknologi 271
Teknologi El och Ke 271
Teknologi Ma 272
Telekommunikation 273
Textilkunskap 274
Textilkunskap, sömnad 275
Textilkunskap, vävning 276
Träblåsinstrument 277
Träteknik 277
Tyska 277
VVS 278
Verkstadsteknik 278
Vårdkunskap 279
Vårdpraktik 285
Växthusodling 288
Växtodling 289
Yrkesprofilering 290
Alfabetisk förteckning över ämnen och
ämnesförkortningar för gymnasieskolans
linjer 294

REGISTER 297

GYMNASIESKOLANS LINJER (översikt)

årskurs 1

årskurs 2

Be**BEKLÄDNADSTEKNISK LINJE**

	Gren för damkläder, Da
	Gren för herrkläder, Hr

Ba**BYGG- OCH ANLÄGGNINGSTEKNISK LINJE**

	Gren för betongteknik, Bt
	Gren för byggnadsträteknik, Tg
	Gren för murare, Mr
	Gren för gatu-, väg- och ledningsteknik, Ga
	Gren för bergteknik, Br
Gren för värme- och sanitetsmontörer, Vv	
Gren för målare, MI	
Gren för byggnadspåtslagare, PI	
Gren för golvläggare, Go	

Dk**DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE**

	Gren för distribution, Di
	Gren för kontor, Kt uppdelad i
	Siffervariant, Si
	Skrivvariant, Sk

Du**DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE**

	Gren för energiteknik, En
	Gren för fartygteknik, Ft
	Gren för eldriftteknik, Ed

	årskurs 1	årskurs 2
Ek	TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE	

	årskurs 1	årskurs 2
Et	EL-TELETEKNISK LINJE	
		Gren för elektriker, Ei
		Gren för telereparatörer, Ti
		Gren för styr- och reglertekniker, Sr
		Gren för telemontörer, Tm
		Gren för kontorsmaskinreparatörer, Km

	årskurs 1	årskurs 2
Fo	FORDONSTEKNISK LINJE	
		Gren för bilmekaniker, Bm
		Gren för maskinmekaniker, Mm
		Gren för reservdelspersonal, Rs
		Gren för flygmekaniker, Fm

	årskurs 1	årskurs 2
Jo	JORDBRUKSLINJE	

	årskurs 1	årskurs 2
Ko	KONSUMTIONSLINJE	
		Konsumentekonomisk gren, Kg
		Textil gren, Tx
		Gren för storhushåll och restaurang, St

	årskurs 1	årskurs 2
Li	LIVSMEDELSTEKNISK LINJE	
	Gren för storhushåll och restaurang, St	Variant för serveringsteknik, Se
		Variant för storhushåll, Sh
		Variant för restaurang, Re
	Gren för livsmedelsproduktion, Lm	Variant för bageri och konditori, Bk
		Variant för charkuteri, Ch
Variant för livsmedelsprocessindustri, Lp		

	årskurs 1	årskurs 2
Mu	MUSIKLINJE	

	årskurs 1	årskurs 2
Pr	PROCESSTEKNISK LINJE	
		Gren för byggnadsämnes- teknik, Bg
		Gren för kemiteknik, Ke
		Gren för livsmedelsteknik, Lg
		Gren för metallurgi, Me
	Gren för pappers- och pappersmasseteknik, Pp	

	årskurs 1	årskurs 2
Sb	SKOGSBRUKSLINJE	

	årskurs 1	årskurs 2
So	SOCIAL LINJE	

	årskurs 1	årskurs 2
Ss	SOCIAL SERVICELINJE	
	Alt. 1 Sammanhållen årskurs 1	
	Alt. 2 Etapp 1 20 veckor	
	Etapp 2 20 veckor	Sammanhållen årskurs 2

	årskurs 1	årskurs 2
Te	TVÅÅRIG TEKNISK LINJE	
	Maskinteknisk gren, Ma	
	Byggteknisk gren, By	
	Elteknisk gren, El	Elkraftteknisk variant, Kr
		Teleteknisk variant, Tt
Kemiteknisk gren, Ke		

	årskurs 1	årskurs 2
Td	TRÄDGÅRDSLINJE	

	årskurs 1	årskurs 2	årskurs 3
Tr	TRÄTEKNISK LINJE		
		Gren för verkstadsnickare, Vs	
		Gren för modellsnickare, Mo	
		Gren för båtbyggare, Bb	
Ve	VERKSTADSTEKNISK LINJE		
		Gren för verkstadsmekaniker, Vm	
		Gren för plåt- och svetsmekaniker, Pm	
		Variant för grovplåt, Gp	
		Gren för järnbruksyrken, Jb	
Vd	VÅRD LINJE		
	Gren för hälso- och sjukvård, Hs		
	Gren för hälso- och sjukvård samt äldreomsorg, Hv		
		Gren för psykiatrisk vård, Ps	
		Variant för omsorg om psykiskt utvecklingsstörda vuxna, Pu	
	Gren för barn- och ungdomsvård, Bu		
		Variant för barnsjukvård, Bs	
E	TREÅRIG EKONOMISK LINJE		
H	HUMANISTISK LINJE		
		Normaltimplan	
		Halvklassisk variant, Ha	Halvklassisk variant, Ha
			Helklassisk variant, He
	Estetisk variant, Es		

	årskurs 1	årskurs 2	årskurs 3	årskurs 4
N	NATURVETENSKAPLIG LINJE			
		Normaltimplan		
S	SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE			
		Normaltimplan		
T	FYRAÅRIG TEKNISK LINJE			
			Maskinteknisk gren, Ma	
			Byggnsteknisk gren, By	Anläggningsteknisk variant, An
				Husbyggnadsteknisk variant, Hb
			Elteknisk gren, El	Elkraftteknisk variant, Kr
		Teleteknisk variant, Tt		
		Kemiteknisk gren, Ke		
				N-linjen årskurs 3

Mål och riktlinjer

MÅL OCH RIKTLINJER

Gymnasieskolan — grundskolan

Den genom samhällets försorg bedrivna undervisningen av barn och ungdom har till syfte att meddela eleverna kunskaper och öva deras färdigheter samt i samarbete med hemmen främja deras utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar.

Så lyder skollagens första paragraf. Den gäller all den skolutbildning som bedrivs genom samhällets försorg, den må vara frivillig eller obligatorisk. Målet att främja elevernas allsidiga utveckling samt därvid meddela eleverna kunskaper och öva deras färdigheter är tillämpligt på gymnasieskolan i lika hög grad som på grundskolan.

Eleven i centrum

I centrum för skolans verksamhet står den enskilda eleven. De som verkar inom skolan skall visa aktning för elevernas människovärde och söka skaffa sig kännedom om deras egenart och förutsättningar samt söka främja deras personliga mognande till fria, självständiga och harmoniska människor.

Den enskilda människan är medlem av skilda gemenskapskretsar. Dessutom är hon samhällsmedlem såväl i den nationella som i den internationella gemenskapen. För att hon skall kunna finna sig tillrätta i tillvaron måste hon under utbildningen få öva sig att leva och verka i gemenskap med andra och förbereda sig för sin roll som aktiv medborgare i morgondagens samhälle som betydligt mer än det nuvarande kommer att kräva samverkan och solidaritet mellan människorna.

Individens behov och samhällets krav i olika avseenden är bestämmande för innehållet, formerna och organisationen av skolans verksamhet. Skolan skall även ge eleverna möjlighet att påverka sina arbetsvillkor. Verksamheten måste inriktas på skolans samtliga elever, en grupp människor, stadda i ständig utveckling och företrädande skilda personlighets- och begåvningsstyper. Vid arbetets ut-

formning måste också tas hänsyn till de stora ålders- och erfarenhetsskillnader som föreligger mellan å ena sidan de yngre elever som går direkt från grundskola till gymnasieskola och å andra sidan de äldre elever med skiftande skolbakgrund som efter verksamhet i förvärvslivet önskar vidare utbildning. Gymnasieskolans yttre organisation och inre arbete måste därför formas så, att det blir möjligt för varje enskild elev att finna studievägar och arbetssätt som främjar den personliga utvecklingen. Ett särskilt ansvar har skolan för de elever som av fysiska, psykiska eller andra skäl har svårigheter i kamratkretsen och skolarbetet.

Inriktning mot framtiden

Samhället befinner sig i snabb omdaning och skolan måste tillvarata och stimulera elevernas intresse för att aktivt medverka i samhällsarbetet. Skolan kan inte vara isolerad från samhället i övrigt. Arbetet i skolan måste därför väl anpassas inte bara till den enskilda elevens utan också till samhällets utveckling. Det måste inriktas mot framtiden och ge eleverna god beredskap att kunna möta ändrade förutsättningar och nya krav. I ett föränderligt samhälle måste skolarbetets innehåll och utformning fortlöpande omprövas. Samspelet mellan skola och samhälle måste vara sådant, att skolan med sitt arbete inte endast fullgör en funktion som svarar mot samhällets aktuella behov utan också blir en positivt skapande kraft i samhällsutvecklingen.

Hem — skola — samhälle

Det gemensamma ansvaret och intresset för elevernas utveckling bör förena hem, skola och samhälle i ett fruktbarande samarbete. Den kommunala skolstyrelsen har en betydelsefull uppgift i att göra skolan till en arbetsplats där anställda och elever tillsammans kan verka för en gynnsam arbetssituation.

När det gäller yngre elever är det av största betydelse att hemmet och skolan samverkar och — där detta bedöms gagna eleven — söker överbygga de olikheter i normer som kan finnas mellan hem och skola. För att rätt kunna bidra till varje elevs utveckling behöver skolan god kännedom om elevens hemmiljö och föräldrarna bör få tillfälle att ta del i skolans arbete. Kontakten mellan skola och hem gynnas av att båda parter lär känna varandras verksamhetsområde.

✕ Ansvaret för att samverkan kommer till stånd måste i sista hand vila på skolan.

Skolan skall ge hemmen fortlöpande information. Denna skall bl a avse gymnasieskolans utformning och de möjligheter som efter gymnasieskolans står eleverna till buds inom arbetslivet och inom

fortsatt utbildning. Föräldrarnas intresse för dessa viktiga frågor bör stimuleras genom lämpliga åtgärder från skolans sida.

Skolan utgör en del av samhället. Genom ömsesidiga kontakter mellan skolan och närsamhället, dess människor och funktioner bör eleverna få tillfälle att växa in i denna gemenskap samtidigt som skolan blir en levande angelägenhet för medborgarna. Skall skolan vidare lyckas engagera alla elever för samhällsfrågor måste eleverna genom arbetet i skolan kunna förvärva kunskap om samhället och insikt om vikten av samhörighet med det.

Ett av gymnasieskolans syften är — så långt det över huvud är möjligt — att bereda intagna elever, oberoende av bostadsort och andra yttre villkor, reell tillgång till lika utbildningsmöjligheter. Skolan skall därvid ge eleverna möjlighet att välja mellan likvärda utbildningsalternativ, som rymmer en gemensam kärna men samtidigt är klart intresse- och yrkesinriktade. Skolan skall underlätta elevernas val genom att lämna studie- och yrkesorientering och andra upplysningar av betydelse i sammanhanget.

Personlighetsutveckling och undervisning

Gymnasieskolan har till uppgift att hjälpa och stimulera varje elev att på bästa sätt ta tillvara och utveckla sina inneboende förutsättningar både som enskild individ och som medborgare i ett demokratiskt samhälle. Detta innebär att skolans personlighetsutvecklande roll starkt betonas. I det praktiska skolarbetet utgör emellertid denna uppgift och meddelandet av kunskaper beståndsdelar i en och samma helhet. Till personlighetsutvecklingen medverkar sålunda inte bara själva undervisningen och dess innehåll utan alla de skiftande möjligheter till påverkan som arbetet och miljön i skolan erbjuder och som skolan bör utnyttja.

I gymnasieskolan skall eleverna kunna tillägna sig sådana färdigheter och kunskaper, vanor, attityder och värderingar som är av betydelse för deras personliga utveckling och för deras möjlighet att påverka och leva i dagens och morgondagens samhälle/och att där fungera som yrkesutövare och samhällsmedlemmar. För att de skall nå detta mål krävs goda kunskaper och allmän förmåga att använda kunskapskällor å ena sidan och förmåga att tillämpa sitt vetande och uppfatta sammanhang mellan fakta å andra sidan.

En huvudlinje i gymnasieskolans undervisning är att utveckla ett självständigt och kritiskt betraktelsesätt. Resultatet kan variera inom vida gränser, men eleverna bör redan från början vänja sig vid en undersökande inställning till de kunskaper och den information som erbjuds dem inom och utom skolan, att granska sakuppgifternas korrekthet, argumentationens uppbyggnad och slutsatsernas till-

förlitlighet samt att ställa krav på intellektuell redlighet både när de bedömer andras upplysningar och framför egna synpunkter.

Värdet av en sådan inställning är stort på alla områden såväl inom som utom skolan. Politisk och annan opinionsbildning, nyhetsförmedling och annan information som möter eleven i hans dagliga tillvaro får sina rätta proportioner i ljuset av den kritiska värderingen.

Det bör alltid överlåtas åt eleven att efter självständig prövning acceptera eller förkasta en värdering. Detta innebär att som allmän regel för undervisningen bör gälla att objektivitetskravet skall sättas i centrum. Fakta och värderingar skall presenteras så allsidigt som möjligt. I de gränsfall då tvekan kan råda huruvida ett faktum eller en värdering föreligger bör diskussionen hållas öppen.

✓ Gymnasieskolans utbildning skall tjäna som underlag såväl för yrkesutövning som för fortsatt utbildning. Undervisningen skall bygga vidare på vad grundskolan gett eleverna men måste få sin särskilda prägel av de olika studievägar som ryms inom skolformen.

Med sikte på elevernas framtida verksamhet har gymnasieskolan till uppgift att ge de specialförberedelser som eleverna önskar och behöver. Att helt låta var och en förverkliga sina intressen är dock inte möjligt. De personliga önskemålen måste vägas mot varje skolenhets resurser och organisatoriska spelrum och de krav på förberedelser som ställs av samhälle och arbetsmarknad. Inom de sålunda uppdragna gränserna måste det finnas möjligheter att möta personliga anlag och intressen och låta dessa ta sig uttryck i mer eller mindre individualiserade studieprogram.

Eleverna skall ha möjlighet att i gymnasieskolan förvärva sådana färdigheter och kunskaper och bibringas sådan arbets- och studieteknik som är av betydelse för deras verksamhet efter utbildningens avslutande. De skall också kunna tillägna sig en god beredskap inför förändringar inom yrke och utbildning senare under sin verksamhet.

✓ För flertalet studievägar måste de specialförberedelser skolan skall erbjuda uppmärksamt inriktas på de uppgifter eleverna kommer att möta i arbetslivet. De måste genom undervisningen kunna tillägna sig god kännedom om arbetslivet för att efter skolans slut kunna gå ut i yrkesverksamhet.

Det är en viktig uppgift för gymnasieskolan att bygga vidare på vad grundskolan gett eleverna av allmänna kommunikationsfärdigheter. En central uppgift är därvid att utveckla deras språkliga uttrycksmedel. Att sakligt och klart på det egna språket ge uttryck för sina tankar såväl muntligt som skriftligt är färdigheter som måste utvecklas. Med hänsyn till de alltmer vidgade internationella kon-

takterna är också dels allmänna, dels till olika arbetsuppgifter och samhällsfunktioner anpassade insikter i främmande språk av väsentlig betydelse för kulturell, teknisk, ekonomisk och social utveckling.)

Matematiken får allt större betydelse som kommunikationsfärdighet. Gymnasieskolan måste därför kunna erbjuda möjlighet åt eleverna att vidareutveckla sina matematiska färdigheter och därvid bl a kunna orientera sig om samt självständigt och kritiskt bedöma användningen av kvantitativa metoder inom skilda samhällssektorer.

Den tekniska och naturvetenskapliga utvecklingen påverkar de villkor och därav följande problem inom olika områden vilka människan som medborgare har att ta ställning till. Genom skolarbetet skall eleverna kunna komma till insikt om detta. För att de skall kunna ta ställning till många av de problem som berör både dem själva och samhället är det betydelsefullt att gymnasieskolan ger tillfälle till teknisk och naturvetenskaplig orientering. Det bör klargöras för eleverna att forskning och utveckling är i hög grad sammanhängande med ekonomiska, sociala och politiska förhållanden.

För att eleverna skall kunna göra en insats även i internationellt arbete och för att de skall kunna förstå andra folks situation och kunna känna solidaritet med dem är det nödvändigt att utveckla, stärka och fördjupa den internationella orientering som getts i grundskolan. Fortsatt undervisning i främmande språk är i detta sammanhang av väsentlig betydelse. För förståelse av andra folk är det angeläget att kunskaper vinnas om politiska förhållanden liksom om sociala och ekonomiska funktioner. De internationella kontakterna förutsätter även förståelse för andra folks religiösa och kulturella förhållanden. Kännedom om avvikande beteenden och kultur-
mönster är en förutsättning för att upprätta och vidmakthålla internationella kontakter. Denna internationella orientering skall ges inte bara i de samhällsorienterande ämnena utan så långt möjligt i alla ämnen.

I gymnasieskolan skall samhälls- och kulturaktiviteter belysas och också kompletteras med en historisk aspekt. Förhållandena på arbetsmarknaden bör tas upp till debatt och de fackliga organisationernas roll i sammanhanget belysas. Genom att studera förhållanden i gången tid och inträffade förändringar kan eleverna skaffa sig perspektiv på samhällets utveckling, bättre förstå förhållandena i vår tid och klarare urskilja vad de vill bevara och vad de vill förändra.

Estetisk-praktiska ämnen ger eleverna möjlighet att uppöva sin skapande förmåga samt att utveckla sina förutsättningar att uppleva de uttrycksformer som tar rytm och ton, form och färg i sin tjänst.

Gymnasieskolan bör ge eleverna kännedom om hur olika miljöfaktorer påverkar arbetsförmågan. Det är betydelsefullt att gymnasieskolan samtidigt ger sina elever tillfälle till och gör dem medvetna om värdet av fysisk träning.

Individuell utveckling

För elevens individuella utveckling är allsidighet i skolningen av väsentlig betydelse. I ett demokratiskt samhälle där man önskar lägga allt större ansvar på den enskilda människan får intellektets skolning stor vikt. De kvaliteter som särskilt bör hållas i sikte är tankens klarhet och reda, förmågan att pröva kritiskt och självständigt och motstå tendentiös påverkan, att analysera, jämföra och sammanfatta.

Det är viktigt att elevernas studieintresse och arbetslust ständigt stimuleras i skolan. Detta kräver ett starkt intresse för eleverna från skolans sida och en individuell anpassning av undervisningen till den enskilda elevens läggning och förmåga. Skolan skall vara en arbetsplats där eleverna finner rika möjligheter att utveckla sitt känsloliv. Bl a skall skolans verksamhet vara så inriktad att eleverna kan ges tillfälle att fördjupa sina kontakter med konst, litteratur, musik och natur, att frigöra sina personliga uttrycksmöjligheter och att finna utlopp för sin fantasi och spontana skaparlust.

Viljelivets utveckling hos eleverna är ett centralt intresse för skolan. Sålunda bör skolarbetet utformas så, att det ger eleverna möjlighet att bygga upp sin självförtroende, initiativkraft, uthållighet i arbetet och förmåga till samarbete. De skall också i skolan bibringas insikt om de värderingar och principer som bär upp rättsordningen i ett demokratiskt samhälle. De måste vidare bli fullt medvetna om innebörden av begrepp som rättvisa, ärlighet, hänsyn, tolerans och solidaritet samt konsekvenserna av brott mot lagar och föreskrifter. Skolan bör fungera efter regler som är grundade på demokratiska principer och som eleverna själva är med om att utforma. De skiljaktigheter som föreligger mellan olika grupper och människors värderingar bör skolan ta upp till diskussion och belysning.

En stor del av människans liv ägnas åt arbetet och för eleverna är skolan en arbetsplats. Där måste deras aktivitetsbehov fångas upp och med deras egen medverkan kanaliseras på sådant sätt att det skapar arbetsglädje. Eleverna bör också stimuleras att påverka och förbättra skolmiljön.

Varje skolform skall främja goda arbetsvanor. Eleverna bör när de lämnar gymnasieskolan kunna på egen hand eller i samarbete med andra planera och genomföra olika arbetsuppgifter, antingen det sker inom arbetslivet eller i samband med vidare studier. De bör

ha tillägnat sig förmågan att samla den erforderliga informationen, att tolka och värdera den, att planera det egna arbetet och slutligen att redovisa arbetsresultatet. Eleverna bör sålunda ges möjlighet att fullfölja den arbets- och studieträning som i grundskolan ingår i varje ämne.

Studie- och yrkesorientering bör ges fortlöpande under hela skoltiden. Den skall bredda och fördjupa elevernas kunskaper om sambanden mellan studie- och yrkesval och om frågor som gäller utbildning och arbetsliv i framtiden. Den skall också bidra till att eleverna lär känna sig själva för att kunna bedöma sina förutsättningar för olika studiebanor och arbetsområden, samt öva deras förmåga att fatta väl underbyggda beslut i valsituationer.

En viktig uppgift för undervisningen i gymnasieskolan är att underbygga elevernas intresse för att efter avslutad utbildning fortgående orientera sig inom yrkes- och samhällsliv.

Arbetet i skolan skall leda till att eleverna under fritiden både vill och kan göra aktiva insatser i samhällslivet och även i övrigt utnyttja fritiden på ett sätt som är meningsfullt. Skolan bör sålunda främja en aktiv kulturmiljö i vårt land. Det räcker inte med att skolan genom sin undervisning väcker intresse för fortsatta bokliga studier. Den måste även mera direkt stimulera till sådana former av fritidsverksamhet som friluftsliv, idrott och gymnastik, sång och musik, teckning och målning, slöjd samt fri hobbyverksamhet av annat slag. Särskilt viktigt är att eleverna ges tillfälle till engagemang för estetiska frågor och till egen skapande verksamhet.

Det kommer också an på skolan att uppmuntra elevernas intresse inför de stora och gemensamma grundfrågor som gäller livsåskådning och samhällsuppfattning. I undervisningen, i den fria debatten, i skolan och i förenings- och bildningsverksamhet i och utom skolan skall eleverna kunna hämta stimulans till aktivitet och engagemang i samhälleligt och ideellt arbete.

Omtanke om elevens mentala och kroppsliga hälsa skall prägla skolans arbete och arbetsmiljö. Såväl lärare som skolledning, skolläkare, skolsköterska, kurator och annan personal skall här göra en insats. Varje lärare bör känna till de vanligaste orsakerna till beteendestörningar hos barn och vuxna för att kunna bidra till att förebygga och häva förekommande anpassningssvårigheter och skapa psykologiskt riktiga förutsättningar för verksamheten inom skolan. Läraren måste också ha kunskaper om de olika slag av fysiska och psykiska handikapp som kan försvåra elevens verksamhet i skolan.

Elevernas sociala utveckling

Under hela skoltiden bör frågor som rör hem och familj behandlas i samband med undervisningen i olika ämnen där dessa frågor har en naturlig anknytning. Skolan bör verka för jämställdhet mellan män och kvinnor — i familjen, på arbetsmarknaden och inom samhällslivet i övrigt. Den bör orientera om könsrollsfrågan och stimulera eleverna att debattera och ifrågasätta rådande förhållanden. Skolan skall skapa förståelse för de grupper som har särskilda problem i det moderna samhället. Dessa principer skall också prägla synen på andra nationer och folkgrupper.

Samlivet i det demokratiska samhället måste utformas av fria och självständiga människor. Men friheten och självständigheten får inte utgöra självändamål. De måste vara grundvalen för samarbete och samverkan. Sådana egenskaper som kan bära upp och förstärka demokratis principer om tolerans, samverkan och likaberättigande mellan människorna skall vidareutvecklas. Det är en huvuduppgift för skolan att väcka respekt för sanning och rätt, för människans egenvärde, för människolivets okränkbarhet och därmed för rätten till personlig integritet. Betydelsefullt är att eleverna vänjes till hjälpsamhet mot och samarbete med alla människor.

Förståelse, intresse och vilja till engagemang för andra människor är i det nutida samhället ett oundgängligt komplement till kunskaper. Elevernas känsla av samhörighet, solidaritet och medansvar måste sålunda vidgas utöver gränserna för familj och släkt, kamratrekrets och skola till att omsluta allt större samhällsbildningar. Skall utvecklingen kunna främja och befästa fred och frihet bland folken och skänka bättre livsbetingelser åt människorna måste skolan hos eleverna skapa ökad förståelse för människors liv och villkor inom andra, längre bort liggande samhällsbildningar och lära dem inse betydelsen av goda mellanfolkliga relationer och internationell samverkan. Skolarbetet bör sålunda i det hela inriktas på att främja elevernas utveckling till självständiga samhällsmedlemmar med ett intresse för omvärlden som leder till ett personligt engagemang och en känsla av internationellt medansvar.

Läroplanens roll

Genom sina tim- och kursplaner och genom anvisningar och kommentarer av mera allmänt eller speciellt slag skall läroplanen vara ett hjälpmedel för att göra de för gymnasieskolan uppställda målen till realiteter. Den anger ramen för skolans verksamhet och utbildningens innehåll.

Kursplanerna anger i huvudmoment de områden, det stoff och de färdigheter som skall vara det väsentliga i undervisningen. På samma gång som läroplanen därigenom ger viss stadga och enhetlighet

åt lärogången lämnar den inom huvudmomentens ram goda möjligheter att på olika sätt variera studiernas uppläggning och bedrivande. Undervisningen och lärostoffet kan därför jämförelsevis lätt anpassas till nya krav. En sådan anpassning av undervisningens innehåll måste ständigt pågå.

Verksamhetsformer

En planmässig kombination av verksamhetsformer ger variation i elevernas arbete och åstadkommer de allsidigaste och bästa resultaten. Valet av undervisningsform och arbetssätt måste ske med hänsyn till den organisatoriska ramen, till elevernas förutsättningar och önskemål, lärostoffet och de inlärningsresultat man söker uppnå. Det förutsätter sålunda god individuell kännedom om eleverna.

Det är av utomordentlig betydelse att lärarna ständigt följer utvecklingen såväl på den allmänna undervisningsmetodikens som på ämnesmetodikens område och att de med ledning av egna erfarenheter också söker sig fram till personligt utformade metoder. Inte minst bör film, radio och television planmässigt utnyttjas i undervisningen. Skolledning och lärare bör uppmärksamma det stöd i skolans arbete som folkbildningsorganisationernas verksamhet kan erbjuda.

Vilka verksamhetsformer som bör användas i utbildningen kan vanligen inte generellt anges och det är varken önskvärt eller möjligt att ge anvisningar för varje uppkommande situation. Läraren bör i samverkan med skolledningen, andra lärare och eleverna välja det arbetssätt som med hänsyn till det åsyftade resultatet är bäst för eleverna och läraren. Lärarens frihet i arbetet medför sålunda också ett stort ansvar att ständigt verka för en förbättrad undervisning.

Följande undervisningsprinciper skall prägla det praktiska skolarbetet.

Elevens aktiva deltagande i arbetet skall eftersträvas och främjas och denna elevaktivitet skall vara så självständig och rikt varierad som möjligt.

En viktig förutsättning för att eleverna skall engagera sig i skolarbetet och verkligen ta aktiv del i det är att god motivation föreligger eller skapas. Det är då väsentligt att innehållet i undervisningen svarar mot elevernas mognadsnivå, att det finns anknytning mellan stoffet och deras egna erfarenheter eller aktuella tilldragelser och att eleverna över huvud taget finner arbetet i skolan meningsfullt. Det senare blir lättare fallet om lärostoffets fakta och delmoment inte får stå isolerade från varandra utan sammanförs till lämpliga enheter och inordnas i vidare sammanhang. Därför bör också en samverkan mellan undervisningen i olika ämnen komma till stånd.

Aktivitetens princip bör givetvis tillämpas såväl vid undervisning av enskilda elever och av mindre grupper som i klassundervisningen. Studie- och arbetsmaterial av olika slag skall användas för att främja elevernas självverksamhet. Sin förmåga att göra egna iakttagelser och dra egna slutsatser skall de ständigt kunna träna. Som ett led i skolans strävan att förmedla en mera allsidig arbetsmetodik är det viktigt att eleverna får övning och handledning i studieteknik.

Undervisningen i skolans alla ämnen måste präglas av konkretion och åskådlighet. En gripbar och livfull framställning i tal och skrift, en anknytning av stoffvalet till verkligheten och elevernas erfarenheter och iakttagelser och en ändamålsenlig gruppering av stoffet i sådana helheter som eleverna kan överblicka är ägnade att intressera och aktivera dem och ge mera varaktiga inlärningsresultat. Men först direktkontakt med den verklighet man vill lära känna, antingen man söker upp denna utanför skolan eller för in den i klassrummet, levandegör i bästa mening undervisningen och arbetet. Olika läromedel och verksamhetsformer kan härvid komma till användning och stödja och komplettera varandra. För att kraven på konkretion och verklighetskontakt i undervisningen skall kunna tillgodoses måste skolan ha god tillgång på lämpliga läromedel.

Elevernas studieframgång beror endast till en del av arten och graden av deras intellektuella utrustning. Många andra faktorer — deras psykiska och fysiska egenskaper, intressen, hemförhållanden m m — spelar stor roll. Läraren måste därför så långt möjligt söka bilda sig en uppfattning om varje elev och individualisera undervisningen. Detta tillhör de mest angelägna läraruppgifterna. Särskild omsorg bör därvid ägnas åt elever som av olika skäl har svårigheter i skolans arbete.

I en demokratisk skola måste gemenskapskänsla, samarbete, medansvar och självdisciplin vara riktpunkter för arbetet eftersom detta bl a syftar till att främja elevernas sociala utveckling. För den skull måste skolan verka för att gemenskapskretsen vidgas utöver den enskilda klassen eller gruppen. Skall det lyckas måste eleverna känna sig hemma i sin skola, mötas med förtroende och uppskattning samt få bära sin del av ansvaret för gruppens och hela skolans gemensamma angelägenheter. Inte minst viktigt är att eleverna blir delaktiga i uppläggningsen av undervisningen och urvalet av stoff i den enskilda klassen och gruppen. Verksamhet i skolans självstyrelseorgan och i föreningar och klubbar är ett värdefullt medel för elevernas sociala utveckling. Kravet på att eleverna i skolan skall ges tillfälle att utveckla sin vilja att samarbeta med varandra och att osjälviskt och efter bästa förmåga lämna sitt bidrag till arbetet för ett gemensamt mål medför att verksamhetsformer som innebär sam-

arbete eleverna emellan och kräver god laganda och arbetsgemenskap bör få betydande utrymme.

Samverkan för elevens bästa

En god omvårdnad om eleverna utgör underlaget för all skolans verksamhet. Varje elev skall kunna känna sig tillhöra skolans gemenskap, kunna påräkna dess stöd och vara föremål för dess omvårdnad. För att uppnå dessa mål krävs inte endast speciella elevvårdande åtgärder av skilda slag. De uppställda målen måste sätta sin prägel på skolans hela verksamhet och leda till att särskilda ansträngningar görs för att stödja de elever som har det svårast i skolarbetet. Skolans elevvårdande uppgifter kan endast fullgöras genom samverkan med eleverna och mellan alla dem som har erfarenhet av och ansvar för eleverna. Ett huvudansvar måste dock vila på klassföreståndare, skolledning och skolstyrelse.

Över huvud gäller att goda resultat av en skolas verksamhet väsentligen beror på god planering och gott samarbete. Förverkligandet av gymnasieskolans mål och en fortskridande förnyelse av det inre arbetet fordrar i hög grad samverkan såväl utåt med föräldrar, myndigheter och näringsliv i det omgivande samhället som inåt mellan de många som i olika befattningar har att leda, utföra och vidareutveckla arbetet i skolan. Viktiga uppgifter faller i dessa avseenden på skolstyrelse och skolledning.

Allmänna anvisningar

ALLMÄNNA ANVISNINGAR

HEM – SKOLA – SAMHÄLLE

Inledning

Gymnasieskolans mål och riktlinjer kan lika litet som grundskolans förverkligas utan en nära kontakt mellan skolan och hela den miljö som är elevernas. Samarbete måste i första hand sökas med hemmen som har ett avgörande inflytande på elevernas utveckling, i andra hand med det omgivande samhället som med elevernas stigande ålder alltmer präglar deras livsmönster.

Skola–hem

Gymnasieskolan måste vidmakthålla och fördjupa den i grundskolan upprättade *kontakten* med hemmet och samhället. Därvid skall skolans befattningshavare alltid ha elevens bästa för ögonen och se som sin uppgift att stödja och hjälpa.

För att rätt kunna bedöma eleverna måste lärarna ha god kännedom om deras bakgrund. För elevernas skull kan därför upplysningar till lärarna från hemmet och om hemmet vara av stort värde. Uppgiftslämnarna, oftast föräldrarna, måste i dessa sammanhang kunna kräva absolut diskretion från lärarnas sida.

För samtal med föräldrarna skall läraren ha *mottagnings*tid. Den som är förhindrad att utnyttja denna tid skall ha möjlighet att efter överenskommelse få tala med läraren vid annat tillfälle.

Det kan ibland vara fördelaktigt för eleven om den närmare kontakten med föräldrarna tas i elevens hem genom besök av klassföreståndare, skolsköterska, skolkurator eller skolpsykolog och syokonsulent. Detta förutsätter dock fullt samförstånd mellan hem och skola.

Kontakten med hemmet skall framför allt tillgodose föräldrarnas behov av information om skolans verksamhet. De upplysningar som det är väsentligt att föräldrarna får gäller i första hand gymnasieskolans konstruktion, organisation och inre arbete. För föräldrarna är det t ex angeläget att veta vad tillvalen innebär, vilka möjligheter som finns till val mellan linjer, grenar, ämnen och specialkurser, om och hur övergång kan ske mellan olika linjer och vilka konsekvenser

valen kan få för kommande yrkesverksamhet och vidare utbildning. Det bör därvid framhållas att vissa linjer ger en grundläggande yrkesutbildning och förbereder eleverna för direkt utträde i arbetslivet efter gymnasieskolan medan andra leder dem fram till yrkesutbildning ovanpå denna. Redan här bör också påpekas att elevens generella möjligheter att – ibland efter vissa år i förvärvsverksamhet – bli behörig till sådan utbildning inte är beroende av linjevalet. En stor del av denna information kan ges under introduktionsdagen vid studiernas början, bl a genom det material som då utdelas (se s 46), men skolan måste också vara beredd att kontinuerligt upplysa om sin verksamhet.

Hemmen måste få kännedom om skolans skilda funktioner och om vilka befattningshavare som svarar för dem. Vidare måste innehållet i dessa funktioner närmare klargöras liksom de sätt på vilka man enklast kan få sakkunnig hjälp med olika frågor. Sådana informationer skall ges så, att de når alla föräldrar. *Föräldramöten* och motsvarande anordningar med varierande informativa program fyller här en viktig uppgift. De bör emellertid kompletteras med t ex tryckt information som kan nå alla berörda.

Skolledningen har ansvaret för informationsverksamheten och kan uppdra åt skolans personal att medverka i denna.

Organiserade kontakter. I samarbetet mellan skola och hem bör inte skolan ensam vara initiativtagande även om ansvaret för kontakten i första hand åvilar skolan. Den bör också på olika sätt kunna lita till stöd från föräldrarna. En *föräldraorganisation* kan därvidlag göra en viktig insats. Den kan ge skolan ett allmänt stöd och ta egna initiativ men skolledningen bör också till en sådan organisation kunna hänskjuta frågor som rör praktisk samverkan. Det kan exempelvis gälla hjälp att organisera fritids- och hobbyverksamhet och över huvud taget anordningar som avser att öka trivseln i skolan.

Skolan bör på allt sätt hjälpa föräldraföreningarna att i sin verksamhet engagera alla berörda föräldrar.

Skola–samhälle

Gymnasieskolan skall ha god *kontakt* med organisationer och företrädare för skilda verksamheter utanför skolan. Vissa inslag i undervisningen ger osökta möjligheter härtill. Det gäller exempelvis externt bedriven undervisning i arbetsteknik, miljöpraktik och det så kallade specialarbetet. Även t ex ämnena arbetslivsorientering och samhällskunskap har – liksom yrkesorientering – stora kontaktytor mot samhället.

Mycket viktigt är kontakten med företrädare för arbetsområden

för vilka undervisning i yrkesbetonade ämnen meddelas i gymnasieskolan. Denna kontakt ges fast form genom de *yrkesråd* som skall utses enligt skollagen.

I kursplanerna för ett flertal ämnen ingår *studiebesök* i statliga eller kommunala verk och inrättningar och vid företag inom näringslivet. Därtill kan representanter för skilda verksamhetsgrenar i samhället inbjudas att medverka i undervisningen. Anordningar som dessa stärker kontakten mellan skola och arbetsliv, tillför eleverna viktiga kunskaper och erfarenheter utifrån och underlättar på så sätt för dem att växa in i arbets- och samhällsliv.

Av stort värde för skolans kontakt med samhället är ett öppet och förtroendefullt förhållande till *massmedia*. Genom intervjuer, reportage och tidningsartiklar kan information om skolan nå fram till en större allmänhet. För att denna information skall bli så sakligt riktig som möjligt bör för skolan ansvariga själva lämna press och etermedia erforderliga upplysningar.

Det är nödvändigt att *kommunens beslutande myndigheter* känner väl till skolan, dess arbetsförhållanden och behov. Representanter för dessa myndigheter bör därför ges tillfälle att studera skolans vardag och att se uppvisningar eller utställningar av elevernas produkter. Härigenom uppnås ett ömsesidigt utbyte av impulser och insikter mellan företrädare för skolan och dem som i kommunala sammanhang har ansvaret för dess verksamhet.

Skolan inlemmas på ett särskilt påtagligt sätt i närsamhällets liv och kan bli ett centrum i detta samhälle dit de flesta någon gång har ärende om dess *lokaler* upplåts för exempelvis *ungdoms- och folkbildningsarbete*, annat ideellt arbete eller politiska organisationers verksamhet. De ekonomiska principerna för upplåtelsen framgår av skolförordningen. En generös inställning i här berörda hänseenden bidrar starkt till att förverkliga en god samverkan mellan hem, skola och samhälle.

SKOLANS INRE ARBETE

Samverkan

Skolan är en arbetsplats och bör liksom varje annan sådan i samhället fungera genom samverkan mellan alla där sysselsatta. Detta förutsätter en öppen intern information om bakgrunden till och handläggningen av uppkommande ärenden samt de konsekvenser fattade beslut beräknas få. Det ankommer främst på samarbetsnämnden — se nedan — att verka i dessa frågor men det är nödvändigt att elever och personal även utanför denna ges inflytande på skolans arbetsorganisation. Över huvud taget bör eleverna betraktas som personalens medarbetare i skolans verksamhet med möjlighet och rätt att påverka både undervisningsfrågor och spörsmål som gäller skollivet i övrigt.

I *samarbetsnämnden* — vars sammansättning och befogenheter framgår av skolförordningen — behandlas frågor som berör arbetsituationen i skolan. Nämnden bör alltefter ärendenas natur hålla kontakt med representanter för andra grupper som deltar i eller berörs av skolans verksamhet och bereda dem tillfälle att medverka i nämndens arbete. Inte minst betydelsefull är kontakten med föräldrarna.

Fråga om disciplinär åtgärd mot elev bör i allvarigare fall alltid tas upp i samarbetsnämnden som svarar för att varje behandlat sådant ärende kan prövas på grundval av en allsidig utredning, i regel utförd av klassföreståndaren, om inga särskilda skäl gör detta olämpligt.

Nämnden bör i erforderlig utsträckning konsultera skolans elevvårdsexpertis.

För att eleverna skall kunna göra en insats i samarbetsnämndens verksamhet måste de i god tid få ta del av underlagsmaterialet för nämndens sammanträden. Det bör för övrigt vara både skolledningens och lärarnas ambition att ge eleverna i allmänhet sådan information att deras intresse för skolans verksamhet stimuleras och att de finner det meningsfullt att anlägga synpunkter på denna.

Även vid klass- och ämneskonferenser bör representanter för eleverna få tillfälle att delta i överläggningarna då undervisningen planeras eller allmänna pedagogiska frågor dryftas.

Ordningsregler inom skolan bör aldrig komma till stånd utan föregående samverkan mellan berörda parter.

Skolans samarbetssträvanden kommer också till uttryck i bl a närmast följande avsnitt (Elevernas förenings- och fritidsverksamhet) och i kapitlet Hem-skola-samhälle ovan (s 30).

Stor hänsyn skall tas till meningsyttringar från alla i skolan verkamma. En aktiv vilja till samverkan är därvid viktigare än de former varigenom denna kommer till uttryck.

Skolan får inte vara en sluten värld utan skall tvärtom ta aktiv del i det omgivande samhällets liv. Detta förutsätter ständiga ömsesidiga kontakter mellan skola och samhälle. Aktiva elevföreningar med intresseförankringar även utanför skolan kan här göra en god insats.

I föreningsarbetet kan eleverna praktiskt tillämpa vad de inhämtat i ämnen som samhällskunskap, arbetslivsorientering och svenska. De vinner därigenom fördjupade insikter i föreningskunskap, sammanträdesteknik, arbetsfördelning, organisationsplanering och diskussionsteknik. Även deras förmåga att arbeta både självständigt och i grupp, deras initiativförmåga och ansvarskänsla utvecklas då de aktivt deltar i föreningslivet.

Från såväl elevernas som skolans synpunkt är det både lämpligt och önskvärt att eleverna i sin *föreningsverksamhet* har kontakt både inom och utom skolan med olika slag av ungdomsföreningar. Dessa föreningar kan genom sitt arbete tillgodose elevernas ideella, religiösa, politiska, idrottsliga, tekniska och kulturella intressen som komplement till vad arbetet i skolan kan ge.

Naturligtvis bör arbete i elevföreningarna skötas av eleverna själva men skolan skall stödja och hjälpa dem när de så önskar, exempelvis genom att bistå med utrustningen av föreningarnas lokaler. Överläggningar i föreningsangelägenheter i samarbetsnämnden eller mellan rektor, representanter för övriga i skolan anställda, för elevråd och de olika föreningarna någon gång per termin kan ha ett stort värde.

För att underlätta ungdoms- och elevföreningars rekrytering, verksamhet och behov av information till medlemmarna bör skolan åt föreningarna dels upplåta utrymme på anslagstavlor, dels ge programtid i samband med t ex gemensamma samlingar, timmar till förfogande och festligheter inom skolans ram. Elev bör också i begränsad omfattning kunna få utbyta lektioner mot föreningsarbete inom skolan.

För *förenings- och fritidsaktiviteter* är speciellt tillgången till *lokaler* betydelsefull. Skolans gymnastiksal, musiksal, teaterscen m m skall upplåtas för organiserad fritidsverksamhet i vilken ungdom deltar. Det är också värdefullt om skolan ställer något eller några

fritidsrum till elevernas förfogande på frukostraster, på håltimmar och efter skolans slut. Eleverna bör få delta i planering och inredning av sådana rum.

Skoltidningsverksamhet kan innebära en från många synpunkter värdefull fritidssysselsättning och bör uppmuntras av skolan på lämpligt sätt. En skoltidning är ofta en effektiv väg för opinionsbildning och kan därigenom verksamt bidra till debatten om skolan.

Någon förhandsgranskning av skoltidningar får inte förekomma. Principen om det tryckta ordets frihet gäller också i skolan. På den som arbetar med skoltidningar ställs därför starka krav på ansvar inför det skrivna och tryckta ordet och verksamheten ligger sålunda helt i linje med skolans personlighetsutvecklande uppgift i övrigt.

Studie- och yrkesorientering¹

Studie- och yrkesorienteringsprogrammet omfattar

studieorientering;
yrkesvalsanknuten studieorientering och -vägledning;
yrkes-, utbildnings- och arbetsmarknadsorientering;
yrkesvalspsykologisk orientering och vägledning.

De olika delarna i detta program kan ges kollektivt eller enskilt och förmedlas dels genom föreläsningar, lektioner eller enskilda samtal, dels genom tryckt material och dels genom för ändamålet producerat audiovisuellt material, däribland TV- och radioprogram.

För studie- och yrkesorienteringen som ett led i elevvården, se även s 70 f.

Studie- och yrkesorienteringen präglas av i läroplanen för gymnasieskolan beskrivna arbetssätt och övergripande mål. Den bygger på motsvarande verksamhet i grundskolan och förbereder eleverna för valsituationer också efter gymnasieskolan. Av det skälet måste studie- och yrkesorienteringen bedrivas i samverkan med dem som ansvarar för grundskolans yrkesvalsinformation och med näringsliv och institutioner utanför skolan, främst arbetsmarknadsverket som svarar för den yrkesvägledningsverksamhet som inte bedrivs av skolans personal.

Studie- och yrkesorienteringen har en serviceuppgift i gymnasieskolans undervisning och elevvård och blir därigenom en tvärfunktion som kräver uppmärksamhet och insatser av alla som verkar i skolan.

¹ Se även Aktuellt från skolöverstyrelsen 1973/74:55, Studie- och yrkesorientering i skolväsendet fr o m läsåret 1974/75.

Studie- och yrkesorienteringen skall medverka till att eleverna träffar sådant studie- och yrkesval som ger dem möjlighet att utnyttja och utveckla sina förutsättningar och intressen. Därvid bör eleverna få hjälp att vidga sin syn på olika valmöjligheter så att inte föräldrade eller av den sociala bakgrundsmiljön betingade attityder påverkar valet.

Speciell uppmärksamhet skall studie- och yrkesorienteringen — ofta i samarbete med ansvariga institutioner utanför skolan — ägna handikappade elever så att de inriktar sig på yrken och utbildningar som tillgodoser deras intressen och samtidigt är anpassade till deras speciella förutsättningar.

Samhällets dimensionering av utbildningsvägarna efter gymnasieskolan, faktiska arbetsmarknadsförhållanden och bestämmelser om meritvärdering kan innebära en viss begränsning av valmöjligheterna. Genom studie- och yrkesorienteringen skall eleverna få information om här nämnda omständigheter och om de bakomliggande sammanhangen. De bör emellertid också upplysas om att nya möjligheter kan öppna sig för dem genom olika slag av vuxenutbildning efter gymnasieskolan.

Studie- och yrkesorienteringsprogrammet skall planeras inför varje läsår så att de medverkande känner till sina uppgifter samt för ändamålet avsedda läromedel, däribland TV- och radioprogram, och så att de vet när och hur deras insatser kan väntas bli aktuella. Yrkesvägledare och eventuell annan personal från arbetsmarknadsverket med uppgift att medverka i studie- och yrkesorienteringen bör inbjudas till *planeringskonferens*.

Klasskonferenser och ämneskonferenser — främst i arbetslivsorientering, samhällskunskap, ergonomi, psykologi och socialkunskap — kompletterar de konferenser som har direkt inriktning på studie- och yrkesorientering.

För en del av den personal som medverkar i gymnasieskolans studie- och yrkesorienteringsprogram — bl a arbetsmarknadsverkets — gäller *särskilda sekretessbestämmelser*. Givetvis skall även andra i programmet engagerade skydda enskild elevs integritet.

Studieorienteringen skall informera om studievägarna inom gymnasieskolan. Vidare skall upplysning ges om tillvalsbestämmelser och betygsättningsfrågor, om villkor för flyttning och kvarsittning och om avgångsbetyget och dess kompetensvärde. Dessutom bör eleverna genom studieorienteringen få klart för sig att den som avbryter studierna i gymnasieskolan har rätt att på vissa villkor återuppta dem.

Studieorienteringen ges dels vid introduktionsdagen (se s 46) och inför valtillfällena, dels fortlöpande när den behövs. Särskilt viktigt

är att observera, informera och stödja elever som stöter på svårigheter vid kurs- eller läsårsskiftet eller som visar tecken på att inte kunna genomföra sin utbildning tillfredsställande. Uppsökande studieorientering kan då komma ifråga.

Studieorienteringen är i hög grad den lokala skolledningens och lärarnas angelägenhet men kan ibland kräva insatser av den skolsociala personalen.

Studievaneenkäten (s 46), samtal och frågor i samband med studieorienteringen kan avslöja problem med studiemiljöer, resförhållanden, förvärvsarbete och familjeekonomi vilka skolan bör försöka hjälpa eleven att lösa.

Yrkesvalsanknuten studieorientering och -vägledning riktar sig till de elever som vill ha information om yrken och arbetsmarknad eller om inträdeskrav för fortsatt utbildning. Bland annat gäller det här att hjälpa eleverna att undvika val som leder dem in i återvändsgränder. De som omedelbart efter gymnasieskolan ämnar göra avbrott i utbildningen skall upplysas om möjligheterna att senare återuppta denna. Då i samband med den yrkesvalsanknutna studieorienteringen sådana frågor tas upp som rör behörighetskrav och betygskonkurrens bör betonas vikten av att personliga intressen och förutsättningar spelar den avgörande rollen vid val av kommande utbildning och yrke. Dessa frågor bör beaktas av lärarna i undervisningen och vid resonemang med eleverna om val av kurser och arbetsmetoder och om förutsättningar för fortsatt utbildning av olika slag. Skulle skolans studie- och yrkesorienteringsresurser i dessa sammanhang inte förslå hänvisas eleverna till expertis utanför skolan, främst då arbetsmarknadsmyndigheternas yrkesvägledare.

Yrkes-, utbildnings- och arbetsmarknadsorientering ges särskilt i ämnena samhällskunskap och arbetslivsorientering samt på timmar till förfogande. För att denna orientering skall få avsedd effekt krävs en noggrann samplanering mellan skolans pedagogiska ledning, berörda lärare och utifrån kommande medverkande, bl a personal från arbetsmarknadsverket. Skolledningen svarar för att sådan planering sker.

Avsikten med yrkes-, utbildnings- och arbetsmarknadsorienteringen är att ge eleverna en god uppfattning om utbildningsmöjligheterna efter gymnasieskolan, om yrkesvärlden och om arbetsmarknaden på längre eller kortare sikt.

Yrkesvalspsykologisk orientering avser att ge eleverna och vid behov deras föräldrar en uppfattning om yrkesvalsmognadsprocessen och om de faktorer som påverkar studie- och yrkesval. Den roll betyg och andra omdömen samt den egna uppsättningen av anlag, intressen och behov spelar bör därvid diskuteras. En psykologisk

anlagsundersökning kan vara av stort värde i osäkra fall. Slutligen bör eleverna också få klart för sig att deras egna erfarenheter av utförda arbetsuppgifter och av omgivningens reaktioner är en god hjälp för självbedömning.

Yrkesvalets psykologi kan behandlas i ämnet psykologi och dessutom på timmar till förfogande. I detta senare fall utnyttjas inte bara skolans egna studie- och yrkesorienteringsresurser utan också arbetsmarknadsverkets yrkesvägledningsspecialister.

Enskild studie- och yrkesvägledning är hörnstenen i studie- och yrkesorienteringsprogrammet. Ofta kräver denna vägledning en inträngande analys av den rådsökandes situation genom intervju, utredning, tolkning av data etc. Utfallet av analysen, kompletterat med medicinsk yrkesvägledning och information om i det enskilda fallet tänkbara utbildningsvägar och yrken, skall ge eleven möjlighet att själv ta ställning och fatta beslut.

Den enskilda vägledningen fordrar insatser från lärare och skol-social personal. Arbetet skall följa fasta och av eleverna kända rutiner. Dessa bör bl a innebära att elev och föräldrar kan ta den första kontakten med den inom skolan som de finner det naturligast att vända sig till. Självfallet bör också skolans personal kunna föreslå elev att begära enskild studie- och yrkesvägledning.

Gymnasieskolans uppbyggnad

De olika studievägarna i gymnasieskolan är i största möjliga utsträckning samordnade när det gäller målsättning, organisation och inre arbete. Flertalet linjer ges en i början bred utformning som svarar mot flera besläktade yrken eller flera utbildningsvägar. Genom successiv differentiering målinriktas sedan undervisningen mot bestämda yrken, yrkesområden eller — fast mindre uttalat — vissa studievägar som bygger på gymnasieskolan. Genom den fördröjda differentieringen öppnas i gymnasieskolan särskilt vid utbildningens början möjligheter till horisontell samläsning inte bara inom utan också mellan linjerna, vilket ger eleverna en till vissa delar gemensam referensram ovanför grundskolans nivå och en i stort sett likvärdig beredskap inför de krav på vidareutbildning eller omskolning som kan komma att ställas på dem senare i livet.

Gymnasieskolans konstruktion ger eleverna vissa möjligheter att genom *tillval av ämnen* inom timplanen, *tillval av frivilliga ämnen*, utbyte av ämnen eller i vissa fall *byte av studieväg* erhålla den utbildning som bäst motsvarar deras intresse och fallenhet. Till hjälp härvidlag tjänar studie- och yrkesorienteringen.

Eleverna på en del linjer äger enligt närmare meddelade anvisningar och efter medgivande av rektor utbyta del av undervisningen

i yrkesbetonat ämne mot ämne på annan linje (gren) i gymnasieskolan än den eleven själv tillhör. Utbytet får omfatta högst tolv veckotimmar och i regel förekomma endast i årskurs 2. Ämnesvalet skall naturligt anknyta till elevens studieprogram i övrigt. Det skall normalt syfta till att underbygga eller fördjupa den yrkesinriktade utbildningen eller att möjliggöra en sidoordnad men alltså målinriktad yrkesutbildning.

Vid byte av studieväg inträffar det ibland att eleven saknar vissa förkunskaper i något ämne eller i delar därav. Sådana luckor bör inte få hindra ett byte som elev och föräldrar finner önskvärt och lämpligt och som skolans organisation medger. I vissa fall kan krävas komplettering. Det tillkommer då skolan att ställa pedagogiska hjälpresurser till elevens förfogande. Kompletteringen behöver inte alltid ske före inträdet på den nya studievägen utan kan i vissa fall bedrivas parallellt med de vanliga studierna.

Elev i gymnasieskolan har möjlighet att utöka sitt studieprogram genom att tillvälja frivilligt ämne men kan också i vissa fall få följa en mindre omfattande studiekurs eller välja en specialinriktning inom kursens ram.

Gymnasieskolans utbildningsprogram är så rikhaltigt att det inte kan till alla delar erbjudas på varje ort med gymnasieskola. För att eleverna trots detta skall i möjligaste mån kunna få sina utbildningsönskemål tillgodosedda krävs ett omfattande *samarbete mellan olika skolenheter* innebärande att elever som inte kan erhålla önskad utbildning vid en gymnasieskola skall kunna hänvisas till annan där denna utbildning anordnas.

Stora elevgrupper söker sig efter gymnasieskolan till fortsatt utbildning antingen i speciella läroanstalter eller inom näringsliv och förvaltning. För att gymnasieskolan skall kunna fylla sin uppgift i samhället måste den verka i intimt *samarbete* med dessa *avnämare*. Det ankommer på skolledningen att svara för att sådant samarbete kommer till stånd.

Undervisning

Undervisningen skall vara objektiv, d v s saklig och allsidig. Kravet på allsidighet blir särskilt aktuellt när det gäller att behandla livs-åskådningar, ideologier, värderingar och över huvud taget kontroversiella frågor. Det är då angeläget att olika uppfattningar balanseras mot varandra, att det överlämnas åt eleverna att självständigt ta ställning och att skolan förhåller sig neutral till det som skildras. Då

läraren i undervisningen tillkännager en personlig åsikt får avsikten inte vara att påverka eleverna.

Arbetet i gymnasieskolan skall präglas av de värderingar som kommer till uttryck i *Mål och riktlinjer*.

Utom objektiva kunskaper skall detta arbete ge intellektuell skolning och emotionell fördjupning. Det skall skapa förståelse för socialt eller på annat sätt handikappade och stärka elevernas känsla av internationellt medansvar. Det skall leda eleverna till insikt om att könen måste vara jämställda. Det skall vidare stärka elevernas aktning för sanning och sanningssökande, deras ansvar inför givna uppgifter, allvar inför problemställningarna samt tolerans och respekt för andras uppfattningar. Slutligen skall skolarbetet också stimulera elevernas vilja till saklig bedömning och kritisk prövning samt deras lust till engagemang.

Läroplanen anger ramen för gymnasieskolans verksamhet och innehållet i undervisningen.

Kursplanerna för de olika linjerna (kurserna) anger mål och huvudmoment för varje särskilt ämne. *Huvudmomenten* ger en översiktlig ledning för undervisningen. De anger de ämnesområden som skall behandlas vid undervisningen för alla elever inom gymnasieskolan eller inom en viss studieriktning och är i allmänhet inte årskursfördelade.

De olika huvudmomenten kan ges en större eller mindre del av undervisningstiden och behandlas mer eller mindre inträngande. Dock får inget huvudmoment i sin helhet — med de undantag som framgår av de enskilda kursplanerna — utelämnas och eleven skall i undervisningen ha mött det väsentliga inom varje särskilt ämnesområde. Avvägningarna påverkas av ämnens struktur och av den samverkan mellan ämnen som läroplanen föreskriver och ämneskonferenserna organiserar.

Det är en angelägen uppgift att fortlöpande aktualisera läroplanens innehåll. Detta gäller både linjer och specialkurser. I varje skola har lärarna och ämneskonferenserna att inom de gränser som läroplanen anger tillse att *stoffet* tillgodoser elevernas intressen, bidrar till deras mognande, främjar deras aktivitet och ger dem en adekvat förberedelse för deras verksamhet efter skolans slut. Med hänsyn till elevernas arbetsbörda är det också angeläget att stoffet sovrar. En sådan sovring förbättrar elevernas möjlighet att skaffa sig överblick över lärostoffet och momentens inbördes sammanhang samt färdighet att snabbt inhämta information om nya områden.

Den frihet läroplanen lämnar att lägga något större vikt vid vissa moment än vid andra bör utnyttjas för att åstadkomma koncentration kring väsentligheter inom varje ämne. En planering efter dessa

linjer får dock aldrig bli så låst att den hindrar vederbörlig hänsyn till aktuella händelser och lokala förhållanden.

Av praktiska skäl är det ofrånkomligt att lärostoffet fördelas på ämnen. Man bör dock tillvarata alla möjligheter till *samverkan*.

Strävan att överskrida ämnesgränserna och skapa en samlad eller åtminstone samordnad undervisning har i allt större utsträckning förverkligats på grundskolans låg- och mellanstadium. Även på grundskolans högstadium är besläktade ämnen sammanförda till ämnesgrupper. Eleverna har följaktligen en viss förtrogenhet med en sådan uppläggning av undervisningen.

Bl a följande skäl talar också för att undervisningen i gymnasieskolan bör söka klargöra inte blott sambandet mellan moment inom ett ämne utan även sambandet mellan ämnena:

undervisningen skall ge en så riktig bild som möjligt av den verklighet inom vilken elevens kommande arbetsuppgifter skall utföras;

samverkan ökar insikten om sammanhang, förbättrar därmed elevernas studiemotivation och stimulerar deras intresse för vidare förkovran;

samverkan över ämnesgränserna gör det möjligt att planera undervisningen i större helheter vilket ger eleverna fler tillfällen till aktiva insatser och övning i arbets- och studieteknik;

träningen att sammanställa uppgifter från olika ämnesområden till ett sammanhang vänjer eleverna att se en sak ur flera synvinklar;

då isolerade fakta är mera tidsödande att inlära och svårare att hålla i minnet än sådana som ingår i ett väl uppfattat sammanhang underlättar samverkan inläringen och befäster kunskaper och färdigheter.

Det är angeläget att den enskilda läraren uppfattar sin insats som en del i en större helhet och som ett av många bidrag till elevens personlighetsutveckling. Samarbete över ämnesgränserna främjar en sådan syn och ökar samtidigt hos elever och lärare insikten om att alla ämneskategorier i gymnasieskolan är för helheten nödvändiga delar.

Vid fastställandet av ordningsföljden mellan ämnenas olika moment bör, inom de gränser läroplanen drar upp, tillfällen till samverkan över ämnesgränserna beaktas.

Samverkan kan vara mer eller mindre fast organiserad. En långtgående integration uppvisar de yrkesbetonade ämnena i vilka fackteori och arbetsteknik smält samman. I andra fall kan samverkan

genomföras som samlad eller kontinuerligt samordnad undervisning eller få formen av mer tillfälligt organiserade kontakter. Följande kan tjäna som exempel på sådan ämnessamverkan.

Matematiken är ett viktigt stödämne för exempelvis de tekniska, naturvetenskapliga och ekonomiska ämnena men också — framför allt via statistiken — för de samhällsorienterade. Kursplanerna är därför utformade så, att de matematiska instrumenten skall finnas tillgängliga när de behövs i andra ämnen. Självfallet bör man också i matematik utnyttja de många tillfällen som finns att med exempel från bl a fysik, teknologi, företagsekonomi och vissa yrkesbetonade ämnen illustrera matematiska begrepp och satser.

Då det gäller lämpliga intresseområden för samverkan förtjänar miljövärden särskild uppmärksamhet. Den har naturliga beröringspunkter med såväl yrkesbetonade som estetiska, naturorienterade och samhällsorienterade ämnen och ämnesområden. En väl genomförd ämnessamverkan bör här kunna leda eleverna till insikten om vikten av att miljövärden ges tillräckligt utrymme i samhällsplaneringen.

Undervisningen i gymnasieskolan avser bl a att ge eleverna förutsättningar att utföra självständiga arbetsuppgifter. Denna strävan kommer till många uttryck i läroplanen. Ett av dessa är den starka betoningen av värdet i samverkan över ämnesgränserna.

Skolans pedagogiska ledning bör ägna samverkansfrågorna speciell uppmärksamhet.

Någon undervisningsform eller något arbetssätt som kan betecknas som fördelaktigast för alla lärare, elever, ämnen och årskurser i gymnasieskolan finns inte. Väsentligt är alltså att läraren eller lärarlaget med ledning av egna erfarenheter söker sig fram till personligt utformade förfaringssätt. Alla lärare måste emellertid ständigt vara beredda att ompröva egna metodiska grepp och objektivt värdera andras.

Undervisningsformer och arbetssätt måste givetvis bli skiftande. Undervisningsprinciperna skall emellertid tillämpas i ett organiskt sammanhang och hänsyn skall tas till elevernas behov av motivation, aktivitet, konkretion, individualisering och samverkan i skolarbetet.

Lärarens frihet att med sikte på ett fastställt mål välja metod, avpassad efter elevernas och sina egna förutsättningar, stimulerar den fortgående pedagogiska utvecklingen och kan medföra en variation i arbetet som av eleverna uppfattas som uppfriskande och ökar deras behållning av undervisningen. I vissa fall kan denna metod vara inbyggd i materialet, t ex då systemläromedel utnyttjas och då undervisningen bedrivs vid normerade studieplatser.

Elevens frihet att välja arbetssätt kan i viss mån begränsas av formerna för den studieträning gymnasieskolan vill förmedla liksom även av den metodik läromedlen förutsätter. Inom ramen för all undervisning i gymnasieskolan ges dock utrymme för en individualisering med hänsyn till elevens personliga förutsättningar.

Skall de individuella intressena tillgodoses inom undervisningen måste de uppmärksammas inte bara vid valet av verksamhetsformer utan också vid stoffurvalet. De enskilda eleverna bör sålunda inom ramen för behandlade kursavsnitt då så är möjligt få tillfälle att inrikta sitt studium på de speciella frågor som fångar deras uppmärksamhet, dock med iakttagande av vad som sagts om huvudmoment.

Samarbete mellan eleverna bör uppmuntras så ofta undervisningssituationen ger möjlighet härtill. Vid klassundervisning kan läraren exempelvis anordna diskussioner i vad man kunde kalla studiecirkeln form eller låta eleverna ägna sig åt grupparbete. Det är lika nödvändigt för eleverna att förbereda sig för en gemensam diskussion som att preparera sig för en redovisning av andra i skolan givna arbetsuppgifter men såväl det individuella som det gemensamma arbetet får i viss mån en annan karaktär. I diskussionen blir det mindre fråga om att redovisa ett i förväg inhämtat pensum än om att utbyta tankar och lösa problem på grundval av orienterande studier på egen hand. Särskilt utmärkande för ett diskussionspass är att ökade krav ställs på deltagarnas aktivitet, medan läraren-handle-daren träder mera i bakgrunden.

Grupparbetet förutsätter en föregående träning för att ge resultat. Gymnasieskolans undervisning i sin helhet kan härvid bygga inte bara på elevens vana vid ett sådant arbetssätt i grundskolan utan också på den övning som gymnasieskolan ger i studieteknik. Dessutom bör man kunna räkna med att många elever har praktiska erfarenheter av arbete i grupp från exempelvis föreningsverksamhet och arbetsliv.

Grupparbete — vari även inräknas laborationer och liknande där två eller flera elever gemensamt utför en arbetsuppgift — bör genomföras så, att varje elev är aktiv. Arbetsfördelningen behöver inte detaljbestämmas av läraren utan kan med fördel utformas av gruppen själv. Läraren handleder därefter vid behov.

Eleverna bör få tillfälle att själva bedöma effektiviteten i samarbetet.

Särskilt gynnsamma tillfällen till samarbete mellan eleverna erbjuder utanför skolan bedriven undervisning, såsom studiebesök, exkursioner, arbete på externa arbetsobjekt och lägerskola.

Eleverna bör få medverka vid planeringen och uppläggnigen av

studierna i de enskilda ämnena, inte minst då det gäller beting och andra större självständiga uppgifter. Därigenom kan deras intresse för studierna och de metoder som tillämpas ökas och deras motivation och ansvar för studiearbetet stärkas.

Betydelsefull för eleverna i gymnasieskolan är förmågan att självständigt utföra en arbetsuppgift av rimlig omfattning. Eleven skall vid skoltidens slut ha lärt sig att

· göra upp och följa en plan för hur en arbetsuppgift skall genomföras,

· samla, tolka och värdera information,

· sammanställa och bearbeta materialet samt

redovisa (demonstrera) och bedöma resultatet (produkten).

För att detta mål skall nås krävs att eleven får tillfälle att ta ansvar för sitt arbete och successivt tränas i det självständiga arbetssättets teknik. Ett sådant arbetssätt har värde inte bara för skolarbetet och individen själv i olika avseenden utan även för verksamheten efter skoltidens slut i yrkes- och samhällsliv.

X I detta sammanhang bör också uppmärksammas den arbetslivsfostran som äger rum i gymnasieskolan, mest påtagligt i ämnet arbetslivsorientering men även i samhällskunskap och i viss mån i studie- och yrkesorientering. Syftet med denna arbetslivsfostran är bl a att

X förbereda eleven för den första anställningen,

· inskräpa vikten av anställdas ansvar och rättigheter som medarbetare i ett företag,

· klarlägga den enskilda arbetstagarens relationer till olika kategorier av i företaget anställda,

· främja elevernas samarbetsförmåga,

X orientera om modern företagsorganisation och

· klargöra hur arbetsmarknadens organ och organisationer fungerar.

Att tillvarata och, om så behövs, stärka elevernas ansvarskänsla inför åtagna eller ålagda uppgifter är ett annat i det föregående redovisat mål för gymnasieskolans verksamhet. Eleverna bör vid varje lämpligt tillfälle ges sådana uppgifter som kräver en viss anspänning men som de kan väntas orka med. Därigenom kan de successivt bygga upp den självförtroende som är en förutsättning för trivseln i allt slags arbete.

Att eleverna stimuleras och ges tillfälle att ta egna initiativ är av stor vikt. Detta kan enklast ske genom att skolan tillhandahåller nödvändiga resurser för självvald sysselsättning utanför av skolan givna arbetsuppgifter, t ex för föreningsverksamhet eller för orientering utanför kursen med böckernas, yrkesredskapens eller massmedias hjälp.

Även inom det dagliga skolarbetet kan eleverna erfa liknande stimulans om de får vara med och utforma vissa timmar till förfogande (jfr s 53 f) och gemensamma samlingar (s 54).

Arbetet i gymnasieskolan skall för eleverna innebära en successiv träning i det självständiga arbetssättets speciella teknik. Läroplanen ger därför möjlighet till en studieträning som förbereder tillämpningen av friare arbetsformer genom systematiskt bedriven studieinstruktion. Med hjälp av särskilda organisatoriska anordningar kan man steg för steg ge eleverna ökade möjligheter att åta sig självständiga arbetsuppgifter och träna sin samarbetsförmåga. Därigenom kan eleverna förvärva arbetsvanor som underlättar både kommande yrkesutövning och fortsatta studier.

Undervisningen i studieteknik och arbetsmetodik får inte stanna vid rent teknisk rådgivning. Bristande förmåga att tillfredsställande planlägga och genomföra ett arbete är inte alltid att återföra uteslutande på ineffektiva arbetsvanor. Djupare liggande personliga och miljömässiga förhållanden spelar ofta en större roll härvidlag. Även elever med god studieteknik kan av samma skäl ha svårt att tillgodogöra sig utbildningen. I dessa fall bör eleverna i första hand få hjälp med de bakomliggande problemen. Detta är nödvändigt för att de skall kunna nå fram till ett studieresultat som svarar mot deras förutsättningar.

Gymnasieskolans uppgift att främja goda arbetsvanor hos eleverna berör all personal i skolan där var och en har att i sin mån medverka till att skapa en för elevernas träning gynnsam studietituation och miljö. I detta sammanhang bör uppmärksammas de insatser som kan göras inom den arbetslivsfostran som ingår i undervisningen på många linjer i gymnasieskolan. Detsamma gäller om ämnet arbetslivsorientering och om studie- och yrkesorientering, skolhälsovård och skolans sociala verksamhet i övrigt.

Gymnasieskolans lärare måste vara förtrogna med grundskolans studietekniska intentioner men även med de resultat träningen gett hos den enskilda eleven. Deras uppgift blir sedan att från dessa utgångspunkter ge en till arbetsättet i gymnasieskolan och varje elevs behov anpassad studieteknisk handledning. Här liksom i grundskolan förutsätts intim samverkan mellan lärare i olika ämnen.

Den särskilda studieträningen i gymnasieskolan inleds med en introduktionsdag eller introduktionsperiod vid studiernas början. I programmet bör ingå en enkät om studievänor och samtidigt elev- och föräldrainformation med bl a en orientering om grundläggande inlärningspsykologiska fakta. Syftet med enkäten är att söka fastställa den enskilda elevens status i studietekniskt hänseende. Den diagnostisering som därvid uppnås skall ligga till grund för den kommande handledningen.

Det är vidare lämpligt att under introduktionsdagen visa en instruktionsfilm behandlande studietekniska problem i gymnasieskolan. En tryckt folder med uppgifter om skolans organisation, befattningshavare, utrustning, lokaler, ordnings- och skyddsfrågor, studiesociala åtgärder, elevföreningar m m bör också utdelas. I denna folder ingår också lämpligen studietekniska råd. Därjämte ges korta råd angående uppläggningsen av förekommande hemarbete.

Resultatet av studievaneenkäten kompletterar det material lärarna erhållit från grundskolan som ett underlag för den fortsatta studietekniska handledningen som till en början kräver ytterligare orientering om motivation, inläring, minne, glömska osv. Denna orientering ges konkret, gärna laborativt, under några timmar till förfogande.

(Om någon verklig effekt skall uppnås måste den teoretiska orienteringen resultera i praktiskt handlande, dvs en till olika ämnen knuten och efter elevernas individuella behov avpassad studiehandledning.)

Individualiserad studiehandledning är helt naturligt lättast att åstadkomma i små undervisningsavdelningar där lärare-elev kan få den nödvändiga kontakten. I en del ämnen där elevantalet annars skulle försvåra individualiseringen medges i vissa fall delning av klass genom särskilt utlagda grupptimmar.

Genom de instruktioner, bandade eller tryckta, liksom det programmerade material i övrigt som används i en del yrkesinriktade ämnen får eleven studietekniska anvisningar direkt i undervisningssituationen.

Självständiga arbetsuppgifter. Då det gäller teoretiska ämnen tar sig det successivt stegrade kravet på elevernas förmåga att arbeta själv-

ständigt bli uttryckt i en förändring av deras arbetsuppgifter från dagläxa, över långläxa till beting och specialarbete. Vissa anvisningar härom ges i de skilda kursplanerna och en utförlig redogörelse lämnas i till läroplanen knutna studieplaner som också tar upp olika möjligheter till den i sammanhanget nödvändiga koncentrationen av undervisningen i ämnen med lågt timtal.

Hemuppgifter. I möjligaste mån bör elevernas totala arbetsbörda vara densamma på alla studievägar inom gymnasieskolan och den väsentliga delen av sina studier bör de kunna utföra på skoltid. I vissa ämnen förekommer dock hemarbete. Med hänsyn till målsättningen för arbetet i gymnasieskolan bör endast en mindre del av lektionstiden ägnas åt kontroll av det hemarbete som utförts eller åt direktiv för fortsatt hemarbete. Under lektionerna bör eleverna få tillfälle att aktivt arbeta med stoff. Det kan ske utan anknytning till uppgifter som skall utföras i hemmet men det kan också betyda en förberedelse av sådana. Hemarbetet har till syfte dels att befästa vissa kunskaper eller färdigheter, dels att ge eleven tillfälle till en självständig genomgång och summering av vad som behandlats i skolan. Anläggs det synsättet kommer hemarbetet främst att få karaktär av fortsättning av ett i skolan påbörjat arbete. Hemuppgifternas innehåll, inte deras omfattning, blir då det väsentliga.

Hemuppgifterna måste hållas inom sådana gränser att eleverna också får tid till skälig rekreation och aktiviteter utan direkt anknytning till skolarbetet. Sådana aktiviteter bör inte betraktas som konkurrenter till studierna utan kan tvärtom komplettera dem. Den information eleverna inhämtar under sin fritidsverksamhet kan i hög grad berika arbetet i skolan.

Elevernas arbetsbörda bör ständigt uppmärksammas av skolans ledning som tillsammans med klassföreståndare och konferens har en viktig uppgift att fylla genom en sådan planering av studierna att arbetet blir jämnt fördelat över arbetsveckan.

Hemuppgifter bör varieras så att inte endast en viss färdighet blir föremål för arbete i hemmet. Vidare behöver inte varje elev inom en grupp ha samma uppgift.

Vid all läxgivning bör läraren förvissa sig om att eleven har inhämtat den studieteknik som är adekvat för den förelagda uppgiften. Att ge uppgifter som kräver ett inte övat arbetssätt är slöseri med tid.

En väl utbyggd elevvård behöver bli ha specialpedagogiska resurser att erbjuda de elever som har svårt att finna sig tillrätta i skolsituationen.

Specialundervisning. Ett växande antal elever önskar fortsatt utbildning efter avslutad grundskola. Även om tidigt insatta hjälpåtgärder kan ha eliminerat vissa skolsvårigheter av initialkaraktär och även om eleverna i en frivillig skolform har en motivation för skolarbetet som hjälper dem att övervinna en rad smärre hinder så har även gymnasieskolans elever behov av stödåtgärder. Efter hand som allt fler handikappade elever har genomgått grundskolan och — bl a som en följd av insatt specialundervisning — kunnat göra fullgoda studieprestationer kommer också dessa elever att söka sig till gymnasial utbildning. I gymnasieskolans pedagogiska resurser ingår därför även viss tillgång till *specialundervisning*.

Det är självklart att ungdomar på gymnasieskolans nivå med sin större mognad och studievana kan beräknas klara av arbetet i den vanliga klassen även om de företer vissa skolsvårigheter. Gymnasieskolans konstruktion med en successivt ökad grad av specialisering liksom det självständigt och individuellt upplagda arbetet innebär givetvis också att eleverna här kan välja en studieväg, väl anpassad efter de egna förutsättningarna och med undvikande av sådana studiekraV som skulle kunna bli dem övermäktiga. Vissa elever kan emellertid ändå förete symptom på stress, överansträngning och även komplikationer av allvarigare slag (jfr s 70 ff). Med hänsyn till bl a dessa elevers behov är det nödvändigt att gymnasieskolan kan sätta in åtgärder av specialundervisningskaraktär.

För gymnasieskolan gäller liksom för grundskolan att varje lärare i sin undervisning kan möta elever med handikapp eller speciella svårigheter. I en del fall har svårigheterna övervunnits genom en i rätt tid insatt lämplig åtgärd, i andra visar sig kanske problemen på nytt om studiesituationen upplevs som särskilt krävande. Under alla omständigheter är det av värde för läraren att känna till hur handikapp som medför funktionshämningar och störningar kan påverka eleven i skolsituationen. Vad som anförs i grundskolans läroplan, supplementen Specialundervisning och Specialskolan för syn-, hörsel- och talskadade, ger vägledning även då det gäller förståelsen av eleverna i gymnasieskolan.

Planering

Samverkan mellan samtidigt studerade ämnen bjuder på åtskilliga praktiska planeringsproblem. En avvägning blir nödvändig mellan å ena sidan omfattningen av dessa och å den andra de pedagogiska vinster en samverkan kan ge. Lokala förutsättningar beträffande

personal, arbetsobjekt, utrymmen och utrustning måste härvid tillmätas avsevärd betydelse. God personlig kontakt mellan lärarna och en av pedagogiskt intresse präglad miljö är den naturliga och fruktbara utgångspunkten för samverkan i undervisningen.

Ämnessamverkan kan antingen gälla ett fördjupat studium av vissa intresseområden eller — på de linjer som ger en grundläggande yrkesutbildning — undervisning för ett visst yrke.

Vid samverkan mellan samtidigt studerade ämnen måste skolledning, lärare och i planeringen deltagande elever ta ställning till bl a följande:

behov av förberedande planläggning;

nödvändigheten att fortlöpande konferera inbördes;

avvägning mellan samverkans behov och det enskilda ämnets anspråk;

behov av bredare orientering hos lärarna;

risk för ökad arbetsbelastning för eleverna;

behov av ny utrustning;

behov av lämpliga arbetsobjekt.

Då flera lärare berörs av samverkan mellan ämnen krävs noggrann gemensam planering, helst med ett detaljerat tidsprogram som resultat. De vanskligheter som kan vara förbundna med längre, omfattande samordningsprojekt kan vanligen undvikas genom begränsade kontakter. Alla faktorer som kan äventyra en effektiv samverkan kan dock inte undvikas. Läraren bör därför vänja sig att ha extra stoff till hands för att möta oförutsedda svårigheter. Dessa kan exempelvis ta sig uttryck i oväntat timbortfall i samverkande kollegas ämne. Vid timförlust i det egna ämnet måste läraren snabbt återknyta kontakten med övriga ämnen. Vid allvarliga störningar kan det bli nödvändigt att omarbete programmet.

Den samordnade undervisningen måste i viss utsträckning inkräkta på de berörda ämnenas egenart. Härvid bör emellertid uppmärksammas att gränsdragningens problem existerar inte blott mellan olika ämnen utan också inom ett och samma ämne och att det torde vara olika märkbart i olika ämnen. Vid planläggningen av en långvarig samverkan bör variationer i de berörda ämnenas tänjbarhet

beaktas. Det är i allmänhet fördelaktigt att lägga det mindre elastiska ämnet till grund.

Sådan samverkan som syftar till en allsidigare belysning av ett stoff eller till en mera intensifierad träning av en färdighet ger både lärare och elever ökad stimulans i arbetet men ställer också ökade anspråk på lärarnas beredskap att knyta an till angränsande områden och på mångsidigheten i deras intressen. Svarar lärarna inte mot dessa krav kan de vinster samverkan innebär komma att köpas till priset av en torftig, ytlig och mindre stimulerande undervisning.

Det är från ämnessamverkans synpunkt önskvärt att mera systematiskt låta lärarnas tjänstgöring i en klass omfatta mer än ett ämne.

Vid gemensamma ämneskonferenser, studiedagar och kurser bör företrädare för olika ämnen var och en ur sin speciella synvinkel belysa lämpliga moment för samverkan. Utkast till studieplaner bör kunna utarbetas vid sådana tillfällen. Även läromedel av självinstruerande karaktär kan komma till användning.

Redovisningen, antingen den avser praktiska eller teoretiska moment, kan ske gemensamt i de berörda ämnena. Genom ett sådant förfarande betonas ämnenas samhörighet. I de fall redovisningen föregås av hemarbete måste dock arbetsfördelningsproblemen ägnas särskild uppmärksamhet så att för eleverna besvärande arbetstoppar kan undvikas. De svårigheter för betygsättningen i de enskilda ämnena som en gemensam redovisning kan tänkas medföra får inte hindra samarbetet.

Om arbetsuppgifterna blir mer komplicerade är det viktigt att tillse att de i motsvarande grad reduceras i antal. Arbetsuppgifter bör utformas så, att de anknyter till mer än ett ämne. Vid en i större skala genomförd samverkan bör givetvis förhörsuppgifterna liksom eljest svara mot undervisningens uppläggning.

Från eleverna kan förväntas en övervägande positiv reaktion till samverkan mellan ämnen. Dock kan vid alltför stora samverkansprojekt risk för övermättnad tänkas uppkomma. Ett i konferens med eleverna överenskommet, successivt införande av det eller de moment samverkan gäller minskar faran för en negativ effekt.

Eftersom en genomförd samverkan mellan lärare i olika ämnen medför ett tvång att foga in det egna ämnet i ett större sammanhang reduceras lärarens frihet att efter eget skön disponera lärokursen. Uppläggningsen ställer därmed anspråk på samarbetsvilja och på en i väsentliga drag gemensam pedagogisk-metodisk grundsyn hos de berörda lärarna.

Samverkansprojekt är väl lämpade för undervisning med varierande insatser av personal och läromedel och skiftande storlek på undervisningsavdelningarna.

De hittills diskuterade formerna för samverkan ryms inom sko-

lans schemabundna arbetsordning. Gymnasieskolans arbetsordning innehåller emellertid organisatoriska anordningar som bryter det ordinarie schemat. Dessa kompletterar det ämnesbundna studiet och avser dessutom att tillåta friare arbetsformer. Återkommande med jämna mellanrum kan sådana avbrott ge en rytm åt skolarbetet där perioder av systematiserat studium i olika ämnen avlöses av samordningsuppgifter i vilka det som inhämtats på olika fält ställs samman, tillämpas och betraktas ur en ny synvinkel. Dessa arrangemang stegras från de enkla samordningsuppgifterna till de mera omfattande, förlagda utanför den vanliga skolmiljön. Det är viktigt att eleverna inte abrupt ställs inför dessa större uppgifter utan efter hand får vänja sig vid den arbetsmetodik som studiesättet kräver.

Ställs tid och källmaterial till elevernas disposition kan redan uppsatsskrivning i skolan (i svenska eller främmande språk) över fackämne sägas vara ett exempel på ämnessamverkan där eleverna åläggs att på egen hand lösa en självvald uppgift.

Det på vissa linjer förekommande *specialarbetet* kan utformas så, att det ställer eleven inför uppgiften att spåra, bearbeta och redovisa material som hämtats från olika delar av kunskapsfältet.

Goda möjligheter att låta eleverna se fakta som inhämtats i det ämnesbundna studiet ur nya synvinklar och att foga dem samman till ett mönster erbjuder timmar till förfogande. Vidare har teatern, radion och televisionen många gånger program som kan läggas till grund för undervisning i flera ämnen, bl a som underlag för gemensam diskussion. Ett liknande värde har studiebesök av olika slag. Samverkan mellan ämnena kan också ske i form av lägerskola som bl a ger väl motiverad träning av olika färdigheter i intervjuer, muntlig eller skriftlig rapportering osv.

Bland åtgärder som kan vidtas för att åstadkomma ett mindre splittrat studium är de på vissa linjer förekommande *koncentrations-(halv)dagarna*. Under exempelvis en halv dag per månad inställs den vanliga undervisningen i syfte att bereda eleverna tillfälle att koncentrera sig på en större arbetsuppgift inom ett ämne eller ett par angränsande ämnen. Då dessa dagar fastställs bör beaktas att

ämnen i stort sett erhåller koncentrations-(halv) dagar i förhållande till sitt timtal och att minsta möjliga rubbningar av timfördelningen mellan de olika ämnena uppkommer,

lärare i det eller de ämnen som koncentrations-(halv)dagen ägnas åt så långt möjligt kan närvara i klassen och

tiden i de experimentella ämnena där så är möjligt används för mer omfattande laborationer.

I samband med yrkesbetonad undervisning som förläggs till företag, institutioner och andra externa arbetsplatser är koncentrationsanordningar regel.

Det egentliga syftet med olika koncentrationsanordningar är att ge eleverna tillfälle att mera odelat ägna sig åt en större arbetsuppgift, helst också att lära dem att själva planlägga och genomföra en sådan. Spänner arbetet över flera ämnen kan det vara särskilt ägnat att öva dem att sammanställa och redovisa olikartat material och dra slutsatser av detta.

Konferensernas uppgift är bl a dels elevvårdande, dels undervisningsmetodiska. Deras roll att förmedla samverkan mellan skola och hem och mellan lärare och elever bör tillmätas stor betydelse. Representanter för eleverna skall därför delta i ämnes- och klasskonferenser då undervisningen planeras eller allmänna pedagogiska frågor dryftas. Även i övriga konferenser bör det vara naturligt att eleverna är representerade om inga formella hinder föreligger.

Gemensamma konferenser för planläggning och genomförande av samordnad undervisning kan ge en känsla av gemenskap, byggd på ökad kännedom om olika ämnens natur och problem. Ämnesanvisningarna ger olika utgångspunkter för sådana konferenser. Vunna erfarenheter styrker att samverkan över ämnesgränserna kan innebära en avsevärd stimulans för lärarna. Alltför täta konferenser utom schemat kan dock utgöra en belastning och antalet bör därför hållas inom rimliga gränser. Informell kontakt mellan samverkande lärare är ofta tillfyllest. Framställning av undervisningsmateriel, studieplaner, anvisningar etc med sikte på samverkan bör lätta de berörda lärarnas uppgifter. Trots detta torde skiftande personella och lokala förhållanden alltid framtvunga fortlöpande modifieringar av uppläggningsen och därmed samråd.

Konferensernas pedagogiska arbetsuppgifter omfattar utöver samverkan mellan ämnen också planläggning av timmar till förfo-gande och viss planering i samband med skolans studieträningsprogram (s 46 ff). Även i detta arbete måste hänsyn tas till samverkan. Kursplanerna beaktar de samordningsmöjligheter som finns och anger dessa kursmässigt. Det ankommer på skolans pedagogiska ledning och vederbörande konferens att detaljplanera kurserna och diskutera metoder.

Ämneskonferens har till uppgift att behandla frågor rörande undervisningen i visst ämne.

Klasskonferens har till uppgift att handlägga frågor rörande en klass. För att behandla påträngande kurativa frågor kan det vara fördelaktigt att ge en eventuellt flera klasser omfattande klasskonferens prägel av elevvårdskonferens med deltagande av bl a skolku-

rator, skolpsykolog, skolläkare, skolsköterska och syo-konsulent.

Mellan samarbetande gymnasieskolor förekommer konferenser för av samverkan berörd personal, bl a för planering av studiebesök vid den mottagande skolan av elever vid den avlämnande.

I övrigt anordnas konferenser när de bedöms nödvändiga för skolans arbete och med en till ändamålet anpassad sammansättning. Någon generell konferensorganisation kan och bör inte anges eftersom funktionen är viktigare än formen.

Skulle konferens förläggas till schematid befrias lärarna från undervisning medan eleverna får arbetsuppgifter.

Ansvar för att nödvändiga konferenser och kontakter kommer till stånd vilar på skolledningen.

Timmar till förfogande. Det är av stort värde att skolan kan mer fritt disponera någon tid dels för sådana moment som visserligen återkommer år från år men vilkas omfattning och inplacering i studiegången inte bör fastställas alltför detaljerat, dels för sådana uppgifter för vilka förutsättningarna växlar efter lokala förhållanden. Timmar till förfogande ger denna möjlighet.

Timmarna placeras in på schemat och används för verksamhet som inte har karaktären av ämnesundervisning eller inte kan eller bör fogas in i något av de på läroplanen upptagna ämnena.

Timmar till förfogande skall användas till följande speciella ändamål:

studieorientering vid studiernas början,

studieteknisk orientering,

yrkesvalspsykologisk orientering,

studie- och yrkesorientering inför valet av fortsatt studieväg,

yrkes- och arbetsmarknadsorientering,

bok- och bibliotekskunskap,

röst- och talvård,

samordningsprogram och

handledning för specialarbeten.

Verksamheten på timmar till förfogande skall också ges lokal anknytning, t ex ägnas åt en viss bygds struktur och problem vad gäller närings- och samhällsliv. Vidare kan aktuell internationell orientering tas upp. Timmarna ger också möjlighet att i undervisningen infoga orientering i trafikfrågor och skapa utrymme för teater- och musikföreställningar. De skall även användas för sexualundervisningen i gymnasieskolan. Fördelningen på årskurser bör för varje särskild skolenhet avgöras av den eller dem som handhar undervisningen.

Skolan har frihet att självständigt använda tiden för timmar till förfogande för ändamål utöver dem som speciellt nämnts. För att denna frihet skall kunna utnyttjas behöver timmarna — trots schemalaggingen — inte fördelas jämnt över läsåret utan kan koncentreras till de tillfällen då de bäst behövs.

Med denna uppläggning är det lämpligt att under vissa timmar till förfogande, beroende på arbetets karaktär, sammanföra elever i stora avdelningar, t ex så, att alla elever i en årskurs deltar. Vid andra tillfällen bör verksamheten kunna organiseras för arbete i små grupper.

Om elevernas medverkan se s 45.

Gemensamma samlingar m m. För att ge tillfälle för skolans ledning att lämna meddelanden angående skolarbetet och för att uppmärksamma händelser och traditioner av gemensamt intresse för skolan ordnas gemensamma samlingar. Frekvensen kan variera men genomsnittligt bör varje elev få tillfälle att delta en à två gånger i veckan.

Samlingen bör ske på sådan tidpunkt under arbetsdagen att flertalet elever och anställda kan delta. Med tanke särskilt på att många elever dagligen reser till och från skolorten bör samlingen inte generellt förläggas till tid före skolarbetets början.

Även om samlingen aktualiseras av bestämda informationsbehov bör den utformas på ett allsidigt sätt och anknyta till olika sidor av skolans och samhällets liv. I den mån samlingar ägnas frågor som inte omedelbart berör skolans arbete bör programmen vara väl varierade. Eleverna bör medverka så långt det är möjligt. Elevföreningar bör kunna helt ansvara för utformningen av vissa samlingar.

Den gemensamma samlingen skall skänka en känsla av samhörighet. Även om självfallet skilda meningar, framförda med personlig accent, bör få komma till uttryck får framställningen inte ha någon udd, riktad mot viss religiös eller politisk uppfattning eller viss inställning i livsåskådningsfrågor. Eftersom samlingarna är obligatoriska skall innehåll av exempelvis politisk, moralisk eller religiös art

alltså ges en beskrivande eller informerande och inte en förkunnande eller provocerande prägel. Inslag av bekännelsekaraktär får inte förekomma. Skolledningen bär det yttersta ansvaret för att den gemensamma samlingen utformas efter här angivna riktlinjer.

Många av skolans elever har ett personligt och gemensamt intresse för politiska, religiösa och etiska frågor. Skolan skall ge dem möjlighet att ägna sig åt detta intresse genom frivilliga sammankomster. Skolan skall också ställa lokaler till förfogande för denna verksamhet under förutsättning att den inte inkräktar på skolarbetet. Dess omfattning och utformning skall däremot vara elevernas ensak.

Information om eleverna och bedömning av deras arbete

Genom arbetet i gymnasieskolan skall eleverna kunna dels utveckla sin personlighet, dels tillägna sig kunskaper och färdigheter. För att detta mål skall kunna nås behöver elever och lärare tillgång till upplysningar av olika slag. I undervisningen behövs sålunda informationer som kan läggas till grund dels för dess planering och bedrivande, dels för betygsättningen. I övrigt krävs informationer som kan bilda underlag för orientering till elever och föräldrar i valsituationer (studieorientering, yrkesorientering etc) samt ge stöd åt elever i personliga problemsituationer som berör studierna.

Termen bedömning används som sammanfattning för alla de åtgärder som vidtas för att i dylikt informationssyfte samla iakttagelser och data, tolka och dra slutsatser av dessa. Bedömningen kan bl a ligga till grund för

förbättrad anpassning av undervisningen till elever och målsättning,

betygsättning,

registrering av uppnådda färdighetsnivåer, bl a genom betygsättning,

information till elever och föräldrar i valsituationer och

råd och stöd åt eleverna.

De erforderliga informationerna kan inhämtas genom t ex samtal mellan berörda parter, intervjuer, enkäter, iakttagelser av eleverna

i arbete, muntliga, skriftliga och praktiska prov, anlagsprov och kartläggning av elevernas intressen.

En viktig provtyp i detta sammanhang är det diagnostiska provet. Detta syftar främst till att ge underlag för bedömning av undervisningens planering och genomförande, bl a i vad avser utnyttjandet av läromedel, lokaler och utrustning.

I det följande behandlas enbart den *bedömning* av eleverna, deras utveckling och arbetsresultat som sammanhänger med själva undervisningen.

Gymnasieskolans mål i dess helhet måste vara utgångspunkten vid bedömning av undervisningen och dess resultat. Det är enklast att ensidigt identifiera målet med lärostoffet och därför föreligger en risk att bedömningen av elevernas arbete blir ensidig och att man förbiser andra i målet ingående lika viktiga moment.

I synnerhet den studie- och arbetsmetodik som eleverna skall förvärva i gymnasieskolan kan lätt komma att förbises vid lärarens bedömning eftersom den inte är speciellt knuten till ett visst ämne. Exempel på andra sidor av målsättningen som lätt kan förbigås är elevernas förmåga att kritiskt pröva påståenden, att själva ställa problem och lösa dem, att ta ansvar och initiativ, att planera studierna och att samarbeta med andra för att lösa en gemensam uppgift. Även om en allsidig bedömning av elevens prestationer och utveckling naturligtvis ställer läraren och klasskonferensen inför svåra och grannliga uppgifter är det nödvändigt att samtliga i målsättningen ingående moment i tillbörlig omfattning beaktas.

En första förutsättning för en korrekt bedömning av elevernas arbete är alltså att den bedömande för sig klargör gymnasieskolans mål i hela dess bredd. Den allmänna målsättningen måste i de särskilda ämnena i tillämpliga delar konkretiseras genom studiehandledningar, elevinstruktioner, lärarhandledningar och metodiska anvisningar. Detta är självfallet nödvändigt såväl för undervisningens utformning som för iakttagelser av dess resultat.

För denna konkretisering av gymnasieskolans mål i respektive ämnen har den enskilda läraren hjälp av sin tidigare erfarenhet, ämnesanvisningar, ämneskonferensprotokoll, fortbildning, kontakter med branschrepresentanter, överläggningar med dem som ansvarar för skolans pedagogiska ledning samt besökande ämnesexperter och inspektörer.

När studiemålen i ett visst ämne klargjorts blir nästa steg att välja bedömningsmetoder. I viss mån kan man då utnyttja centralt utarbetade hjälpmedel men ofta måste läraren själv systematisera sina iakttagelser genom muntliga, praktiska eller skriftliga prov. I dessa sammanhang bör samråd i ämneskonferensen vara naturligt. Stu-

dieplaneringen kompletteras då med uppgiften att framställa prov som lärarna i ämnet kan använda i sina klasser. Givetvis bör lärarna härvid ta till vara varje möjlighet att gemensamt utarbeta prov att samtidigt ges i flera klasser. Ett sådant förfarande skapar större enhetlighet i bedömningsnormerna.

Bedömning av eleverna, deras utveckling, arbetsresultat och prestationer har flera syften. Den bör göra det lättare för läraren att hjälpa och stödja eleverna i deras arbete och ansträngningar att komma över svårigheter av olika slag. Resultatet av de enskilda proven och kontrollerna ger dessutom lärarna ett underlag för att bedöma om deras egen planering är riktig och deras metodik effektiv och slutligen får de ett visst stöd i den betygsättning av eleverna som de så småningom har att utföra. Bedömningen bör göras genom att man vid spridda tillfällen ger prov av olika slag som tillsammans kan ge en så rättvis bild som möjligt av elevernas situation.

Prov enbart som underlag för betygsättning bör begränsas.

Bedömningen av eleverna och deras arbete bör vara allsidig och fortlöpande om den skall kunna utnyttjas för undervisningens utformning. Den bör inriktas på alla de sidor av elevernas utveckling och prestationer som enligt gymnasieskolans målsättning skall beaktas.

Bedömningen av elevernas arbetsresultat får inte koncentreras till slutet av terminer eller (års-)kurser. Den bör i stället vara fortlöpande. Dels kan den då utnyttjas för planering av undervisningen, dels förhindras att enstaka provtillfällen blir avgörande vid betygsättningen.

Vid alla förhör och redovisningar bör hänsyn inte enbart och inte främst tas till elevernas detaljkunskaper och reproduktionsförmåga utan också till deras förståelse för orsakssammanhangen.

Självfallet är meningsfyllda faktakunskaper av stor betydelse. Detta innebär emellertid inte att reproduktionen av minneskunskaper får överbetonas på bekostnad av andra viktiga delar av målet.

Undervisningen erbjuder många tillfällen till iakttagelser av elevens kunskaper och arbetssätt. Undervisningssamtalet liksom studium av elevernas förmåga att använda yrkesredskap, läromedel och material kan röja brister eller fallenhet då det gäller att lösa förelagda uppgifter. Iakttagelser av elevens sätt att gripa sig an med en arbetsuppgift är värdefulla vid sidan av själva arbetsresultatet. Elevernas förmåga att lösa en uppgift genom samarbete i grupp kan iaktas genom ett studium av hur gruppen arbetar, vilka bidrag som olika elever kommer med, hur gruppledarna värderar och stöder varandras arbete osv. Inte minst grupplaborationerna lämnar många tillfällen till iakttagelser av elevernas arbetssätt.

Enkäter genom frågeformulär eller samtal kan ge upplysningar om elevernas åsikter om stoff, disposition, arbetsformer, arbetssätt och hjälpmedel av olika slag etc. Eleverna kan därigenom direkt påverka undervisningens planering som alltså görs i samverkan mellan dem och läraren.

Valet mellan muntliga och skriftliga prov kan diskuteras. Det finns en risk att de skriftliga proven ensidigt tar i anspråk elevernas förmåga att reproducera detaljfakta och inte deras förmåga till överblick, självständigt och kritiskt tänkande osv. En jämförelse mellan de olika kontrolltypernas fördelar och nackdelar är därför befogad.

Flera av de argument som anförs till förmån för de muntliga proven kan med samma rätt gälla de skriftliga fast för en annan kategori elever. Båda formerna av kontroll har sitt värde och bör förekomma vid sidan av varandra.

Muntliga prov. Som ren kunskapskontroll är det muntliga provet ganska otillförlitligt och bör därför med detta syfte förekomma endast i begränsad omfattning. Det kan emellertid ofta ha karaktären av samtal och diskussion mellan lärare och elever kring ett känt stoff. I början av en lärokurs kan det muntliga förhöret bli utgöra en kontroll av genomförda arbetsuppgifter och inhämtade kunskaper. Förhöret bör ta i anspråk elevernas successivt förvärvade förmåga att urskilja väsentligheter och att reflektera och jämföra med kunskaper från tidigare studier eller från andra områden.

Det muntliga förhöret kan också ha karaktären av mera omfattande uppgifter. Tyngdpunkten måste då läggas på de stora linjerna och överblicken. Elevens förmåga att hålla samman stoffet i stort och anknyta det till andra kunskapsområden måste uppmärksammas.

Vid redovisningen bör eleverna i görligaste mån ha tillgång till läromedel så att de i provsituationen får tillfälle att använda det arbetssätt som blir det vanliga efter gymnasieskolan. Redovisningen bör därför präglas av tolkning och analys. Självfallet bör eleverna under hela tiden i gymnasieskolan ha tillgång till papper och penna under förhöret och få tillfälle att förbereda den muntliga framställningen.

Kontrollen av detaljfakta bör i gymnasieskolan i stegrad utsträckning hänskjutas till eleven själv. Genom enstaka stickprov kan läraren förvissa sig om att eleverna förfar på avsett sätt.

Skriftliga prov. De skriftliga proven kan utformas på flera sätt. Avgörande är deras syfte.

Prov som utgörs av fritt formulerad, längre skriftlig framställning ger bedömarens möjlighet att utröna elevens förmåga att ordna ett

större stoff, att uttrycka sina åsikter och argumentera sakligt. Bedömningen av dylika fria skriftliga framställningar är emellertid mindre tillförlitlig. Liksom vid muntliga prov är det ofta lämpligt att eleverna har tillgång till böcker och andra källor. Man riskerar då inte att lägga tyngdpunkten på memoreringskontroll.

Prov med uppgifter som förutsätter korta svar kan innehålla uppmaningar och frågor av typen "redogör för", "jämför", "förklara", "vilka var orsakerna till" osv. Dessa uppgifter är lättare att rätta objektivt än föregående provtyp, i synnerhet om frågorna formuleras mycket omsorgsfullt så att svaren kan anteciperas i en rättningsmall, men bedömningen av hur eleverna nått fram till lösningen kan vara osäker.

Uppgifter med bundna svar garanterar att samtliga elever bedöms enligt samma normer. Vid vissa tillfällen är detta av väsentlig betydelse, t ex då man eftersträvar att uppnå jämförbarhet vid betygsättningen (s 64). Uppgifter med bundna svar är mycket lätta att rätta. Eftersom svaren inte kräver ett omfattande skrivarbete kan eleverna få många frågor. Härigenom har man stora möjligheter att på begränsad tid pröva flera väsentliga delar av ett moment.

Prov med bundna svar kan utformas så, att de prövar inte bara elevernas faktakunskaper utan också deras förmåga att inhämta vissa kunskaper, att tillämpa dessa, att tolka ny information, att tänka kritiskt och att lösa problem.

Svårigheterna att konstruera prov med uppgifter av denna typ gör att det kan vara lämpligt att de utarbetas av flera lärare i samråd. Man bör undvika att vid konstruktionen av proven ensidigt ta fasta på memoreringen av enstaka fakta.

Andra skriftliga provtyper är hastighets- och säkerhetsprov i stenografi och maskinskrivning, prov exempelvis i andra yrkesbetonade ämnen liksom översättning från och till främmande språk samt diktamensprov.

Prov av blandad typ. Som exempel kan nämnas yrkesbetonade arbetsuppgifter som bedöms från kvalitativ och kvantitativ synpunkt.

Inläringen blir effektivare om eleverna fortlöpande får besked om resultatet av sitt arbete. Detta kan ske genom kvalitativ och kvantitativ bedömning av praktiskt utförda arbetsuppgifter kombinerade med frågeblad som fångar in uppgifternas teoretiska underlag genom mätprotokoll, undervisningssamtal och gruppdiskussioner och med hjälp av diagnostiska prov.

Vissa kunskapskontroller kräver prov- och uppgiftstyper av annat slag än de hittills nämnda. Även i sådana fall bör läraren med mallar försöka minska subjektiviteten vid rättningen.

Givetvis kan också vid ett visst provtillfälle olika uppgiftstyper kombineras. Så är t ex i de främmande språken fallet vid flerdelade prov.

För att så allsidigt som möjligt kunna bedöma i vad mån undervisningen motsvarat målsättningen är det angeläget att läraren utnyttjar olika provtyper. I de ämnen där standardprov, diagnostiska prov eller andra centrala prov förekommer får dessa inte bli dominerande (angående utformning av prov, se vidare anvisningar till de enskilda ämnena).

Ett huvudsyfte med bedömningen är att ge eleverna hjälp och information i olika situationer. Det skulle vara att direkt motverka detta syfte om läraren utnyttjade förhör och prov på ett sådant sätt att elevernas arbetsro och självförtroende förlorades.

En ensidig användning av en bedömningsmetod kan exempelvis missgynna elever som har sämre förutsättningar att hävda sig vid bedömningen med just denna metod samt leda till ett ensidigt studiesätt. Därför skall variation eftersträvas. När så är möjligt, t ex vid redovisningen av studiebeting och specialarbeten, bör eleverna ha en viss valfrihet beträffande redovisningssättet.

Det bör vara karakteristiskt för gymnasieskolans verksamhetsformer att de efter hand ger eleverna ökade möjligheter att öva sig att överblicka och sammanhålla större kunskapsfält. Träningen av denna förmåga skall ske fortlöpande men bedömningen av den genom omfattande prov etc kan av naturliga skäl inte ske ofta. Det kan dock komma att uppfattas som särskilt påfrestande för eleverna om redovisningstillfällena blir alltför få. Denna olägenhet skall noggrant observeras och läraren skall vinnlägga sig om att stödja elever som sviktar i provsituationen så att de efter hand får större säkerhet. Det är genom ett positivt förhållande mellan lärare och elever och en lämplig successiv träning som eleverna kan övervinna en eventuell fruktan för mera omfattande prov.

En anhopning av förhör och prov är under alla omständigheter olämplig och kan undvikas genom planering, företagen av skolledning, konferens och klassföreståndare. Sådan planering skall ske vid början av varje årskurs/termin.

Det är viktigt att eleverna uppfattar bedömningen som ett naturligt led i studiearbetet och som ett hjälpmedel för självbedömning. Detta mål kan nås om lärarna tillsammans med eleverna söker nå klarhet om relationerna mellan det faktiska arbetsresultatet och vars och ens förmåga i olika avseenden. Det är så mycket viktigare som betygen endast i ringa mån ger eleverna de upplysningar som de kan behöva om skolans syn på dem och deras prestationer.

De data som erhålls genom bedömningen skall användas dels för

individuell vägledning för eleverna i deras studier, dels för lärarens bedömning av sitt eget arbete och dels för betygsättning.

Kontrollen av elevprestationerna har till syfte att visa lärare och elev om man nått den plattform från vilken eleven kan bygga vidare.

När studiematerial av olika slag används i undervisningen (elevinstruerande och självinstruerande) blir det naturligt att successivt sätta in prov efter vissa moment i kursen. Den elev som inte når tillfredsställande resultat måste fortsätta inlärningsarbetet. Ett dylikt kontrollprogram som komplement till självinstruerande material möjliggör en individuell arbetstakt och förstärker inläringen dels därför att proven vägleder eleverna att reparera eventuella svagheter genom att gå tillbaka till moment som de visat sig inte behärska, dels därför att de sporrar dem att komma över på nästa moment i inlärningsgången. Proven har med andra ord ett betydande motivationsvärde.

Läraren skall inom ramen för gällande kursplaner avpassa undervisningen efter elevernas intressen, begåvning och tidigare skolprestationer. Detta kan inte ske utan en tillförlitlig kännedom om vad eleverna behärskar i fråga om stoff och färdigheter. När det gäller större elevgrupper är skriftliga diagnostiska prov inte sällan det smidigaste och snabbaste sättet att skaffa sig de önskade upplysningarna. Skriftliga prov med denna uppgift bör självfallet sättas in på ett tidigt stadium. De kan inte uppskjutas till dess större delen av terminen passerat utan måste ges fortlöpande och i första hand i början av studiegången. På grundval av de upplysningar som dylika diagnostiska prov ger kan läraren i samförstånd med eleverna lägga upp undervisningen. Läraren kan därefter besluta att på vissa punkter gå vidare, att föra in nytt övningsmaterial av skilda typer (texter, arbetsuppgifter, problem etc), att låta vissa elever gå längre med en överkurs medan andra får ytterligare instruktioner och övning osv. För lärarens uppläggning av undervisningen i stort kan bedömningen av elevernas arbete alltså ha ett påtagligt värde. Den kan leda till modifikationer i fråga om sätt att ordna stoff, verksamhetsformer, arbetssätt, användning av läromedel, yrkesredskap etc.

Betygsättning. Betygsskalan är numerisk och innehåller fem steg med talet 5 som högsta betyg.

Betyget uttrycker i vad mån den enskilde eleven uppnått de kunskaper och färdigheter, som undervisningen avser att meddela. I yrkesbetonade ämnen förutsätter betygsättningen att läraren ägnar stor uppmärksamhet åt kravet på godtagbart yrkeskunnande.

Om en elev i ett ämne, som avser yrkeskunnande i inskränkt mening, ej uppfyller kraven på godtagbart yrkeskunnande sättes ej

betyg i ämnet för eleven. Detsamma gäller även i annat ämne för elev vilken på grund av långvarig frånvaro, försummelse, handikapp eller annan särskild omständighet ej uppnått de kunskaper och färdigheter, som undervisningen avser att meddela.

Redovisningen skall vara objektiv och allsidig och inte avse enbart en viss del av studiemålen i ämnet. Särskilt viktigt är att elevernas förmåga att memorera och reproducera detaljkunskaper inte får dominera vid betygsättningen. Väsentligt är i många ämnen att ta hänsyn till i vad mån eleverna kan tänka självständigt, överblicka sammanhang och kritiskt bedöma åsikter samt använda kunskaper och färdigheter för att lösa nya problem. De olika ämnesanvisningarna ger dessutom vissa synpunkter för sammanvägningen vid betygsättningen av olika sidor av studiemålen.

Om betygsättningen skall bli tillförlitlig måste den bygga på fortlöpande iakttagelser under den termin när betygen skall sättas. Betygen skall avse elevens prestationer under termin eller årskurs. På motsvarande sätt utgör avgångsbetyget en bedömning av elevens arbete under hela lärokursen. Prestationerna mot slutet av en bedömningsperiod bör få väga tyngre än de i början.

Den enskilde elevens betyg i ett ämne skall självfallet sättas utan hänsynstagande till elevens betyg i andra ämnen.

Då en elev har speciella läs- och skrivsvårigheter, talfel eller hörselskada, skall vid betygsättningen framför allt i svenska, moderna språk och matematik hänsyn tas därtill. En speciell grupp härvidlag utgör elever som inte har svenska som modersmål.

Det är angeläget att betygsättningen fyller rimliga krav på tillförlitlighet så att ett visst betyg från landets gymnasieskolor uttrycker ungefärligen samma prestationsnivå. Det är därför nödvändigt att ange vissa riktpunkter för betygsspridningen. Riktpunkt för betygsättningen i visst ämne (viss kurs) bör vara att betygen skall ha följande procentuella fördelning då samtliga elever i landet i en viss årskurs av ifrågavarande ämne ingår:

Betyg	1	2	3	4	5
Procent	7	24	38	24	7

Fördelningen skall vara densamma för varje enskilt ämne eller kurs i ämne och för varje enskild termin/årskurs.

Före slutjusteringen av betygen för en viss klass bör läraren kontrollera sin betygsfördelning och därvid mot bakgrund av tillgängligt jämförelsematerial, bl a i klasskonferensen, söka ta ställ-

ning till klassens genomsnittstandard och betygsspridning i fråga om de betygsatta prestationerna, jämfört med ett representativt elevmaterial som läser ämnet i fråga.

Betygens procentuella fördelning gäller som riktpunkt för betygssättningen. I de enskilda klasserna kommer självfallet avvikelser från denna fördelning av olika skäl att uppkomma.

Nedan visas exempel på normala variationer i betygsfördelningen i ett visst ämne i olika klasser om 30 elever.

Exempel på fördelning av betyg i klasser av olika struktur:

	Betyg					M	
	1	2	3	4	5		
Ordinära klasser	1	6	12	9	2	3,2	(3,17)
	2	6	11	8	3	3,1	(3,13)
	1	7	12	8	2	3,1	(3,10)
	1	9	11	7	1	3,0	(3,0)
	2	8	12	7	1	2,9	(2,90)
	2	9	11	7	1	2,9	(2,87)
	3	7	12	6	1	2,8	(2,83)
Bra klasser	1	6	11	7	5	3,3	(3,30)
	–	7	10	9	4	3,3	(3,33)
	–	6	11	9	4	3,4	(3,37)
Svaga klasser	5	7	11	6	1	2,7	(2,70)
	4	8	12	6	–	2,7	(2,67)
	3	10	12	5	–	2,6	(2,63)
Homogena klasser	–	6	15	9	–	3,1	(3,10)
	4	12	14	–	–	2,3	(2,33)
	–	–	13	14	3	3,7	(3,67)
Heterogena klasser	4	7	9	6	4	3,0	(2,97)
	3	8	7	7	5	3,1	(3,10)
	6	7	6	7	4	2,9	(2,87)

Självfallet får intet av dessa exempel användas som norm för betygsfördelningen i en klass utan denna måste grundas på den ovan berörda bedömningen av klassens genomsnittstandard och betygsspridningen, jämfört med ett större, representativt elevmaterial. Se även Åtgärder för att uppnå jämförbarhet vid betygssättning (s 64).

Så kallad glidande betygsskala får inte förekomma. Efter endast någon termins undervisning i sådana ämnen där studiet är utsträckt över flera årskurser kan läraren dock hysa stor osäkerhet om vilket betyg en elev skall ha. Gäller denna osäkerhet ett högt betyg bör närmast lägre betyg användas. Gäller osäkerheten ett lågt betyg bör närmast högre ges. På ett representativt elevmaterial betyder det att om osäkerheten gäller betyget 3 eller 4 bör 3 användas. Om osäkerhet gäller betyget 2 eller 3 bör likaså betyget 3 i första hand komma ifråga.

Åtgärder för att uppnå jämförbarhet vid betygsättning. Olika åtgärder kan vidtas för att uppnå jämförbarhet i betygen mellan klasser och skolor (detta gäller i tillämpliga delar även yrkesbetonade ämnen):

två eller flera lärare använder gemensamma prov, eventuellt utarbetade i ämneskonferensen,

centralt utarbetade betygsnormerande prov används i vissa ämnen,

skriftliga prov, bedömningsgrunder och provresultat registreras och hålls tillgängliga genom skolans ledning och

inspektörer medverkar genom samtal med enskilda lärare, skolledning och ämneskonferenser till normering av betygsättningen.

Vid betygsättningen avger läraren först preliminära betyg. Betygsfördelningen diskuteras i klasskonferens.

Skulle de preliminärt satta betygen i ett ämne för en klass uppvisa påtagliga särdrag bör skolledning och konferens söka klarlägga orsaken härtill. Härvid kan jämförelse göras med klassens betyg i andra ämnen, med betygen i ämnet i parallellklasser och vid andra skolor samt i förekommande fall med betygsfördelningen på det centralt givna provet i ämnet. Av det här sagda framgår också att orsakerna till påtagligt avvikande betygsfördelning i ett ämne i en klass i förhållande till andra ämnen i samma klass bör noggrant utredas.

En lämplig uppläggning av betygsättningsarbetet är följande:

- 1 Preliminär betygsättning, grundad på prestationerna inom klassen/gruppen.
- 2 Jämförelser mellan den preliminära betygsnivån och resultaten i centralt givna prov i ämnen med sådana prov.

- 3 Sammanställning av lokal betygsstatistik för diskussion i klasskonferens.
- 4 Diskussioner i klasskonferensen och ev justeringar av betygsnivån med ledning av dessa diskussioner.

Läromedel

För att uppnå goda arbetsresultat i överensstämmelse med läroplanens mål och riktlinjer måste elever och lärare ha till sitt förfogande läromedel av olika slag. Läromedlen bör väl ansluta till de förutsättningar som kan vara för handen i det variationsrika samspelet elev-lärare-lärostoff-läromedel.

Läromedelsbegreppet omfattar bl a en mängd för olika stadier och ämnens undervisning nödvändigt material, exempelvis autentiska föremål, modeller, preparat och försöksmaterial, text-, bild- och ljudmaterial i olika kombinationer, instrument och apparater. Maskiner, redskap och verktyg, inrednings- och förbrukningsartiklar kan även räknas dit. Olika arbetsobjekt som kommer till användning vid undervisningen i en del ämnen i gymnasieskolan kan också räknas till läromedel i vid mening. Anvisningar om skilda typer av läromedel, deras funktion och användningsområden lämnas bl a av centrala, regionala och lokala myndigheter och institutioner samt av allmänna och enskilda förlag och andra företag och organisationer för läromedelsproduktion och läromedelsdistribution. Information om en del läromedel för yrkesbetonad utbildning ges också i särskilda utrustningslistor. I anvisningar och kommentarer till kursplanerna för olika ämnen exemplifieras bl a hur undervisningen kan göras mer levande och stimulerande genom att man i skolarbetet utnyttjar bibliotek, museer och andra kulturinstitutioner samt anknyter undervisningen till televisions- och radioprogram, film, teater, föredrag, musikliv, föreningsverksamhet m m.

Bland alla olika former av i gymnasieskolan använda läromedel spelar text-, bild- och ljudmaterial i olika kombinationer den mest framträdande rollen.

Alla läromedel bör noggrant anpassas till mål, metoder och lärostoff samt till elevens studieförutsättningar.

Läromedlen skall vara så utformade att de bidrar till att underlätta elevernas arbete. Sedan de fått öva sig att använda läromedlen kan eleverna med deras hjälp få en effektivare orientering och färdighetsträning, mer nyanserade och exakta kunskaper och en bättre överblick av kunskapsfältet. Rätt utformade läromedel bör

stimulera eleverna och träna dem i att självständigt genomföra ett arbetsmoment och att själva dra slutsatser och göra värderingar.

Även lärarnas arbetssituation underlättas av läromedlen om dessa är valda med omsorg och förvaras lätt tillgängliga. Lärarna behöver känna väl till läromedlens möjligheter och begränsningar.

Viktigt är att lärarna gör klart för sig vilken funktion läromedlen skall fylla i den aktuella undervisningssituationen. Om det t ex gäller att utnyttja läromedel för rikare information bör deras förutsättningar att konkretisera stoffet tillmätas stor betydelse. I andra undervisningssituationer kan läromedlens främsta uppgift vara att underlätta friare arbetsformer. Läromedlen bör ge goda förutsättningar för ett individualiserat arbete och för samarbete i mindre och större grupper. Här nämnda läromedelsfunktioner är särskilt betydelsefulla i sådana undervisningssammanhang där det föreligger stor variation ifråga om elevernas individuella förutsättningar. En kombination av olika läromedel ger vanligen det bästa resultatet.

Endast läromedel som uppfyller högt ställda krav på saklighet och kvalitet i övrigt skall användas i undervisningen.

Till *tryckta läromedel* räknas bl a facklitteratur, skönlitteratur, instruktions- och visst övningsmaterial, tidningar, tidskrifter och informationstryck. Tillgång till sådana läromedel av olika typer har en avgörande betydelse för utformningen av skolarbetet.

Tryckta läromedel kan användas dels för att ge information, dels för att effektivisera elevernas inläring. Eleverna bör uppmuntras att på ett tidigt stadium vänja sig vid att hämta uppgifter ur olika källor eftersom en varierad information ger bättre överskådlighet.

När det gäller att träna elevens förmåga att arbeta självständigt är de tryckta läromedlen mycket användbara. De bör sättas in i sådan följd att de ger eleverna träning i att på egen hand lösa alltmer omfattande arbetsuppgifter. Materialet bör alltså vara så arrangerat att det sporrar elevernas initiativ och tvingar dem att upptäcka och kombinera på egen hand. Detta syfte kan man, särskilt på ett tidigare stadium, uppnå genom ledfrågor som inriktar elevernas uppmärksamhet på det centrala. Visst stödmaterial kan dock i individuella fall behöva sättas in även fortsättningsvis.

Gymnasieskolans undervisning får under inga förhållanden vara så bunden av läroboken att kurserna bestäms av denna eftersom läroboken normalt endast ger en mindre del av undervisningens mål. Utrymme bör finnas för elevernas egen planering och de bör få tillfälle att på egen hand söka rätt på relevant material. Detta kräver kompletterande läromedel och ett bibliotek med tillgång till olika läroböcker för variation och jämförelse i informationen.

Om läromedlen skall få en aktiverande effekt bör de alltså ge

eleverna tillfälle att själva planera sitt studium, söka rätt på och bearbeta material och sammanfatta resultatet av sitt arbete. Detta underlättas om informationsmaterialet utformas som paket där olika typer av läromedel förekommer i olika kombinationer. I sista hand beror det dock mest på sättet att använda läromedlen om elevens förmåga att arbeta självständigt skall främjas.

Som underlag för studium av aktualiteter och opinionsbildningen i samhället bör särskilt dagstidningens tjänlighet understrykas. Tidningen är också ett gott underlag för språk- och stilstudium och för argumentationsanalys.

Bild- och ljudmaterial kan ofta med fördel utnyttjas för att konkretisera en verklighet som annars är svår att beskriva.

Bilden förekommer, ensam eller i kombination med text och/eller ljud, t ex som bokillustration, plansch eller stillbild samt som film- eller TV-bild.

Den tecknade bilden kan i vissa sammanhang ge bättre effekt än den fotografiska eftersom den förra innebär större möjligheter att undvika sådana inslag som leder intresset bort från det i sammanhanget väsentliga. En tecknad bild bredvid ett fotografi kan utnyttjas för att ge eleverna både tydbar information och verklighetskänsla.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas byggbara bilder. Sådana kan få växa fram med hjälp av vidhäftningstavla, bladdertavla eller arbetsprojektor. I synnerhet arbetsprojektorn ger värdefulla möjligheter att med utgångspunkt i den minsta och mest lättbegripliga enheten successivt bygga upp stora delar eller särskilt komplicerade sammanhang med användande av stordior.

Ljudmaterial förekommer huvudsakligen som ljudband för bandspelare men också som grammofonskivor. I ljudbildserier, film och TV förekommer ljud i kombination med bild och/eller text.

Bild- och ljudmaterial används för att

låta eleverna med hjälp av exempelvis stillbilder, film eller TV, musik eller inspelade autentiska ljud uppleva vissa sammanhang, t ex hur natur och klimat inverkar på människors miljö och levnadsförhållanden,

ge eleverna tillfälle att med hjälp av demonstrations-TV, stillbilder, film eller ljudinspelningar följa sådana försök som bl a av säkerhets- och kostnadsskäl eller på grund av lokalmässiga begränsningar inte kan eller bör utföras i undervisningslokalen,

åskådliggöra yrkesförfaranden samt visa tekniska och praktiska till-

lämpningar av väsentliga moment inom exempelvis naturvetenskapliga, tekniska och yrkesbetonade ämnen,

åstadkomma tidsförlängning med hjälp av film eller TV så att eleverna kan studera snabba rörelser, vilkas detaljer normalt inte uppfattas och

åstadkomma tidsförkortning med hjälp av film eller TV, så att eleverna under några sekunder kan iaktta förlopp som normalt tar mycket lång tid, t ex olika stadier i en blommas eller en insekts utveckling.

Text-, bild- och ljudmaterial kan också användas i kombination för att ge direkta arbetsanvisningar. Denna form av instruktioner lämpar sig t ex för inläring av en del moment inom yrkesbetonade ämnen.

Text, bild och ljud bör i största möjliga utsträckning utnyttjas för att underlätta individuella studier och fria arbetsformer i undervisningen.

Eleverna bör ges möjlighet att själva framställa text-, bild och ljudmaterial. Diabilder, film, stordior för arbetsprojektorn och inspelningar av reportage- eller intervjukaraktär är exempel på material som både kan handhas och framställas av elever utan att tekniska svårigheter behöver lägga hinder i vägen. Vidare kan exkursioner, studiebesök vid institutioner eller företag, vid museer, utställningar, teatrar eller konserter m m dokumenteras med hjälp av elevframställt bild- och ljudmaterial vilket kan tjäna som underlag för redovisningar eller för vidare studier.

I språkundervisningen spelar ljudbandet och grammofonskivan en betydande roll. Mycket viktigt i detta sammanhang är att ljudmaterialet har en starkt aktiverande karaktär och hjälper eleverna att snabbt lära sig förstå och tala språket.

Inlärningsstudion har speciellt inom språkundervisningen fått ökad betydelse därför att den

ger varje elev tillfälle till betydligt mer talträning än vanlig klassrumsundervisning erbjuder,

ger varje elev den extra övningstid som är önskvärd för att uppnå överinläring inom ett visst moment och

förmedlar direktkontakt med språket, dvs låter eleven komma i kontakt med den mängd av olika infödda röster (imitationsmodel-

ler) som är önskvärd för att eleven skall vänja sig vid det främmande språket.

Även för andra ämnen än språk kan inlärningsstudion spela en viktig roll. Den kan t ex utnyttjas för att befästa kunskaperna inom vissa särskilt krävande kursmoment eller för kompletterande undervisning inom områden som eleven av någon anledning gått miste om.

En väsentlig pedagogisk fördel med *självinstruerande material* är den nästan obegränsade möjlighet till individualisering som det erbjuder, särskilt om detta material är svårighetsgraderat. Specialintresserade elever kan både fördjupa och bredda sina studier i ett ämne eller i en ämnesgrupp och materialet kan anpassas till varje elevs behov och inlärningsituation. Självinstruerande material i form av *programmerade läromedel* bygger på principen om att stoffet delas upp i små enheter och att eleverna i direkt anslutning till varje steg i informationen skall kunna kontrollera att de tillägnat sig avsedd kunskap eller färdighet.

Produktionen inom *skolradio och skol-TV* ger exempel på läromedel där text, bild och ljud kombineras på olika sätt till studiesatser med ett innehåll som ibland utvecklas till att helt eller delvis täcka kursavsnittets eller årskursens lärostoff. I sådana studiesatser ingår en orientering om innehåll och syften samt en detaljerad planering av det eller de kursavsnitt som studiesatsen behandlar eller ingår som del i.

En naturlig uppgift för såväl skolradio som skol-TV är att behandla ämnen eller avsnitt av ämnen som är starkt föränderliga. En kontinuerligt bedriven produktion som dels fortlöpande åstadkommer nya skolprogram, dels återutsänder vissa tidigare program, eventuellt i reviderad utformning, kan successivt tillföra undervisningen ett fräscht material. Läraren kan också få nya uppslag för sin undervisning via de studiebesök som radion och televisionen förmedlar och genom de experter som där framträder.

Som komplement till Sveriges Radios produktion kan viss begränsad framställning av TV-program med hjälp av en eller två kameror av *demonstrations-TV-typ* vara möjlig inom den lokala skolenheten.

En samlad *registrering* av läromedlen inom en skolenhet kan bidra till att de utnyttjas bättre. Registreringssystemet bör vara så utformat att det underlättar elevernas och lärarnas arbete. Till grund för registreringen bör ligga en återkommande inventering av läromedelsbeståndet i undervisningslokaler och depårum av olika slag. Vid systematisering av läromedel är det naturligt att uppdelade dem efter skolämnen och läromedelskategorier. Onödiga dubbleringar i läro-

medelsbeståndet bör undvikas och allmänt brukade läromedel bör i möjligaste mån vara tillgängliga för samtliga lärare. Pedagogiska hänsyn måste härvid alltid vägas mot ekonomiska. I vissa fall kan vid sådana överväganden en centralisering av en del läromedel visa sig medföra dels ekonomiska fördelar, nämligen en större utnyttjandefrekvens, dels pedagogiska fördelar, bl a följande:

lärarnas planeringsarbete kan utgå från det samlade läromedelsbeståndet,

eleverna kan vänjas vid ett arbetssätt som de behöver kunna tillämpa i yrkesliv eller fortsatta studier och

såväl elever som lärare kan få råd av de pedagoger och tekniker som svarar för de gemensamma läromedelssamlingarna.

En centralisering av läromedlen kräver emellertid särskilda resurser för att fungera tillfredsställande. Distributionen av läromedel till och från undervisningslokalerna måste kunna ske snabbt. Vidare bör eleverna under pågående lektion kunna komma åt skolenhetens läromedelscentral. En sådan kan skapas antingen genom att en särskild lokal inreds för ändamålet eller genom att materielrum och andra läromedelsutrymmen (bibliotek, läsrum etc) placeras i direkt anslutning till varandra. Om sådana förutsättningar inte finns bör läromedlen i större utsträckning fördelas på undervisningslokalerna.

Lokala förhållanden måste givetvis påverka läromedelsfördelningen. Sådan utrustning som krävs för framställning av text-, bild- och ljudmaterial i skolan bör t ex finnas lätt tillgänglig inom varje skolenhet. Filmer och inspelade ljud- och videoband kan tillhandahållas från kommunal eller regional läromedelscentral. Frekvent ljud- och bildmaterial, skolradiohäften, grupp- och klassuppsättningar av litteratur bör förvaras i skolenhetens läromedelscentral. Varje lärosal skall dock vara försedd med viss uppslagslitteratur och med ändamålsenlig teknisk utrustning och apparatur.

Elevvård

Gymnasieskolans elevvård bygger på grundskolans och har samma syfte som denna, nämligen att hjälpa varje elev att lära känna sig själv, att bilda sig en uppfattning om de krav som skola och samhälle ställer, att komma till rätta med personliga problem och att så långt

möjligt ta vara på sina förutsättningar. I denna vidare mening är elevvård alltså inte enbart ett antal särskilda anordningar eller åtgärder som skolan kan tillgripa när svårigheter av skilda slag uppträder. Det är snarare fråga om den anda av samhörighet och den vilja till samverkan som bör prägla det dagliga arbetet i skolan. Elevens egen aktiva medverkan har i detta sammanhang en avgörande betydelse. Se vidare Hem-skola-samhälle (s 30 ff) och Samverkan (s 33 f).

Ansvar för den elevvårdande verksamheten vilar på rektor och varje annan i skolan anställd, särskilt klassföreståndaren. För att kunna få klarhet om de orsaker som kan ligga bakom elevers svårigheter och för att i mån av behov kunna planera och genomföra mera speciella åtgärder behöver skolledning och lärare hjälp av expertis inom studie- och yrkesorientering, skolhälsovård, skolpsykologisk och skolkurativ verksamhet. Dessa skolans särskilda elevvårdsfunktionärer skall i nära samarbete med varandra, med skolledare, lärare och övrig skolans personal verka för att bevara och befördra elevernas fysiska och psykiska hälsa. De skall också främja alla insatser som syftar till elevernas optimala utveckling socialt, emotionellt, estetiskt, intellektuellt och fysiskt.

Den *hälsovårdande* verksamheten skall söka förebygga och uppsåra sjukdom och handikapp och främja elevernas fysiska, psykiska och sociala hälsa. Liksom i grundskolan har eleverna i gymnasieskolan tillgång till skolhälsovård i form av hälsokontroller och regelbundna mottagningar hos skolsköterska och skolläkare.

Då eleverna från grundskolan går över till gymnasieskolan befinner de sig i en ålder som motiverar en förskjutning i skolhälsovården mot det mentalhygieniska området. Eleverna söker oftare råd i personliga frågor då frigörelsen från föräldrarna och den allt starkare identifikationen med de vuxnas värld ställer dem i en ny situation. Till detta bidrar också den nya skolformen och de nya arbetssätt de möter i gymnasieskolan.

Inom studie- och yrkesorienteringen faller det på skolhälsovården att medverka genom enskild medicinsk vägledning i valsituationer. Speciellt då det gäller elever i yrkesinriktad utbildningsgång måste uppmärksammas sådana handikapp och brister i hälsotillståndet som påverkar yrkesvalet. Eleven bör informeras om möjligheten att få medicinsk vägledning. Initiativet till att sådan vid behov kommer till stånd kan tas av var och en som är engagerad i studie- och yrkesorienteringen.

Skolhälsovården har också uppgifter då det gäller hygieniska frågor som skollokaler utformning och ventilation, ljus- och ljudförhållanden samt elevernas arbetsmiljö och arbetsbörda. Det ankommer vidare på skolhälsovården att ge hälsouppllysning i frågor rörän-

de kost, sömn, vila och motion liksom i frågor som rör drogberoende.

Ensamhetskänslor och osäkerhet leder ibland till att eleverna får problem med alkohol och andra beroendeframkallande medel. Då skolläkaren finner en sådan åtgärd lämplig remitteras elev till behandling inom den psykiska barna- och ungdomsvården eller inom annan medicinsk vård.

Lärarnas medverkan i det hälsovårdande arbetet är av största betydelse. Deras ständiga kontakt med eleverna ger dem möjlighet att observera förändringar i elevernas beteende och de kan därför på ett tidigt stadium söka samverkan med den speciella elevvårdande personalen.

Målet för den *skolpsykologiska verksamheten* i gymnasieskolan är att medverka till att för varje elev åstadkomma gynnsamma förutsättningar för en individuellt anpassad, utvecklingsfrämjande inläring och till att förebygga uppkomsten av störningar i samvaron och samarbetet i skolan. Skolpsykologen skall informera elever och föräldrar om den skolpsykologiska verksamhetens innehåll, syfte och arbetssätt. Därvid behandlas bl a tonårens psykologi, samlevnadsfrågor och olika slag av fysiska och psykiska handikapp. Detta ger elever och föräldrar insikter som kan vara värdefulla för deras ställningstagande i valsituationer och medverkan vid utformningen av skolmiljön.

Det är angeläget att informationen om den skolpsykologiska verksamheten i gymnasieskolan också når andra institutioner i samhället i syfte att underlätta samarbetet med dem i elevvårdsfrågor.

Genom medverkan i konferenser och vid informella kontakter i skolan kan skolpsykologen ge ökad och nyanserad kunskap om eleverna och därmed bidra till att hänsyn tas till deras speciella behov och förutsättningar. Särskild uppmärksamhet bör härvid ägnas symtom på stress och överansträngning samt studieneuroser.

Skolpsykologiska undersökningar ingår i gymnasieskolans elevvård och syftar till att belysa bakgrunden till elevs svårigheter. Det är av stor vikt att sådana undersökningar sker i en anda av öppenhet och förtroende för att elev och föräldrar aktivt skall engagera sig i undersökningen och i de åtgärder som den kan ge anledning till. Vid behandlingen av elever med skolsvårigheter kan skolpsykologen bidra med rekommendationer om åtgärder ifråga om reguljär undervisning, specialundervisning och stödundervisning och om remittering till specialister. Skolpsykologen kan vidare direkt bidra till behandlingen av elever genom individuella stödkontakter och gruppsamtal. En kontinuerlig uppföljning och omprövning av insatta åtgärder bör äga rum. I studie- och yrkesorienteringen medverkar skolpsykologen genom rådgivning och information till eleverna och

genom eventuella anlagsundersökningar. Skolpsykologen bör arbeta i god kontakt med övriga i den skolsociala verksamheten engagerade.

Skolkurator handlägger de sociala frågorna inom gymnasieskolan. Elever och föräldrar kan vända sig till kurator för att få upplysningar, råd och hjälp både i frågor av personlig art och sådana som rör skolgång och svårigheter i anpassningen till skolsituationen. Kurator skall vidare kunna informera om vart elever och föräldrar kan vända sig för att få del av den hjälp samhället erbjuder även utanför skolan. Genom samtal och annan kontakt kan skolkurator medverka till att klarlägga orsakssammanhang, undanröja missförstånd och därmed skapa en gynnsam atmosfär för samarbetet med hemmen.

I samråd med övriga i elevvårdsarbetet medverkande uppehåller skolkurator kontakt med samhällets sociala institutioner och myndigheter, framför allt de barna- och ungdomsvårdande, varigenom en samordning kan ske av de hjälpåtgärder som behövs för att återinpassa elever med sociala störningar.

I skolans åtgärder mot missbruk av beroendemedel har skolkuratorn särskilda möjligheter att medverka genom sin kännedom om vissa betydelsefulla sociala bakgrundsfaktorer.

Kurators uppgifter kan aktualiseras av elever och olika befattningshavare i skolan. Beroende på ärendets art tar kurator de kontakter som bedöms angelägna och förordar eller medverkar i erforderliga utredningar och åtgärder.

Särskild uppmärksamhet bör kurator ägna de elever som på grund av hemförhållandena kan vara i behov av rådgivning och stöd liksom de elever som av andra orsaker än hälsoskäl ofta är frånvarande från undervisningen eller avbryter studierna. När det gäller elever som erhåller stöd på grund av sjukdom, handikapp eller liknande omständigheter bör nära samverkan ske med skolläkare, skolsköterska, skolpsykolog och lärare som meddelar specialundervisning.

Till skolkuratorns förebyggande arbete hör bl a att hålla särskild kontakt med elever som inte har sitt hem på skolorten, att vid behov göra insatser för att tillförsäkra den enskilda eleven goda studiebetingelser och att stimulera eleverna till personlighetsberikande fritidsverksamhet. Från kamratumgänge isolerade elever bör ägnas särskild uppmärksamhet.

Skolkurator skall upplysa och i samråd med skolans ledning och övriga för studie- och yrkesorienteringen ansvariga sköta viss information i frågor som rör denna.

Den skolkuratoriska verksamheten är en av flera viktiga beståndsdelar i skolans elevvård. Skolkurator är därför i sitt dagliga arbete beroende av god kontakt med övriga som ansvarar för denna.

För *studie- och yrkesorienteringen* som ett led i elevvården, se s 35.

Timplaner

TIMPLANER

Tvåårig beklädnadsteknisk linje (Be)

Ämne	Antal veckotimmar i		Gren Da, Hr
	Årskurs 1	Årskurs 2	
Svenska	4	–	
Arbetslivsorientering	1	1	
Beklädnadsteknik¹	30–27	35–32	
Idrott	2	2	
Timme till förfogande	1	–	
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	≤ 3	≤ 3	
Summa	38	38	

Da = damkläder
Hr = herrkläder

¹ Beklädnadsteknik innefattar arbetsteknik och fackteori enligt följande (tidsangivelsen för fackteori är riktpunkt i den mån fackteorin icke enligt SÖ:s anvisning helt eller delvis integreras med arbetsteknik).

Arbetsteknik	23–20	28–25
Fackteori	7	7

Klass som är sammansatt av elever från två årskurser får delas i årskursgrupper under högst fem veckotimmar i fackteori.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Beklädnadsteknisk linje

Gemensamt		Gren för damkläder	
		Gren för herrkläder	
Termin 1		Termin 2	
Termin 3		Termin 4	

Tvåårig bygg- och anläggningsteknisk linje (Ba)

Ämne	Antal veckotimmar i			
	Årskurs 1	Årskurs 2		
		Gren Bt, Tg, Mr, Ga, MI, Go	Gren Br	Gren PI, Vv
Svenska	4	-	-	-
Arbetslivsorientering	1	1	1	1
Bygg- och anläggningsteknik¹	30–27	35–32	35–32	35–32
Idrott	2	2	2	2
Timme till förfogande	1	-	-	-
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	} ² ≤3	} ≤3	} ≤3	} ≤3
Summa	38	38	38	38

¹ Bygg- och anläggningsteknik innefattar arbetsteknik och fackteori enligt följande (tidsangivelsen för fackteori är riktpunkt i den mån fackteorin icke enligt SÖ:s anvisningar helt eller delvis integreras med arbetsteknik).

Bt = betongteknik
 Tg = byggnadsträteknik
 Mr = murare
 Ga = gatu-, väg- och ledningsteknik
 MI = målare
 Go = golvläggare
 Br = bergteknik
 PI = byggnadsplåtslagare
 Vv = värme- och sanitetsmontörer

Arbetsteknik 23–20	33–30	29–26	31–28
Fackteori	7	2	6
		6	4

Klass som är sammansatt av elever från två årskurser får delas i årskursgrupper under högst fem veckotimmar i fackteori.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Bygg- och anläggningsteknisk linje

Gemensamt	Gren för betongteknik		
	Gren för byggnadsträteknik		
	Gren för murare		
	Gren för gatu-, väg- och ledningsteknik		
	Gren för bergteknik		
Gren för värme- och sanitetsmontörer			
Gren för målare			
Gren för byggnadsplåtslagare			
Gren för golvläggare			
Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4

Tvåårig distributions- och kontorslinje (Dk)

Karaktärsämnen

Ämne	Antal veckotimmar i			
	Årskurs 1	Årskurs 2	Gren Kt	
			Gren Di	Si
Svenska	4	3	3	3
Arbetslivsorientering	1	1	1	1
Företagsekonomi	7	3	3	3
Maskinskrivning	5	–	2	5
Distributionskunskap¹	9–6	6–3	–	–
Kontorskunskap¹	9–6	–	5–2	5–2
Konsument- och varukunskap¹	2	4	–	–
Maskinräkning och maskinbokföring¹	–	–	3	–
Distributionspraktik²	–	18	–	–
Kontorspraktik²	–	–	18	18
Idrott	2	2	2	2
Timme till förfogande	1	–	–	–
Engelska	} 3	≤3	≤3	≤3
B- eller C-språk				
Religionskunskap				
Psykologi				
Samhällskunskap				
Konsumentkunskap				
Matematik				
Bild eller musik				
Summa	37	37	37	37

8 timmar Flimkän
29 " mask. 30 leakt

Di = distribution
Kt = kontor
Si = siffrervariant
Sk = skrivvariant

¹ Delning av klass medges vid lägst 17 elever i klass eller variant i följande ämnen och årskurser

Kontorskunskap	årskurs 1 under 4 veckotimmar årskurs 2 under 1 veckotimme
Distributionskunskap	årskurs 1 under 4 veckotimmar årskurs 2 under 2 veckotimmar
Konsument- och varukunskap	årskurs 2 under 4 veckotimmar
Maskinräkning och maskinbokföring	årskurs 2 under 2 veckotimmar

² Undervisningen i distributionspraktik resp. kontorspraktik bedrivs som inbyggd utbildning, om inte hinder möter med hänsyn till näringslivets struktur, stora avstånd mellan skola, företag och elevs bostad eller andra starkt vägande skäl.

För undervisning i distributionspraktik resp. kontorspraktik som enligt första stycket måste förläggas till skolans lokaler får delning av klass medges vid lägst 17 elever för 18 vtr i vardera ämnet.

³ Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Distributions- och kontorslinje

Gemensamt	Gren för distribution			
	Gren för kontor uppdelad i			
		Siffervariant		
		Skrivvariant		
Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4	

Tvåårig drift- och underhållsteknisk linje (Du)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 1	Årskurs 2
Svenska	4	3
Engelska	3	3
Matematik	3	3
Arbetslivsorientering	1	1
Idrott	2	2
Drifttekniska ämnen^{1 2}	23	24
Timmar till förfogande	1	1
Summa	37	37

¹ För arbetsteknik och laborationer tilldelas en förstärkningsresurs i drifttekniska ämnen enligt följande.

Antal elever i klass (gren)	Tilläggsveckotimmar för delning av klass i		
	Årskurs 1		Årskurs 2
	Gren En		Gren Ft, Ed
12–16	4	7	6
17–24	16	19	17
25–30	20	26	23

En = energiteknik

Ft = fartygsteknik

Ed = eldriftsteknik

² Se följande timplaner.

Gren för energiteknik (En)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 1	Årskurs 2
Skolverkstadspraktik¹	6	–
El- och reglerteknik	7	5
Maskinteknik Du	10	13
Yrkesprofilering²	–	6
Summa	23	24

¹ Skolverkstadspraktik omfattar undervisning i vissa moment av ämnena verkstadsteknik, bygg- och anläggningsteknik och el-teleteknik.

² Med viss specialisering på kraft- och värmeteknik, vatten- och avloppsteknik, fastighetsteknik eller kylteknik.

Gren för fartygsteknik (Ft)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 1	Årskurs 2
Skolverkstadspraktik ¹	6	–
El- och reglerteknik	7	5
Maskinteknik Du	10	–
Fartygsteknik	–	13
Yrkesprofilering ²	–	6
Summa	23	24

Gren för eldriftsteknik (Ed)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 1	Årskurs 2
Skolverkstadspraktik ¹	6	–
El- och reglerteknik	7	–
Maskinteknik Du	10	–
Eldriftsteknik	–	18
Yrkesprofilering ²	–	6
Summa	23	24

¹ Skolverkstadspraktik omfattar undervisning i vissa moment av ämnena verkstadsteknik, bygg- och anläggningsteknik och el-teleteknik.

² Med viss specialisering på fiske-, däck- eller maskintjänst.

¹ Skolverkstadspraktik omfattar undervisning i vissa moment av ämnena verkstadsteknik, bygg- och anläggningsteknik och el-teleteknik.

² Med viss specialisering på eldistributionsteknik och vattenkraftsteknik.

Drift- och underhållsteknisk linje

Gemensamt	Gren för energiteknik			
	Gren för fartygsteknik			
	Gren för eldriftsteknik			
Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4	

Tvåårig ekonomisk linje (Ek)

Ämne	Antal veckotimmar i		a)
	Årskurs 1	Årskurs 2	
Svenska	4	3+1 ¹	0,5 ← → 1
Engelska²	3	3+1 ¹	
Religionskunskap	–	2	
Samhällskunskap	3	3	0,5 ←
Matematik	3	3/0 ³	
Företagsekonomi	9	8	1,5 ← → 2
Maskinskrivning och kontorskunskap	4	3	
Stenografi	2	0/3 ³	
Bild eller musik	–	2	
Idrott	3	2	
Tillvalsämne⁴	3	3	
Timmar till förfogande	1	1	
Summa	35	35	3

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 2.

¹ Beteckningen 3 + 1 markerar, att eleverna under tre veckotimmar läser samma kurs som på tvåårig social linje; ämnet kan under dessa timmar samläsas med den sociala linjen. Den fjärde timmen skall användas för undervisning i svensk respektive engelsk affärs-korrespondens.

² Allmän eller särskild kurs.

³ Val mellan matematik och stenografi.

⁴ Tillvalsämnena är, i båda årskurserna, B-språk (allmän eller särskild kurs), C-språk, musik – estetisk specialisering, bild – estetisk specialisering, slöjd eller dramatik samt dessutom i årskurs 1 psykologi och i årskurs 2 konsumentkunskap. Undervisningen i tillvalsämne omfattar tre veckotimmar. Vid undervisningen i slöjd får klass eller grupp delas, om elevantalet är lägst 17.

Elev skall i varje årskurs välja tillvalsämne. Elev som för årskurs 2 väljer ett sådant annat tillvalsämne än det han läst i årskurs 1 som omfattar en tvåårig lärokurs skall genom prövning visa att han har erforderliga förkunskaper. I fråga om sådan prövning äger bestämmelserna om inträdesprövning motsvarande tillämpning.

Tvåårig el-teleteknisk linje (Et)

Ämne	Antal veckotimmar i				
	Terminskurs 1	Terminskurs 2		Terminskurs 3 och 4	
		Gren Ei, Ti, Sr, Km	Gren Tm	Gren Ei, Ti, Sr, Km	Gren Tm
Svenska	4	4	4	–	–
Arbetslivsorientering	1	1	1	1	1
El-teleteknik¹	30–27	30–27	30–27	35–32	35–32
Idrott	2	2	2	2	2
Timme till förfogande	1	1	1	–	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	} ² ≤3	≤3	≤3	≤3	≤3
Summa	38	38	38	38	38

Ei = elektriker
 Ti = telereparatörer
 Sr = styr- och reglermekaniker
 Km = kontorsmaskinreparatörer
 Tm = telemontörer

¹ El-teleteknik innefattar arbetsteknik och fackteori enligt följande (tidsangivelsen för fackteori är riktpunkt i den mån fackteorin icke enligt SÖ:s anvisningar helt eller delvis integreras med arbetsteknik).

Arbetsteknik	19–16	19–16	23–20	25–22	30–27
Fackteori	11	11	7	10	5

Undervisningen i arbetsteknik för telemontörer bedrivs i terminskurserna 3 och 4 som inbyggd utbildning.

Klass som är sammansatt av elever från två årskurser får delas i årskursgrupper i fackteori.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

El-teleteknisk linje

Gemensamt	Gren för elektriker						
	Gren för telereparatörer						
	Gren för styr- och reglermekaniker						
	Gren för telemontörer						
	Gren för kontorsmaskinreparatörer						
Termin 1		Termin 2		Termin 3		Termin 4	

Tvåårig fordonsteknisk linje (Fo)

Ämne	Antal veckotimmar i		
	Årskurs 1	Årskurs 2	
		Gren Bm, Mm, Rs	Gren Fm
Svenska	4	–	–
Arbetslivsorientering	1	1	1
Fordonsteknik¹	30–27	35–32	35–32
Idrott	2	2	2
Timme till förfogande	1	–	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	} ² ≤3	≤3	≤3
Summa	38	38	38

Bm = bilmekaniker

Mm = maskinmekaniker (skogs-, lantbruks-,
anläggningsmaskiner etc.)

Rs = reservdelspersonal

Fm = flygmekaniker

¹ Fordonsteknik innefattar arbetsteknik och fackteori enligt följande (tidsangivelsen för fackteori är rikt-punkt i den mån fackteorin icke enligt SÖ:s anvisningar helt eller delvis integreras med arbetsteknik).

Arbetsteknik	23–20	30–27	23–20
Fackteori	7	5	12

Undervisningen i arbetsteknik för reservdelspersonal i årskurs 2 bedrivs som inbyggd utbildning.

Klass som är sammansatt av elever från två årskurser får delas i årskursgrupper under högst fem veckotimmar i fackteori.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Fordonsteknisk linje

Gemensamt	Gren för bilmekaniker		
	Gren för maskinmekaniker		
	Gren för reservdelspersonal		
	Gren för flygmekaniker		
Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4

Tvåårig jordbrukslinje (Jo)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 1	Årskurs 2
Svenska	4	–
Arbetslivsorientering	1	1
Animalieproduktion¹	8–7	10–9
Växtodling¹	8–7	9–8
Lantbruksmaskiner och byggnadsunderhåll¹	10–9	10–9
Lantbruksekonomi	3	5
Ergonomi	1	1
Idrott	2	2
Timme till förfogande	1	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	} ²	} ²
Summa	38	38

¹ Delning av klass i grupper om lägst 8 elever medges i ämnena animalieproduktion, växtodling samt lantbruksmaskiner och byggnadsunderhåll i årskurs 1 under 13 veckotimmar och i årskurs 2 under 19 veckotimmar.

² Inom ramen för tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Gren för storhushåll och restaurang erhålls i vardera årskursen 1 och 2 genom följande timplan:

Gren för storhushåll och restaurang (St)⁶

Ämne	Antal veckotimmar i		
	Terminskurs 1	Terminskurs 2	Terminskurs 3 och 4
Svenska	4	4	3
Arbetslivsorientering	1	1	1
Familjekunskap	3	–	–
Psykologi	–	1	1
Konsumentkunskap	2	2	–
Produktionsteknik¹	–	22–19	30–27
Bostads/miljökunskap¹	3	–	–
Textilkunskap¹	2	–	–
Hälsa och hygien	4	3	–
Ekonomikunskap	1	1	–
Kostkunskap¹	14–11	–	–
Idrott	2	2	2
Timme till förfogande	1	1	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Samhällskunskap Matematik Bild eller musik	} ² ≤3	} ² ≤3	} ² ≤3
Summa	37	37	37

¹ Om delning av klass (gren), se anvisningar till timplan för konsumtionslinje.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

³ Ämnet biologi kan väljas på konsumentekonomisk gren enligt tim- och kursplaner för ämnet på treårig naturvetenskaplig linje.

⁴ Ämnet historia kan väljas på textil gren enligt tim- och kursplaner för ämnet på tvåårig social linje samt tre- och fyraåriga linjer.

⁵ Ämnet slöjd kan väljas i årskurs 2 på konsumentekonomisk gren enligt tim- och kursplaner för ämnet på tvåårig social linje.

⁶ Om livsmedelsteknisk linje är anordnad, ingår grenen i den linjen.

ANVISNINGAR TILL TIMPLAN FÖR KONSUMTIONSLINJE

Delning av klass medges vid lägst 17 elever i klass eller gren i följande ämnen och terminskurser

Bostads/miljökunskap

Gren Kg: under 3 vtr i vardera årskurs 1 och 2

Gren St: under 2,5 vtr i terminskurs 1

Hälsovård och hemsjukvård

Gren Kg: under 5–2 vtr i årskurs 2

Konsumentkunskap

Gren Kg: under 2 vtr i årskurs 2

Kostkunskap

Gren Kg: under 10–7 vtr i årskurs 1 och 7 vtr i årskurs 2

Gren St: under 9–6 vtr i terminskurs 1

Kost- och konsumentkunskap

Gren Tx: under 5 vtr i årskurs 1

Produktionsteknik

Gren St: under 17–14 vtr i terminskurs 2 och 22–19 vtr i årskurs 2

Textilkunskap, sömnad

Gren Kg: under 3 vtr i årskurs 1

Gren St: under 2 vtr i terminskurs 1

Gren Tx: under 13–10 vtr i årskurs 1

Textilkunskap, vävning

Gren Tx: under 18–15 vtr i årskurs 2

Tvaårig livsmedelsteknisk linje (Li)

Ämne	Antal veckotimmar i			
	Årskurs 1	Årskurs 2	Årskurs 1	Årskurs 2
	Gren för storhushåll och restaurang		Gren för livsmedels- produktion	
	Variant Se, Sh, Re		Variant Bk, Ch, Lp	
Svenska	4	–	4	–
Arbetslivsorientering	1	1	1	1
Livsmedelsteknik¹	30–27	35–32	30–27	35–32
Idrott	2	2	2	2
Timme till förfogande	1	–	1	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	}²	≤3	≤3	≤3
Summa	38	38	38	38

1) 30 tim Karak
30 tim Karak

2) 9 tim Karak
20 tim Karak

Se = serveringsteknik
 Sh = storhushåll
 Re = restaurang
 Bk = bageri och konditori
 Ch = charkuteri
 Lp = livsmedelsprocessindustri

¹ Livsmedelsteknik innefattar arbetsteknik och fackteori enligt följande (tidsangivelsen för fackteori är riktpunkt i den mån fackteorin icke enligt SÖ:s anvisningar helt eller delvis integreras med arbetsteknik).

Arbetsteknik	19–16	27–24	19–16	27–24
Fackteori	11	8	11	8

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Livsmedelsteknisk linje

Gren för storhushåll och restaurang	Variant för serveringsteknik		
	Variant för storhushåll ¹		
	Variant för restaurang		
Gren för livsmedelsproduktion	Variant för bageri och konditori		
	Variant för charkuteri		
	Variant för livsmedelsprocessindustri ²		
Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4

¹ Varianten får även inriktas mot sjöintendatur.

² Med inriktning mot bryggeri-, choklad-, konserv-, mejeri- eller bageriindustri.

Tvåårig musiklinje (Mu)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 1	Årskurs 2
Svenska	4	3
Engelska¹	3	3
Historia	3	2
Samhällskunskap	3	3
Matematik	3	3
Musikhistorisk orientering	2²	2²
Allmän musikleära	2³	2³
Rörelse	2⁴	2⁴
Sång		
Stråkinstrument	}	}
Träblåsinstrument		
Bleckblåsinstrument		
Klaverinstrument		
Knäppinstrument		
Slagverksinstrument		
Körsång	1⁷	1
Ensemble	2⁸	3⁸
Fritt valt musikarbete	1¹⁰	1¹⁰
Idrott	1	1
Tillvalsämne¹¹	3	3
Timmar till förfogande	1	1
Summa	34	34

¹ Allmän eller särskild kurs.

² Högst två lärarveckotimmar för varje påbörjat tiotal elever får disponeras.

³ Högst två lärarveckotimmar för varje påbörjat tretal elever får disponeras.

⁴ Högst två lärarveckotimmar för varje påbörjat femtontal elever får disponeras.

⁵ Val mellan nedanstående alternativ.

a	Sång	2 vtr	tillsammans med annan elev
	Instr	1 vte	"
b	Sång	1 vte	tillsammans med annan elev
	Instr	2 vtr	"
c	Instr I	2 vtr	tillsammans med annan elev
	Instr II	1 vte	"

⁶ Val mellan nedanstående alternativ.

a	Sång	2 vtr	tillsammans med annan elev
	Instr	2 vtr	"
b	Sång	2 vtr	tillsammans med annan elev
	Instr I	1 vte	"
	Instr II	1 vte	"
c	Sång	1 vte	tillsammans med annan elev
	Instr I	2 vtr	"
	Instr II	1 vte	"
d	Instr I	2 vtr	tillsammans med annan elev
	Instr II	2 vtr	"
e	Instr I	2 vtr	tillsammans med annan elev
	Instr II	1 vte	"
	Instr III	1 vte	"

⁷ Högst en veckotimme för varje påbörjat femtontal elever får disponeras.

⁸ Högst två lärarveckotimmar för varje påbörjat femtontal elever får disponeras för instrumental och vokal ensemble.

⁹ Högst tre lärarveckotimmar för varje påbörjat femtontal elever får disponeras för instrumental och vokal ensemble.

¹⁰ Högst en veckotimme för varje påbörjat fyrantal elever får disponeras.

¹¹ Tillvalsämnena är i båda årskurserna B-språk (allmän eller särskild kurs), C-språk, musik-estetisk specialisering, bild-estetisk specialisering, slöjd eller dramatik samt dessutom i årskurs 1 psykologi och i årskurs 2 konsumentkunskap och religionskunskap. Undervisningen i religionskunskap omfattar två veckotimmar och i övriga ämnen tre veckotimmar. Vid undervisningen i slöjd får klass eller grupp delas om elevantalet är lägst 17.

Elev skall i varje årskurs välja tillvalsämne. Elev som för årskurs 2 väljer ett sådant annat tillvalsämne än det han läst i årskurs 1 som omfattar en tvåårig lärokurs skall genom prövning visa att han har erforderliga förkunskaper. I fråga om sådan prövning äger bestämmelserna om inträdesprövning motsvarande tillämpning.

Tvåårig processteknisk linje (Pr)

Ämne	Antal veckotimmar i					
	Årskurs 1	Årskurs 2				
		Gren Ke	Gren Lg	Gren Pp	Gren Me	Gren Bg
Svenska	4	–	–	–	–	–
Arbetslivsorientering	1	1	1	1	1	1
Processteknik¹	30–27	35–32	35–32	35–32	35–32	35–32
Idrott	2	2	2	2	2	2
Timme till förfogande	1	–	–	–	–	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	² ≤ 3	≤ 3	≤ 3	≤ 3	≤ 3	≤ 3
Summa	38	38	38	38	38	38

Ke = kerniteknik
 Lg = livsmedelsteknik
 Pp = pappers- och pappersmasseteknik
 Me = metallurgi
 Bg = byggnadsämnesteknik

¹ Processteknik innefattar arbetsteknik och fackteori enligt följande (tidsangivelsen för fackteori är rikt-punkt i den mån fackteorin icke enligt SÖ:s anvis-ningar helt eller delvis integreras med arbetsteknik).

Arbetsteknik	12– 9	18–15	21–18	14–11	27–24	23–20
Fackteori	18	17	14	21	8	12

Klass som är sammansatt av elever från två årskurser får delas i årskursgrupper i fackteori.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall eleven välja minst ett av dessa ämnen enligt timpla-nen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Processteknisk linje

Gemensamt	Gren för byggnadsämnesteknik		
	Gren för kemiteknik		
	Gren för livsmedelsteknik		
	Gren för metallurgi		
	Gren för pappers- och pappersmasseteknik		
Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4

Tvåårig skogsbrukslinje (Sb)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 1	Årskurs 2
Svenska	4	–
Arbetslivsorientering	1	1
Maskinlära¹	8–7	8–7
Skogsproduktion¹	8–7	9–8
Drivning¹	10–9	15–14
Naturvård¹	2	2
Ergonomi	2	1
Idrott	2	2
Timme till förfogande	1	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	} ²	} ²
Summa	38	38

¹ Delning av klass medges vid lägst 17 elever i ämnena maskinlära, skogsproduktion, drivning och naturvård i årskurs 1 under 5 veckotimmar och i årskurs 2 under 9 veckotimmar.

I ämnena maskinlära, skogsproduktion och drivning medges därtill uppdelning på grupper om 6–9 elever i årskurs 1 under 15 veckotimmar och i årskurs 2 under 17 veckotimmar.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Tvåårig social linje (So)

Ämne	Antal veckotimmar i		
	Årskurs 1	Årskurs 2	a)
Svenska	4	3	0,5
Engelska¹	3	3	
Historia	3	2	
Religionskunskap	–	2	
Samhällskunskap	3	3	0,5
Socialkunskap²	–	5	1
Matematik	3	3	0,5
Naturkunskap³	6	6	0,5
Maskinskrivning och kontorskunskap	4	–	
Bild eller musik	2	2	
Idrott	3	2	
Tillvalsämne⁴	3	3	
Timmar till förfogande	1	1	
Summa	35	35	3

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 2.

¹ Allmän eller särskild kurs.

² Undervisningen i ämnet kan handhas av en lärare eller efter rektors bestämmande av flera lärare (lärlag).

³ Vid laboration i naturkunskap delas klass eller grupp en veckotimme i vardera årskursen.

⁴ Tillvalsämnena är, i båda årskurserna, B-språk (allmän eller särskild kurs), C-språk, musik – estetisk specialisering, bild – estetisk specialisering, slöjd eller dramatik samt dessutom i årskurs 1 psykologi och

i årskurs 2 konsumentkunskap. Undervisningen i tillvalsämne omfattar tre veckotimmar. Vid undervisningen i slöjd får klass eller grupp delas om elevantalet är lägst 17.

Elev skall i varje årskurs välja tillvalsämne. Elev som för årskurs 2 väljer ett sådant annat tillvalsämne än det han läst i årskurs 1 som omfattar en tvåårig lärokurs skall genom prövning visa att han har erforderliga förkunskaper. I fråga om sådan prövning äger bestämmelserna om inträdesprövning motsvarande tillämpning.

Tvåårig social servicelinje (Ss)

Ämne	Antal veckotimmar/undervisningstimmar ¹ i			
	Årskurs 1		Årskurs 2	
	vtr	utr	vtr	utr
Svenska	4	160	3	120
Psykologi	2	80	1,5	60
Samhällskunskap	3	120	3	120
Social servicekunskap²	4	160	5	200
Kost- och konsumentkunskap²	4	160	3	120
Vårdkunskap²	3	120	3	120
Barn- och ungdomskunskap²	2	80	1,5	60
Social servicepraktik³	12–9	480–360	15–12	600–480
Idrott	2	80	2	80
Timme till förfogande	1	40	–	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Matematik Bild eller musik } ⁴	≤3	≤120	≤3	≤120
Summa	37	1 480	37	1 480

¹ Utbildningen bör planeras så, att undervisningen kan bedrivas i sammanhängande teori- och praktikperioder.

² I följande ämnen delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Social servicekunskap (2 vtr i årskurs 1 och 5 vtr i årskurs 2).

Kost- och konsumentkunskap (4 vtr i årskurs 1 och 1 vte i årskurs 2).

Vårdkunskap (2 vtr i årskurs 1 och 2 vtr i årskurs 2).

Barn- och ungdomskunskap (1 vte i årskurs 1).

³ Undervisningen i social servicepraktik bedrivs som inbyggd utbildning.

⁴ Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Tvåårig teknisk linje (Te)

Ämne	Antal veckotimmar i					a)
	Årskurs 1		Årskurs 2			
	Gren By, El, Ma	Gren Ke	Gren Ke, Ma	Gren By	Gren El	
Svenska	4	4	–	–	–	
Engelska¹ eller B-språk¹	3	3	–	–	–	
Religionskunskap	–	–	2	2	2	
Samhällskunskap	–	–	2	2	2	0,5
Matematik	6	6	2	2	4	0,5
Fysik²	4	4	3	3	3	
Kemi²	2	8	–	–	–	
Företagsekonomi	–	–	2	–	2	
Ergonomi	–	–	2	2	2	
Idrott	3	3	1	1	1	
Tekniska ämnen^{2 3}	12	6	20	22	18	2
Timmar till förfogande	1	1	1	1	1	
Summa	35	35	35	35	35	3

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 2.

By = byggteknik
El = elteknik
Ma = maskinteknik
Ke = kemiteknik

¹ Allmän eller särskild kurs.

² Vid laborationer, konstruktionsövningar m m i följande ämnen delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Fysik (1 vte i årskurs 1 och 0,5 vte i årskurs 2)
Kemi (0,5 vte för By, El och Ma samt 2 vtr för Ke)
Byggteknik (3 vtr)
Konstruktion By (1 vte)
Husbyggnad (2 vtr)
Anläggning (2 vtr)
Specialarbete By (4 vtr)
Teknologi El (3 vtr)
Ellära (2 vtr)
Elektronik (1 vte för Kr och 2 vtr för Tt)
Telekommunikation (2 vtr)

Elmaskiner (2 vtr)
Elanläggning (2 vtr)
Elkraft (1 vte)
Teknologi Ke (2 vtr)
Fysikalisk kemi med analys (3 vtr)
Organisk kemi (1 vte)
Biokemi (2 vtr i årskurs 1 och 1 vte i årskurs 2)
Kemiteknik (1 vte)
Teknologi Ma (5 vtr)
Konstruktion Ma (3 vtr)
Energi (1 vte)
Produktion Ma (0,5 vte i årskurs 1 och 2 vtr i årskurs 2).

³ Se följande timplaner.

Byggteknisk gren (By)

Ämne	Antal veckotimmar i		
	Årskurs 1	Årskurs 2	a)
Byggteknik	6	–	
Konstruktion By¹	6	–	
Produktion By	–	8	} 2
Husbyggnad	–	5	
Anläggning	–	5	
Specialarbete By	–	4	
Summa	12	22	2

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 2.

¹ Undervisningen i ämnet kan handhas av en lärare eller efter rektors bestämmande av flera lärare (lärlag).

Elteknisk gren (EI)

Ämne	Antal veckotimmar i				
	Årskurs 1	Årskurs 2			
		Kr	a)	Tt	a)
Teknologi EI	6	–		–	
Ellära	6	–		–	
Elektronik	–	5	} 2	7	} 2
Telekommunikation	–	–		6	
Elmaskiner	–	5		–	
Elanläggning	–	8		–	
Elkraft	–	–		5	
Summa	12	18	2	18	2

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 2.

Kr = elkraftteknisk variant
Tt = teleteknisk variant

Kemiteknisk gren (Ke)

Ämne	Antal veckotimmar i		
	Årskurs 1	Årskurs 2	a)
Teknologi Ke	4	–	
Fysikalisk kemi med analys	–	8	} 2
Organisk kemi	–	3	
Biokemi	2	3	
Kemiteknik	–	6	
Summa	6	20	2

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 2.

Maskinteknisk gren (Ma)

Ämne	Antal veckotimmar i		
	Årskurs 1	Årskurs 2	a)
Teknologi Ma	9	–	
Konstruktion Ma	–	6	} 2
Energi	–	4	
Produktion Ma	3	7	
Elteknik Ma	–	3	
Summa	12	20	2

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 2.

Tvåårig trädgårdslinje (Td)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 1	Årskurs 2
Svenska	4	–
Arbetslivsorientering	1	1
Markbyggnad¹	8–7	10–9
Frilandsodling¹	8–7	9–8
Växthusodling¹	9–8	10–9
Maskinlära¹	4	5
Ergonomi	1	1
Idrott	2	2
Timme till förfogande	1	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	} ² ≤3	} ≤3
Summa	38	38

¹ Delning av klass i grupper om lägst åtta elever medges i ämnena markbyggnad, frilandsodling, växthusodling och maskinlära i årskurs 1 under 13 veckotimmar och i årskurs 2 under 17 veckotimmar.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Tvåårig träteknisk linje (Tr)

Ämne	Antal veckotimmar i		Vs = verkstadssnickare Mo = modellsnickare Bb = båtbyggare
	Årskurs 1	Årskurs 2	
Svenska	4	–	
Arbetslivsorientering	1	1	
Träteknik ¹	30–27	35–32	
Idrott	2	2	
Timme till förfogande	1	–	
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	≤3	≤3	
Summa	38	38	

¹ Träteknik innefattar arbetsteknik och fackteori enligt följande (tidsangivelsen för fackteori är riktpunkt i den mån fackteorin icke enligt SÖ:s anvisningar helt eller delvis integreras med arbetsteknik).

Klass som är sammansatt av elever från två årskurser får delas i årskursgrupper under högst fyra veckotimmar i fackteori.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Arbetsteknik	24–21	29–26
Fackteori	6	6

Träteknisk linje

Gemensamt	Gren för verkstadssnickare		
	Gren för modellsnickare		
	Gren för båtbyggare		
Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4

Tvåårig verkstadsteknisk linje (Ve)

Ämne	Antal veckotimmar i		
	Årskurs 1	Årskurs 2	
		Gren Vm, Pm	Gren Jb
Svenska	4	–	–
Arbetslivsorientering	1	1	1
Verkstadsteknik¹	30–27	35–32	35–32
Idrott	2	2	2
Timme till förfogande	1	–	–
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Psykologi Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	} ² ≤3	≤3	≤3
Summa	38	38	38

Vm = verkstadsmekaniker
 Pm = plåt- och svetsmekaniker
 Jb = järnbruksyrken

¹ Verkstadsteknik innefattar arbetsteknik och fackteori enligt följande (tidsangivelsen för fackteori är rikt-punkt i den mån fackteorin icke enligt SÖ:s anvisningar helt eller delvis integreras med arbetsteknik).

Arbetsteknik	25–22	31–28	26–23
Fackteori	5	4	9

Undervisningen i arbetsteknik i årskurs 2 på varian-ten för grovplåt i grenen för plåt- och svetsmekaniker samt i grenen för järnbruksyrken bedrivs som in-byggt utbildning.

Klass som är sammansatt av elever från två årskur-ser får delas i årskursgrupper under högst fem vecko-timmar i fackteori.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Verkstadsteknisk linje

Gemensamt	Gren för verkstadsmekaniker		
	Gren för plåt- och svetsmekaniker		
	----- Variant för grovplåt		
	Gren för järnbruksyrken		
┌──────────┐	┌──────────┐	┌──────────┐	┌──────────┐
Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4

Tvåårig vårdlinje (Vd)**Årskurs 1**

Ämne	Antal veckotimmar i period (P) ¹				
	Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård (Hv)			Gren för barna- och ungdomsvård (Bu)	
	P 1 13 v	P 2 21 v	P 3 6 v	P 2 21 v	P 3 6 v
Svenska	4	4	4	4	4
Arbetslivsorientering	1	1	1	1	1
Psykologi	5	–	–	–	–
Vårdkunskap²	18–15	3	29–26	–	–
Social servicekunskap²	–	–	–	–	–
Barnkunskap²	6	–	–	3	29–26
Barn- och ungdomskunskap²	–	–	–	–	–
Vårdpraktik³	–	26–23	–	–	–
Barnvårdspraktik³	–	–	–	26–23	–
Idrott	2	2	2	2	2
Timme till förfogande	1	1	1	1	1
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	≤3	≤3	≤3	≤3	≤3
Summa	37	37	37	37	37

¹ Enligt Kungl Maj:ts medgivande den 5 juni 1973 får också tillämpas en flexibel periodindelning, för vilken skolöverstyrelsen meddelar anvisningar (ASÖ 1973/74:13).

² Om delning av klass, se anvisningar till timplan för vårdlinje, årskurs 1.

³ Undervisningen i vårdpraktik respektive barnavårdspraktik bedrivs som inbyggd utbildning.

⁴ Inom ramen av tre veckotimmar skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

vårig vårdlinje (Vd)**Årskurs 1**

Gren för hälso- och sjukvård (Hs)		Ämne
vtr	utr	
4	160	Svenska
1	40	Arbetslivsorientering
1,5	60	Psykologi
9–7,5	360–300	Vårdkunskap²
3	120	Social servicekunskap²
–	–	Barnkunskap²
2	80	Barn- och ungdomskunskap²
13,5–12	540–480	Vårdpraktik³
–	–	Barnvårdspraktik³
2	80	Idrott
1	40	Timme till förfogande
≤3	≤120	⁴ { Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik
37	1 480	Summa

Anvisningar till timplanen, se s 115.

Tvåårig vårdlinje (Vd)**Årskurs 2**

Ämne	Antal veckotimmar i period (P) ¹					
	Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård (Hv)			Gren för psykiatrisk vård (Ps) Variant Pu		
	P 1 13 v	P 2 21 v	P 3 6 v	P 1 13 v	P 2 21 v	P 3 6 v
Svenska	3	3	3	3	3	3
Arbetslivsorientering	1	1	1	1	1	1
Psykologi²	3	–	2	3	–	2
Socialmedicin	2	–	3	3	–	3
Familjekunskap	–	–	–	–	–	–
Anatomi och fysiologi	4	–	3	4	–	3
Mikrobiologi och hygien²	3	–	2	3	–	2
Sjukdomslära	3	–	5	3	–	5
Farmakologi	3	–	1	3	–	1
Vårdkunskap²	13–10	3	15–12	12–9	3	15–12
Barn- och ungdomskunskap²	–	–	–	–	–	–
Musik	–	–	–	–	–	–
Vårdpraktik³	–	28–25	–	–	28–25	–
Barnvårdspraktik³	–	–	–	–	–	–
Idrott	2	2	2	2	2	2
Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik	≤3	≤3	≤3	≤3	≤3	≤3
Summa	37	37	37	37	37	37

Noter, se s 114.

Anvisningar till timplanen, se s 116 och 117.

vårig vårdlinje (Vd)

Årskurs 2

Gren för barna- och ungdomsvård (Bu)					Gren för hälso- och sjukvård (Hs)		Ämne
Variant Bs							
P1	P2	P3	P2	P3	vtr	utr	
3 v	21 v	6 v	21 v	6 v			
3	3	3	3	3	3	120	Svenska
1	1	1	1	1	1	40	Arbetslivsorientering
5	–	2	–	2	1,25	50	Psykologi ²
2	–	–	–	–	–	–	Socialmedicin
2	–	2	–	2	–	–	Familjekunskap
2	–	–	–	2	1,75	70	Anatomi och fysiologi
1	–	–	–	4	1,25	50	Mikrobiologi och hygien ²
3	–	3	–	3	2	80	Sjukdomslära
–	–	–	–	–	1,75	70	Farmakologi
2	–	3	3	13–10	8,5–7	340–280	Vårdkunskap ²
11–8	3	19–16	–	3	–	–	Barn- och ungdomskunskap ²
3	–	2	–	2	–	–	Musik
–	–	–	28–25	–	14,5–13	580–520	Vårdpraktik ³
–	28–25	–	–	–	–	–	Barnvårdspraktik ³
2	2	2	2	2	2	80	Idrott
≤3	≤3	≤3	≤3	≤3	≤3	≤120	{ Engelska B- eller C-språk Religionskunskap Samhällskunskap Konsumentkunskap Matematik Bild eller musik
37	37	37	37	37	37	1 480	Summa

Pu = variant för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda vuxna

Bs = variant för barnsjukvård

¹ Enligt Kungl. Maj:ts medgivande den 5 juni 1973 får också tillämpas en flexibel periodindelning, för vilken skolöverstyrelsen meddelar anvisningar (ASÖ 1973/74:13).

² Om delning av klass, se anvisningar till timplan för vårdlinje, årskurs 2.

³ Undervisningen i vårdpraktik resp barnvårdspraktik bedrivs som inbyggd utbildning.

⁴ Inom ramen av tre veckotimmar skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

ANVISNINGAR TILL TIMPLAN FÖR VÅRDLINJE, ÅRSKURS 1

Delning av klass i årskurs 1 medges i följande ämnen och perioder (P), om elevantalet är lägst 17 och högst 22.

Gemensam utbildning

Vårdkunskap P 1 i 2 grupper under 4 vtr

Barnkunskap P 1 i 2 grupper under 1 vte

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård

Vårdkunskap P 2 i 3 grupper under 3 vtr

P 3 i 2 grupper under 8 vtr

Gren för barna- och ungdomsvård

Barnkunskap P 2 i 2 grupper under 3 vtr

P 3 i 2 grupper under 3 vtr

Gren för hälso- och sjukvård

Vårdkunskap (2,5 vtr)

Social servicekunskap (0,75 vte)

Barn- och ungdomskunskap (0,5 vte)

Om elevantalet i klassen är lägst 23, medges delning sålunda:

Gemensam utbildning

Vårdkunskap P 1 i 3 grupper under 4 vtr

i 2 grupper under 1 vte

Barnkunskap P 1 i 3 grupper under 1 vte

i 2 grupper under 1 vte

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård

Vårdkunskap P 2 i 3 grupper under 3 vtr

P 3 i 2 grupper under 8 vtr

Gren för barna- och ungdomsvård

Barnkunskap P 2 i 2 grupper under 3 vtr

P 3 i 3 grupper under 3 vtr

i 2 grupper under 1 vte

Gren för hälso- och sjukvård

Vårdkunskap (5 vtr)

Social servicekunskap (1,5 vte)

Barn- och ungdomskunskap (1 vte)

ANVISNINGAR TILL TIMPLAN FÖR VÅRD LINJE, ÅRSKURS 2

Delning av klass medges i årskurs 2 i följande ämnen och perioder (P), om elevantalet är lägst 17 och högst 22.

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård och gren för psykiatrisk vård

Mikrobiologi och hygien

P 1 i 2 grupper under 1 vte

P 3 i 2 grupper under 1 vte

Vårdkunskap P 1 i 2 grupper under 4 vtr

P 2 i 3 grupper under 3 vtr

P 3 i 2 grupper under 6 vtr

Gren för psykiatrisk vård och variant för psykiskt utvecklingsstörda vuxna

Psykologi P 1 i 2 grupper under 2 vtr

P 3 i 2 grupper under 2 vtr

Gren för barna- och ungdomsvård

Barn- och ungdomskunskap

P 1 i 2 grupper under 2 vtr

P 2 i 3 grupper under 3 vtr

P 3 i 2 grupper under 4 vtr

Variant för barnsjukvård

Mikrobiologi och hygien

P 3 i 2 grupper under 2 vtr

Vårdkunskap P 2 i 3 grupper under 3 vtr

P 3 i 2 grupper under 4 vtr

Gren för hälso- och sjukvård

Mikrobiologi och hygien (0,5 vte)

Vårdkunskap (2 vtr)

Om elevantalet i klassen är lägst 23, medges delning sålunda:

Gren för hälso- och sjukvård

Mikrobiologi och hygien (1 vte)

Vårdkunskap (5 vtr)

Om elevantalet i klassen är lägst 23, medges ytterligare delning sålunda:

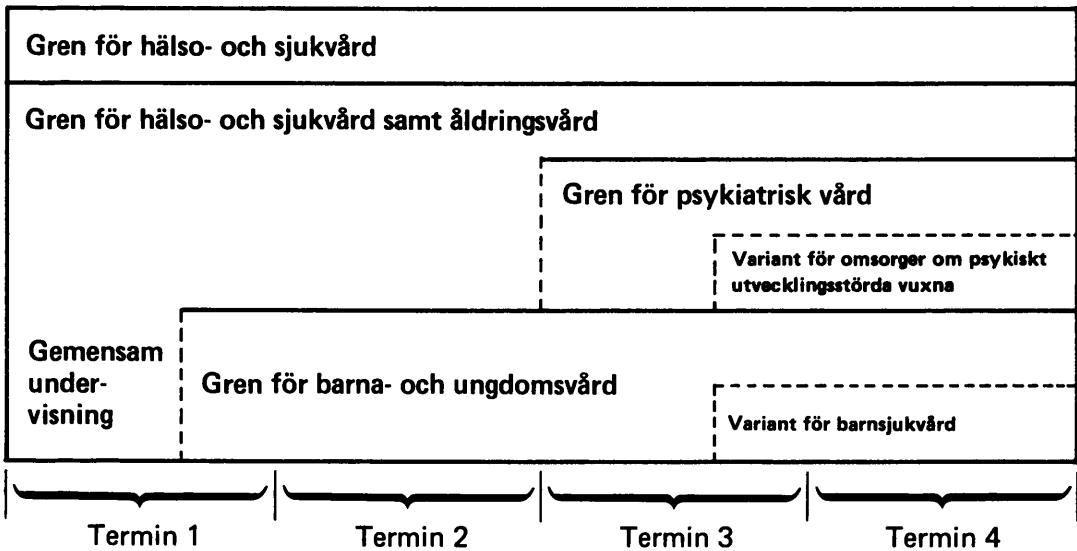
Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård, gren för psykiatrisk vård och variant för psykiskt utvecklingsstörda vuxna

Mikrobiologi och hygien

P 1 i 3 grupper under 1 vte

Vårdkunskap P 1 i 3 grupper under 1 vte

Vårdlinje

Treårig ekonomisk linje (E)

Ämne	Antal veckotimmar i			a)
	Årskurs 1	Årskurs 2	Årskurs 3	
Svenska¹	3	3	3+0,5	1
Engelska¹	3	3	2+1	0,5
B-språk¹/C-språk	3/4	3	2+1/3	
C-språk²	0/4	0/3	3/0³	
Historia	–	–	4	0,5
Religionskunskap	–	–	2	
Psykologi	–	–	2	0,5
Samhällskunskap	3	2,5	2	0,5
Matematik²	5	3/0	3/0³	
Naturkunskap^{2 4}	4/0	–	–	
Företagsekonomi	4	6	–	
Administration	–	–	2	0,5
Ekonomiskt specialämne⁵	–	–	6/0³	1,5/0
Rättskunskap	–	2	–	
Arbetsmetodik⁶	–	3	–	
Maskinskrivning	2	3	3/0³	
Stenografi	–	–	0/6³	0/1,5
Idrott	2	2,5	2,5	
Timmar till förfogande	1	1	1	
Summa	30	32	34	5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

¹ Beteckningarna 3 + 0,5 respektive 2 + 1 i årskurs 3 markerar, att eleverna under 3 respektive 2 veckotimmar läser samma kurs som elever på annan treårig linje i svenska, engelska och B-språk. Ämnet kan samläsas under dessa timmar. Överskjutande timmar skall användas för undervisning i affärsspråk.

² Ett tredje främmande språk kan väljas som alternativämne till i årskurs 1 naturkunskap och i årskurs 2 matematik. Även i årskurs 3 är ett tredje främmande språk alternativämne.

³ Under 9 veckotimmar väljs två ämnen, *antingen* ekonomiskt specialämne i kombination med ett av ämnena C-språk, matematik och maskinskrivning eller stenografi i kombination med ett av ämnena C-språk, matematik och maskinskrivning.

⁴ Vid laboration delas klass eller grupp under en veckotimme, om elevantalet är lägst 17.

⁵ Som ekonomiskt specialämne kan väljas något av ämnena distribution, redovisning eller redovisning och distribution. Efter särskilt medgivande av skolöverstyrelsen kan undervisning även ges i annat ekonomiskt specialämne. Antalet specialämnena, i vilka undervisning får anordnas, framgår av följande tabell.

Antal elever som valt ekonomiska specialämnena	Antal specialämnena
≤ 24	1
25–48	2
49–72	3
≥ 73	4

⁶ Undervisningen i ämnet arbetsmetodik fördelas lika mellan de lärare som undervisar klassen i företagsekonomi och maskinskrivning.

I ämnet arbetsmetodik delas klass eller grupp under en veckotimme, om elevantalet är lägst 17.

Treårig humanistisk linje¹ (H)

Ämne	Antal veckotimmar i			a)
	Årskurs 1	Årskurs 2	Årskurs 3	
Svenska	3	3	3,5	1 0,5
Engelska	3	3	3	
B-språk/C-språk	3/4	3	3	1,5
C-språk	4	3	3	
Allmän språkkunskap	–	3	–	
Historia	–	5	5	1 0,5
Religionskunskap	–	–	2,5	
Filosofi	–	–	2	0,5 0,5
Psykologi	–	–	2	
Samhällskunskap	3	2,5	6	1
Matematik	5	–	–	
Naturkunskap²	4	4	–	
Konst- och musikhistoria	–	2	–	
Bild eller musik	2	–	–	
Idrott	2	2,5	3	
Timmar till förfogande	1	1	1	
Summa	30	32	34	5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

¹ Estetisk variant omfattande 3 veckotimmar i vardera årskursen 2 och 3 erhålls genom utbyte av B- eller C-språk mot bild-estetisk specialisering eller musik-estetisk specialisering eller dramatik.

² Vid laboration delas klass eller grupp under en veckotimme i årskurs 1 och under 0,5 veckotimme i årskurs 2, om elevantalet är lägst 17.

Halv- och helklassisk variant erhålls enligt följande timplaner:

Halvklassisk variant (Ha)

Ämne	Antal veckotimmar i		
	Årskurs 2	Årskurs 3	a)
Allmän språkkunskap	0	–	
Latin	7	6	1
Samhällskunskap	2,5	0	
Naturkunskap	0	–	
Övriga ämnen	22,5	28	4
Summa	32	34	5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

Helklassisk variant (He)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 3	a)
Engelska	} 3	0,5
B-språk		
C-språk		
Latin	6	1
Grekiska	6	–
Samhällskunskap	0	–
Övriga ämnen	19	3,5
Summa	34	5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

Grekiska kan även väljas som alternativämne av icke latinläsande elever på humanistisk linje. Om det inte finns latinläsande elever som valt grekiska utgår därvid ämnet samhällskunskap. Eljest utgår två av ämnena engelska, B-språk och C-språk.

Efter särskilt medgivande av skolöverstyrelsen kan studium av utomeuropeiska moderna språk förekomma. I sådant fall tillämpas ovanstående timplaner, varvid språket erhåller samma timtal som latin, eventuellt latin och grekiska.

Treårig naturvetenskaplig linje (N)

Ämne	Antal veckotimmar i				a)
	Årskurs 1	Årskurs 2	Årskurs 3		
Svenska	3	3	3,5	1	} → 1,5
Engelska	3	3	3	0,5	
B-språk/C-språk	3/4	3	3/0		
Historia	–	–	6/4	0,5	} → 1,5/1
Religionskunskap	–	–	2,5/2	0,5/0	
Filosofi	–	–	2/0	} 0,5	
Psykologi	–	–	0/2		
Samhällskunskap	3	2,5	–		
Matematik	6	5,5	4	1	} → 2
Fysik¹	3,5	4	3	0,5	
Kemi¹	3,5	3,5	–		
Biologi¹	–	2	3	0,5	
Konst- och musikhistoria	–	2/0	–		
Alternativämne²	–	0/2	0/6		0/0,5
Bild eller musik	2	–	–		
Idrott	2	2,5	3/2,5		
Timmar till förfogande	1	1	1		
Summa	30	32	34		5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

¹ Vid laboration i följande ämnen delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Fysik (0,5 vte i årskurs 1, 1 vte i årskurs 2 och 0,5 vte i årskurs 3)

Kemi (0,5 vte i årskurs 1 och 1 vte i årskurs 2)

Biologi (0,5 vte i årskurs 2 och 1 vte i årskurs 3)

Alternativämne (0,5 vte i årskurs 2 och 2,5 vtr i årskurs 3).

² Som alternativämne kan väljas något av ämnena datakunskap, energi- och mätteknik, hälsokunskap och miljövårdsteknik.

Därvid skall ämnesgruppen konst- och musikhistoria i årskurs 2, B-språk/C-språk, historia (2 vtr), religionskunskap (0,5 vte) och idrott (0,5 vte) i årskurs 3, dvs normaltimplanen, behandlas som ett av alternativen.

Antalet alternativämnen, i vilka undervisning får anordnas, framgår av följande tabell:

Antal elever i årskurs 2	Antal grupper med normaltimplan och/eller alternativämne
8–24	1
25–48	2
49–72	3
≥73	4

För elever som efter årskurs 2 av fyraårig teknisk linje väljer att slutföra sina studier på treårig naturvetenskaplig linje gäller följande timplan för denna linje i årskurs 3:

Ämne	Antal veckotimmar i		a)
	Årskurs 3		
Svenska	3,5	1	} → 1,5
Engelska	3	0,5	
B-språk/C-språk	3	–	
Historia	4	0,5	} → 1
Religionskunskap	2	–	
Filosofi	2/0	} 0,5	
Psykologi	0/2		
Samhällskunskap	3	–	
Matematik	4	1	} → 2
Fysik¹	3	0,5	
Biologi¹	3	0,5	
Idrott	2,5		
Timme till förfogande	1	–	
Summa	34		4,5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

¹ Vid laboration i följande ämnen delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Fysik (0,5 vte)

Biologi (1 vte).

Treårig samhällsvetenskaplig linje¹ (S)

Ämne	Antal veckotimmar i			a)
	Årskurs 1	Årskurs 2	Årskurs 3	
Svenska	3	3	3,5	1 ← } → 1,5
Engelska	3	3	3	
B-språk/C-språk	3/4	3	3	
C-språk²	4/0	3/0		
Historia	–	5	5	1 ← } → 3,5
Religionskunskap	–	–	2,5	
Filosofi	–	–	2	
Psykologi	–	–	2	
Samhällskunskap	3	2,5	6	1
Socialkunskap²	0/3	0/3	–	
Matematik	5	3	3	
Naturkunskap³	4	4	–	
Konst- och musikhistoria	–	2	–	
Bild eller musik	2	–	–	
Idrott	2	2,5	3	
Timmar till förfogande	1	1	1	
Summa	30	32	34	5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

¹ Estetisk variant omfattande tre veckotimmar i vardera årskursen 2 och 3 erhålls, om ej socialkunskap valts i årskurs 1, genom utbyte av B- eller C-språk mot bild-estetisk specialisering eller musik-estetisk specialisering eller dramatik.

² Som alternativämne till C-språk kan socialkunskap läsas i årskurserna 1 och 2.

³ Vid laboration delas klass eller grupp under en veckotimme i årskurs 1 och under 0,5 veckotimme i årskurs 2, om elevantalet är lägst 17.

Fyraårig teknisk linje (T)

Ämne	Antal veckotimmar i					
	Årskurs 1 ¹	Årskurs 2 ¹	Årskurs 3	a)	Årskurs 4	a)
Svenska	3	3	2,5	1	—	
Engelska	3	3	—		—	
B-språk/C-språk	3/4	3	—		—	
Historia	—	—	4	0,5	—	
Religionskunskap	—	—	2		—	
Ergonomi	—	—	—		2–3	0,5
Samhällskunskap ²	—	0/2,5	3		—	
Matematik	6	5,5	4	1	—	
Fysik ³	3,5	4	3	0,5	—	
Kemi ³	3,5	3,5	—		—	
Biologi ^{2 3}	—	2/0	—		—	
Teknologi ³	5	4,5	—		—	
Övriga tekniska ämnen ^{3 4}	—	—	12	2	28–31	4,5
Företagsekonomi	—	—	—		2–4	1
Idrott	2	2,5	2,5		—	
Timmar till förfogande	1	1	1		—	
Summa	30	32	34	5	35	6

a) Timtalen anger självstudietid i årskurserna 3 och 4.

¹ Praktik anordnas i årskurserna 1 och 2 under sammanlagt sex veckotimmar, dock minst två veckotimmar i vardera årskursen utöver det i timplanen angivna veckotimtalet (praktik i skolverkstad, omfattande undervisning i vissa moment av ämnena verkstadsteknik, bygg- och anläggningsteknik, el-teleteknik och processteknik).

² I årskurs 2 kan väljas alternativt samhällskunskap eller biologi.

³ Vid laboration i följande ämnen i årskurserna 1–3 delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:
Fysik (0,5 vte i årskurs 1, 1 vte i årskurs 2 och 0,5 vte i årskurs 3)

Kemi (0,5 vte i årskurs 1 och 1 vte i årskurs 2)

Biologi (0,5 vte)

Byggteknik (1 vte)

Ellära (1,5 vte)

Elektronik (1 vte)

Fysikalisk kemi (0,5 vte)

Organisk kemi (2,5 vtr)

Produktion Ma (1 vte).

Vid konstruktionsövningar mm i följande ämnen i årskurserna 1–3 delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Teknologi (2 vtr i årskurs 1 och 1,5 vte i årskurs 2)

Konstruktion By (2 vtr)

Konstruktion Ma (1,5 vte)

För årskurs 4 meddelar regeringen särskilda bestämmelser.

⁴ Se även följande timplaner.

Byggteknisk gren (By)

Ämne	Antal veckotimmar i			
	Årskurs 3 a)		Årskurs 4 ¹ a)	
			An/Hb	
Byggteknik	6	} → 2	-	
Konstruktion By	6		6-12	
Produktion By	-		4-6	
Hus- och stadsplanering	-		3-6	
Anläggning	-		3-11	} → 4,5
VVS	-	}	2-4	
Elteknik By	-		0-12	
Specialarbete By	-			
Summa	12	2	28-31	4,5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurserna 3 och 4.

An = anläggningsteknisk variant

Hb = husbyggnadsteknisk variant

¹ Utöver timplanen tillkommer fältnättningsövningar, motsvarande en veckotimme.

Elteknisk gren (EI)

Ämne	Antal veckotimmar i					
	Årskurs 3 a)		Årskurs 4 a)		a)	
			Kr		Tt	
Ellära	7	} → 2	-		-	
Elektronik	5		3-6		4-8	
Reglerteknik EI	-		4-6		4-6	
Telekommunikation	-		-		6-8	
Systemteknik	-		-	} → 4,5	4-10	} → 4,5
Elmaskiner	-		8-10			
Elanläggning	-		10-13			
Elkraft	-		-			
Maskinteknik EI	-		2-4		2-5	
Maskinteknik EI	-		2-4		2-4	
Summa	12	2	28-31	4,5	28-31	4,5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurserna 3 och 4.

Kr = elkraftteknisk variant

Tt = teleteknisk variant

Kemiteknisk gren (Ke)

Ämne	Antal veckotimmar i			
	Årskurs 3 a)		Årskurs 4 a)	
Fysikalisk kemi	6	} → 2	-	
Organisk kemi	6		-	
Biokemi	-		2-5	} → 4,5
Analytisk och fysikalisk kemi	-		7-11	
Apparatteknik	-	}	8-12	
Teknisk kemi	-			
Elteknik Ke	-			
Specialarbete Ke	-		4-10	
Summa	12	2	28-31	

a) Timtalen anger självstudietid i årskurserna 3 och 4.

Maskinteknisk gren (Ma)

Ämne	Antal veckotimmar i				
	Årskurs 3 a)		Årskurs 4 a)		
Konstruktion Ma	7	} → 2	3-5	} → 4,5	
Energi	-				5-10
Produktion Ma	5				4-7
Reglerteknik Ma	-		2-4		
Elteknik Ma	-		3-5		
Specialarbete Ma	-		5-12		
Summa	12	2	28-31		4,5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurserna 3 och 4.

Alternativa timplaner Årskurs 1

Treårig ekonomisk linje (E)
 Treårig humanistisk linje (H)
 Treårig naturvetenskaplig linje (N)
 Treårig samhällsvetenskaplig linje (S)
 Fyraårig teknisk linje (T)

Ämne	Antal veckotimmar per linje	
	EHS	NT ¹
Svenska	3	3
Engelska	3	3
B-språk/C-språk	3/4	3
C-språk²	4/0	–
Samhällskunskap	3	–
Socialkunskap²	0/3	–
Matematik	5	6
Naturkunskap³	4	–
Fysik³	–	3,5
Kemi³	–	3,5
Teknologi⁴	–	5
Företagsekonomi	2	–
Idrott	2	2
Timme till förfogande	1	1
Summa	30	30

¹ Utanför timplanerna tillkommer sammanlagt 6 vtr praktik i skolverkstad i årskurserna 1 och 2 av T-linjen, dock minst 2 vtr i vardera årskursen. Praktik i skolverkstad i årskurs 1 av N-linjen har samma omfattning som i årskurs 1 av T-linjen.

² På E- och S-linjerna kan socialkunskap läsas som alternativämne under 3 vtr i vardera årskursen 1 och 2. Därvid gäller vissa begränsningar i antalet C-språk vid skolenheten:

Antal intagningsplatser på tre- och fyraåriga linjer	Antal C-språk i årskurs 1, om undervisning i socialkunskap	
	anordnas	inte anordnas
30	högst 2	högst 2
60	2	3
90	3	4
120	3	4
150	4	4
180	4	4

³ Vid laboration i följande ämnen delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Naturkunskap (1 vte)

Fysik (0,5 vte)

Kemi (0,5 vte).

⁴ Vid konstruktionsövningar i teknologi delas klass eller grupp under 2 vtr, om elevantalet är lägst 17.

Alternativa timplaner Arskurs 2

Treårig ekonomisk linje (E)
 Treårig humanistisk linje (H)
 Treårig naturvetenskaplig linje (N)
 Treårig samhällsvetenskaplig linje (S)
 Fyraårig teknisk linje (T)

Ämne	Antal veckotimmar per linje				
	E	H	S	N	T ¹
Svenska	3	3	3	3	3
Engelska	3	3	3	3	3
B-språk/C-språk	3	3	3	3	3
C-språk²	3/0	3	3/0	–	–
Allmän språkkunskap³	–	3/0	–	–	–
Latin³	–	0/6,5	–	–	–
Historia	–	3,5	3,5	–	–
Samhällskunskap⁴	2,5	2,5	2,5	2,5	0/2,5
Socialkunskap²	0/3	–	0/3	–	–
Konst- och musikhistoria	–	2	2	–	–
Bild eller musik	–	2	2	2	–
Matematik	3	–	3	5,5	5,5
Naturkunskap^{3 5}	–	3,5/0	3,5	–	–
Fysik⁵	–	–	–	4	4
Kemi⁵	–	–	–	3,5	3,5
Biologi^{4 5}	–	–	–	2	2/0
Teknologi⁶	–	–	–	–	4,5
Företagsekonomi	6	–	–	–	–
Arbetsmetodik⁷	3	–	–	–	–
Maskinskrivning	2	–	–	–	–
Idrott	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Timme till förfogande	1	1	1	1	1
Summa	32	32	32	32	32

¹ Utanför timplanen tillkommer sammanlagt 6 vtr praktik i skolverkstad i årskurserna 1 och 2 av T-linjen, dock minst 2 vtr i vardera årskursen.

² På E- och S-linjerna kan socialkunskap läsas som alternativämne under 3 vtr i vardera årskursen 1 och 2.

³ På H-linjen kan latin väljas som alternativämne i årskurserna 2 och 3.

⁴ På T-linjen kan väljas alternativt samhällskunskap eller biologi.

⁵ Vid laboration i följande ämnen delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Naturkunskap (0,5 vte)

Fysik (1 vte)

Kemi (1 vte)

Biologi (0,5 vte).

⁶ Vid konstruktionsövningar i teknologi delas klass eller grupp under 1,5 vte, om elevantalet är lägst 17.

⁷ Undervisningen i ämnet arbetsmetodik fördelas lika mellan de lärare som undervisar klassen i företagsekonomi och maskinskrivning.

I ämnet arbetsmetodik delas klass eller grupp under 1 vte, om elevantalet är lägst 17.

Alternativa timplaner Årskurs 3

Treårig ekonomisk linje (E)
Treårig humanistisk linje (H)
Treårig naturvetenskaplig linje (N)
Treårig samhällsvetenskaplig linje (S)
Fyraårig teknisk linje (T)

Ämne	Antal veckotimmar per linje			
	E	a)	H	a)
Svenska	3+0,5 ¹	1	3,5	1
Engelska	3	0,5	3	0,5
B-språk/C-språk	–		3	
C-språk	–		3	
Latin²	–		0/5,5	1
Historia	4	0,5	5,5	1
Religionskunskap	2		2,5	0,5
Filosofi	–		2	0,5
Psykologi	2/0	0,5	2	0,5
Samhällskunskap²	2	0,5	5,5/0	1
Matematik	3		–	
Fysik³	–		–	
Biologi³	–		–	
Övriga tekniska ämnen^{4 5}	–		–	
Företagsekonomi	9	1,5	–	
Rättskunskap	0/2	0,5	–	
Maskinskrivning	2	0,5	–	
Idrott	2,5		3	
Timme till förfogande	1		1	
Summa	34	5	34	5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

Alternativa timplaner Årskurs 3

Treårig ekonomisk linje (E)
 Treårig humanistisk linje (H)
 Treårig naturvetenskaplig linje (N)
 Treårig samhällsvetenskaplig linje (S)
 Fyraårig teknisk linje (T)

Antal veckotimmar per linje						Ämne
S	a)	N	a)	T	a)	
3,5	1	3,5	1	2,5	1	Svenska
3	0,5	3	0,5	-		Engelska
3		3		-		B-språk/C-språk
-		-		-		C-språk
-		-		-		Latin ²
5,5	1	4	0,5	4	0,5	Historia
2,5	0,5	2,5	0,5	2		Religionskunskap
2	0,5	2/0	} 0,5	-		Filosofi
2	0,5	0/2		-		Psykologi
5,5	1	2	0,5	3		Samhällskunskap ²
3		4	1	4	1	Matematik
-		3	0,5	3	0,5	Fysik ³
-		3		-		Biologi ³
-		-		12	2	Övriga tekniska ämnen ^{4 5}
-		-		-		Företagsekonomi
-		-		-		Rättskunskap
-		-		-		Maskinskrivning
3		3		2,5		Idrott
1		1		1		Timme till förfogande
4	5	34	5	34	5	Summa

Noter, se s 134.

¹ Beteckningen 3 + 0,5 markerar, att eleverna under 3 vtr läser samma kurs som elever på annan treårig linje. Ämnet kan samläsas under dessa timmar.

² På H-linjen kan latin väljas som alternativämne i årskurserna 2 och 3.

³ Vid laboration i följande ämnen delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Fysik (0,5 vte)

Biologi (1 vte).

⁴ Se även timplanerna på s 135.

⁵ Vid laboration i följande ämnen delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Byggteknik (1 vte)

Ellära (1,5 vte)

Elektronik (1 vte)

Fysikalisk kemi (0,5 vte)

Organisk kemi (2,5 vtr)

Produktion Ma (1 vte).

Vid konstruktionsövningar mm i följande ämnen delas klass eller grupp om elevantalet är lägst 17:

Konstruktion By (2 vtr)

Konstruktion Ma (1,5 vte).

Treårig naturvetenskaplig linje (N), årskurs 3

För elever som efter årskurs 2 av fyraårig teknisk linje väljer att slutföra sina studier på treårig naturvetenskaplig linje gäller följande timplan för denna linje i årskurs 3:

Ämne	Antal veckotimmar i		a)
	Årskurs 3		
Svenska	3,5	1	} → 1,5
Engelska	3	0,5	
B-språk/C-språk	3	–	
Historia	4	0,5	} → 1
Religionskunskap	2	–	
Filosofi	2/0	0,5	
Psykologi	0/2		
Samhällskunskap	3		
Matematik	4	1	} → 2
Fysik¹	3	0,5	
Biologi¹	3	0,5	
Idrott	2,5		
Timme till förfogande	1		
Summa	34		4,5

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

¹ Vid laboration i följande ämnen delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 17:

Fysik (0,5 vte)

Biologi (1 vte).

Fyraårig teknisk linje (T), årskurs 3

Byggteknisk gren (By)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 3	a)
Byggteknik	6	} → 2
Konstruktion By	6	
Summa	12	2

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

Kemiteknisk gren (Ke)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 3	a)
Fysikalisk kemi	6	} → 2
Organisk kemi	6	
Summa	12	2

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

Elteknisk gren (El)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 3	a)
Ellära	7	} → 2
Elektronik	5	
Summa	12	2

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

Maskinteknisk gren (Ma)

Ämne	Antal veckotimmar i	
	Årskurs 3	a)
Konstruktion Ma	7	} → 2
Produktion Ma	5	
Summa	12	2

a) Timtalen anger självstudietid i årskurs 3.

Samordnade timplaner

Ämnen:	Ak 1 (ämnen I)							Ak 2 (ämnen I)							Ak 3 (ämnen I)						
	E	H	S	So	N	T ¹	(Övr 2-år)	E	H	S	So	N	T ¹	(Övr 2-år)	E	H	S	N	(T)		
Svenska EHSNT	3	3	3	-	3	3		3	3	3	-	3	3		3	3	3	3	3		
Svenska So	-	-	-	4	-	-	↑	-	-	-	3	-	-	↑	-	-	-	-	-		
Religionskunskap	-	-	-	-	-	-	↑	-	-	-	2	-	-	↑	2	2	2	2	2		
Filosofi	-	-	-	-	-	-	↑	-	-	-	-	-	-	↑	-	2	2	2	2		
Engelska/Engelska S	3	3	3	3	3	3	↔	3	3	3	3	3	3	↔	3	3	3	3	3		
Engelska A	-	-	-	(3)	-	-	↑	-	-	-	(3)	-	-	↑	-	-	-	-	-		
B-språk/C-språk ²	3	3	3	-	3	3	↔	3	3	3	-	3	3	↔	3	3	3	3	3		
C-språk	-	4	-	-	-	-	↓	-	3	-	-	-	-	↓	-	3	-	-	-		
Tillvalsämne ³	-	-	-	3	-	-	↑	-	-	-	3	-	-	↑	-	-	-	-	-		
Matematik EHS	5	5	5	-	-	-		3	-	3	-	-	-		3	-	3	-	-		
Matematik So	-	-	-	3	-	-	↑	-	-	-	3	-	-	↑	-	-	-	-	-		
Matematik NT	-	-	-	-	7	7		-	-	-	-	4	4		-	-	-	4	-		
Fysik	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	2	2		-	-	-	-	-		
Teknologi	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	3		-	-	-	-	-		
Idrott	3	3	3	3	3	3		2	2	2	2	2	2		2	2	2	2	2		
Timmar till förfogande	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1		
Summa	18	22	18	17	20	20		15	15	15	17	18	21		17	19	19	20	20		

¹ Praktik anordnas i årskurserna 1 och 2 under sammanlagt sex veckotimmar, dock minst två veckotimmar i vardera årskursen utöver det i timplanen angivna veckotimmet (praktik i skolverkstads, omfattande undervisning i vissa moment av ämnena verkstads-teknik, bygg- och anläggningsteknik, el-teleteknik och processteknik).

² C-språk erhåller fyra veckotimmar i årskurs 1.

³ Tillvalsämnen är, i båda årskurserna, B-språk (allmän eller särskild kurs), C-språk, musik-estetisk specialisering, bild-estetisk specialisering, slöjd eller

dramatik samt dessutom i årskurs 1 psykologi och i årskurs 2 konsumentkunskap. Undervisningen i tillvalsämne omfattar tre vtr. Vid undervisningen i slöjd får klass eller grupp delas, om relevantet är lägst 17.

Elev skall i varje årskurs välja tillvalsämne. Elev som för årskurs 2 väljer ett sådant annat tillvalsämne än det han läst i årskurs 1 som omfattar en tvåårig lärokurs skall genom prövning visa att han har erforderliga förkunskaper. I fråga om sådan prövning äger bestämmeelse om inträdesprövning motsvarande tillämpning.

Samordnade timplaner

Ämnen:	E H S So N T'				E H S So N T'				E H S N (T)							
	Åk 1 + 2 (ämnen III)				Åk 1 + 2 (ämnen III)				Åk 3 (ämnen I)							
Allmän språkkunskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Historia	5	5	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	-	-
Psykologi	-	-	-	-	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Samhällskunskap EHSSo	-	-	-	-	6	6	6	6	-	-	-	-	2	2	2	-
Samhällskunskap HS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Samhällskunskap NT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-
Samhällskunskap NH	-	-	-	-	-	-	-	3	0/3	-	-	-	-	-	2	-
Socialkunskap	-	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Naturkunskap EHSSo	4	4	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Naturkunskap HSSo	-	4	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Naturkunskap So	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Biologi	-	-	-	2	2/0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Fysik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,5	5,5	-	-	3	-
Kemi	-	-	-	6,5	6,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bild/Musik	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Konst- och musikhistoria	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Teknologi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Företagsekonomi	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	8	-	-	-
Rättskunskap	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maskinskrivning	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maskinskrivning och kontorskunskap	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arbetsmetodik	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Summa	17	13	15	17	13,5	8,5/6,5	17	15	17	19	14,5	11,5/14,5	10	10	10	8
S:a I + II resp I + III	35	35	33	34	33,5	28,5/26,5	32	30	32	36	32,5	32,5/35,5	27	29	29	28
S:a I + III resp I + II	35	37	35	36	34,5	31,5/34,5	32	28	30	34	31,5	29,5/27,5	94	94	94	94
Summa åk 1-3 (1-2)											70	61/62				

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER TILL TIMPLANERNA

1 Alternativa timplaner för de tre- och fyraåriga linjerna

På orter med relativt begränsat elevunderlag tillämpas efter medgivande av skolöverstyrelsen alternativa timplaner för de tre- och fyraåriga linjerna. De kursplaner som regeringen har fastställt för dessa linjer används även vid undervisning enligt de alternativa timplanerna.

När de alternativa timplanerna tillämpas vid en gymnasieskola får undervisning i årskurserna 3 och 4 av fyraårig teknisk linje anordnas endast om

- a) dessa årskurser redan anordnas vid skolan vid övergången till de alternativa timplanerna och
- b) elevunderlaget medger det.

1 a) Samordnade timplaner

Kommuner som för sin gymnasieskola har ett varaktigt elevunderlag av högst 300 sextonåringar kan av regeringen medges rätt att tillämpa samordnade timplaner för de tre- och fyraåriga linjerna samt för den tvååriga sociala linjen. De kursplaner som regeringen har fastställt för dessa linjer används även vid undervisning enligt de samordnade timplanerna. När de samordnade timplanerna tillämpas vid en gymnasieskola, får undervisning i årskurs 3 av de treåriga linjerna anordnas endast om antalet elever, fränsett eventuell tillfällig nedgång något enstaka läsår, kan väntas vara lägst 25 i årskurs 3 av de treåriga linjerna och sammanlagt lägst 40 i årskurserna 1 och 2 av de tre- och fyraåriga linjerna. Även för tvåårig social linje gäller vissa minimital. Det ankommer på skolöverstyrelsen att medge inrättande och beslut om indragning av årskurs 3. Se vidare förordning om samordnade timplaner och resurser i vissa kommuners gymnasieskolor.¹

¹Se SÖ-FS 1983:103.

2 B- och C-språk

Med B-språk avses språk (tyska eller franska) som eleven utöver engelska läst i grundskolan under minst två år.

Med C-språk avses nybörjarspråk. På tvåårig linje är C-språk tyska eller franska eller — efter skolöverstyrelsens medgivande — finska. På tre- eller fyraårig linje är C-språk tyska, franska, ryska eller spanska eller — efter skolöverstyrelsens medgivande — finska, italienska, kinesiska eller portugisiska. Elev på sådan linje får utbyta B-språk mot C-språk, som då i årskurs 1 får fyra veckotimmar.

Se även 8 kap 4 § skolförordningen.

3 Elevantal

På följande tvååriga linjer, nämligen beklädnadsteknisk linje, bygg- och anläggningsteknisk linje, el-teleteknisk linje, fordonsteknisk linje, livsmedelsteknisk linje, processteknisk linje, träteknisk linje och verkstadsteknisk linje får klass omfatta högst 16 elever.

Elevantalet vid undervisningens början skall i fråga om gren av tvåårig teknisk linje vara lägst tolv och i fråga om helklassisk eller halvklassisk variant på treårig humanistisk linje, lägst fem. Det senare skall gälla även för ämnet latin i den alternativa timplanen för humanistisk linje och för ämnet grekiska på treårig humanistisk linje utan variant.

4 Delning av klass eller grupp m m

Här och i noter till timplanerna anges att klass eller grupp delas vid vissa elevtal. Dessa tal är riktvärden, från vilka avvikelser kan göras av pedagogiska skäl.

Se vidare förordning om resurstimmar i gymnasieskolan.¹

För genomförande av *studietekniska övningar* delas i årskurs 1 klass eller grupp som omfattar minst 17 elever,

— på tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje och tvåårig musiklinje dels under en veckotimme i svenska, dels under en veckotimme vid undervisning i sådant ämne eller ämnesgrupp som är gemensam för samtliga elever i klassen,

— på annan tvåårig linje under en veckotimme i svenska,

— på treårig och fyraårig linje under högst fyra veckotimmar för en klass eller grupp, fördelade på en veckotimme, dels i svenska, dels i engelska och/eller B-språk, dels i samhällskunskap, dels på den treåriga naturvetenskapliga linjen och den fyraåriga tekniska linjen i fysik och/eller kemi, dels på den fyraåriga tekniska linjen i teknologi, dels på den treåriga humanistiska och den treåriga samhällsve-

¹Se SÖ-FS 1982:10.

tenskapliga linjen i naturkunskap, dels ock på den treåriga ekonomiska linjen i företagsekonomi.

För de alternativa timplanerna gäller samma fördelning med det undantaget att för treårig ekonomisk linje förläggs en veckotimme till naturkunskap i stället för till företagsekonomi.

I årskurs 1 delas klass eller grupp i *C-språk* under en veckotimme, om elevantalet är lägst 21.

I ämnet *bild* på de treåriga linjerna delas klass eller grupp, om elevantalet är lägst 21.

5 Timmar till förfogande (ttf)

I timplanerna anges vissa timmar som ttf. Bestämmelser om obligatoriska användningsområden för ttf finns i Allmänna anvisningar till läroplanen. Därutöver har skolan frihet att använda tiden för ttf även för andra ändamål. Se vidare förordning om resurstimmar i gymnasieskolan.¹

6 Självstudier

För de högsta årskurserna av de tre- och fyraåriga linjerna samt av tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje anges i timplanerna vissa timmar såsom självstudietimmar. Se vidare förordning om resurstimmar i gymnasieskolan.¹

7 Timreduktioner vid låga elevtal

Om i ett ämne, där undervisningsgruppen kan omfatta 30 elever, antalet elever i årskursen vid skolenheten är lägre än 12 (för latin och grekiska nio elever), skall det i timplanen angivna antalet veckotimmar minskas enligt föreskrifter i förordningen om timreduktioner i gymnasieskolan vid låga elevtal.²

8 Fritt tillval

Elev på annan tvåårig linje än tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje och tvåårig musiklinje får enligt skolöverstyrelsens närmare anvisningar utbyta undervisning i yrkesbetonat ämne mot ämne på annan linje (gren) i gymnasieskolan än den eleven tillhör. Utbytet får omfatta högst tolv veckotimmar och i regel endast förekomma i årskurs 2. Ämnesvalet skall naturligt anknyta till elevens studieprogram i övrigt. Det skall normalt syfta till att underbygga eller

¹Se SÖ-FS 1982:10.

²Se SÖ-FS 1982:11.

fördjupa den yrkesinriktade utbildningen eller att möjliggöra en sidoordnad men alltjämt målinriktad yrkesutbildning.

Inom ramen för fritt tillval får elev också studera svenska och/eller engelska för att erhålla allmän behörighet för högre studier.

Medgivande om sådant ämnesbyte lämnas av rektor. Rektor skall samråda med syo-konsulent och klasskonferens.

9 Frivillig undervisning i bild m fl ämnen

Sådan undervisning i bild, dramatik, idrott och musik, i vilken elev får deltaga frivilligt, tilldelas veckotimmar enligt förordning om resurstimmar i gymnasieskolan.¹

10 Samundervisning av klasser och undervisning i läroplan

I konst- och musikhistoria skall två klasser samundervisas.

Ämnet naturkunskap kan handhas av en lärare eller efter rektors bestämmande av flera lärare (ett läroplan).

11 Koncentration av timmar inom läsårets ram

Det antal lektioner som enligt timplanen skall förekomma i ett ämne får ökas under en del av läsåret, t ex den ena terminen, om motsvarande minskning sker under annan del av läsåret.

På tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje och tvåårig musiklinje samt på tre- och fyraåriga linjer bör ämnen med lågt veckotimantal koncentreras till del av läsåret. Detta gäller dock inte bild, idrott och musik.

12 Praktik på tvåårig teknisk linje

Elev på tvåårig teknisk linje skall mellan årskurs 1 och årskurs 2 deltaga i praktiskt arbete vid företag eller annan institution än gymnasieskolan under omkring nio månader i den mån han inte har motsvarande praktisk erfarenhet.

Elev är behörig att i årskurs 2 välja tvåårig teknisk linje endast om han deltagit i sådant arbete eller har sådan praktisk erfarenhet som avses i första stycket.

13 Praktik på fyraårig teknisk linje

Elev på fyraårig teknisk linje skall i årskurserna 1 och 2 beredas praktik i skolverkstad, omfattande undervisning i minst två av ämnena verkstadsteknik, bygg- och anläggningsteknik, el-teleteknik och processteknik.

¹Se SÖ-FS 1982:10.

Elev i årskurserna 1 och 2 av fyraårig teknisk linje är behörig att uppflyttas till högre årskurs endast om han fullgjort den praktik i skolverkstad som avses i första stycket.

Elev på fyraårig teknisk linje skall under ferietid fullgöra miljöpraktik om sex veckor mellan årskurs 2 och 3 samt sex veckor mellan årskurs 3 och årskurs 4. För sådan miljöpraktik får i årskurserna 2 och 3 utöver ferietid tagas i anspråk högst en vecka i anslutning till årskursens slut.

I den mån ändamålsenlig miljöpraktik ej kan anordnas för viss elev, får miljöpraktiken för eleven ersättas av praktik i skolverkstad enligt bestämmelser som skolöverstyrelsen meddelar.

Elev är behörig att i årskurs 3 eller 4 av gymnasieskolan välja fyraårig teknisk linje endast om han fullgjort den miljöpraktik som enligt tredje stycket skall förekomma under ferietid före årskursens början.

14 Betyg

I svenska på tvåårig distributions- och kontorslinje, tvåårig drift- och underhållsteknisk linje, tvåårig ekonomisk linje, tvåårig konsumtionslinje, tvåårig musiklinje, tvåårig social linje, tvåårig social servicelinje, tvåårig vårdlinje, treårig ekonomisk linje, treårig humanistisk linje, treårig naturvetenskaplig linje, treårig samhällsvetenskaplig linje samt fyraårig teknisk linje ges två betyg, nämligen ett i svenska språket samt ett i litteraturkunskap och språklig orientering.

Betyg ges ej i konst- och musikhistoria, i arbetslivsorientering, i rörelse, körsång, ensemble och fritt valt musikarbete på tvåårig musiklinje eller i mikrobiologi och hygien på tvåårig vårdlinje, gren för barna- och ungdomsvård med undantag för variant för barnsjukvård.

Betyg ges ej heller i de i praktik i skolverkstad ingående ämnena verkstadsteknik, bygg- och anläggningsteknik, el-teleteknik och processteknik på fyraårig teknisk linje.

15 Mindre studiekurs

En elev som har påtagliga studiesvårigheter kan befrias från högst tre ämnen på sätt som nedan anges (mindre studiekurs).

a) En elev på tre- eller fyraårig linje får befrias från högst tre obligatoriska ämnen. Befrielse från tre ämnen får medges endast i fall, där eleven har mindre studiekurs redan från första årskursen på linjen.

b) En elev på tvåårig ekonomisk, musik-, social och teknisk linje får

befrias från högst två obligatoriska ämnen med undantag för sådant ämne, som ger linjen karaktär av yrkesutbildning.

c) En elev på annan tvåårig linje får befrias från högst två obligatoriska ämnen, för vilka kursplanen på tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje skall tillämpas. Eleven får i stället meddelas undervisning i annat ämne på den linje eleven tillhör, om detta inte medför utvidgning av organisationen.

d) Befrielse enligt a), b) eller c) får inte avse konst- och musikhistoria, musik, bild, dramatik, idrott, maskinskrivning, stenografi, arbetsmetodik eller praktiskt sekreterarbete.

**16 Förlängd
undervisning**

Den som avslutat mindre studiekurs har rätt att inom fyra år efter det att han vad avser tvååriga linjer avslutat årskurs 2, vad avser treåriga linjer avslutat årskurs 3 eller vad avser fyraårig teknisk linje avslutat årskurs 3 eller, i fråga om ämne i årskurs 4, efter det att han avslutat årskurs 4 få förlängd undervisning i varje ämne, i vilket han har varit befriad från undervisningen.

**17 Nytt
avgångsbetyg**

Nytt avgångsbetyg från gymnasieskolan, avseende hela lärokursen, utfärdas från linje för dels elev som deltagit i förlängd undervisning, dels elev, som helt eller delvis gått om högsta årskursen eller årskurs 3 på fyraårig teknisk linje.

Kursplaner

KURSPLANER

Administration

TREÅRIG EKONOMISK LINJE

- MÅL** Genom studierna i administration skall eleverna
- göra sig förtrogna med förändringsbehov och utvecklingsdynamik i företag av olika slag,
 - orientera sig om principer för organisation och förnyelse av verksamheten i företagen,
 - skaffa sig insikt i besluts- och styrprocesser,
 - göra sig förtrogna med motivationsfaktorer och psykosociala förhållanden på arbetsplatser,
 - fördjupa sina kunskaper om arbetslivets lagar och avtal och om deras tillämpning,
 - utveckla förmågan att medverka aktivt vid utformning av administrativa rutiner, ADB-system och arbetsmiljö,
 - öka sin förmåga att delta i kartläggning av informationsbehov och i utformning av information samt
 - fördjupa sina kunskaper om planeringen på längre och kortare sikt för olika områden av företags verksamhet.

- HUVUDMOMENT**
- Arbetsutformning och samarbete.
 - Personaladministration.
 - Organisation och styrning.
 - Administrativ utveckling med systemering.
 - Beslutsfattande och kommunikation.
 - Långsiktsplanering.
 - Resultatplanering.
 - Finansiell planering.

Allmän musikinlära

MUSIKLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i allmän musikinlära träna sig att uppfatta och notera melodi, rytm och harmoni, träna sig att vokalt och instrumentalt tolka en notbild, träna sig att gehörmässigt, vokalt och instrumentalt återge musik samt träna sig att improvisera utifrån givna förutsättningar.

- HUVUDMOMENT**
- Musikens grundelement.
 - Notkunskap.
 - Gehörsträning.
 - Improvisation.
 - Transponering.
 - Enkel arrangering.

Allmän språkkunskap

HUMANISTISK LINJE

- MÅL** Eleven skall efter genomgången kurs i allmän språkkunskap ha systematiska insikter i det internationella ordförråd av latinskt och grekiskt ursprung som återfinns i de moderna språken och ha kännedom om de klassiska språkens kulturhistoriska betydelse, ha kännedom om språkstruktur och språkfunktioner samt om begrepp och termer för språkbeskrivning samt ha kännedom om viktiga språks utbredning i världen och om deras släktskapsförhållanden.

- HUVUDMOMENT**
- Språk och språkfamiljer i världen idag. Historiska utblickar.
 - Språkets byggnad. Begrepp och termer som används vid beskrivning av språk.
 - Ords betydelser. Betydelseförändringar i kulturhistorisk belysning.
 - De latinska och grekiska låneorden. Deras byggnad och kulturhistoriska bakgrund.

Analytisk och fysikalisk kemi

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i analytisk och fysikalisk kemi skaffa sig kunskap om principer och metoder för separation, identifikation och kvantitativ bestämning av de ämnen som ingår i ett komplext material,
skaffa sig kunskap om de fysikalisk-kemiska grunderna för dessa principer och metoder samt
förvärva experimentell förtrogenhet med fysikalisk-kemisk och analytisk-kemisk laboratorieteknik.

- HUVUDMOMENT**
- Grunderna av kemisk termodynamik.
 - Den analytiska kemins fysikalisk-kemiska grunder.
 - Enhetsoperationer inom kemisk analys.
 - Fysikalisk-kemisk och analytisk-kemisk laboratorieteknik.
 - Automatisk analytisk kontroll av processer och produkter.

Anatomi och fysiologi

VÄRD LINJE

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringvård
Gren för psykiatrisk vård
Gren för barna- och ungdomsvård

MÅL Eleven skall genom undervisningen i anatomi och fysiologi skaffa sig utökad kunskap om människokroppens byggnad och funktioner samt
förvärva insikt om sambandet mellan individens fysiologiska processer och de praktiska vårdåtgärderna.

- HUVUDMOMENT**
- Översikt över människokroppens byggnad.
 - Cell- och ärftlighetslära.
 - Huden.
 - Nervsystemet.

- Rörelseapparaten.
- Ämnesomsättningen.
- Fortplantningen.
- Näringsfysiologi.

Gren för hälso- och sjukvård

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i anatomi och fysiologi skaffa sig översiktliga kunskaper om människokroppens organ och organsystem samt dess topografi,
- kännedom om den fysiska och psykiska hälsans inverkan på organ och organsystem,
- kunskaper om cellens principiella byggnad, vävnaders sammansättning och lokalisation samt om ärftlighetslärans grunder,
- kunskaper om hudens och slemhinnornas byggnad och funktion samt om värmeregulation,
- översiktliga kunskaper om nervsystemets struktur och funktion samt om större nervers lokalisation,
- kunskaper om sinnesorganens byggnad och receptivitet,
- kunskaper om rörelseapparatsens uppgifter, utformning och utveckling samt kunskaper om större skelettdelar och muskler,
- kunskaper om fysiologiska processer av betydelse för kroppens ämnesomsättning såsom matspjälkning, andning, utsöndring, cirkulation, inre sekretion, energiomsättning och vätskebalans,
- kännedom om samspelet mellan fysiologiska processer och psykiska reaktioner,
- fördjupade kunskaper om näringsämnen och deras betydelse och om principerna för kostens sammansättning för att täcka näringsbehovet i olika åldrar,
- kännedom om avvikelser i näringsbehovet i samband med sjukdomstillstånd och om principerna för lämpligt sammansatt kost i samband härmed,
- insikt i risker för uppkomst av undernäring och hur sådan förebyggs/botas,
- fördjupade kunskaper om fortplantningsorganens byggnad och funktion samt kunskaper om fosterutveckling samt
- kunskaper om naturliga förändringar i kroppens organ och organsystem i samband med åldrandet.

- HUVUDMOMENT**
- Översikt över människokroppens byggnad.
 - Cell och vävnader. Ärftlighetslära.
 - Hud och slemhinnor.
 - Nervsystemet. Sinnesorganen.
 - Rörelseapparaten.
 - Ämnesomsättningen.
 - Näringsfysiologi.
 - Fortplantningen.

Animalieproduktion

JORDBRUKSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i animalieproduktion inhämta kunskaper om biologiska, tekniska och ekonomiska betingelser för denna produktion, skaffa sig grundläggande färdigheter att utföra inom animalieproduktion vanligen förekommande arbeten samt förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Mjök och mjölkning.
 - Anatomi och fysiologi.
 - Utfodring.
 - Husdjursavel.
 - Husdjurens hälso- och sjukvård.
 - Lantbrukets byggnader.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Anläggning

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

Gren för byggteknik

Anläggningsteknisk variant

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i anläggning
- skaffa sig kunskap om elementär geodetisk mätningsteknik,
 - skaffa sig kunskap om de teoretiska förutsättningarna för det praktiska utförandet av trafikleder och broar,
 - skaffa sig kunskap om de teoretiska förutsättningarna för och det praktiska utförandet av vattenförsörjnings- och avloppsanläggningar samt
 - orientera sig om kraftförsörjningsteknik och vattenvägsteknik.

HUVUDMOMENT

- Geodesi.
- Vägteknik.
- Trafikteknik.
- Brobyggnad.
- Hydromekanik.
- Hydrologi.
- Vattenförsörjningsteknik.
- Avloppsteknik.
- Kraftförsörjningsteknik.
- Vattenvägsteknik.

Husbyggnadsteknisk variant

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i anläggning
- skaffa sig kunskap om elementär geodetisk mätningsteknik,
 - orientera sig om vattenförsörjningsteknik, avloppsteknik och vägteknik samt
 - orientera sig om kraftförsörjningsteknik.

HUVUDMOMENT

- Geodesi.
- Vattenförsörjningsteknik.
- Avloppsteknik.
- Vägteknik.
- Kraftförsörjningsteknik.

TVÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i anläggning skaffa sig kunskap om byggande och underhåll av vägar, gator, vattenförsörjnings- och avloppsanläggningar samt orientera sig om projektering av vägar, gator, vattenförsörjnings- och avloppsanläggningar samt om avfallsbehandling, vattenvägar, energiförsörjning och miljövård.

- HUVUDMOMENT**
- Avfallsteknik.
 - Energiförsörjningsteknik.
 - Hydromekanik och hydrologi.
 - Vattenförsörjnings- och avloppsteknik.
 - Vattenvägsteknik.
 - Väg- och gatuteknik.

Apparatteknik

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i apparatteknik skaffa sig kunskap om viktiga enhetsoperationer inom kemisk processteknik, skaffa sig kunskap om grunderna för värmeenergins ekonomiska utnyttjande samt orientera sig om maskinteknik för kemisk industri och grunderna för mät- och reglerteknik.

- HUVUDMOMENT**
- Enhetsförlopp.
 - Maskinteknik.
 - Värmeteknik.
 - Enhetsoperationer.
 - Transportanordningar inom kemisk industri.
 - Mät- och reglerteknik.

Arbetslivsorientering

BEKLÄDNADSTEKNISK LINJE, BYGG- OCH ANLÄGGNINGSTEKNISK LINJE, DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE, DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE, EL-TELETEKNISK LINJE, FORDONSTEKNISK LINJE, JORDBRUKSLINJE, KONSUMTIONSLINJE (gren för storhushåll och restaurang), LIVSMEDELSTEKNISK LINJE, PROCESSTEKNISK LINJE, SKOGSBRUKSLINJE, TRÄDGÅRDSLINJE, TRÄTEKNISK LINJE, VERKSTADSTEKNISK LINJE, VÅRD LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i arbetslivsorientering stimuleras till ett personligt engagemang i arbetslivsfrågor samt skaffa sig kunskap om
- arbetets värde i sig och dess betydelse för individens utveckling, social gemenskap, jämställdhet och ökad välfärd,
 - olika sätt att medverka till utveckling av samhälle och arbetsliv i en demokrati,
 - utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska mål och medel, bl a sådana som gäller sysselsättning och insatser för grupper med särskilda svårigheter på arbetsmarknaden,
 - företagets/institutionens allmänna villkor och beroende av samverkan med myndigheter och organisationer,
 - arbetsgivar- och arbetstagarorganisationernas roll i arbetslivet samt deras syn på frågor som rör samhälle och arbetsliv samt stimuleras till att engagera sig i fackligt och politiskt arbete,
 - arbetsmiljöns betydelse för säkerhet och arbetstillfredsställelse och särskilt om hur arbetet och arbetsmiljön kan och bör anpassas till individens behov och förutsättningar samt stimuleras till att genom egna insatser med stöd av gällande lagar och avtal medverka till en god arbetsmiljö,
 - hur arbetet kan organiseras för att uppfylla krav på samordning av olika mål, teknik, administration, medbestämmande, arbetsmotivation, arbetstillfredsställelse och produktion,
 - företagets eller institutionens uppbyggnad för att förstå behovet av och innebörden i olika organisatoriska och administrativa funktioner,
 - betydelsen av ekonomi på arbetsplatsen såväl företags- som produktionstekniska frågor samt stimuleras att i sin yrkesutövning engagera sig i ekonomiska frågor,

olika löneformer och deras effekter på arbetets utförande, riskerna i arbetet och medinflytande,

innebörden i och tillämpningen av lagar och avtal som reglerar förhållandena i arbetslivet samt stimuleras att engagera sig i frågor som gäller arbetets villkor i övrigt,

arbetsförmedlingens uppgifter och hur man söker anställning samt olika anställningsformer.

HUVUDMOMENT

- Arbetet.
- Arbetsmiljön.
- Arbetsplatsens organisation.
- Ekonomi.
- Arbetsmarknaden.
- Samhällsfrågor.
- Samhällsaspekter på datoranvändningen.
- Anställningen.

Arbetsmetodik

TREÅRIG EKONOMISK LINJE

MÅL I ämnet arbetsmetodik skall eleverna genom ämnesövergripande och verklighetsnära övningar göra sig förtrogna med arbetsuppgifter på kontor.

Detta innebär att eleverna skall

lära sig grundläggande metoder och former för kontorsarbete,

utveckla sin förmåga att planera och genomföra arbetsuppgifter på ett rationellt sätt,

lära sig att metodiskt använda terminaler och annan kontorsteknisk utrustning samt

skaffa sig en helhetssyn på administrativa arbetsuppgifter inom näringsliv och förvaltning.

HUVUDMOMENT

- Arbetsuppgifter och arbetsformer på kontor.
- Affärs- och förvaltningsrutiner.
- Arbetsplanering.
- Kommunikation och samverkan.
- Utveckling och förnyelse i arbetet.

Barn- och ungdomskunskap

KONSUMTIONSLINJE

Konsumentekonomisk gren

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i barn- och ungdomskunskap kunna medverka till att aktivt främja varje barns och ung människas behov och möjligheter till utveckling utifrån en helhetssyn på människan,
- skaffa sig kunskap om fysiska, psykiska och sociala handikapps inverkan på utvecklingsprocessen,
- utveckla förmågan att åstadkomma god kontakt med barn och ungdomar,
- skaffa sig kännedom om och utveckla sin förmåga att förstå olika barns situation och individuella behov av omvårdnad samt
- orientera sig om och skaffa sig erfarenheter av barn och ungdom i olika miljöer genom fältstudier.

- HUVUDMOMENT**
- Barns och ungdomars utveckling.
 - Barn och ungdomar med fysiska, psykiska och sociala handikapp.
 - Elevens egen, närmiljöns och samhällets betydelse för ungdomars utveckling.
 - Barns dagliga omvårdnad.

SOCIAL SERVICELINJE

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i barn- och ungdomskunskap utifrån en helhetssyn på människan
- skaffa sig grundläggande kunskaper om barns och ungdomars utveckling och behov samt om faktorer som påverkar deras känslomässiga och intellektuella utveckling,
- skaffa sig kunskaper om samhällets omsorger om barn och ungdom, utveckla förståelse för och komma till insikt om sin egen roll i samspelet med barn, ungdomar och föräldrar samt

skaffa sig beredskap för att kunna främja barns och ungdomars utveckling i olika familjesituationer och i familjer med olika kultur-
bakgrund.

- HUVUDMOMENT**
- Grundförutsättningar för utveckling.
 - Barns och ungdomars utveckling.
 - Samhällets omsorger om barn och ungdomar enligt socialtjänst-
lagen.
 - Barns och ungdomars omvårdnad.
 - Familjesociala relationer.

Andra läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i barn- och ungdomskunskap med beaktande av barn och ungdomar med behov av särskilt stöd utveckla förmåga att samverka med familj, barnomsorg, skola och andra institutioner och samhällsorgan, skaffa sig kunskaper om och förståelse för barn och ungdomar med fysiska, psykiska och sociala handikapp och deras särskilda behov, skaffa sig kunskaper om samhällets omsorg för barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt samt skaffa sig grundläggande kunskaper om olika familjestrukturer, samlevnadsformer, normer och värderingar i olika kulturer.

- HUVUDMOMENT**
- Samverkan med olika samhällsorgan.
 - Samspel i familjer och grupprocesser.
 - Barn och ungdomar med fysiska, psykiska och sociala handi-
kapp.
 - Barn och ungdomar som far illa.
 - Samlevnadsfrågor.
 - Attitydbearbetning.
 - Livsfrågor, tro och etik.

VÅRD LINJE

Gren för barna- och ungdomsvård

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i barn- och ungdomskunskap skaffa sig fördjupad kunskap om barnets och tonåringens indivi-
duella behov, utveckling och utvecklingsmöjligheter samt om socia-
la faktorerers inflytande,

skaffa sig fördjupad kunskap om olika metoder för daglig omvårdnad av barn och ungdom,

skaffa sig kunskap om olika aktiviteter inom lek-, sysselsättnings- och fritidsverksamhet och kännedom om tekniker, material och arbetsmetoder samt

skaffa sig kunskap om olika typer av institutioner för barna- och ungdomsvård.

- HUVUDMOMENT**
- Barnets och tonåringens utveckling.
 - Den dagliga vården.
 - Lek och sysselsättning.
 - Institutionskunskap.
 - Miljöns betydelse.
 - Psykologiska aspekter i barna- och ungdomsvården.

Gren för hälso- och sjukvård

MÅL Eleven skall genom undervisningen i barn- och ungdomskunskap skaffa sig

grundläggande kunskaper om fosterutveckling och om barns födelse samt barns och ungdomars utveckling och behov,

insikt om och utveckla förmågan till inlevelse i och förståelse för handikappade barns och ungdomars totala situation och beteende samt deras olika behov i samband med sjukdom,

grundläggande kunskaper och insikt om varierande samlevnads- och anpassningsfrågor i olika familjeformer och olika kulturer med hänsyn till handikapp och vid sjukdom,

kännedom om abortlagstiftning ur social-psykologisk aspekt,

förståelse och handlingsberedskap för att utveckla samarbete med barn, ungdomar, föräldrar och vårdpersonal samt

insikt om orsakerna till psykisk och fysisk misshandel av barn och ungdom.

- HUVUDMOMENT**
- Grundförutsättningar för utveckling.
 - Barns och ungdomars utveckling och behov.
 - Barn och ungdomar med behov av särskilt stöd och stimulans för sin utveckling och sitt hälsotillstånd.
 - Invandrabarn och invandrarungdomar.
 - Lekmiljö, lekterapi, habilitering och rehabilitering.

- Familjesituationen och samlevnadsfrågor.
- Samspel barn — föräldrar — personal.
- Barn och ungdomar som far illa.

Barnavårdspraktik

VÅRD LINJE

Gren för barna- och ungdomsvård

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall genom barnavårdspraktiken utveckla den färdighet som erfordras för att under ledning av för vården ansvarig personal ge barnet daglig omvårdnad, utveckla sin förmåga att tillgodose barnets behov av känslomässig kontakt och trygghet samt av till olika utvecklingsstadier anpassade aktiviteter, utveckla förståelse för betydelsen av en stimulerande miljö kring barnet och förmåga att i samverkan med anhöriga främja barnets utveckling, utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Grundläggande vårduppgifter i barnavård inom barnstugeverksamhet.
 - Grundläggande vårduppgifter inom annan form av barnavård.

Andra läsåret

- MÅL** Eleven skall genom barnavårdspraktiken förvärva färdighet att utföra den dagliga omvårdnaden av barn och ungdom inom olika vårdformer, utveckla sin förmåga att i samarbete med övrig personal tillgodose barns och ungdomars behov av stimulans, känslomässig kontakt och stöd och leda barns och ungdomars lek, sysselsättning och fritidsverksamhet,

förvärva färdighet för medverkan i olika behandlingsprogram,
utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på
arbetsplatsen samt
förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Verksamhet bland barn och ungdom inom barnhem, barnstugor etc.
 - Verksamhet bland psykiskt och/eller fysiskt handikappade barn och ungdomar.

Barnkunskap

VÄRDLINJE

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i barnkunskap
- skaffa sig grundläggande kunskap om barnets utveckling och om hur olika faktorer i utvecklingen samverkar,
 - utveckla sin förståelse för barnet som individ och barnets skilda behov,
 - skaffa sig kunskap om olika metoder för daglig omvårdnad av barn,
 - skaffa sig kunskap om lekens och andra aktiviteters betydelse för barnets utveckling och om till olika utvecklingsstadier anpassade former av sysselsättningar,
 - förvärva insikt om miljöns betydelse för barnets utveckling samt
 - förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Barnets utveckling.
 - Barnets dagliga vård.
 - Lek och andra aktiviteter hos barn.
 - Barnet i familj och på institution.
 - Könsrollsfrågan.
 - Barnet i samhället.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Beklädnadsteknik

BEKLÄDNADSTEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i beklädnadsteknik
- inhämta kunskaper om både hantverksmässig och industriell tillverkning av kläder,
 - skaffa sig grundläggande färdighet i tillverkning av dam- och herrkläder samt utveckla förmågan att utforma produkter inom området,
 - utveckla förmågan att inhämta informationer och data i anvisningar, instruktioner, tabeller o dyl,
 - förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning,
 - utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt
 - förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Maskiner, verktyg och apparater.
 - Material.
 - Produktutformning.
 - Fackteckning.
 - Produktionsmetoder.
 - Tillverkning av dam- och/eller herrkläder.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Bild

Alternativämne till musik på TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE, HUMANISTISK LINJE, NATURVETENSKAPLIG LINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, SOCIAL LINJE.

Tillvalsämne på övriga tvååriga linjer med undantag av drift- och underhållsteknisk linje, tvåårig teknisk linje.

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i bild

utveckla sin kommunikationsförmåga, sin skapande förmåga och sina möjligheter till bild- och miljöupplevelse,

öka sina kunskaper och färdigheter i att framställa, tolka, värdera och använda olika typer av bilder,

fördjupa sina insikter i bildens och bildmedias funktion och betydelse för individ och samhälle,

öka sin förmåga att gestalta, granska och värdera miljö och form samt

orientera sig om aktuella företeelser i konst- och kulturliv och därvid utveckla sin förmåga att göra historiska utblickar, jämförande översikter och personliga värderingar.

- HUVUDMOMENT**
- Bildkommunikation omfattande framställning, tolkning och användning av bilder.
 - Miljökunskap omfattande analys och gestaltning.
 - Estetisk orientering omfattande bild- och miljöfrågor.

Bild, estetisk specialisering

TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE, HUMANISTISK LINJE, MUSIKLINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, SOCIAL LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i bild, estetisk specialisering, fördjupa sina kunskaper och färdigheter i bildämnets olika moment samt

öka sin förmåga till individuellt skapande och personlig upplevelse inom valfri verksamhet.

- HUVUDMOMENT**
- Bild och miljö.
 - Valfri verksamhet.
 - Estetisk orientering.

Biokemi

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i biokemi orientera sig om den levande cellens kemi, skaffa sig kunskap om viktiga biokemiska processer, skaffa sig kunskap om egenskaper hos biokemiska substanser av teknisk betydelse samt orientera sig om industriell verksamhet grundad på bioteknik.

- HUVUDMOMENT**
- Cellens byggnad.
 - Proteinernas struktur och betydelse.
 - Energitransport och ämnesomsättning.
 - Genetisk information.
 - Mikrobiologi.
 - Biokemiska och biotekniska processer.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i biokemi skaffa sig kunskap om levande organismers kemiska byggnad och om kemiska reaktioner som utmärker levande materia samt skaffa sig förmågan att arbeta med biologiskt material.

- HUVUDMOMENT**
- Cellens byggnad.
 - Mikrobiologi.
 - Proteinernas struktur och betydelse.
 - Energitransport och ämnesomsättning.
 - Genetisk information.
 - Biokemiska och biotekniska processer.

Biologi

**Obligatoriskt ämne på NATURVETENSKAPLIG LINJE.
Tillvalsämne på KONSUMTIONSLINJE.**

MÅL Eleven skall genom undervisningen i biologi studera och analysera problem som har att göra med omsättningen och jämvikten i naturen samt med människans försörjning, skaffa sig kunskap om evolutionens vägar och orsakssammanhang, skaffa sig kunskap om genetikens grunder och praktiska tillämpningar, skaffa sig kunskap om livsprocesserna och de fysiologiska sammanhangen med särskild hänsyn till människan samt uppöva färdighet i biologiska arbetsmetoder.

HUVUDMOMENT

- Ekologi.
- Översikt över växt- och djurriket.
- Cell- och allmänfysiologi med biokemi.
- Genetik.
- Evolution.
- Etologi.

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE (alternativämne)

MÅL Eleven skall genom undervisningen i biologi studera och analysera problem som har att göra med omsättningen och jämvikten i naturen samt med människans försörjning.

HUVUDMOMENT

- Ekologi.
- Översikt över växt- och djurriket.

Bleckblåsinstrument

Se Sång/instrument.

Bostads/miljökunskap

KONSUMTIONSLINJE

Konsumentekonomisk gren

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i bostads/miljökunskap
- skaffa sig kunskaper om miljöns betydelse för personligt välbefinnande såväl i arbetsliv som i övriga aktiviteter,
 - skaffa sig kunskaper om aktuella miljövärdproblemer,
 - skaffa sig kunskaper om samhällsplanering, boendeformer och serviceanordningar,
 - skaffa sig kunskaper om bostadens planering, funktion och inredning,
 - skaffa sig kunskaper och färdigheter i rationell bostads-, lokal- och textilvård,
 - skaffa sig kunskaper om och färdigheter i arbetsorganisation och arbetsteknik samt
 - orientera sig om och skaffa sig erfarenheter av arbetslivets villkor och möjligheter genom arbetslivsstudier inom området.

HUVUDMOMENT

- Samhällsplanering.
- Miljövärdfrågor.
- Energi- och resursfrågor.
- Bostadsområden.
- Olika boendeformer.
- Bostadens planering och inredning.
- Bostads- och lokalvård.
- Textilvård.
- Inredning och utrustning för handikappade.
- Arbetsorganisation och arbetsteknik.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.
- Arbetslivsorientering.

Gren för storkök och restaurang

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i bostads/miljökunskap
- erhålla orientering om miljöns betydelse för aktivitet och tillfredsställelse såväl i hemmet som på arbetsplatsen,

förvärva kännedom om samhällsplanering, boendeformer och serviceanordningar,

inhämta kunskaper om bostadens planering, funktion, inredning och vård samt

utveckla sin förmåga att organisera och effektivisera arbetet med bostadsvård.

- HUVUDMOMENT**
- Samhällsplanering.
 - Bostadsområden.
 - Bostadens planering och inredning.
 - Bostads- och lokalvård.
 - Textilvård.
 - Utrustning för handikappade.

Bygg- och anläggningsteknik

BYGG- OCH ANLÄGGNINGSTEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i bygg- och anläggningsteknik inhämta kunskaper om byggnads- och anläggningsarbeten, skaffa sig grundläggande färdighet att utföra allmänt förekommande arbeten,
- utveckla förmågan att inhämta informationer och data i anvisningar, instruktioner, tabeller o dyl,
- förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning,
- utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt
- förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Material, verktyg och maskiner samt andra hjälpmedel.
 - Arbetsplanering. Ritningar, fabrikantanvisningar o dyl.
 - Manuell och maskinell arbetsteknik.
 - Arbeten med grundläggning och stomkonstruktioner, anordningar för uppvärmning, isolering samt arbeten av sanitär, teknisk eller estetisk art.

- Arbeten med montering, installation och applicering av byggnadsenheter, armaturer, beklädnader, beläggningar m m.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Byggteknik

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i byggteknik skaffa sig kunskap om olika byggmaterial, om allmänna byggtekniska problem samt om utförandet av byggnader.

HUVUDMOMENT

- Materiallära omfattande byggmaterial och byggvaror.
- Allmänna byggtekniska problem såsom värmeisolering, fuktisolering, ljudisolering, akustik och brandskydd.
- Husbyggnad.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i byggteknik skaffa sig kunskap om utförandet av småhus, om byggmaterial och byggvaror och i byggfysik, orientera sig om utformning av och installationer i småhus, utveckla sin förmåga att läsa och utföra ritningar samt utveckla sin förmåga att självständigt och systematiskt arbeta med kunskapsstoffet.

HUVUDMOMENT

- Byggfysik.
- Byggnadsplanering.
- Husbyggnadsteknik.
- Materiallära.
- Produktion.
- Ritteknik.

Datakunskap

NATURVETENSKAPLIG LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i datakunskap
- förvärva grundläggande kunskaper om maskinvaran och programvaran i ett datorsystem,
 - bli väl förtrogen med hur datorer kan användas,
 - förvärva kunskaper i problemanalys och programmering,
 - förvärva färdighet i att använda datorer och datalogiska metoder i olika tillämpningar,
 - förvärva färdighet i att kommunicera i ADB-frågor,
 - få erfarenhet av arbete med ADB-projekt i arbetslag,
 - förvärva förmåga att realistiskt bedöma datateknikens möjligheter och begränsningar samt
 - förvärva en helhetssyn på datoriseringens konsekvenser med hänsyn till såväl individ som samhälle.

- HUVUDMOMENT**
- Datorsystem.
 - Programutvecklingsmetodik och programmering.
 - Datoranvändning i naturvetenskap.
 - Samhällsaspekter på datoranvändning.
 - Systemering.

Distribution

TREÅRIG EKONOMISK LINJE

- MÅL** Genom studierna i distribution skall eleverna
- öka sina insikter i marknadsföringens förutsättningar,
 - fördjupa sina kunskaper om organisation och metoder för marknadsföring på olika typer av marknader,
 - öka sina kunskaper om de olika konkurrensmedlen och om samordningen av dessa i en marknadsplan,

orientera sig om centrala distributionsekonomiska problem och utvecklingstendenser,

skaffa sig kunskaper om metoder för inköpsarbete och materialstyrning,

göra sig förtrogna med organisation och metoder för export och import av varor och tjänster samt

utveckla sin förmåga att lösa lönsamhetsproblem inom områdena marknadsföring och inköp.

HUVUDMOMENT

- Konsumtionen av varor och tjänster.
- Konsumenträtt.
- Konkurrensmiljö och konkurrenslagstiftning.
- Marknadsbestämning och marknadsprognoser.
- Marknadsundersökningar.
- Konkurrensmedel.
- Marknadsplanering.
- Materialstyrning.
- Inköpsarbete.
- Import- och exportarbete.

Distributionskunskap

DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i distributionskunskap
- skaffa sig kunskaper om det svenska marknadssystemet, om varuhandelns och av den beroende servicenäringars uppgifter, funktion och arbetssätt samt om näringsfrihetsfrågor,
- skaffa sig kunskaper om sälj- och köpfunktioner samt om olika reklammedels användning inom varuhandelns,
- förvärva kännedom om principer och metoder för arbetet inom parti- och detaljhandeln,
- öva förmågan att utföra rutinbetonade arbetsuppgifter inom parti- och detaljhandeln samt
- förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Varuhandelns inköps- och lagringsfunktioner.
 - Varuhandelns säljfunktion.
 - Transporter.
 - Teknik och marknadsföring vid försäljning av vissa tjänster.
 - Intäkts- och kostnadsfrågor.
 - Planering och finansiering.
 - Reklam- och försäljningsetik.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Distributionspraktik

DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom distributionspraktiken inhämta kunskaper om arbetsmiljö, arbetsuppgifter och arbetsmetoder inom varuhandelsföretag, skaffa sig övning i att utföra arbetsuppgifter inom yrkesområdet, utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Företagets organisation.
 - Arbetsmetoder och arbetsrutiner.
 - Arbetsövningar.

Dramatik

TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE, HUMANISTISK LINJE, MUSIKLINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, SOCIAL LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i dramatik bli medveten om hur människor ömsesidigt påverkar varandra i samarbets- och konfliktsituationer,

utveckla förmågan att uttrycka sig med rörelse, röst och tal,
utveckla fantasin och inlevelseförmågan i arbete med dramatiska
improvisationer,
lära sig att använda dramats och teaterns uttrycksmedel samt
få kunskap om dramats och teaterns utveckling och funktioner.

- HUVUDMOMENT**
- Grundläggande övningar.
 - Improvisationer.
 - Produktioner.
 - Teaterbesök och teaterhistorisk orientering.

Drivning

SKOGSBRUKSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i drivning
- utveckla förmågan att efter instruktion detaljplanera mindre av-
verkningsområden,
 - lära sig utföra avverkning och transport på ett säkert, effektivt och
ergonomiskt riktigt sätt,
 - utveckla förmågan att efter instruktion utföra aptering av vanliga
virkessortiment,
 - lära sig identifiera vanliga virkessortiment,
 - skaffa sig kunskaper om enkla ekonomiska beräkningar och tillämp-
ningen av i skogsbruket förekommande arbetsavtal,
 - förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras
tillämpning,
 - utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på
arbetsplatsen samt
 - förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Planläggning.
 - Avverkning.
 - Transport.
 - Virkesmätning.
 - Aptering.

- Skoglig rationalisering.
- Ekonomiska beräkningar.
- Arbetsavtal.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Ekonomikunskap

KONSUMTIONSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i ekonomikunskap skaffa sig en allmän orientering om samhälls- och företagsekonomiska sammanhang samt skaffa sig grundläggande kunskaper om kostnadsberäkning.

- HUVUDMOMENT**
- Företagets och institutionens uppbyggnad.
 - Målsättningsfrågor.
 - Samhälls- och privatekonomi.
 - Redovisning.
 - Elementär kostnads/intäktsanalys.

El- och reglerteknik

DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i el- och reglerteknik skaffa sig grundläggande kunskaper i ellära och elektronik samt tillämpad mät- och reglerteknik, skaffa sig kunskap om elmätteknik samt apparaters och maskiners driftegenskaper, underhåll och användning, orientera sig om reglerteknikens tillämpningar i process- och fartygsanläggningar och om drift- och underhållstekniska krav på mät- och reglerutrustningar, utveckla förmågan att inhämta informationer genom anvisningar, instruktioner o dyl samt

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning samt i övrigt orientera sig om lagar och förordningar.

HUVUDMOMENT

- Ellära och elektronik.
- Elmätteknik.
- Elmaskiner, ställverk och startutrustningar.
- Installationer.
- Mätning, styrning, reglering.
- Systemuppbyggnad.
- Drift- och underhåll av elanläggningar och elapparater samt mät- och reglerteknisk utrustning.
- Symbol- och schemaläsning, felsökning.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

El-teleteknik

EL-TELETEKNISK LINJE**MÅL**

Eleven skall genom undervisningen i el-teleteknik

inhämta kunskaper om arbetsuppgifterna inom linjens yrkesområdet

skaffa sig grundläggande färdigheter att utföra olika arbetsuppgifter,

utveckla förmågan att rätt använda informationer och data i instruktioner, scheman, ritningar och tabeller,

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning, speciellt rörande elektriska anläggningar,

utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt

förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

HUVUDMOMENT

- Verktyg, maskiner, instrument och material.
- Tillverkning av detaljer.
- Montering, förbindning och installation.
- Förebyggande underhåll, mätning, felsökning och reparation.
- Justering, kalibrering och kontroll.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Elanläggning

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elanläggning
- grundlägga kunskap om projektering, utförande, egenskaper, drift och skötsel av hög- och lågspänningsanläggningar för elkraftförsörjning och elkraftförbrukning samt av ingående komponenter,
 - orientera sig om elkraftförsörjningens ekonomiska grunder och om teknisk-ekonomiska anläggningsfrågor,
 - skaffa sig kunskap om riskerna vid elektriska starkströmsanläggningar och om erforderliga skyddsåtgärder samt om lagar, författningar, föreskrifter och normer för sådana anläggningar samt
 - förvärva förmågan att självständigt lösa enklare projekteringsuppgifter avseende elanläggningar och färdighet att kontrollera och prova sådana anläggningar och i dem ingående komponenter.

- HUVUDMOMENT**
- Elkraftproduktion.
 - Elkraftöverföring.
 - Elkraftdistribution.
 - Elkraftanvändning.
 - Elfara och ellagstiftning.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elanläggning
- skaffa sig kunskap om projektering, utförande, drift och skötsel av mindre hög- och lågspänningsanläggningar samt om ingående komponenter,
 - skaffa sig kunskap om riskerna vid starkströmsanläggningar, erforderliga skyddsåtgärder samt lagar, författningar, föreskrifter och normer för sådana anläggningar,
 - orientera sig om beräkning av anläggnings-, installations- och elkraftkostnader samt
 - förvärva förmåga att självständigt projektera, kontrollera och prova mindre elanläggningar och i dem ingående komponenter.

- HUVUDMOMENT**
- Elkraftproduktion.
 - Elkraftöverföring.
 - Elkraftdistribution.
 - Elkraftanvändning.
 - Elfara och ellagstiftning.

Eldriftteknik

DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i eldriftteknik
- skaffa sig kunskap om elektriska, elektroniska och reglertekniska komponenter och apparaters konstruktion, funktion och handhavande,
 - skaffa sig kunskap om sambandet mellan teoretiska grundbegrepp och deras praktiska tillämpning,
 - skaffa sig kunskap om mätinstrument och deras användning vid mätningar i el- och reglertekniska system,
 - skaffa sig kunskap om eldistributionsanläggningars uppbyggnad, kontrollutrustning, drift och underhåll,
 - skaffa sig kunskap om funktionen hos grundläggande kretsar och kopplingar för styr- och reglersystem och om funktionen och handhavandet av anläggningar och system för styrning och reglering,
 - skaffa sig grundläggande färdighet att självständigt utföra kontroll, felsökning samt förebyggande och avhjälpande underhåll på elektriska, elektroniska och reglertekniska system och komponenter,
 - utveckla förmågan att inhämta informationer genom anvisningar, instruktioner o dyl,
 - skaffa sig kunskap om gällande säkerhetsföreskrifter för elektriska starkströmsanläggningar,
 - utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt
 - förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Ellära och elektronik.
 - Elmätteknik.
 - Elmaskiner och startutrustningar.

- Installationer.
- Distributionssystem.
- Styr- och reglerteknik.
- Drift och underhåll av elektriska, elektroniska samt styr- och reglertekniska komponenter och system.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Elektronik

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

Elteknisk gren

Elkraftteknisk variant

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elektronik
- skaffa sig kunskap om elektronikens grundläggande begrepp och metoder,
 - skaffa sig kunskap om elektroniska material, komponenter, apparater och instrument,
 - orientera sig om elektroniska utrustningar och system,
 - orientera sig om telekommunikation samt
 - förvärva förståelse för teletekniska problem och färdighet att handha enklare utrustningar.

- HUVUDMOMENT**
- Elektroniska material och komponenter.
 - Förstärkare och oscillatorer.
 - Likriktare.
 - Puls- och digitalteknik.
 - Telekommunikation.
 - Mätteknik.

Teleteknisk variant

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elektronik
- skaffa sig kunskap om elektronikens grundläggande begrepp och metoder,
 - skaffa sig kunskap om elektroniska material, komponenter, apparater och instrument,
 - orientera sig om elektroniska tillämpningar samt

grundlägga och utveckla förmågan att självständigt och systematiskt lösa enklare teoretiska, experimentella och praktiska uppgifter inom elektroniken.

- HUVUDMOMENT**
- Elektroniska material och komponenter.
 - Förstärkare.
 - Oscillatorer.
 - Likriktare.
 - Pulsteknik.
 - Digitalteknik.
 - Mätteknik.

TVÅRIG TEKNISK LINJE

Elteknisk gren

Elkraftteknisk variant

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elektronik öka sin kunskap i ellära, skaffa sig kunskap om elektroniska komponenter, orientera sig om telekommunikation och reglerteknik samt utveckla sin förmåga att tillämpa eltekniska mätmetoder.

- HUVUDMOMENT**
- Kretsar och elektroniska komponenter.
 - Förstärkare och oscillatorer.
 - Likriktare.
 - Puls- och digitalteknik.
 - Reglerteknik.
 - Telekommunikation.
 - Mätteknik.

Teleteknisk variant

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elektronik öka sin kunskap i ellära, skaffa sig kunskap om elektroniska komponenter och kretsar, orientera sig om elektroniska tillämpningar samt utveckla sin förmåga att tillämpa eltekniska mätmetoder.

- HUVUDMOMENT**
- Elektroniska komponenter och kretsar.
 - Förstärkare och oscillatorer.
 - Likriktare.
 - Puls- och digitalteknik.
 - Reglerteknik.
 - Mätteknik.

Elkraft

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elkraft öka sin kunskap om viktigare eltekniska begrepp och samband samt om material av betydelse inom elkrafttekniken, orientera sig om viktigare driftegenskaper hos elmaskiner, elapparater och elutrustningar samt deras användning, orientera sig om elektriska starkströmsanläggningar och om bestämmelser rörande dessa samt förvärva förståelse för elkrafttekniska problem och färdighet att handha enklare elkraftutrustningar.

- HUVUDMOMENT**
- Elkrafttekniska grunder.
 - Elmaskiner.
 - Elkraftförsörjning.
 - Elkraftanvändning.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elkraft öka sin kunskap om eltekniska begrepp och samband med material av betydelse för elkrafttekniken, skaffa sig kunskap om driftegenskaper hos elmaskiner, elapparater och elutrustningar samt deras användning, skaffa sig kunskap om elfaran och om föreskrifter för starkströmsanläggningar, orientera sig om starkströmsanläggningar och elkraftekonomi samt skaffa sig förmåga att handha enkla elkraftutrustningar.

- HUVUDMOMENT**
- Elkrafttekniska grunder.
 - Elmaskiner.
 - Elkraftförsörjning.
 - Elkraftanvändning.

Ellära

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i ellära öka sin kunskap om elektriska och magnetiska fält, förvärva förmågan att lösa elektriska nät, skaffa sig kunskap om viktigare elektriska mätinstrument och mätmetoder samt utveckla färdigheten att utföra laborativt arbete och förmågan att kritiskt bedöma erhållna mätresultat.

- HUVUDMOMENT**
- Likströmskretsar.
 - Magnetiska fält.
 - Elektriska fält.
 - Växelströmskretsar.
 - Mätteknik.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i ellära skaffa sig kunskap om begrepp och relationer av grundläggande betydelse för eltekniken, skaffa sig kunskaper om viktiga instrument, orientera sig om eltekniska material och komponenter samt förvärva förmågan att tillämpa enkla eltekniska mätmetoder.

- HUVUDMOMENT**
- Magnetiska grundbegrepp.
 - Elektriska grundbegrepp.
 - Likströmslära.
 - Elmagnetism.

- Elstatik.
- Växelströmlära.
- Elektronikens grunder.
- Mätteknik.

Elmaskiner

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i elmaskiner öka sin kunskap om viktigare eltekniska begrepp och samband samt material av betydelse inom elkrafttekniken, skaffa sig kunskap om viktigare elmaskiners uppbyggnad, verkningsätt, driftegenskaper och användning samt förvärva förmågan att självständigt lösa enklare teoretiska, experimentella och praktiska uppgifter om elmaskiner och deras användning.

- HUVUDMOMENT**
- Eltekniska grunder.
 - Stillastående elmaskiner.
 - Roterande elmaskiner.
 - Maskinsystem.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i elmaskiner öka sin kunskap om eltekniska begrepp och samband samt material av betydelse inom elkrafttekniken, skaffa sig kunskap om elmaskiners uppbyggnad, verkningsätt, driftegenskaper och användning samt skaffa sig förmåga att inkoppla, idriftsätta och prova sådana maskiner.

- HUVUDMOMENT**
- Eltekniska grunder.
 - Statiska maskiner.
 - Roterande maskiner.

Elteknik By

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elteknik By orientera sig om viktigare elmaskiner och elapparater, orientera sig om elkraftdistribution i tätorter och om elinstallationer i byggnader och på byggnadsplatser, orientera sig om elkraftens användning inom byggtekniken, orientera sig om elfara och viktigare föreskrifter rörande elanläggningar samt förvärva förståelse för eltekniska problem inom byggtekniken.

- HUVUDMOMENT**
- Ellära.
 - Elmaskiner.
 - Elkraftförsörjning.
 - Elinstallationer.
 - Elkraftanvändning.

Elteknik Ke

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i elteknik Ke orientera sig om de viktigaste egenskaperna hos elektriska mätinstrument, apparater, maskiner och elektroniska komponenter, orientera sig om elektriska starkströmsanläggningar, om lagar och föreskrifter samt om elfaran, orientera sig om mät-, styr- och reglerutrustningar samt förvärva förståelse för elmättekniska, elkrafttekniska och reglertekniska problem inom kemitekniken.

- HUVUDMOMENT**
- Ellära.
 - Elmätteknik.
 - Elkraft.
 - Elektronik.
 - Styr- och reglerteknik.

Elteknik Ma

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i elteknik Ma öka sin kunskap om elteknikens grunder, orientera sig om de viktigaste egenskaperna hos elektriska mätinstrument, apparater, maskiner och utrustningar samt deras användning, orientera sig om elektriska starkströmsanläggningar samt om elfara och föreskrifter rörande dessa samt förvärva förståelse för eltekniska problem inom maskintekniken.

HUVUDMOMENT

- Ellära.
- Elektronik.
- Elmätteknik.
- Elmaskiner.
- Elkraftförsörjning.
- Elkraftanvändning.

TVÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i elteknik Ma öka sin kunskap i ellära, skaffa sig kunskaper om elmätteknik samt apparaters och maskiners egenskaper och användning, orientera sig om elanläggningar och lagar och förordningar för dessa samt om elfaran samt orientera sig om eltekniska problem inom maskintekniken.

HUVUDMOMENT

- Ellära.
- Elektronik.
- Elmätteknik.
- Elmaskiner.
- Elkraftförsörjning.
- Elkraftanvändning.

Energi

FYRÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i energi
- skaffa sig kunskap om energiresurserna samt möjligheter att utnytt-
ja dessa resurser,
 - skaffa sig kunskap om energianvändningen samt möjligheter att
använda energin på effektivaste sätt,
 - skaffa sig översiktlig förståelse för hur ekonomiska, miljömässiga
och tekniska faktorer kan påverka energianvändningen,
 - skaffa sig kunskap om energiomvandlande maskiners, apparaters
och anläggningars grundläggande teori, funktionssätt och byggnad,
 - skaffa sig förmåga att — utgående från grundläggande teorier —
göra enkla beräkningar över maskiners och anläggningars huvudda-
ta och bedöma driftsegenskaper,
 - skaffa sig kunskap om de vanligaste energitekniska mätinstrumen-
tens och mätmetodernas teori och användning samt
 - skaffa sig kunskap om säkerhetsföreskrifter och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Energiresurser.
 - Energiteknik.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

TVÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i energi
- skaffa sig kunskap om teorin för energitransporter och energi-
omvandlingar,
 - orientera sig om apparater, maskiner och anläggningar där teorin
tillämpas,
 - orientera sig om de vanligaste energitekniska mätmetoderna samt
förvärva förmågan att göra enkla beräkningar av maskiners huvud-
data och att bedöma deras driftsegenskaper.

- HUVUDMOMENT**
- Rörledningar och genomströmningsmätning.
 - Pumpar, fläktar och vattenmotorer.

- Värme- och ventilationsteknik.
- Förbränningsmotorer.
- Ångvärme- och ångkraftanläggningar.
- Kompressorer och kylanläggningar.
- Värmeväxlare.

Energi- och mätteknik

NATURVETENSKAPLIG LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i energi- och mätteknik skaffa sig kunskaper om och överblick över energikällor, energi-omvandling och energianvändning, kunna använda mätteknisk apparatur samt utföra enkla energitek-niska beräkningar, få förståelse för rationell användning av energi med företagsekono-miska förutsättningar samt förvärva förmåga att analysera problem inom energiområdet.

- HUVUDMOMENT**
- Energikällor.
 - Energi i tekniska och biologiska system.
 - Mätteknik.
 - Mätdata och givare.
 - Ekonomisk energiplanering.
 - Energi i samhället.

Engelska

Se Moderna språk.

Ensemble

MUSIKLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i ensemble
- utveckla sina instrumentala och/eller vokala färdigheter i olika ensembleformer,
 - utveckla sin förmåga till samarbete med andra i olika ensembleformer,
 - träna prima vista-sång/-spel i ensemble,
 - träna improvisation i grupp samt
 - öka sin kännedom om ensemblemusik från skilda repertoarområden.

- HUVUDMOMENT**
- Ensemblesång/-spel.
 - Prima vista-sång/-spel.
 - Improvisation.
 - Instudering av repertoar från skilda repertoarområden.

Ergonomi

JORDBRUKSLINJE, SKOGSBRUKSLINJE, TRÄDGÅRDSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i ergonomi
- skaffa sig färdigheter att tillämpa principerna för ändamålsenlig rörelse- och arbetsteknik samt
 - inhämta kunskaper om sådana miljöfaktorer, som direkt påverkar trivsel, säkerhet och effektivitet i arbetet.

- HUVUDMOMENT**
- Energiomsättning och kondition.
 - Människan som arbetande enhet.
 - Träning.
 - Fysiska miljöfaktorer.
 - Psykologiska faktorer.

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i ergonomi orientera sig om människokroppens byggnad och funktioner, orientera sig om grundläggande principer för människans upplevelser och beteende med utgångspunkt i de krav som ställs i arbetslivet, orientera sig om de faktorer som berör samspelet mellan människan och hennes arbete och som är av särskild betydelse för hälsa, effektivitet och trivsel samt förbereda sig för produktions- och arbetsledande uppgifter.

- HUVUDMOMENT**
- Den tekniska arbetsmiljön.
 - Människokroppens byggnad och funktioner.
 - Psykologiska faktorer.
 - Standardvärden för optimala arbetsbetingelser.
 - Skadeverkningar, förslitning, obehag.
 - Teknisk elimination och profylax.
 - Rekrytering, anställning och placering.
 - Introduktion, utbildning och information.
 - Arbetsledning.
 - Arbetarskydd och hälsovård.

TVÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i ergonomi orientera sig om människokroppens byggnad och funktioner, orientera sig om grundläggande principer för människans upplevelser och beteende med utgångspunkt i de krav som ställs i arbetslivet, orientera sig om de faktorer som berör samspelet mellan människan och hennes arbete och som är av särskild betydelse för hälsa, effektivitet och trivsel samt förvärva förmågan att tillämpa ergonomin vid produktions- och arbetsledning.

- HUVUDMOMENT**
- Den tekniska arbetsmiljön.
 - Människokroppens byggnad och funktioner.
 - Psykologiska faktorer.

- Standardvärden för optimala arbetsbetingelser.
- Skadeverkningar, förslitning, obehag.
- Teknisk elimination och profylax.
- Rekrytering, anställning och placering.
- Introduktion, utbildning och information.
- Arbetsledning.
- Arbetarskydd och hälsovård.

Familjekunskap

KONSUMTIONSLINJE (gren för storkushåll och restaurang), VÅRD LINJE (gren för barna- och ungdomsvård)

MÅL Eleven skall genom undervisningen i familjekunskap skaffa sig kunskaper om familjerättsliga bestämmelser, skaffa sig kännedom om olika samlevnadsformer och samlevnadsfunktioner och om samspelet mellan familj och samhälle samt bli medveten om de sociala faktorernas betydelse för olika slag av samlevnads- och anpassningssvårigheter.

- HUVUDMOMENT**
- Olika samlevnadsformer.
 - Familjerättsliga bestämmelser.
 - Familjepolitiska problem.
 - Könrollsfrågan.
 - Samlevnads- och anpassningsfrågor.

Farmakologi

VÅRDLINJE

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård Gren för psykiatrisk vård

MÅL Eleven skall genom undervisningen i farmakologi skaffa sig grundläggande kunskap om läkemedlens ursprung, verkan och kliniska användning samt om gällande läkemedelslagstiftning.

- HUVUDMOMENT**
- Farmakologins utveckling.
 - Allmän farmakologi.
 - Speciell farmakologi.
 - Läkemedelslagstiftning och dess tillämpning.
 - Arbetsuppgifter och ansvar vid handhavande av läkemedel.

Gren för hälso- och sjukvård

MÅL Eleven skall genom undervisningen i farmakologi skaffa sig kännedom om läkemedels ursprung och framställning samt om läkemedelsprovning, kunskaper om huvuddragen i gällande läkemedelslagstiftning, speciellt den lagstiftning som gäller läkemedelsförsörjning och dess tillämpning i vårdarbetet, kunskaper om de mest frekventa läkemedlen och administreringsvägar, läkemedels absorption, verkningsätt och utsöndring, typer av biverkningar, tolerans, kumulation, läkemedelsinteraktion och läkemedelsberoende som grund för medverkan i viss läkemedelsadministration, kunskaper om grupper av läkemedel och om substansers huvudsakliga effekter och användningsområden samt betydelsen av observationer och rapportering beträffande patienters reaktion på tillförda läkemedel samt kunskaper om handhavande och administration av läkemedel för oral, rektal, subcutan, intramuskulär tillförsel, om beräkning av doser i samband härmed samt om terminologi i vårdarbetet.

- HUVUDMOMENT**
- Allmän farmakologi.
 - Speciell farmakologi.
 - Läkemedelslagstiftning och dess tillämpning.
 - Handhavande av läkemedel.
 - Läkemedelsräkning.

Fartygsteknik

DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i fartygsteknik
- skaffa sig kunskaper om fartyg och fartygs utrustning samt drift och underhåll,
 - skaffa sig kunskaper om arbetsuppgifter inom yrkesområdet,
 - skaffa sig grundläggande färdigheter i att utföra vissa arbetsuppgifter,
 - utveckla förmågan att rätt tolka och använda informationer och data i anvisningar, instruktioner, ritningar, tabeller o dyl,
 - förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning,
 - utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt
 - förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Säkerhet.
 - Framdrivnings- och hjälpmaskinerier.
 - Fartygsuppbyggnad.
 - Sjömanskap.
 - Lasthantering.
 - Drift och underhåll.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Filosofi

HUMANISTISK LINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE Alternativämne på NATURVETENSKAPLIG LINJE.

MÅL Eleven skall genom undervisningen i filosofi utveckla förmågan att resonera självständigt, kritiskt och konstruktivt, få inblick i vetenskapliga tänkesätt samt orientera sig om nutida och klassiska försök att ställa och lösa kunskaps-, verklighets- och värdeproblem.

HUVUDMOMENT

- Några moderna filosofiska riktningar och problem.
- Språkfilosofi.
- Logik och vetenskapsteori.
- Värdefilosofi.
- Några klassiska filosofiska problem.

Finska

Se Moderna språk.

Fordonsteknik

FORDONSTEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i fordonsteknik skaffa sig kunskaper om fordons och maskiners konstruktion, funktion och verkningsätt, skaffa sig grundläggande färdighet i att utföra servicearbeten, utveckla förmågan att inhämta informationer genom anvisningar, instruktioner, tabellmaterial o dyl,

förvärva insikt om vad som enligt lag och föreskrifter i övrigt krävs i fråga om funktionsdugligheten beträffande fordon, arbetsmaskiner, flygmateriel,

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning,

utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt

förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Material, maskinelement, verktyg och apparater, hållfasthets- och konstruktionsbegrepp, mekanik.
 - Service- och reparationsteknik.
 - Drivaggregat. Regler- och manöversystem. Belysnings- och signalanordningar. Karosseri och motsvarande.
 - Besiktning, analys och diagnostisering.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Formgivning

KONSUMTIONSLINJE

Textil gren

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i formgivning öka sin kunskap och färdighet i färg- och formövningar, utveckla förmågan att iaktta och återge linjer, form och färg i kläder, förvärva grundläggande kunskap om sambandet mellan mönster, färg och kvalitet, uppöva och utveckla förmågan att formge egna produkter, inhämta kunskaper om handaslöjdens kulturhistoriska bakgrund och om slöjdens olika former och uttrycksmedel.

- HUVUDMOMENT**
- Teckning.
 - Fackteckning.
 - Slöjdhistoria.

Franska

Se Moderna språk.

Frilandsodling

TRÄDGÅRDSLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i frilandsodling inhämta kunskaper om biologiska, tekniska och ekonomiska betingelser för frilandsodling, skaffa sig grundläggande färdigheter att utföra inom frilandsodling allmänt förekommande arbeten samt förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

HUVUDMOMENT

- Jordarter.
- Trädgårdsbotanik.
- Köksväxter.
- Träd, buskar och perenna växter.
- Frukt och bär.
- Växtnäring.
- Växtskydd.
- Ekonomiska beräkningar.
- Arbetarskydd.

Fritt valt musikarbete

MUSIKLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i fritt valt musikarbete beredas möjlighet att genom fördjupade studier utveckla ett eller flera speciella musikintressen.

Fysik

NATURVETENSKAPLIG LINJE, FYRÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i fysik
- skaffa sig kunskap om de viktigaste företeelserna, erfarenhetslagarna och teorierna inom fysiken samt viss kännedom om fysikens moderna utveckling,
 - skaffa sig kunskap om den fysik som är grundläggande för några viktiga tekniska användningsområden,
 - göra sig förtrogen med experimentell undersökningsmetodik samt
 - göra sig förtrogen med matematiska metoder för analys och behandling av enkla fysikaliska problem.

- HUVUDMOMENT**
- Mekanik med värmelära.
 - Ellära.
 - Vågrörelselära med akustik och optik.
 - Atomfysik.
 - Kosmisk fysik och geofysik.
 - Mätteknik.

TVÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i fysik
- skaffa sig kunskap om fysikaliska begrepp och lagar av betydelse för tekniska tillämpningsämnen.

- HUVUDMOMENT**
- Mekanik.
 - Värmelära.
 - Ellära på Ma, By, Ke.
 - Vågrörelselära.
 - Elektronfysik på El.
 - Atomfysik.
 - Mätteknik.

Fysikalisk kemi

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i fysikalisk kemi
- öka sin kunskap om materiens struktur och den kemiska bindningen,
 - öka sin kunskap i oorganisk kemi,
 - skaffa sig kunskap om grunderna av det fasta tillståndets fysik och kemi, den kemiska kinetiken, termokemin och fotokemin samt
 - uppöva förmågan att matematiskt behandla kemiska problem samt orientera sig om fysikalisk-kemisk laboratorieteknik.

- HUVUDMOMENT**
- Översikt av den oorganiska kemin.
 - Atomers, molekylers och kristallers byggnad.
 - De kemiska bindningarnas struktur och egenskaper.
 - Det fasta tillståndets fysik och kemi i enkel och åskådlig framställning.
 - Kemisk kinetik, termokemi och fotokemi.
 - Matematisk behandling och problemlösning i anslutning till genomgången lärostoff.

Fysikalisk kemi med analys

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i fysikalisk kemi med analys
- öka sin kunskap i allmän och fysikalisk kemi,
 - skaffa sig kunskap om principer och metoder för kvalitativ och kvantitativ kemisk analys,
 - skaffa sig förmågan att tillämpa fysikalisk-kemisk och analytisk-kemisk laboratorieteknik samt
 - öka sin förmåga att hämta information ur handböcker och annan kemisk litteratur.

- HUVUDMOMENT**
- Stökiometri och jämviktslära.
 - Lösningar.
 - Termokemi.
 - Reaktionskinetik.
 - Elektrokemi.
 - Separationsmetoder.
 - Bestämningsmetoder.
 - Apparatur.

Företagsekonomi

DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i företagsekonomi skaffa sig kunskaper om företaget och dess uppbyggnad, om dess ställning i och kontakter med samhälle och näringsliv samt om den aktuella debatten i dessa frågor, förvärva insikter om grundläggande företagsekonomiska begrepp inom såväl den enskilda som den offentliga sektorn samt utveckla förmågan att tillämpa matematik på problem med anknytning till företagsekonomi.

- HUVUDMOMENT**
- Företagets uppbyggnad.
 - Företagets miljö.
 - Redovisningen.
 - Marknadssystemet.
 - Administrationen.
 - Matematiska beräkningar.

TREÅRIG EKONOMISK LINJE

- MÅL** Genom studierna i företagsekonomi skall eleverna skaffa sig kunskaper om företags mål, verksamhet och kontakter med samhället i övrigt,

lära sig tillämpa grundläggande metoder för budgetering, redovisning och kalkylering,

uppnå insikt i samspelet mellan olika led i företags ekonomiska planering, redovisning och kontroll,

göra sig förtrogna med marknadsföringens metoder och villkor,

skaffa sig kunskaper om distributionens struktur och servicefunktioner,

lära sig använda datorn i ekonomiska rutiner samt

grundlägga förmågan att förstå och bedöma olika företeesler, problem och utvecklingstendenser av betydelse för företag.

HUVUDMOMENT

- Olika slag av företag.
- Företaget i samhället.
- Verksamheten i företag.
- Anställning och utbildning.
- Planering av företags verksamhet.
- Ekonomiska och sociala konsekvenser av beslut.
- Marknaden för varor och tjänster.
- Distributionens uppbyggnad.
- Samhället och marknadsföringen.
- Marknadsbedömning.
- Marknadsföring.
- Inköp.
- Budgetering.
- Redovisning och rapportering.
- Kalkylering.
- Datortillämpningar.

TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i företagsekonomi

skaffa sig kunskap om företagets organisation, ekonomiska handlingsprogram samt om olika intressegruppers syn härpå, bl a i fråga om arbetsmiljö, sociala relationer och inflytande,

skaffa sig kunskap om företagets verksamhet och förutsättningar samt om dess ställning i näringsliv och samhälle och om den aktuella debatten i dessa frågor,

öva färdigheten att tillämpa i företaget allmänt förekommande principer, metoder och tekniker,

utveckla förmågan att i enkla företagsekonomiska sammanhang insamla, tolka och bearbeta information och att uppmärksamma, analysera och bedöma företagsåtgärder, problem och utvecklingstrender samt

utveckla förmågan att i samarbete utföra motsvarande uppgifter i mer komplexa sammanhang.

HUVUDMOMENT

- Individ — företag — samhälle.
- Företaget som organisation.
- Målsättning, företagspolitik och styrsystem.
- Företagets kontakter med omvärlden.
- Planerings- och beräkningsmetoder.
- Verksamheten i företagets olika funktioner.
- Statlig och kommunal organisation och ekonomi.
- Företagsdemokrati.

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i företagsekonomi skaffa sig kunskap om det moderna företaget och dess sätt att arbeta samt grundlägga förmågan att förstå och kritiskt bedöma problemställningar av ekonomisk betydelse för företaget.

HUVUDMOMENT

- Företagets mål.
- Företagets organisation.
- Företagets redovisning.
- Kostnader och kostnadsberäkning.
- Företagets försäljningsfrågor.
- Företagets finansiering.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i företagsekonomi skaffa sig kunskap i arbetsstudieteknik samt orientera sig om företagsorganisation och ekonomi på arbetsplatsen.

- HUVUDMOMENT**
- Företagets mål och organisation.
 - Försäljningsfrågor.
 - Företagets redovisning.
 - Kostnadsberäkning.
 - Arbets- och metodstudier.

Grekiska

HUMANISTISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i grekiska skaffa sig elementära kunskaper i klassisk grekiska samt skaffa sig kunskap om det grekiska kulturarvet.

- HUVUDMOMENT**
- Grekisk prosa och poesi: dels bearbetade texter och originaltexter, dels texter i översättning.
 - Det viktigaste av den attiska formläran och viktigare partier i syntaxen. I anslutning till texterna några karaktäristiska drag i äldre grekiska och koiné.
 - Översikt över grekisk konst med demonstration av några kända verk inom skulptur och arkitektur. Grekisk religion, grekisk litteratur- och idéhistoria.

Hemspråk

Alternativämne på alla linjer

MÅL Eleverna skall utveckla sin förmåga att förstå och göra sig förstådda på hemspråket i olika språkliga sammanhang.

De skall utöka sina kunskaper om den egna kulturella, sociala, politiska, ekonomiska och religiösa bakgrunden. De skall därvid ges möjlighet att förstärka känslan av samhörighet med sitt ursprung och att bygga upp sin egen identitet.

Studierna syftar till att eleverna skall våga och vilja uttrycka sig muntligt och skriftligt i olika sammanhang och vid behov tolka eller översätta i vardagliga situationer.

Studierna syftar vidare till att grundlägga en vana att utnyttja olika muntliga källor samt att läsa hemspråket både för information och underhållning.

Genom studierna skall eleverna förvärva en sådan inställning till hemspråket att de gärna underhåller och utvecklar sina kunskaper och färdigheter i det.

Hemspråksstudierna syftar vidare till att i förekommande fall ge kännedom om utvandringens bakgrund samt att skapa medvetenhet om och engagemang i internationella frågor.

De syftar slutligen även till att främja elevernas förståelse för och solidaritet med människor med annan kultur och andra levnadsförhållanden.

- HUVUDMOMENT**
- Hörförståelse och muntlig framställning.
 - Läsning.
 - Skriftlig framställning.
 - Samhälls- och kulturorientering.

Historia

**Obligatoriskt ämne på TREÅRIG EKONOMISK LINJE,
HUMANISTISK LINJE, MUSIKLINJE, NATURVETENSKAPLIG LINJE,
SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, SOCIAL LINJE,
FYRAÅRIG TEKNISK LINJE.**

Tillvalsämne på KONSUMTIONSLINJE (textil gren).

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i historia
- förvärva kunskaper om människor och miljöer, idéer, företeelser, händelser och förlopp under olika tider samt i skilda kulturkretsar, vidga och fördjupa kunskaperna om väsentliga drag i det historiska skeendet samt
 - erhålla ett vidgat perspektiv på världen idag liksom en ökad medvetenhet om problem som kan få konsekvenser för framtiden.
- Eleven skall därvid också
- stifta bekantskap med olika slag av källmaterial och historiska framställningar och därvid grundlägga och uppöva färdigheten att kritiskt och nyanserat bedöma uppgifter i sådant material,
 - utveckla förmågan att självständigt ställa problem och förstå orsakssammanhang,
 - lära sig att urskilja olika drivkrafter bakom samhällsförändringar och att betrakta respektive tidsskeden med utgångspunkt i deras egna förutsättningar,
 - tillägna sig ett arbetssätt som främjar ett aktivt kunskapsökande, skapar engagemang beträffande inläring och redovisning samt stimulerar till samarbete samt
 - beredas tillfälle att uppleva kunskaper och färdigheter i ämnet som personligt angelägna när det gäller att förstå bakgrunden till förhållanden i den närmaste omgivningen och till samhällsutvecklingen i vidare bemärkelse.

- HUVUDMOMENT** En kronologiskt upplagd kärnkurs bestående av
- dels en översikt över sociala, ekonomiska, kulturella och politiska förhållanden i äldre europeisk och utomeuropeisk historia inriktad på jämförelser och orsakssammanhang,
 - dels ett mer ingående studium av de tre senaste århundradena med tyngdpunkten lagd på företeelser som är av betydelse för förståelsen av världen idag.

- Fritt valda teman — fördjupningar och längdsnitt i anslutning till kärnkursen eller fristående — avsedda att tillgodose elevernas individuella intressen och kunskapsbehov beträffande särskilda ämnesområden såväl i olika tider som med varierande regional anknytning, från lokal till global historia.

Hus- och stadsplanering

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i hus- och stadsplanering orientera sig om grunderna för planering av byggnader och samhällen,
skaffa sig kunskap om byggnaders funktioner och planlösning,
orientera sig om olika typer av tätortsplanering,
skaffa sig kunskap om byggnadsdelars utformning och om stomkompletteringsarbeten,
orientera sig om modulprojektering samt
förvärva färdighet i att utföra arbets- och detaljritningar.

- HUVUDMOMENT**
- Byggnaders funktioner och planering.
 - Samhällsplanering.
 - Stomkomplettering.
 - Upprättande av ritningar.

Husbyggnad

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i husbyggnad skaffa sig kunskap om konstruktionsmaterial och utformning av byggnadsdelar och om utförandet av byggnader,
orientera sig om byggnads- och samhällsplanering, om installationer i byggnader och om byggkonstruktioner samt
utveckla sin förmåga att utföra produktionsritningar.

- HUVUDMOMENT**
- Samhällsplanering.
 - Byggfysik.
 - Byggplanering.
 - Husbyggnadsteknik.
 - Konstruktion.
 - Materiallära.
 - VVS och el.

Hälsa och hygien

KONSUMTIONSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i hälsa och hygien tillägna sig kunskaper om sambandet mellan hygien och hälsa, inhämta kunskaper om hälsovård och yrkeshygien samt förvärva färdighet i elementär hemsjukvård och olycksfallsvård.

- HUVUDMOMENT**
- Miljövårdsfrågor.
 - Smittämnen och smittspridning.
 - Hälsovård.
 - Hälsa och kondition.
 - Sexualkunskap.
 - Hemsjukvård.
 - Olycksfallsvård.
 - Arbets- och yrkeshygien.

Hälsokunskap

NATURVETENSKAPLIG LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i hälsokunskap skaffa sig kunskaper om hur människans fysiska och psykiska hälsa påverkas av hennes levnadsvanor och miljö, orientera sig om människans hälsosituation i världen,

förvärva kännedom om de myndigheter, institutioner och organisationer som har särskild betydelse för individens hälsosituation,

skaffa sig vidgade kunskaper om människokroppens byggnad och funktion samt

skaffa sig färdigheter i att mäta faktorer som har betydelse för hälsosituationen.

HUVUDMOMENT

- Kost och motion.
- Alkohol, narkotika och tobak.
- Kemiska hälsorisker.
- Arbets-, boende- och trafikmiljö.
- Hygien.
- Läkemedel.
- Mätteknik.
- Fältstudier.

Hälsovård och hemsjukvård

KONSUMTIONSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i hälsovård och hemsjukvård orientera sig om hur sociala, ekonomiska och fysiska förhållanden påverkar individens hälsotillstånd,
- orientera sig om samhällets och olika intresseorganisationers insatser för att öka individens hälsomedvetenhet,
- skaffa sig kunskaper om hur individen genom egna aktiva insatser kan påverka sitt fysiska, psykiska och sociala välbefinnande,
- skaffa sig grundläggande kunskaper i omvårdnad vid enklare sjukdomstillstånd som kan klaras av i hemmet,
- skaffa sig kunskaper om de vanligaste smittämnen, hur smitta sprids och hur smittspridning kan förebyggas,
- skaffa sig kunskaper om personlig hygien samt om arbetsplatsens/hemmets miljö och hygien,
- skaffa sig kunskaper om hur man kan förebygga olycksfall i hemmet,
- skaffa sig grundläggande kunskaper om första hjälpen vid olycksfall,

skaffa sig information om principen för handhavande och givande av läkemedel i hemmet,

skaffa sig kunskaper om de handikappades situation och rehabilitering samt om hjälpmedel för handikappade,

skaffa sig kunskaper om arbetsställningar och lyftteknik,

skaffa sig insikt om betydelsen av personlig integritet samt

orientera sig om och skaffa sig erfarenhet av arbetslivets villkor och möjligheter genom arbetslivsstudier inom området.

- HUVUDMOMENT**
- Fysisk, psykisk och social hälsa.
 - Samhällets hälsobefrämjande åtgärder.
 - Individens ansvar för den egna hälsan.
 - Egenvård. Sjukvård i hemmiljö.
 - Smittämnen och smittspridning.
 - Olycksfallsvård.
 - Handikapp. Hjälpmedel för handikappade.
 - Arbetsställningar. Lyftteknik.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.
 - Arbetslivsorientering.

Idrott

Obligatoriskt ämne på alla linjer

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i idrott
- skaffa sig rekreation, god kondition och allsidig träning av rörelseapparatens,
- inhämta kunskap om och färdighet i arbetsteknik,
- förvärva förståelse och intresse för fysisk aktivitet samt
- uppöva samarbetsvilja och organisationsförmåga.

- HUVUDMOMENT**
- Gymnastik.
 - Dans.
 - Bollspel.
 - Fri idrott.
 - Orientering.

- Skridskoåkning.
- Skidåkning.
- Simning.
- Arbetsteknik.
- Funktionär- och ledarskap, organisationskunskap.
- Teori.

Italienska

Se Moderna språk.

Kemi

NATURVETENSKAPLIG LINJE, FYRÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i kemi inhämta huvuddragen av uppfattningen om atomernas byggnad och den kemiska bindningens natur, skaffa sig kunskap om viktigare oorganiska och organiska ämnesgrupper, skaffa sig kunskap om experimentella undersökningsmetoder samt orientera sig om betydelsefulla kemiska metoder, ämnens och ämnesgruppers användning inom industri och samhällsliv.

HUVUDMOMENT

- Atomernas byggnad.
- Grundämnenas periodiska system.
- Kemisk bindning.
- Kristallstruktur. Molekylstruktur. Isomeri.
- Stökiometri.
- Oxidation och reduktion.
- Termokemi.
- Kemisk jämvikt.
- Syra-basbegreppet.
- Det fasta tillståndets kemi.

- Lösningars egenskaper.
- Gasreaktioner.
- Elektrokemi.
- Den oorganiska och den organiska kemins viktigaste ämnesgrupper.
- Mineral och bergarter.
- Oorganisk och organisk reaktionslära.
- Radioaktiva ämnen.
- Analytisk kemi.
- Tillämpad kemi.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

Kemiteknisk gren

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i kemi
- skaffa sig kunskap om atomernas byggnad och den kemiska bindningens natur,
- skaffa sig kunskap om oorganiska och organiska ämnesgrupper samt experimentella undersökningsmetoder samt
- orientera sig om användningen av kemiska metoder, ämnen och ämnesgrupper.

HUVUDMOMENT

- Atomernas byggnad.
- Grundämnenas periodiska system.
- Kemisk bindning.
- Kristallstruktur. Molekylstruktur. Isomeri.
- Stökiometri.
- Oxidation och reduktion.
- Termokemi.
- Kemisk jämvikt.
- Syra-basbegreppet.
- Det fasta tillståndets kemi.
- Lösningars egenskaper.
- Gasreaktioner.
- Elektrokemi.
- Den oorganiska och den organiska kemins viktigaste ämnesgrupper.

- Oorganisk och organisk reaktionslära.
- Radioaktiva ämnen.
- Analytisk kemi.
- Tillämpad kemi.

Byggteknisk gren
Elteknisk gren
Maskinteknisk gren

MÅL Eleven skall genom undervisningen i kemi

skaffa sig kunskap om sådana kemiska ämnesgrupper och företeelser som är av betydelse för olika materials egenskaper och stabilitet.

HUVUDMOMENT

- Atomernas byggnad.
- Kemisk bindning.
- Kristallstruktur.
- Kemiska reaktioner.
- Elektrokemi.
- Tekniskt viktiga ämnesgrupper.

Kemiteknik

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i kemiteknik

skaffa sig kunskap om kemisk-tekniska enhetsoperationer, enhetsprocesser och kemiska industrier samt

orientera sig om maskiner och material som ingår i kemiska industri-anläggningar.

HUVUDMOMENT

- Definition av storheter och begrepp.
- Enhetsförlopp.
- Industrins hjälporgan, förbränningslära, materiallära.
- Material- och energibalanser.
- Enhetsoperationer.
- Översikt av enhetsprocesser och industri.

Kinesiska

Se Moderna språk.

Klaverinstrument

Se Sång/instrument.

Knäppinstrument

Se Sång/instrument.

Konst- och musikhistoria

HUMANISTISK LINJE, NATURVETENSKAPLIG LINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i konst- och musikhistoria utveckla förmågan att iaktta, lyssna och uppleva, öka färdigheten att tolka, uttrycka och förmedla sina konst- och musikupplevelser, skaffa sig ökad kunskap om konst och musik i skilda miljöer och tider samt tillägna sig ett ökat intresse för och en medveten och öppen attityd till dessa konstarter.

- HUVUDMOMENT**
- Västerländsk konst och musik samt exempel på konst och musik i andra kulturer.
 - Konstens och musikens roll i dagens samhälle.
 - Konstens och musikens uttrycksmedel, form och innehåll, användningsområde och funktion samt skilda medier och deras betydelse.
 - Övningar i att iaktta och lyssna samt att uttrycka personliga upplevelser, tolkningar och värderingar.

Konstruktion By

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i konstruktion By skaffa sig kunskap om grunder för beräkning och konstruktion av byggnader samt skaffa sig den kunskap som fordras för att lösa de inom byggtekniken förekommande vanligare statiska problemen.

- HUVUDMOMENT**
- Allmän hållfasthetslära.
 - Byggnadsstatik.
 - Betongkonstruktioner.
 - Murverkskonstruktioner.
 - Stålkonstruktioner.
 - Träkonstruktioner.
 - Geoteknik.
 - Grundläggning.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i konstruktion By skaffa sig kunskap om hållfasthetslära och jordarter, orientera sig om byggstatik och om bergarter och berggrund, skaffa sig förmågan att utföra markundersökningar samt skaffa sig förmågan att tillämpa byggteknisk mätteknik.

- HUVUDMOMENT**
- Geologi.
 - Geoteknik.
 - Hållfasthetslära.
 - Mätteknik.
 - Statik.

Konstruktion Ma

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i konstruktion Ma
- öka sin kunskap i för konstruktionsteknik grundläggande ämnesområden,
 - öka sin kunskap om vanliga konstruktionselement och dessas dimensionering under beaktande av standard och ekonomisk tillverkning,
 - orientera sig om vanliga don, apparater och maskiner inom det maskintekniska tillverkningsområdet,
 - utveckla förmågan att konstruktivt utforma och dimensionera enkla don, maskiner och apparater med sikte på ändamålsenlig formgivning, funktion och användning under beaktande av ekonomiska, produktionstekniska och estetiska faktorer,
 - vidareutveckla förmågan att systematiskt använda och tillämpa det samlade kunskapsstoffet och att metodiskt och systematiskt angripa och lösa konstruktiva problem samt
 - vidareutveckla den rittekniska färdigheten och förmågan att använda ingenjörshjälpmedel.

- HUVUDMOMENT**
- Mekanik.
 - Hållfasthetslära.
 - Apparatbyggnad.
 - Transportdon.
 - Bärkonstruktioner.
 - Maskinbyggnad.
 - Konstruktionselement.
 - Konstruktionsuppgifter.

TVÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i konstruktion Ma
- utöka sin kunskap inom grundläggande tekniska ämnesområden,
 - uppöva den rittekniska färdigheten samt
 - utveckla förmågan att metodiskt lösa konstruktiva problem.

- HUVUDMOMENT**
- Mekanik.
 - Hållfasthetslära.
 - Konstruktionselement.
 - Konstruktion.

Konsument- och varukunskap

DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i konsument- och varukunskap skaffa sig sådan varukunskap som är av väsentlig betydelse för distribution och konsumtion,
- utveckla förmågan att kritiskt bedöma och välja varor för skilda ändamål med beaktande av ekonomiska, funktionella och estetiska synpunkter samt
- förvärva branschkännedom och kännedom om konsumentupplysning och andra konsumentfrågor.

- HUVUDMOMENT**
- Metoder för varustudier.
 - Råvaror, produktion.
 - Användning, bruksegenskaper.
 - Varuvård, varubehandling.
 - Information.

Konsumentkunskap

Obligatoriskt ämne på KONSUMTIONSLINJE.

Tillvalsämne på övriga tvååriga linjer med undantag av drift- och underhållsteknisk linje, social servicelinje, tvåårig teknisk linje.

Konsumentekonomisk gren

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i konsumentkunskap skaffa sig kunskap som ger ökad medvetenhet i konsumentrollen, skaffa sig kunskap om konsumtion i vid mening,

skaffa sig kunskap om samhällets konsumentpolitik, dess inriktning och medel,

skaffa sig kännedom om konsumtionens betydelse i och för samhället,

skaffa sig kunskap i konsumentekonomiska frågor,

orientera sig om varukonsumtionen i ett vidgat perspektiv,

skaffa sig förutsättningar att verka i yrkesfunktioner som syftar till att stödja resurssvaga individer/grupper i konsumentrollen samt

orientera sig om och skaffa sig erfarenheter av konsumtionssamhället genom fältstudier.

HUVUDMOMENT

- Konsumentpolitik.
- Myndigheter och institutioner med konsumentansvar.
- Konsument- och marknadslagstiftning.
- Konsumentekonomi.
- Köpkunskap.
- Påverkan på konsumtionen.
- Offentliga företags tjänster.
- Offentlig service.
- Livsmedelskonsumtion.
- Varukonsumtionen i globalt perspektiv.
- Fritidskonsumtion.
- Boendekonsumtion.
- Konsumentrollen.

Gren för storhushåll och restaurang

MÅL

Eleven skall genom undervisningen i konsumentkunskap

skaffa sig kunskap om olika slag av information för konsumenter,

skaffa sig orientering om konsumentens rättigheter, skyldigheter och inflytande,

utveckla förmågan till ett kritiskt tänkande i konsumentfrågor samt förvärva förtrogenhet med ekonomisk planering vid inköp.

HUVUDMOMENT

- Ekonomi och konsumtion i olika konsumentgrupper.
- Samhällets organ för konsumentfrågor.

- Framställning och förmedling av varor och tjänster.
- Allmän köpkunskap.
- Planering av inköp.

Kontorskunskap

DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i kontorskunskap förvärva kännedom om kontoret som arbetsmiljö och om olika kontorsrutiner, skaffa sig färdighet att använda kontorstekniska hjälpmedel samt förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Kontorsrutiner.
 - Kontorstekniska hjälpmedel.
 - Arbetsförenkling på kontor.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Kontorspraktik

DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE

MÅL Eleven skall genom kontorspraktiken inhämta kunskaper om arbetsmiljö, arbetsuppgifter och arbetsmetoder på kontor, skaffa sig övning i att utföra kontorsarbete, utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Företagets organisation.
 - Arbetsmetoder och arbetsrutiner.
 - Arbetsövningar.

Kost- och konsumentkunskap

KONSUMTIONSLINJE

Textil gren

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i kost- och konsumentkunskap skaffa sig kunskaper om sambandet mellan kost, näring, fysisk aktivitet och hälsa,
- orientera sig om olika förhållanden som kan påverka kostvalet,
- skaffa sig kunskaper om inköp och hantering av livsmedel samt om måltidsplanering,
- orientera sig om konsumtion i vid mening,
- skaffa sig kunskap om konsumtionens betydelse i såväl samhälls- som privatekonomin,
- skaffa sig kännedom om samhällets konsumentpolitik, dess mål och medel samt
- orientera sig om olika förhållanden som påverkar boendet.

- HUVUDMOMENT**
- Kost, näring, fysisk aktivitet och hälsa.
 - Kostvanor.
 - Livsmedelskunskap.
 - Faktorer som påverkar individens/hushållets konsumtion.
 - Allmän köpkunskap.
 - Konsumentpolitik.
 - Konsument- och näringsrättsliga bestämmelser.
 - Den textila konsumtionen.
 - Fritiden.
 - Boendefrågor.

SOCIAL SERVICELINJE

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i kost- och konsumentkunskap skaffa sig grundläggande kunskaper om sambandet mellan kost, fysisk aktivitet och hälsa samt om näringsämnenas förekomst i livsmedel och deras uppgifter i kroppen,

skaffa sig kunskaper om hantering av livsmedel och livsmedelshygien utifrån gällande livsmedelslagstiftning,
skaffa sig kunskaper om inköp och måltidsplanering,
skaffa sig kunskaper om och färdigheter i matlagning,
orientera sig om olika förhållanden som kan påverka kostvalet,
skaffa sig kunskaper om och färdighet i bostads- och textilvård samt
orientera sig om konsumentens rättigheter och skyldigheter.

- HUVUDMOMENT**
- Kost och hälsa.
 - Livsmedelskunskap.
 - Matlagning.
 - Hemmets tekniska utrustning.
 - Bostadsvård.
 - Textilvård.
 - Konsumentfrågor.

Andra läsåret

- MÅL**
- Eleven skall genom undervisningen i kost- och konsumentkunskap skaffa sig grundläggande kunskaper om vanligt förekommande specialkost,
skaffa sig kunskaper om olika kostvanor för att kunna medverka till förändring där sådan bedöms önskvärd,
skaffa sig kunskaper om kostvanor inom olika kulturer,
skaffa sig kunskaper och färdigheter för att planera budget och ekonomi,
skaffa sig fördjupade kunskaper i konsumentfrågor samt
skaffa sig kunskaper om olycksfall i hemmiljön och förebyggande åtgärder.

- HUVUDMOMENT**
- Matlagning.
 - Kost — hälsa — tradition.
 - Ekonomi och budget.
 - Konsumentkunskap.
 - Olycksfallsförebyggande åtgärder.

Kostkunskap

KONSUMTIONSLINJE

Konsumentekonomisk gren

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i kostkunskap
- skaffa sig ingående kunskaper om sambandet mellan kost, fysisk aktivitet och hälsa,
 - skaffa sig kunskaper om näringsämnenas förekomst i livsmedel samt deras uppgifter i kroppen,
 - skaffa sig kunskaper om livsmedelshygien och livsmedelshantering utifrån gällande livsmedelslagstiftning,
 - skaffa sig kännedom om framställning, distribution och lagerhållning av livsmedel,
 - skaffa sig kunskaper om inköp av livsmedel samt måltidsplanering för olika kosthåll,
 - orientera sig om förhållanden som kan påverka kostval och kostvanor,
 - skaffa sig kunskaper om samt färdigheter i att tillaga näringsriktiga och tidsenliga måltider i hushåll av olika storlek och för olika behov,
 - skaffa sig kännedom om vanligt förekommande specialkost,
 - skaffa sig kunskaper om samt färdigheter i arbetsorganisation och arbetsteknik samt
 - orientera sig om och skaffa sig erfarenheter av arbetslivets villkor och möjligheter genom arbetslivsstudier inom området.

- HUVUDMOMENT**
- Kosten och hälsan.
 - Kostval och kostvanor.
 - Näringskunskap med tillämpad kemi.
 - Livsmedelskunskap.
 - Livsmedelsproduktion, -distribution och -konsumtion.
 - Planering av olika kosthåll.
 - Matlagning.
 - Materialkunskap.
 - Utrustning för handikappade.
 - Arbets- och yrkeshygien.

- Arbetsorganisation och arbetsteknik.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.
- Arbetslivsorientering.

Gren för storhushåll och restaurang

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i kostkunskap inhämta kunskap om kostens sammansättning och dess betydelse för hälsa och prestationsförmåga, skaffa sig kännedom om de vanligast förekommande materialen och hjälpmedlen, förvärva färdighet att tillreda näringsriktiga och tidsenliga måltider, utveckla sin förmåga att tillämpa kunskaperna för att erhålla rationell arbetsorganisation och riktig arbetsteknik, utveckla förmågan att inhämta informationer genom anvisningar, instruktioner o dyl, förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning, utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

HUVUDMOMENT

- Kosten och hälsan.
- Näringskunskap.
- Livsmedelskunskap.
- Materialkunskap.
- Matlagning och arbetsorganisation.
- Rationalisering.
- Produktionsteknik.
- Planering av olika kosthåll.
- Utrustning för handikappade.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Körsång

MUSIKLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i körsång utveckla sina vokala färdigheter, träna sig att delta i olika former av körsång samt öka sin kännedom om körmusik från skilda repertoarområden.

HUVUDMOMENT

- Unison och flerstämmig sång från skilda repertoarområden med och utan instrument.
- Tonbildnings- och gehörsövningar.
- Röstvård.

Lantbruksekonomi

JORDBRUKSLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i lantbruksekonomi förvärva insikter om hur underlag för redovisning samt produktions- och investeringskalkyler insamlas och sammanställs, utveckla förmågan att förstå och utföra enklare sådana beräkningar, förvärva kunskaper om primära drivkrafter bakom prisbildning och ekonomisk tillväxt samt kunna redogöra för sådana ekonomiska företeelser, vilka kan direkt påverkas av enskilda eller organiserade företagare, utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

HUVUDMOMENT

- Lantbruket och samhället.
- Miljövärdsfrågor.
- Konsumtionskunskap.
- Ekonomisk planering för jordbruksföretaget.
- Ekonomisk planering för produktionsgrenar.
- Redovisning.
- Deklaration.

Lantbruksmaskiner och byggnadsunderhall

JORDBRUKSLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i lantbruksmaskiner och byggnadsunderhåll

inhämta kunskaper om vanligen förekommande lantbruksmaskiner utveckla förmågan att rätt använda och utöva tillsyn över dessa maskiner,

skaffa sig grundläggande färdigheter att utföra inom jordbruket vanligen förekommande underhållsarbeten på byggnader samt

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Maskinelement och verktyg.
 - Traktorer.
 - Lantbruksmaskiner.
 - Motorsågen.
 - Elutrustningar.
 - Byggnadsunderhåll.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Latin

HUMANISTISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i latin

skaffa sig förmågan att förstå lättare latinsk text,

orientera sig om latinets betydelse som kulturspråk såväl i antik som efterantik tid samt

skaffa sig kunskap om den antika kulturen.

- HUVUDMOMENT**
- Textläsning: antika och efterantika texter.
 - Grammatik: formläran och de partier av syntaxen som är nödvändiga för textförståelsen.
 - Ordkunskap och ordbildningslära.
 - Realia.

Livsmedelsteknik

LIVSMEDELSTEKNISK LINJE

Gren för storhushåll och restaurang

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i livsmedelsteknik inhämta kunskap om framställning och hantering av livsmedel, förvärva kännedom om verksamhet inom storhushållsområdet samt serviceverksamhet inom hotell- och restaurangnäringen, skaffa sig grundläggande färdigheter att utföra olika arbetsuppgifter, lära sig tillämpa givna föreskrifter och bestämmelser i fråga om livsmedel och hygien, förvärva insikt om betydelsen av en från näringssynpunkt rätt sammansatt kost, utveckla förmågan att inhämta informationer genom anvisningar, instruktioner o dyl, förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning, utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandenas föränderlighet.

HUVUDMOMENT

- Råvaror och livsmedel, sammansättning, egenskaper, framställning, bearbetning och hantering.
- Livsmedelshygien.
- Livsmedelsteknisk apparatur, maskiner och verktyg.
- Förvaring och lagring, kyl- och frysteknik.
- Råvaru- och produktionskontroll.
- Förpackning och transport.
- Lokalvård och lokalhygien.
- Serviceverksamhet.
- Restaurang och hotellverksamhet.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Gren för livsmedelsproduktion

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i livsmedelsteknik

inhämta kunskaper om tekniska och kemiska betingelser för framställning av livsmedel,

skaffa sig grundläggande färdigheter i att utföra inom livsmedelsindustrin vanligen förekommande arbetsmoment,

lära sig tillämpa givna föreskrifter och bestämmelser i fråga om livsmedel och hygien,

skaffa sig kunskap om näringsämnenas förekomst och föränderlighet i olika livsmedel,

förvärva insikter om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning,

utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt

förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

HUVUDMOMENT

- Råvaror och livsmedel, sammansättning, egenskaper, framställning, bearbetning och hantering.
- Livsmedelshygien.
- Anläggningar, maskiner, apparatur, instrument och verktyg.
- Råvaru- och produktionskontroll.
- Förvaring och lagring, kyl- och frysteknik.
- Förpackning och transport.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.
- Företagsekonomiska frågor.

Markbyggnad

TRÄDGÅRDSLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i markbyggnad

inhämta kunskaper om biologiska, tekniska och ekonomiska betingelser för markbyggnad,

skaffa sig grundläggande färdigheter att utföra inom markbyggnad allmänt förekommande arbeten,

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning,

utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt

förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Miljövårdsfrågor.
 - Planmätning, avvägning och utsättning.
 - Markbyggnadsarbeten.
 - Växtmaterial.
 - Växtskydd.
 - Underhåll.
 - Ekonomiska beräkningar.
 - Arbetarskydd.

Maskinlära

SKOGSBRUKSLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i maskinlära vad gäller maskiner och redskap, som vanligen förekommer inom skogsbruket, skaffa sig god kännedom om konstruktion och funktion, kunna använda och vårda verktyg och instrument samt utveckla förmågan att diagnostisera fel och utföra enklare reparationer.

Eleven skall vidare

utveckla förmågan att inhämta information genom anvisningar, instruktioner, tabellmaterial o dyl,

skaffa sig grundläggande kunskaper om kostnadsberäkning,

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning samt

utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen.

- HUVUDMOMENT**
- Mekanik.
 - Materiallära.
 - Maskinelement.
 - Verktyg och instrument.
 - Hydraulik.
 - Tryckluft- och elsystem.
 - Motorlära.
 - Fordonslära.

- Motormanuella och manuella redskap.
- Maskinkännedom.
- Reparations- och servicearbeten.
- Ekonomiska beräkningar.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

TRÄDGÅRDSLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i maskinlära inhämta kunskaper om inom trädgårdsnäringen vanligen förekommande maskiner, utveckla förmågan att rätt använda och utöva tillsyn över dessa maskiner samt förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Maskinelement och verktyg.
 - Traktorer.
 - Maskiner för markbyggnad.
 - Maskiner för trädgårdsproduktion.
 - Elteknik.
 - Arbetarskydd.

Maskinräkning och maskinbokföring

DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i maskinräkning och maskinbokföring skaffa sig färdighet att använda vanligen förekommande typer av additions- och kalkylmaskiner förvärva kännedom om olika typer av bokföringsmaskiner samt öva sig i att använda bokföringsmaskiner av additionsmaskintyp.

- HUVUDMOMENT**
- Additions-, kalkyl- och bokföringsmaskinens funktion och vård.
 - Arbetsställningar.
 - Övningar på additions- och kalkylmaskiner.
 - Övningar på bokföringsmaskiner.

Maskinskrivning

DISTRIBUTIONS- OCH KONTORSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i maskinskrivning förvärva god färdighet i skrivning enligt touchmetoden samt skaffa sig kunskaper om disposition och uppställning med hänsyn till sakmaterialets beskaffenhet och utskriftens ändamål.

- HUVUDMOMENT**
- Skrivmaskinens konstruktion.
 - Arbetsställningar.
 - Anslagsövningar.
 - Skrivning av löpande text.
 - Systematisk maskinskrivning.
 - Duplicering.
 - Direkt och indirekt diktamen.
 - Redigeringsövningar.

TREÅRIG EKONOMISK LINJE

SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE (samordnade timplaner)

- MÅL** I ämnet maskinskrivning skall eleverna lära sig en skrivteknik, som de kan använda såväl i sina studier som i yrkeslivet.

Detta innebär att eleverna skall

lära sig använda bokstavs-, siffer- och teckentangenter med fingersättning enligt touchmetoden,

öka sin förmåga att skriva säkert och snabbt med touchmetoden,

skaffa sig kunskaper om disposition och uppställning av olika dokument enligt rekommendationer av Standardiseringskommissionen i Sverige,

vänja sig vid att kontrollera utskrivna texter och att korrigera fel,

lära sig att använda och tolka korrekturtecken och att språkligt redigera text,

lära sig olika sätt att reproducera,

orientera sig om skrivmaskinens funktion och skötsel,

lära sig hantera alfanumeriska tangentbord även på t ex datorterminaler, skrivautomater och telexapparater samt

bli medvetna om vikten av rätt anslagsteknik och en ergonomiskt riktig arbetsställning.

- HUVUDMOMENT**
- Touchmetoden.
 - Färdighetsträning.
 - Systematisk dokumentutformning.
 - Kontroll, korrigering, redigering och språklig bearbetning.
 - Reprografi.
 - Skrivmaskinens funktion och skötsel.
 - Det alfanumeriska tangentbordets tillämpningsområden.
 - Ergonomiska faktorer.

Maskinskrivning och kontorskunskap

TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i maskinskrivning och kontorskunskap
- skaffa sig kunskaper om kontorsarbetets organisation, metoder och hjälpmedel,
- förvärva färdighet i skrivning och räkning enligt touchmetoden,
- utveckla sin förmåga att tillämpa inlärd färdigheter i på ett kontor förekommande arbetsuppgifter samt
- förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Kontorets funktion, personal och miljö.
 - Kontorsarbetets organisation.
 - Blanketter och blanketteknik.
 - Extern och intern kommunikation.
 - Maskinskrivning.
 - Reprografi.
 - Arkivering.
 - Maskinräkning.
 - ADB.
 - Konferenser och sammanträden.
 - Personliga sammanträffanden.
 - Förberedelser för resor.
 - Annonsering, trycksaker och PR-frågor.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

SOCIAL LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i maskinskrivning och kontorskunskap orientera sig om kontorsarbetets organisation, metoder och hjälpmedel,
förvärva viss färdighet i skrivning och räkning enligt touchmetoden samt
förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Kontorets funktion, personal och miljö.
 - Kontorsarbetets organisation.
 - Blanketter och blanketteknik.
 - Extern och intern kommunikation.
 - Maskinskrivning.
 - Reprografi.
 - Arkivering.
 - Maskinräkning.
 - ADB.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Maskinteknik Du

DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i maskinteknik Du
- skaffa sig kunskaper om skilda komponenter i energi- och process- tekniska system,
 - skaffa sig grundläggande kunskaper och viss färdighet i tillstånds- kontroll,
 - skaffa sig kännedom om och viss färdighet i underhåll av kompen- ter och utrustning i energi- och processtekniska system,
 - utveckla förmågan att inhämta informationer genom anvisningar, instruktioner o dyl samt
 - förvärva insikt om gällande säkerhetsföreskrifter och deras tillämp- ning.

Gren för energiteknik

- Eleven skall dessutom
- förvärva förmåga att utgående från grundläggande teorier bedöma mätindikationer från säkerhetssynpunkt och ekonomisk synpunkt,
 - skaffa sig kännedom om och viss färdighet i drift av energi- och processtekniska system,
 - orientera sig om aktuella miljöproblem,
 - utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt
 - förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

HUVUDMOMENT

- Teknisk fysik.
- Teknisk kemi.
- Teknologi.
- Systemuppbyggnad.
- Systemkomponenter.
- Underhåll.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Gren för energiteknik

Därtill

- Teknisk mikrobiologi.

- Miljöteknik.
- VVS- och kylteknik.
- Drift av energi- och processtekniska system.

Maskinteknik EI

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i maskinteknik EI
- skaffa sig kunskap om för eltekniken viktiga sammansatta maskinelement,
 - skaffa sig kunskap om funktionssätt, konstruktion och driftegenskaper hos transportanordningar och energitekniska anläggningar,
 - orientera sig om anläggningarnas grundläggande teori,
 - skaffa sig kunskap om säkerhetsföreskrifter för vissa maskiner samt
 - skaffa sig kunskap om den globala energisituationen.

- HUVUDMOMENT**
- Maskinteknik.
 - Energiresurser.
 - Energiteknik.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Matematik

Obligatoriskt ämne på DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE, TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE, MUSIKLINJE, SOCIAL LINJE.
Tillvalsämne på övriga tvååriga linjer.

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i matematik
- uppöva den numeriska räknefärdigheten med och utan tekniska hjälpmedel,
 - skaffa sig kunskap om några begrepp och metoder inom matematiken samt
 - utveckla förmågan att tillämpa matematiken inom olika områden.

- HUVUDMOMENT**
- Numerisk räkning med de fyra räknesätten, enhetsbyten, närmevärden, potenser och procent. Användning av räknetekniska hjälpmedel.
 - Beskrivande statistik.
 - Geometri. Längd-, area- och volymeräkning.
 - Datalära.
 - Funktionslära. Grafiska metoder, proportionalitet, exponentiell förändring. Råta linjens ekvation.
 - Sannolikhetslära.
 - Fritt valda områden t ex trigonometri.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i matematik
- skaffa sig kunskap om vissa grundläggande begrepp och metoder inom matematiken, särskilt med hänsyn till de tekniska ämnenas behov,
 - skaffa sig kunskap om några elementära begrepp inom sannolikhetslära och statistik,
 - uppöva färdigheten i numerisk räkning, även med tekniska hjälpmedel samt
 - utveckla förmågan att tillämpa matematiken inom olika verksamhetsområden.

- HUVUDMOMENT**
- Egenskaper hos och räkning med naturliga, hela, rationella och reella tal.
 - Användning av räknetekniska hjälpmedel.
 - Vektorer i planet.
 - Rätvinkligt koordinatsystem.
 - Det allmänna funktionsbegreppet. Gränsvärdet, kontinuitet, derivata, integral.
 - Polynomfunktioner.
 - Trigonometriska funktioner.
 - Exponential- och logaritmfunktioner.
 - Elementära begrepp inom beskrivande statistik och sannolikhetslära.

Elteknisk gren

Därtill

- Komplexa tal.

HUMANISTISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i matematik
 uppöva den numeriska räknefärdigheten med och utan tekniska
 hjälpmedel,
 skaffa sig kunskap om några begrepp och metoder inom matemati-
 ken samt
 utveckla förmågan att tillämpa matematiken inom olika områden.

- HUVUDMOMENT**
- Numerisk räkning med de fyra räknesätten, enhetsbyten, närme-
värden, potenser och procent.
 - Användning av räknetekniska hjälpmedel.
 - Beskrivande statistik.
 - Geometri. Längd-, area- och volymeräkning.
 - Datalära.
 - Funktionslära. Grafiska metoder, proportionalitet, exponentiell
förändring. Råta linjens ekvation.
 - Sannolikhetslära.

TREÅRIG EKONOMISK LINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i matematik
 uppöva den numeriska räknefärdigheten med och utan tekniska
 hjälpmedel,
 bli förtrogen med några väsentliga matematiska begrepp och meto-
 der samt
 utveckla förmågan att tillämpa matematiska begrepp och metoder
 inom olika områden.

- HUVUDMOMENT**
- Numerisk räkning med de fyra räknesätten, enhetsbyten, närme-
värden och procent.
 - Användning av räknetekniska hjälpmedel.

- Geometri. Längd-, area- och volymeräkning.
- Datalära, tolkning och skrivning av enkla program.
- Sannolikhetslära.
- Statistik, normalfördelning.
- Funktionslära, proportionalitet, räta linjens ekvation.
- De fyra räknesätten med bokstäver. Algebraisk lösning av ekvationer av första och andra graden och linjära ekvationssystem.
- Lösning av ekvationer, ekvationssystem och olikheter med grafiska metoder.
- Potenser, logaritmer, exponentialfunktioner.
- Geometriska summor, ränta på ränta, annuitet, nuvärde.
- Begreppen ändringskvot och derivata med tillämpningar. Derivatan av polynomfunktioner och exponentialfunktioner.
- Integralbegreppet.
- Fritt val bland följande alternativa områden:
Matriser och ekvationssystem, linjär optimering, numeriska metoder, fördjupad sannolikhetslära, behandling av stora datamängder t ex i samband med en statistisk undersökning, annat lämpligt område.

NATURVETENSKAPLIG LINJE, FYRÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i matematik bli väl förtrogen med några väsentliga matematiska begrepp och metoder,
förvärva färdighet i att tillämpa matematiska begrepp och metoder samt
uppöva färdigheten i numerisk räkning även med tekniska hjälpmedel.

- HUVUDMOMENT**
- Numerisk räkning med tal i bråk- och decimalform.
 - Några enkla satser om cirkeln och månghörningar, likformighet samt några enkla konstruktioner med passare och linjal.
 - Sinussatsen, cosinussatsen, enhetscirkeln, additionssatserna.
 - Lösning av ekvationer, ekvationssystem och olikheter med grafisk-numeriska metoder.

- Proportionalitet, räta linjens ekvation.
- Gränsvärdesbegreppet.
- Studium av grafer och derivator till polynomfunktioner, enkla rationella funktioner, potensfunktioner, exponential- och logaritmfunktioner samt trigonometriska funktioner.
- Derivata av sammansatt funktion, produkt och kvot.
- Omformning av enkla bokstavsuttryck, faktoruppdelning av andragradspolynom.
- Algebraisk lösning av ekvationer av första och andra graden och linjära ekvationssystem.
- Potens- och logaritmlagar.
- Integralbegreppet.
- Volym av cylinder, kon och rotationskroppar.
- Areaberäkning.
- Sannolikhetsbegreppet.
- Datalära, tolkning och skrivning av enkla program, enkla numeriska metoder för ekvationslösning och integralberäkning.
- Minst två av följande alternativa områden:
Komplexa tal, integrationsmetoder, differentialekvationer, fördjupad sannolikhetslära, vektorer, serier.

Mikrobiologi och hygien

VÄRDLINJE

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringvård
Gren för psykiatrisk vård
Gren för barna- och ungdomsvård

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i mikrobiologi och hygien skaffa sig utökad kunskap om hygieniska faktorerens betydelse för hälsotillståndet och om samhällets åtgärder för hälso- och miljövård samt
- skaffa sig utökad kunskap om smittämnen och smittvägar samt om principer och metoder för upprätthållande av god hygien i vårdarbetet.

- HUVUDMOMENT**
- Omgivningshygien.
 - Medicinsk mikrobiologi.
 - Klinisk mikrobiologi och sjukvårdshygien/vårdhygien.

Gren för hälso- och sjukvård

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i mikrobiologi och hygien skaffa sig
- kännedom om miljövårdens olika verksamhetsområden och om hit-hörande problem i dagens samhälle, lokalt och globalt,
- kännedom om lagstiftning som berör hälsovård, miljövård och hygien,
- fördjupade kunskaper om sjukdomsalstrande mikroorganismer,
- kunskaper för att i samverkan med andra kunna ansvara för att i patientvården och i alla förekommande arbetsuppgifter förebygga och bekämpa smittspridning,
- kännedom om inom sjukvården aktuell mikrobiologisk diagnostik för att kunna medverka vid provtagning och vid av provresultat föranledd vård och behandling,
- kunskaper om hantering och skötsel av apparatur för desinfektion och sterilisering samt
- färdighet i att använda steril utrustning i olika arbetsuppgifter.

- HUVUDMOMENT**
- Miljövård.
 - Medicinsk mikrobiologi.
 - Klinisk mikrobiologi/sjukvårdshygien.
 - Yrkeshygien.

Miljövardsteknik

NATURVETENSKAPLIG LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i miljövardsteknik skaffa sig kunskaper om omsättningen och jämvikten i naturen och om de förändringar häri, som människans verksamhet åstadkommer,

skaffa sig kunskaper om arbetsmiljöns inverkan på människan,
 skaffa sig kunskaper om de förutsättningar i samhället under vilka
 miljövårdsarbete bedrivs samt

skaffa sig färdigheter att mäta faktorer av betydelse inom miljö-
 området.

- HUVUDMOMENT**
- Några ekologiskt viktiga skeenden.
 - Naturen, tekniken och människan.
 - Arbetsmiljö.
 - Lagstiftning och administration.
 - Mätteknik.
 - Fältarbete.

Moderna språk

TREÅRIG EKONOMISK LINJE, HUMANISTISK LINJE, NATURVETENSKAPLIG LINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i moderna språk
 i fråga om **fortsättningsspråken**
 utveckla förmågan att förstå språken i tal och skrift,
 vidga och befästa färdigheten att tala, läsa och skriva språket samt
 skaffa sig kunskap om det främmande språkområdets kultur och
 realia;
- i fråga om **nybörjarspråken**
 skaffa sig förtrogenhet med ett begränsat förråd av centrala ord,
 uttryck och grammatiska mönster,
 förvärva förmågan att med korrekt uttal och någorlunda riktig into-
 nation läsa medelsvår text, uppfatta talat språk och uttrycka sig
 någorlunda korrekt, i första hand muntligt och i andra hand i skrift
 samt
 skaffa sig kunskap om det främmande språkområdets kultur och
 realia.

- HUVUDMOMENT**
- Textläsning.
 - Övningar i anslutning till läst text.
 - Fristående övningar utan anknytning till text.

Ett modernt främmande språk (engelska) är obligatoriskt ämne på DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE, TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE, KONSUMTIONSLINJE (konsumentekonomisk gren och textil gren), MUSIKLINJE, SOCIAL LINJE, TVÅÅRIG TEKNISK LINJE.

Ett andra modernt främmande språk är tillvalsämne på alla tvååriga linjer med undantag av drift- och underhållsteknisk linje, tvåårig teknisk linje.

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen
- i **fortsättningspråk** utveckla förmågan att använda språket som kommunikationsmedel, dvs
 - i skiftande situationer förstå och tillgodogöra sig vad som sägs och själv göra sig förstådd i tal,
 - läsa och tillgodogöra sig innehållet i texter av olika slag,
 - utveckla språkfärdighet i skrift samt
 - fördjupa sin orientering om det främmande språkområdets kultur och levnadsförhållanden;
 - i **nybörjarspråk** tillägna sig förmågan att använda språket som kommunikationsmedel, dvs
 - i vardagliga situationer förstå och tillgodogöra sig vad som sägs och själv göra sig förstådd i tal,
 - läsa och tillgodogöra sig innehållet i lättare text,
 - i enkla former göra sig förstådd i skrift samt
 - orientera sig om det främmande språkområdets kultur och levnadsförhållanden.

- HUVUDMOMENT**
- Hör- och talövning.
 - Avlyssning.
 - Muntlig framställning.
 - Läsning.
 - Skrivövning och skriftlig framställning.
 - Ordförråd och grammatiska mönster.
 - Kulturorientering.

Musik

Alternativämne till bild på HUMANISTISK LINJE, NATURVETENSKAPLIG LINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i musik vidga och fördjupa förmågan att uppleva musik, utveckla musikaliska anlag och intressen, öka sin förståelse för och sina insikter i musik samt stifta bekantskap med musiklivet utanför skolan.

- HUVUDMOMENT**
- Unison och flerstämmig sång.
 - Tonbildning och talteknik.
 - Ensemblespel.
 - Musiklära, formlära och harmonilära.
 - Musiklyssnande och musikhistoria.

Alternativämne till bild på TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE, SOCIAL LINJE. Tillvalsämne på övriga tvååriga linjer med undantag av drift- och underhållsteknisk linje, musiklinje, tvåårig teknisk linje.

MÅL Eleven skall genom undervisningen i musik stimulera sitt musikintresse genom att bl a utveckla sina vokala och instrumentala färdigheter och öka sin kunskap om musikens elementa, stimulera sitt musikintresse i samband med musiklyssnande, öka sin kunskap om form och stilarter och därigenom skapa förutsättningar för en fördjupad musikupplevelse samt stifta bekantskap med musiklivet utanför skolan.

- HUVUDMOMENT**
- Sång, unison och flerstämmig.
 - Tonbildning, röstvård och talteknik.
 - Instrumentalt musicerande.
 - Musiklära, harmonilära.
 - Form, musikhistoria.
 - Musiklyssnande.

VÄRD LINJE

Gren för barna- och ungdomsvård

MÅL Eleven skall genom undervisningen i musik förvärva insikt om musikens möjligheter att utveckla barns och ungdomars personlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Sång.
 - Röst- och talvård.
 - Spel.
 - Skapande verksamhet i ljud och rörelse.

Musik, estetisk specialisering

TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE, HUMANISTISK LINJE, MUSIKLINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, SOCIAL LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i musik, estetisk specialisering, tillfredsställa sitt musikintresse genom att själv utöva musik, genom att lyssna till verk i ett större sammanhang och genom att djupare tränga in i musikens teori.

- HUVUDMOMENT**
- Unison och flerstämmig sång.
 - Tonbildning och talteknik.
 - Ensemblespel och försök till framförande av större musikverk.
 - Musicklära.
 - Harmonilära.
 - Kontrapunkt.
 - Musiklyssnande.
 - Analys av större musikverk, partiturstudium.
 - Musikhistoria.

Musikhistorisk orientering

MUSIKLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i musikhistorisk orientering skaffa sig översiktliga kunskaper om musik från skilda miljöer och tider,
 skaffa sig kunskaper om musikens roll i samhället genom tiderna,
 träna sig att analysera musik samt
 utveckla sin förmåga att uppleva musik.

- HUVUDMOMENT**
- Huvudepokerna i västerländsk musikhistoria.
 - Musiken i någon eller några utomeuropeiska kulturkretsar.
 - Musikens roll i samhället förr och nu.
 - Form- och stilstudium.

Naturkunskap

TREÅRIG EKONOMISK LINJE, HUMANISTISK LINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, SOCIAL LINJE

- MÅL** Eleverna skall genom undervisningen i naturkunskap förvärva kunskaper om och förståelse för väsentliga naturvetenskapliga företeelser och samband i vår omvärld,
 träna sig att uppmärksamma och analysera sådana företeelser och samband med hänsyn till den roll de spelar för individ och samhälle,
 skaffa sig inblick i hur naturvetenskap och teknik kan påverka människans levnadsvillkor nu och i framtiden,
 göra sig förtrogna med experimentell undersökningsmetodik samt
 orientera sig om framväxten av några naturvetenskapliga idéer samt om inriktningen hos modern naturvetenskap.

- HUVUDMOMENT**
- Jorden och universum.
 - Energi och materia.
 - Skeenden i naturen, några teorier och naturlagar.
 - Liv och livsvillkor, livets former och utveckling.
 - Omsättning och jämvikt i olika typer av system.
 - Människan, naturen och tekniken, miljövard.

Naturvard

SKOGSBRUKSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i naturvard inhämta kunskaper om aktuella miljövårdsfrågor i samhället och skogsbruket,
- lära sig uppmärksamma ekologiska sammanhang, särskilt de skogliga,
- lära sig förstå viltets livsbetingelser och bedriva viltvårdande åtgärder,
- lära sig bedriva elementär fiskevard samt
- lära sig bedöma skogsbrukets inverkan på landskapsbilden och vidta landskapsvårdande åtgärder.

- HUVUDMOMENT**
- Miljövårdsfrågor.
 - Viltvårdsfrågor.
 - Fiskevårdsfrågor.
 - Landskapsvårdsfrågor.

Organisk kemi

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i organisk kemi
- skaffa sig en elektronteoretiskt underbyggd kunskap om karaktäristiska egenskaper hos de funktionella serierna (ämnesklasserna) av organiska ämnen,
 - inhämta grunderna av internationellt antagen nomenklatur och systematik och tillägna sig förmåga att självständigt hämta information från handböcker och referattidskrifter,
 - skaffa sig kunskap om biologiskt viktiga ämneskategorier,
 - orientera sig om tekniskt viktiga, organiska råmaterial, processer och produkter som underlag för undervisningen i andra kemitekniska ämnen samt
 - orientera sig om organisk-kemisk laboratorteknik.

- HUVUDMOMENT**
- Nomenklatur och systematik.
 - Den kemiska litteraturen och dess användning.
 - Organiska molekylers rymdstruktur och bindning från elektron-teoretisk synpunkt.
 - De viktigaste funktionella serierna såväl av alifatisk som karbo- och heterocyklisk natur. Sambandet mellan elektronstruktur och kemiska egenskaper. Reaktionsmekanismer.
 - Kortfattad genomgång av biokemiskt viktiga ämneskategorier.
 - Det kemiska skeendet vid några viktigare råmaterials industriella bearbetning till organisk-kemiska produkter.
 - Laboratorteknik.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i organisk kemi
- skaffa sig kunskap om organiska ämnesklassers struktur, nomenklatur, kemiska egenskaper och framställning,
 - skaffa sig kunskap om biologiska ämnesgruppers struktur, nomenklatur och kemiska egenskaper,

skaffa sig kunskap om kemiska förlopp vid råmaterials tekniska förädling till organisk-kemiska produkter,

skaffa sig förmågan att tillämpa organisk-kemisk laboratorieteknik samt

utveckla sin förmåga att ur handböcker och annan litteratur hämta organisk-kemisk information.

HUVUDMOMENT

- Organiska ämnens struktur och systematik.
- Nomenklatur.
- Reaktionstyper.
- Viktigare ämnesklassers framställning och kemiska egenskaper.
- Viktigare biologiska ämnesgruppers struktur, nomenklatur och kemiska egenskaper.
- De kemiska förloppen vid olika råmaterials bearbetning till organisk-kemiska produkter.
- Organisk-kemisk litteratur.
- Organisk-kemisk laboratorieteknik.

Portugisiska

Se Moderna språk.

Processteknik

PROCESSTEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i processteknik

inhämta kunskaper om konstruktionsprinciper, verkningsätt, användningsområden och benämningar för produktionsutrustning inom processindustrin,

skaffa sig grundläggande färdigheter i olika arbetsmoment som tillämpas inom processindustrin,

utveckla sitt handlag för manövrering, start och stopp samt korrigerande åtgärder och omställningsprocedurer,
 öva sig i att övervaka instrument och apparater samt att snabbt söka reda på felkällor och ingripa och korrigera uppkomna fel,
 utveckla förmågan att inhämta informationer genom anvisningar, instruktioner o dyl,
 förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning,
 utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt
 förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Anläggningar, apparatur, maskiner, instrument, verktyg.
 - Material och materialbehandling.
 - Funktioner och förlopp.
 - Processteknisk styrning och reglering.
 - Skötsel och underhåll.
 - Justering, kalibrering och kontroll.
 - Beräkning och rapportering.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Produktion By

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i produktion By orientera sig om förutsättningarna för byggandet ur ekonomiska, tekniska, juridiska, sociala och estetiska aspekter,
 skaffa sig kunskap om produktionsmetoder,
 skaffa sig kunskap om byggarbetets planering, organisation och drift samt
 skaffa sig kunskap om förutsättningar och metoder för produktions-tekniskt utvecklingsarbete.

- HUVUDMOMENT**
- Byggnadsindustrins roll i samhället.
 - Byggnadsbestämmelser och myndigheter.

- Arbetsmarknaden och dess organisation.
- Byggföretagets organisation.
- Produktionssystem, arbetsmetoder och arbetsteknik.
- Maskiner och maskinkostnader.
- Inköp och materialhantering.
- Arbetsstudier.
- Produktionsplanering.
- Kostnadsanalys och kalkyler.
- Byggfinansiering.
- Fastighetsekonomi.
- Entreprenadfrågor.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i produktion By skaffa sig kunskap om byggföretagets organisation, produktionsmetoder, produktionsplanering och rationalisering, orientera sig om byggandets ekonomiska, juridiska och sociala förutsättningar samt utveckla sin förmåga att använda planeringstekniska hjälpmedel.

- HUVUDMOMENT**
- Byggbestämmelser.
 - Byggekonomi.
 - Byggföretagets organisation.
 - Byggmaskiner.
 - Produktionsplanering.
 - Produktionsteknik.

Produktion Ma

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i produktion Ma öka sin kunskap om industriellt använda material och deras bearbetning,

skaffa sig kunskap om produktionsteknik, kvalitetsteknik och material- och produktionsstyrning,

utveckla förmågan att välja tillverkningsmetod och fastställa tillverkningsdata samt

skaffa sig kännedom om säkerhetsföreskrifter och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Materiallära.
 - Bearbetnings- och monterings teknik.
 - Produktionsteknik.
 - Material- och produktionsstyrning.
 - Kvalitetsteknik.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i produktion Ma

skaffa sig kunskap om tekniska material och metoder för deras framställning, bearbetning och behandling jämte därvid använda utrustningar och mät don,

skaffa sig kunskap i produktionsteknik samt

förvärva förmåga att tillämpa gängse mät- och provningsteknik.

- HUVUDMOMENT**
- Materiallära.
 - Tillverkningsteknik.
 - Produktionsteknik.

Produktionsteknik

KONSUMTIONSLINJE

Gren för storhushåll och restaurang

MÅL Eleven skall genom undervisningen i produktionsteknik

inhämta kunskap om sammansättning och produktion av näringsrik kost i storhushåll,

skaffa sig grundläggande färdighet att utföra olika arbetsuppgifter,

utveckla förmågan att inhämta informationer och data i anvisningar, instruktioner o dyl,

lära sig tillämpa vad som enligt föreskrifter och bestämmelser krävs i fråga om livsmedelshygien och säkerhet,

förvärva insikt om olika verksamhetsformer inom arbetsområdet,

utveckla förmågan att analysera och iaktta sociala förhållanden på arbetsplatsen samt

förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Närings- och livsmedelskunskap.
 - Maskin- och materialkunskap.
 - Produktion och produktionsmetoder.
 - Yrkeshygien.
 - Ekonomikunskap.
 - Arbetsorganisation.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Psykologi

Obligatoriskt ämne på TREÅRIG EKONOMISK LINJE, HUMANISTISK LINJE, KONSUMTIONSLINJE (konsumentekonomisk gren och gren för storhushåll och restaurang), SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, VÅRDLINJE.

Alternativämne på NATURVETENSKAPLIG LINJE.

Tillvalsämne på övriga tvååriga linjer med undantag av drift- och underhållsteknisk linje, tvåårig teknisk linje.

MÅL Eleven skall genom undervisningen i psykologi

skaffa sig kunskap om grundläggande principer för människors beteenden och upplevelser med utgångspunkt i fakta och erfarenheter, grundade på forskning,

orientera sig om hur psykologin som erfarenhetsgrundad människokunskap tillämpas inom olika fält av samhällslivet samt

utveckla sin förmåga att känna och förstå sig själv och medmänniskan som individ, grupp- och samhällsmedlem.

- HUVUDMOMENT**
- Varseblivning.
 - Behov och känslor.
 - Inläarning.
 - Utvecklingspsykologi.
 - Socialpsykologi.
 - Differentiell psykologi.
 - Personlighetspsykologi.

SOCIAL SERVICELINJE

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i psykologi
- skaffa sig grundläggande kunskaper om mänskliga behov, beteenden och upplevelser samt få en orientering om människans utveckling,
 - bearbeta den egna personligheten för att utveckla en grundläggande förståelse för andra och uppöva sin inlevelseförmåga liksom förmågan att arbeta i grupp,
 - skaffa sig kunskaper om människors beteenden och upplevelser i samspel med andra,
 - skaffa sig kunskaper om olika miljöer och deras inverkan på individen,
 - träna sig i att se på människan utifrån hennes totala livssituation som samhällsmedlem och individ samt
 - träna sig att samtala med och lyssna på människor i olika situationer.

- HUVUDMOMENT**
- Människans utveckling.
 - Behov, motiv, känslor.
 - Samspel och relationer.
 - Arv och miljö.
 - Samtals- och intervjumetodik.

Andra läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i psykologi
- fortsätta bearbetningen av den egna personligheten för att utveckla

förståelse för andra och uppöva inlevelseförmågan liksom förmågan att arbeta i grupp,

skaffa sig kunskaper om normalt och avvikande beteende från individens, gruppens och samhällets synpunkter,

skaffa sig grundläggande kunskaper om psykiska störningar och olika teorier om orsaker och behandlingar,

bli medveten om och bearbeta sina attityder till människor som är i behov av samhällets service,

lära sig att på sikt kunna förstå och bemöta människor i kris samt

skaffa sig insikt i och förståelse för olika reaktionsmönster hos människor i beroendeställning.

HUVUDMOMENT

- Samspel — relationer.
- Normalt — avvikande beteende.
- Psykiatri.
- Attityder.
- Reaktionen i kris.
- Roller och identitet.

Redovisning

TREÅRIG EKONOMISK LINJE

MÅL Genom studierna i redovisning skall eleverna

utveckla sina kunskaper och färdigheter i bokföring, bokslutsarbete, kalkylering och beskattning,

lära sig att aktivt medverka vid utformning av en ändamålsenlig redovisning,

lära sig att kritiskt granska, analysera och använda redovisningen för olika ändamål,

göra sig förtrogna med metoder för kapitalbehovsberäkning och finansiering,

orientera sig om organisation och metoder för revision,

fördjupa sina kunskaper om datoriserade system inom ekonomifunktionen samt

utveckla sin förmåga att själva använda datorn i ekonomiska rutiner och som hjälpmedel vid ekonomisk analys.

- HUVUDMOMENT**
- Redovisningens organisation.
 - Extern redovisning.
 - Bokslut.
 - Företagsanalys.
 - Intern redovisning.
 - Kalkylering.
 - Finansiering.
 - Revision.
 - Beskattning.
 - Datortillämpningar.

Redovisning och distribution

TREÅRIG EKONOMISK LINJE

MÅL För det integrerade ämnet redovisning och distribution gäller samma mål som för de separata ämnena redovisning respektive distribution. Graden av måluppfyllelse måste dock på grund av den kortare studietiden per ämnesdel bli lägre än i dessa ämnen. Eleverna skall i stället utveckla en helhetssyn på företagets ekonomi och marknadsföring.

- HUVUDMOMENT**
- Konsumtionen av varor och tjänster.
 - Marknadsrätt.
 - Marknadsanalys.
 - Marknadsföring.
 - Inköpsarbete.
 - Import- och exportarbete.
 - Extern redovisning.
 - Bokslut och bokslutsanalys.
 - Intern redovisning och kalkylering.
 - Finansiering.
 - Revision och beskattning.
 - Datortillämpningar.

Reglerteknik E1

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i reglerteknik E1 skaffa sig kunskap om styr- och reglerteknikens grunder, grundlägga och utveckla förmågan att behandla styr- och reglertekniska problem, orientera sig om komponenter inom ämnesområdet samt orientera sig om ämnesområdets tekniska, ekonomiska och sociala betydelse.

HUVUDMOMENT

- Systembeskrivningar.
- Systemteori.
- Experimentella metoder.
- Komponenter.
- Systemtillämpningar.

Reglerteknik Ma

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i reglerteknik Ma skaffa sig kunskap om styr- och reglerteknikens grunder, grundlägga och utveckla förmågan att behandla enkla styr- och reglertekniska problem, orientera sig om komponenter inom ämnesområdet samt orientera sig om reglerteknikens tekniska, ekonomiska och sociala betydelse.

HUVUDMOMENT

- Systembeskrivningar.
- Systemteori.
- Experimentella metoder.
- Komponenter.
- Systemtillämpningar.

Religionskunskap

Obligatoriskt ämne på TREÅRIG EKONOMISK LINJE, TVÅRIG EKONOMISK LINJE, HUMANISTISK LINJE, NATURVETENSKAPLIG LINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, SOCIAL LINJE, FYRAÅRIG TEKNISK LINJE, TVÅRIG TEKNISK LINJE.

Tillvalsämne på övriga tvååriga linjer med undantag av drift- och underhållsteknisk linje.

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i religionskunskap skaffa sig kunskap om olika åskådningars innehåll, orientera sig om väsentliga moraliska och religiösa problem särskilt i vår egen tid, öka sin kunskap om kristendomen och viktiga icke-kristna religioner samt med bevarad tolerans mot andras uppfattning uppöva sin förmåga till självständigt ställningstagande i livsåskådningsfrågor.

- HUVUDMOMENT**
- Analys av den moderna människans situation.
 - Etiska och moraliska frågor.
 - Kristendomen.
 - Livsåskådningsdebatten.
 - Andra attityder till tillvaron än de religiösa.
 - Icke kristna religioner.

Ryska

Se Moderna språk.

Rättskunskap

TREÅRIG EKONOMISK LINJE

- MÅL** Genom studierna i rättskunskap skall eleverna
- skaffa sig översiktliga kunskaper om det svenska rättsväsendets organisation och arbete,
 - göra sig förtrogna med grundläggande juridiska termer,
 - skaffa sig kunskaper om sådana delar av civil-, process- och straffrätten som är av väsentlig betydelse, framför allt inom affärlivet,
 - lära sig förstå den rättsliga innebörden av vanliga dokument samt utveckla en viss förmåga att finna tillämpliga regler i lagboken.

- HUVUDMOMENT**
- Rättssystemet och rättegångsförfarandet.
 - Familjerätt.
 - Arbetsrätt.
 - Avtals- och köprätt.
 - Upphovsrätt.
 - Krediter och säkerheter.
 - Indrivning av fordringar.
 - Fastighets- och hyresrätt.
 - Försäkringar och skadestånd.
 - Straffrätt.

Rörelse

MUSIKLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i rörelse
- öka sin rörelseförmåga i syfte att förverkliga musikaliska intentioner samt förstärka musikupplevelsen och formmedvetandet,
 - pröva olika bundna rörelseformer (dans) till musik,
 - träna sig att omsätta musik i rörelse samt
 - träna sig att genom rörelse gestalta ett musikdramatiskt skeende.

- HUVUDMOMENT**
- Kontakt- och avspänningsövningar.
 - Rörelseträning.
 - Dans.
 - Improvisation.
 - Musikdramatiska gestaltningsövningar.

Samhällskunskap

TREÅRIG EKONOMISK LINJE, HUMANISTISK LINJE, NATURVETENSKAPLIG LINJE, SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE, FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i samhällskunskap skaffa sig kunskap om befolkning, bebyggelse, näringsliv, ekonomi samt sociala och politiska förhållanden i nutiden, förvärva förståelse för samhällets funktion och föränderlighet samt på grundval av förvärvade kunskaper och färdigheter analysera och diskutera samhällsfrågor.

- HUVUDMOMENT**
- Befolkning, bebyggelse och näringsliv under skilda naturbetingelser samt med olika ekonomiska, politiska och sociala förhållanden.
 - Samhällsekonomi och ekonomisk politik.
 - Samhällsplanering.
 - Statskick, politiskt liv, politiska åskådningar.
 - Opinionsbildning.
 - Internationell politik och ekonomi.
 - Samhällsaspekter på datoranvändningen.
 - Aktuella samhällsfrågor.

**Obligatoriskt ämne på TVÅRIG EKONOMISK LINJE,
KONSUMTIONSLINJE (konsumentekonomisk gren och textil gren),
MUSIKLINJE, SOCIAL LINJE, SOCIAL SERVICELINJE.
Tillvalsämne på övriga tvååriga linjer med undantag av drift- och
underhållsteknisk linje.**

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i samhällskunskap

skaffa sig kunskaper om befolkning, näringsliv och ekonomi samt politiska och sociala förhållanden i nutiden i länder av olika slag, utveckla sin förmåga att förstå hur samhället fungerar och förändras samt

träna sig i att självständigt söka och kritiskt analysera information om viktiga samhällsfrågor samt uppöva sin förmåga till självständigt ställningstagande.

HUVUDMOMENT

- Befolkningsfrågor.
- Aktuella samhällsfrågor.
- Samhällsekonomi.
- Aktuella utvecklingstendenser i näringslivet.
- Arbetsmarknadsfrågor. Förhållanden i arbetslivet.
- Sociala problem, familjepolitik, familjerättsliga bestämmelser. Könrollsfrågan.
- Opinionsbildning.
- Statsskick, politiskt liv och politiska åskådningar.
- Internationella frågor. Politiska, sociala och ekonomiska problem i andra länder. Internationellt samarbete.
- Samhällsaspekter på datoranvändningen.

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i samhällskunskap skaffa sig kunskap om befolkningsproblem, arbetsmarknad och utbildningsfrågor samt politiska och sociala förhållanden i nutiden, utveckla förmågan att förstå hur samhället fungerar och förändras samt orientera sig om viktiga samhällsfrågor.

HUVUDMOMENT

- Befolkningsproblem huvudsakligen med avseende på Sverige.
- Arbetsmarknads- och utbildningsfrågor.
- Statsskick, politiskt liv och politiska åskådningar.
- Opinionsbildning.
- Internationell politik.
- Samhällsaspekter på datoranvändningen.
- Aktuella samhällsfrågor.

Sjukdomslära

VÅRDLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i sjukdomslära skaffa sig utökad kunskap om de vanligast förekommande sjukdomstillstånden.

HUVUDMOMENT **Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård Gren för psykiatrisk vård**

- Medicinska och kirurgiska sjukdomstillstånd.
- Psykiatriska sjukdomstillstånd.

Gren för barna- och ungdomsvård

- Sjukdomstillstånd hos barn.
- Psykiska och fysiska handikapp.
- Psykiatriska sjukdomstillstånd.

Gren för hälso- och sjukvård

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i sjukdomslära skaffa sig kunskaper om åtgärder för att förebygga sjukdomstillstånd, kunskaper om vanligt förekommande sjukdomstillstånd och deras orsaker, förekomst, symtom, diagnosbild, komplikationer och behandling till grund för medverkan i vårdplanering, personlig omvårdnad, observation, rapportering och hälsobefrämjande åtgärder samt rehabilitering,
- kunskaper om hur medicinska, psykologiska och sociala faktorer kan inverka på sjukdomars förlopp,
- kännedom om sambandet mellan å ena sidan vissa förhållanden i samhället och å andra sidan sjukdomars förekomst och spridning nationellt och internationellt,
- kännedom om hälso- och sjukvårdens verksamhet i samband med medicinska katastrofer i fredstid samt
- kännedom om samhällets omställning till totalt försvar, om den civila hälso- och sjukvårdens ställning, om uppgifter och organisa-

tion inom totalförsvaret samt om hälso- och sjukvårdspersonalens tjänsteplikt.

- HUVUDMOMENT**
- Medicinska och kirurgiska sjukdomstillstånd.
 - Psykiska och psyko-somatiska sjukdomstillstånd.
 - Geriatriska och gero-psykiatriska sjukdomstillstånd.
 - Infektionssjukdomar.
 - Katastrofmedicin.

Skogsproduktion

SKOGSBRUKSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i skogsproduktion
- utveckla förmågan att efter instruktion arbeta i skogsproduktion på ett säkert, kraftbesparande och kvalitativt godtagbart sätt,
 - lära sig förstå att mark, klimat, växt- och djurliv samspelar och att olika ingrepp påverkar detta samspel,
 - lära sig förstå växternas uppbyggnad och funktion samt deras betydelse i skogsbruket,
 - lära sig känna igen träd och vanliga växter i skogsmarken,
 - skaffa sig grundläggande färdighet att identifiera i skogen vanligen förekommande skador,
 - utveckla förmågan att beräkna volym och bedöma kvalitet på vanligen förekommande ståndsskog och virkessortiment,
 - lära sig använda skogsbruksplaner och känna till huvuddragen i de ekonomiska frågor, som hör ihop med skogsproduktion,
 - skaffa sig kunskap om huvuddragen i den skogliga lagstiftningen,
 - få kännedom om skogsbrukets utveckling, struktur och betydelse för samhället,
 - skaffa sig god kännedom om hur man på olika sätt använder och förädlar skogsråvaran samt
 - förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Marklära.
 - Botanik.
 - Skoglig näringsgeografi.
 - Beståndsanläggning.
 - Beståndsvård.
 - Ekonomiska beräkningar.
 - Skogsuppskattning.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Skolverkstadspraktik

DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i skolverkstadspraktik (verkstadsteknik, bygg- och anläggningsteknik och el-teleteknik) grundlägga och utveckla förmågan att utföra olika arbetsuppgifter, skaffa sig insikter i användning, skötsel och vård av verktyg och maskiner och kännedom om material samt förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Praktiska övningar.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Slagverksinstrument

Se Sång/instrument.

Slöjd

Tillvalsämne på TVÅÅRIG EKONOMISK LINJE, KONSUMTIONSLINJE (konsumentekonomisk gren), SOCIAL LINJE.

MÅL Eleven skall genom undervisningen i slöjd (textilslöjd eller trä- och metallslöjd)

öka sin skapande förmåga genom att självständigt planera och utföra arbetsuppgifter i skilda material och tekniker för att uppnå den handlingsberedskap som olika situationer inom arbetsliv och fritid kräver,

få tillfälle att ta aktiv del i konsument- och miljöfrågor samt

orientera sig om olika kulturers utveckling och uttrycksformer inom slöjdens område.

- HUVUDMOMENT**
- Praktiskt arbete i olika material.
 - Material-, produkt- och miljökunskap.
 - Kulturtraditioner.

Social servicekunskap

SOCIAL SERVICELINJE

Första läsåret

MÅL Eleven skall genom undervisningen i social servicekunskap

lära sig att i praktiskt arbete omsätta principerna om normalisering, helhetssyn, aktivering och självbestämmande,

skaffa sig grundläggande kunskaper om socialpolitikens och socialtjänstens utveckling,

orientera sig om författningar och lagar som styr kommunens socialtjänst,

skaffa sig kunskaper om kommunens uppbyggnad, dess socialtjänst och samverkansformer med andra verksamhetsområden,

skaffa sig kunskaper om samhällets olika insatser för den enskilda människan utifrån hennes livssituation,

skaffa sig kunskaper om åldrandet ur fysisk, psykisk och social synvinkel,

skaffa sig kunskaper om olika handikapp ur fysisk, psykisk och social synvinkel

skaffa sig kännedom om olika sociala problem och om hur samhället försöker förebygga och lösa dessa samt

skaffa sig kunskaper om arbetsmiljöns betydelse för säkerhet och arbetstillfredsställelse.

HUVUDMOMENT

- Socialpolitikens och socialtjänstens utveckling.
- Kommunens uppbyggnad och verksamheter inom socialtjänsten.
- Lagar och författningar som styr kommunens socialtjänst.
- Övrig samhällsservice som inte ingår i socialtjänsten.
- Gerontologi.
- Handikapp, handikapporganisationer.
- Sociala problem. Bakgrund och förebyggande socialt arbete.
- Metoder i det sociala arbetet.
- Arbetslivsorientering.

Andra läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i social servicekunskap
- skaffa sig kunskaper om betydelsen av att i praktiskt arbete kunna ta tillvara och utveckla den enskildes förmåga och egna resurser,
- skaffa sig kunskaper om hur miljön samt sociala och ekonomiska förhållanden påverkar människans totala livssituation,
- skaffa sig utökade kunskaper om missbruk och andra sociala problem och om hur samhället försöker förebygga och lösa dessa,
- skaffa sig kunskaper om och förståelse för kulturella olikheter, religion och livsåskådningsfrågor och dessas betydelse för beteende, livsstil, vanor och traditioner,
- skaffa sig utökade kunskaper om lagarbetet mellan social service och hälso- och sjukvård,
- skaffa sig kännedom om social verksamhet som bedrivs av enskilda och organisationer utanför den offentliga sektorn,
- skaffa sig kunskap om sambandet mellan socialtjänstens mål och arbetssätt samt etik i socialt arbete,
- medverka till att arbetssätt och metoder i kommunens sociala serviceverksamhet utvecklas och förnyas,
- lära sig att bearbeta och utveckla den egna yrkesrollen,

skaffa sig kunskaper om handledning, introduktion, information och instruktion,

lära sig att på sikt kunna lösa och bearbeta konflikter samt

orientera sig om lagar och avtal som styr arbetslivet med inriktning mot kommande yrkesverksamhet.

HUVUDMOMENT

- Sambandet miljö — sociala och ekonomiska förhållanden.
- Sociala problem i samhället.
- Kulturella olikheter.
- Samverkan social service — hälso- och sjukvård.
- Social verksamhet utanför den offentliga sektorn.
- Människosyn och vårdideologi.
- Arbetsmetoder inom kommunens socialtjänst.
- Konflikter och konfliktlösning.
- Arbetsledning.
- Arbetslivsorientering.

VÄRD LINJE

Gren för hälso- och sjukvård

MÅL Eleven skall genom undervisningen i social servicekunskap skaffa sig

grundläggande kunskaper om åldrandet och de äldre i samhället samt om de äldres behov av service och omvårdnad,

grundläggande kunskaper om olika handikapp och deras betydelse för individen samt om de handikappades situation i samhället,

grundläggande kunskaper om ADL och orientering om olika tekniska hjälpmedel,

orientering om etniska minoriteter i Sverige och deras kulturella, religiösa och sociala bakgrund,

färdighet att i praktiska övningar och uppgifter omsätta sina kunskaper i social servicekunskap,

kunskaper om socialtjänsten, dess mål och medel samt om samverkan med andra verksamhetsområden, särskilt inom hälso- och sjukvård,

kännedom om den primärkommunala sociala serviceverksamhetens mål och medel samt omfattning och inriktning, särskilt vad gäller åldringsvård och handikappvård,

kännedom om sociallagstiftning och allmän försäkring samt orientering om bakgrunden till aktuella sociala problem och om hur samhället genom olika åtgärder försöker lösa dessa.

- HUVUDMOMENT**
- Gerontologi.
 - Handikapp.
 - ADL-träning.
 - Invandrar- och kulturkunskap.
 - Socialtjänstens mål och innehåll.
 - Social omvårdnad och service.
 - Socialmedicin.

Social servicepraktik

SOCIAL SERVICELINJE

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall under praktiktiden
- träna sig i att utföra grundläggande service och omvårdnadsuppgifter utifrån principerna om normalisering, helhetssyn, aktivering och självbestämmande,
 - skaffa sig kännedom om varje enskild individs växlande behov av service och omvårdnad,
 - träna sig i att utföra iakttagelser och rapportering vid olika hälso- och sjukdomstillstånd,
 - träna sig i att utföra och organisera de i ett hem förekommande arbetsuppgifterna,
 - fungera som aktiv medlem i ett arbetslag och få möjlighet att bearbeta såväl positiva som negativa erfarenheter av lagarbete,
 - skaffa sig en inblick i arbetsplatsens organisation och dess uppbyggnad, inklusive arbetstagarorganisationens verksamhet inom det kommande yrkesområdet,
 - träna sig i att tillämpa en god arbetsteknik från både hygienisk, säkerhets- och arbetarskyddssynpunkt samt
 - orientera sig om barnvårdar- och/eller förskoleverksamheten.

- HUVUDMOMENT**
- Social service för äldre och handikappade.

Andra läsåret

- MÅL** Eleven skall under praktiktiden med speciellt beaktande av människor med behov av särskilt stöd
- träna sig i att självständigt utföra service och omvårdningsuppgifter utifrån principerna om normalisering, helhetssyn, aktivering och självbestämmande,
 - träna sig i att se och bedöma varje enskild individs växlande behov av service och omvårdnad,
 - träna sig i att självständigt utföra och organisera de i ett hem förekommande arbetsuppgifterna,
 - skaffa sig kunskaper om och erfarenhet av socialtjänstens insatser för familjer med behov av särskilt stöd,
 - skaffa sig kunskaper om och erfarenhet av medverkan vid socialt arbete inom socialtjänstens olika verksamhetsområden,
 - skaffa sig kännedom om och viss erfarenhet av social verksamhet som bedrivs av enskilda och organisationer utanför den offentliga sektorn,
 - fungera som aktiv medlem i arbetslaget samt lära sig att samarbeta med andra personalgrupper inom verksamhetsområdet,
 - träna sig i att ge instruktion och information till både enskilda individer och grupper samt skaffa sig kunskaper om introduktion och administrativa rutiner samt
 - orientera sig om förhållanden inom hälso- och sjukvården med speciell tonvikt på primärvård, psykiatri och somatisk långvård samt omsorger om psykiskt utvecklingsstörda.

- HUVUDMOMENT**
- Social service för äldre och handikappade.
 - Socialtjänstens olika former av bistånd.

Social- och familjekunskap

KONSUMTIONSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i social- och familjekunskap
- skaffa sig kunskap om socialpolitiken och familjepolitiken samt deras inriktning och medel,

skaffa sig kunskap om den enskildes och familjens ställning i dagens samhälle,

skaffa sig kunskap om samspelet mellan familj och samhälle,

skaffa sig kunskap om olika samlevnadsformer och samlevnadsfunktioner,

skaffa sig kunskap om samlevnadsfrågor,

skaffa sig kunskap om samhällets sätt att lösa sociala problem samt utveckla förmågan att förstå hur dessa uppstår,

skaffa sig kunskap om minoritetsproblem i samhället,

skaffa sig ökad kännedom om könsrollsfrågor,

skaffa sig kunskaper om åldrandets problem och dess sociala konsekvenser,

skaffa sig kännedom om rättigheter och skyldigheter i det sociala samspelet samt

orientera sig om och skaffa sig erfarenheter av samhällets social- och familjepolitiska åtgärder genom arbetslivsstudier.

HUVUDMOMENT

- Socialpolitik.
- Sociala problem.
- Socialtjänst.
- Familjepolitik.
- Samlevnadsformer och samlevnadsfrågor.
- Familjerättsliga bestämmelser.
- Generationsfrågor.
- Barn och ungdom.
- Åldrandet.
- Ensamstående.
- Minoriteter.
- Könsroller.
- Alkohol, narkotika och tobak.

Socialkunskap

Alternativämne på TREÅRIG EKONOMISK LINJE (alternativa timplaner), SAMHÄLLSVETENSKAPLIG LINJE.

MÅL Eleven skall genom undervisningen i socialkunskap skaffa sig kunskap om olika sociala problem och om samhällets sätt att genom socialpolitiska och andra åtgärder möta och lösa dessa, förvärva en utvecklings- och socialpsykologisk bakgrund till sociala problem och socialpolitiska åtgärder samt orientera sig om hur kunskaperna kommer till användning i det socialvårdande arbetet.

- HUVUDMOMENT**
- Människans situation och problem som samhällsmedlem.
 - Sociala problem i det moderna samhället.
 - Den svenska socialpolitikens mål, metoder och organisation.
 - Familjegruppen i socialpsykologisk belysning.
 - Utbildningsproblem och ungdomsfrågor.
 - Människan i arbete och på fritid.
 - Åldringarnas anpassningsproblem och vårdformer.
 - Internationella aspekter på sociala problem, främst rasmotsättningar och familjeplanering.

SOCIAL LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i socialkunskap skaffa sig kunskap om den enskildes och familjens ställning i det moderna samhället, uppöva förmågan att analysera sambandet mellan samhällsförhållanden och sociala problem, och samhällets sätt att lösa uppkomna sociala problem, orientera sig inom olika områden av social vårdverksamhet och servicebetonat arbete samt utveckla förmågan att praktiskt tillämpa teoretiska kunskaper om samhälle och socialvård med inriktning på vad som kan vara av värde för kommande verksamhet inom olika vård- och serviceyrken.

- HUVUDMOMENT**
- Familie-, boende- och samhällsmiljö.
 - Individen och arbetsmiljön.
 - Aktuella sociala problem.
 - Ras- och minoritetsfrågor.
 - Socialpolitik.
 - Vård- och serviceverksamhet.
 - Arbetsuppgifter inom vård- och serviceyrken.

Socialmedicin

VÅRDLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i socialmedicin skaffa sig utökad kännedom om socialmedicinens och socialvårdens uppgifter och verksamhetsformer med särskild tonvikt på rehabiliteringens betydelse samt skaffa sig kännedom om hälso- och sjukvårdens uppgifter vid katastrofförhållanden.

- HUVUDMOMENT**
- Socialmedicinens och socialvårdens uppgifter och verksamhetsformer.
 - Katastrofmedicin.

Spanska

Se Moderna språk.

Specialarbete By

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i specialarbete By skaffa sig ökade kunskaper och färdigheter inom antingen projektering eller produktion samt vidareutveckla förmågan att självständigt arbeta efter ingenjörsmässiga principer och metoder.

Specialarbete Ke

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i specialarbete Ke öka sin kunskap och färdighet inom något avgränsat område av kemin samt utveckla förmågan att självständigt arbeta efter ingenjörsmässiga principer och metoder.

EXEMPEL PÅ SPECIALARBETEN

Fysikalisk kemi.

Organisk kemi.

Biokemi.

Analytisk och fysikalisk kemi.

Apparatteknik.

Teknisk kemi.

Andra områden.

Specialarbete Ma

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i specialarbete Ma fördjupa sina kunskaper i något avgränsat område inom ett eller flera av grenens tekniska läroämnena, utveckla förmågan att arbeta ingenjörsmässigt samt öva sig i att skriftligt och muntligt redovisa utförda uppgifter.

Specialidrott

Alternativämne på alla linjer

- MÅL** Eleverna skall genom undervisningen i specialidrott öka sin kunskap om människokroppens byggnad och funktion samt skaffa sig insikt rörande träningslära och effekten av hälsomedvetna vanor, öka sina kunskaper och insikter i specialidrottens teknik och taktik, förbättra sin färdighet i specialidrotten, skaffa sig kunskap om sig själva och sina förutsättningar att utöva specialidrott på elitnivå samt förvärva insikt i ledarskap och utveckla sin ledarförmåga.

- HUVUDMOMENT**
- Människokroppens anatomi och fysiologi. Träningslära, kost och hygien.
 - Specialidrottens teknik och taktik.
 - Specialidrottsträning.
 - Idrottspsykologi och dess tillämpning i specialidrotten.
 - Ledarskap.

Stenografi

TREÅRIG EKONOMISK LINJE

MÅL I ämnet stenografi skall eleverna lära sig en snabb och rationell skrift, som de kan använda för anteckningar vid studier samt i yrkes- och privatlivet.

Detta innebär att eleverna skall

lära sig Melins stenografisystem i dess grundform,

skaffa sig kännedom om sambandet mellan språkets och stenografisystemets uppbyggnad,

utveckla sitt stenografikunnande bl a genom att tillämpa principer för förkortningsbildning,

tillägna sig en effektiv anteckningsteknik med hjälp av stenografen,

vänja sig vid att tillämpa sina stenografiska färdigheter i olika sammanhang,

lära sig bearbeta sina stenogram språkligt,

öka sin förmåga att läsa och skriva stenografi säkert och snabbt samt

lära sig tillämpa stenografisystemet på engelska språket.

- HUVUDMOMENT**
- Stenografisystemet i dess grundform.
 - Stenografi kopplad till språket.
 - Stenografisystemet i utvecklad form.
 - Stenografi kopplad till anteckningsteknik.
 - Stenografins användningsområden.
 - Språklig bearbetning av stenograferad text.
 - Färdighetsträning.
 - Stenografisystemets tillämpning på engelska språket.

TVÅRIG EKONOMISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i stenografi förvärva förmågan att

göra självständiga stenografiska anteckningar,

uppta diktamen på svenska samt

göra korrekta utskrifter av upptagna stenogram.

- HUVUDMOMENT**
- Systemet i dess grundform.
 - Förkortningar och förkortningsprinciper.
 - Diktamensskrivning.
 - Utskrivning av stenogram.
 - Redigering.
 - Stenografins historia.

Strakinstrument

Se Sång/instrument

Svenska

Obligatoriskt ämne på alla linjer

MÅL Undervisningen i svenska skall ge eleverna vidgade kunskaper om språket och litteraturen och utveckla deras förmåga att använda språket. Detta skall ske i sådana former och med sådant undervisningsstoff att elevernas personliga utveckling främjas och att de förbereds för såväl fortsatta studier som kommande samhälls- och yrkesliv.

Eleverna skall alltmer självständigt och i meningsfulla sammanhang arbeta med olika språkliga uttrycksformer för att lära känna, bedöma och bruka språket och litteraturen som medel för information, påverkan, kontakt och konstnärligt skapade.

Detta innebär

att eleverna genom att själva pröva och använda skilda uttrycksformer i tal och skrift får sådana kunskaper och färdigheter att de med säkerhet och tilltro till egen förmåga kan redovisa sakförhållanden och uttrycka tankar, åsikter och känslor,

att eleverna genom att diskutera och studera språkets roll och funktioner, också i dess sociala, geografiska och historiska varianter, får kunskaper om språkets bruk och byggnad och därmed förutsättningar att ta ställning i språkfrågor,

att eleverna genom att studera nyare och äldre litteratur, från vår egen och andra kulturkretsar, får insikt i att litteraturen ger kunskap

om människor, miljöer och problem, blir medvetna om tradition och förnyelse i kulturen och därigenom också bättre förstår sig själva och sin omvärld.

Inom ämnet svenska skall eleverna också utveckla sina kunskaper om de nordiska grannländernas språk och litteratur.

- HUVUDMOMENT**
- Muntlig och skriftlig framställning.
 - Språkets bruk och byggnad.
 - Litteraturstudium.

Svenska som främmande språk

Alternativämne på alla linjer

- MÅL** Eleverna skall genom undervisningen i svenska som främmande språk utveckla sin förmåga
- att uppfatta vad som sägs i olika talsituationer och att själva använda språket med gott uttal och god satsintonation,
 - att i tal och skrift klart och tydligt uttrycka vad de menar och därvid anpassa språk och framställning till vad situationen kräver,
 - att använda skrivet språk med så hög grad av riktighet som möjligt i fråga om stavning samt grammatiska, semantiska och stilistiska uttrycksmedel,
 - att läsa och förstå olika texttyper för att få information, kunskaper och litterära upplevelser samt
 - att använda lexikon, ordböcker, kataloger och uppslagsböcker.
- De skall få
- insikter i förhållandet mellan form och funktion i det svenska språket,
 - kunskaper om språkets byggnad och
 - kännedom om språkbruk hos olika grupper av människor, om skillnader mellan talat språk och skrivet språk, mellan vardagsspråk och offentligt språk, mellan riksspråk och dialekter.
- De skall lära sig använda
- litteratur, tidningar, film, radio- och TV-program för att få kunska-

per om händelser, människor och livsvillkor i olika sociala sammanhang.

- HUVUDMOMENT**
- Hörförståelse. Uttal och muntlig språkfärdighet.
 - Skriftlig språkfärdighet.
 - Läsning.
 - Svenska språkets struktur.

Systemteknik

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i systemteknik öka sin kunskap inom elektronik, telekommunikation eller reglerteknik samt utveckla förmågan att överblicka uppbyggnaden och funktionen hos ett större eller mera komplicerat system samt att dimensionera enklare systemdelar.

- HUVUDMOMENT**
- Teori.
 - Systemdelar.
 - System.

Sång/instrument

MUSIKLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i sång/instrument öka sina vokala/instrumentala färdigheter och sin gestaltningsförmåga, öka sin kännedom om musik inom olika repertoarområden, utveckla en god instuderings teknik, träna prima vista-sång/-spel,

utveckla sin förmåga att improvisera samt träna sig att framträda för åhörare.

- HUVUDMOMENT**
- Sång-/instrumentaltekniska övningar.
 - Instudering av repertoar från skilda repertoarområden.
 - Prima vista-sång/-spel.
 - Improvisation.
 - Sammusicerande.
 - Instrumentets funktion och vård.
 - Arbetsmiljö- och säkerhetsfrågor samt ergonomiska förhållanden.

Teknisk kemi

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL**
- Eleven skall genom undervisningen i teknisk kemi skaffa sig kunskap om viktiga kemiska processer och deras industriella utformning,
 - behandla materialproblem för den kemiska processtekniken,
 - orientera sig om världens energitillgångar och den kemiska industrins råvaruförsörjning,
 - orientera sig om grunderna för ekonomisk processkalkyl samt
 - orientera sig om svensk kemisk industri.

- HUVUDMOMENT**
- Organisk-kemiska enhetsprocesser och deras industriella utformning.
 - Kemiska processer inom cellulosaindustrin.
 - Viktigare processer inom oorganisk-kemisk industri.
 - Materialproblem inom kemisk processteknik.
 - Världens energitillgångar och den organisk-kemiska industrins råvaruförsörjning.
 - Ekonomisk processkalkyl.
 - Industriöversikt.
 - Industriell forskningsplanering.

Teknologi

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE NATURVETENSKAPLIG LINJE (alternativa timplaner)

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i teknologi
- skaffa sig elementära kunskaper i de för samtliga tekniska grenar gemensamma grundläggande tekniska ämnesområdena och förstå sambandet mellan dessa,
 - utveckla förmågan att självständigt och systematiskt använda sig av det samlade kunskapsstoffet,
 - förbereda sig för ingenjörsteknisk arbetsmetodik,
 - utveckla rittekniska färdigheter samt
 - förvärva förtrogenhet med ingenjörens vanligaste arbetshjälpmedel.

- HUVUDMOMENT**
- Materiallära.
 - Tillverkning.
 - Konstruktionselement.
 - Mekanik.
 - Hållfasthetslära.
 - Ritteknik och projektlära.

Teknologi El och Ke

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i teknologi El och Ke
- skaffa sig kunskap inom grundläggande tekniska ämnesområden,
 - skaffa sig kunskap om vanliga ingenjörshjälpmedel,
 - orientera sig om vanliga don, apparater och maskiner med anknytning till eltekniska (El) respektive kemitekniska (Ke) utrustningar,
 - orientera sig om transportdon och energimaskiner samt
 - förvärva förmågan att tolka tekniska ritningar.

- HUVUDMOMENT**
- Materiallära.
 - Tillverkning.
 - Mekanik.
 - Hållfasthetslära.
 - Apparatbyggnad.
 - Bärkonstruktioner.
 - Maskinbyggnad.
 - Konstruktionselement.
 - Ritteknik.
 - Maskinlära (EI).

Teknologi Ma

TVÅÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i teknologi Ma skaffa sig kunskap inom grundläggande tekniska ämnesområden, skaffa sig kunskap om vanliga konstruktionselement, skaffa sig kunskap om vanliga ingenjörshjälpmedel, orientera sig om vanliga don, apparater och maskiner inom det maskintekniska tillverkningsområdet samt förvärva förmåga att tillämpa kunskapsstoffet samt skaffa sig ritteknisk färdighet.

- HUVUDMOMENT**
- Materiallära.
 - Mekanik.
 - Hållfasthetslära.
 - Apparatbyggnad.
 - Transportdon.
 - Bärkonstruktioner.
 - Maskinbyggnad.
 - Konstruktionselement.
 - Ritteknik.

Telekommunikation

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i telekommunikation skaffa sig kunskap om grundläggande begrepp och metoder vid upptagning, överföring och återgivning av signaler, orientera sig om material, komponenter, apparater och utrustningar inom telekommunikation och om telekommunikationssystem samt förvärva förmågan att lösa enklare problem och färdighet att använda apparatur och mätutrustningar inom telekommunikation.

- HUVUDMOMENT**
- Signaler.
 - Strömkretsanalys.
 - Informationsteori.
 - Trådbunden telekommunikation.
 - Elektromagnetiska vågor.
 - Radio- och televisionsteknik.
 - Mikrovågteknik.
 - Material och komponenter.
 - Mätteknik.

TVÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i telekommunikation skaffa sig kunskap om metoder för upptagning, överföring och återgivning av signaler, orientera sig om telekommunikationssystem och däri ingående komponenter samt utveckla sin förmåga att tillämpa eltekniska mätmetoder.

- HUVUDMOMENT**
- Signaler.
 - Strömkretsar.
 - Trådbunden telekommunikation.
 - Elektromagnetiska vågor.
 - Radio- och televisionsteknik.

- Mikrovågteknik.
- Komponenter.
- Mätteknik.

Textilkunskap

KONSUMTIONSLINJE

Gren för storhushåll och restaurang

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i textilkunskap utveckla intresset och känslan för ett estetiskt och ekonomiskt omdöme i textila frågor, inhämta kunskap om textila material och varor, skaffa sig kunskap om olika textila tekniker, förvärva kunskap i sömnad, utveckla förmågan att inhämta informationer genom anvisningar, instruktioner o dyl, förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning, utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

HUVUDMOMENT

- Textila material och varor.
- Mode och kläder.
- Sömnad.
- Konstsömnad.
- Väveriteknik.
- Inredningskunskap.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Konsumentekonomisk gren

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i textilkunskap skaffa sig kunskap om användning, vård och underhåll av textila material och varor för såväl individuella som institutionella behov samt förvärva kunskaper i sömnad och andra vanliga textila tekniker.

- HUVUDMOMENT**
- Textila material och varor.
 - Sömnad.
 - Andra textila tekniker.
 - Återanvändning.
 - Arbetsteknik och arbetsorganisation.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Textilkunskap, sömnad

KONSUMTIONSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i textilkunskap, sömnad inhämta kunskap om textila material och varor samt om användning, vård och underhåll av dessa, förvärva kunskap och färdighet i konstruktion, förändring och provning av mönster, förvärva kunskap och färdighet i sömnad och provning av kläder, förvärva grundläggande kunskap och färdighet i knyppling, utveckla förmågan att inhämta information genom anvisningar, instruktioner o dyl, skaffa sig orientering om och erfarenhet av arbetslivets villkor genom arbetslivsstudier inom området samt skaffa sig kunskaper om och färdigheter i arbetsorganisation och arbetsteknik.

- HUVUDMOMENT**
- Textila material och varor, med tillämpad fysik och kemi.
 - Mode och kläder.

- Vård, underhåll och återanvändning.
- Mönster.
- Sömnad.
- Knyppling.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.
- Arbetsteknik.
- Arbetsorganisation.
- Arbetslivsorientering.

Textilkunskap, vävning

KONSUMTIONSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i textilkunskap, vävning inhämta kunskap om textila material och varor samt om användning, vård och underhåll av dessa, förvärva kunskap och färdighet i vävning, förvärva grundläggande kunskap och färdighet i konstsömnad, utveckla förmågan att inhämta information genom anvisningar, instruktioner o dyl, skaffa sig orientering om och erfarenheter av arbetslivets villkor genom arbetslivsstudier inom området samt skaffa sig kunskaper om och färdigheter i arbetsorganisation och arbetsteknik.

- HUVUDMOMENT**
- Textila material och varor, med tillämplad fysik och kemi.
 - Bindningar.
 - Vävning.
 - Konstsömnad.
 - Inredning.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.
 - Arbetsteknik.
 - Arbetsorganisation.
 - Arbetslivsorientering.

Träblasinstrument

Se Sång/instrument.

Träteknik

TRÄTEKNISK LINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i träteknik inhämta kunskaper om maskiner, verktyg och material samt om lämpliga bearbetnings- och tillverkningsmetoder, skaffa sig grundläggande färdigheter i maskinell och manuell bearbetning, utveckla förmågan att inhämta informationer och data i instruktioner, ritningar, tabeller o dyl, förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning, utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Maskiner och handverktyg.
 - Material av olika slag.
 - Konstruktionsprinciper.
 - Maskinell och manuell bearbetning.
 - Montering.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Tyska

Se Moderna språk.

VVS

FYRAÅRIG TEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i VVS orientera sig om de faktorer som inverkar på rumsklimatet samt orientera sig om de värme-, ventilations-, vatten- och avloppsinstallationer som normalt förekommer i byggnader.

HUVUDMOMENT

- Fysiologiska grunder.
- Värmeteknik.
- Ventilations- och luftbehandlingsteknik.
- Sanitetsteknik.

Verkstadsteknik

VERKSTADSTEKNISK LINJE

MÅL Eleven skall genom undervisningen i verkstadsteknik inhämta kunskaper om förekommande maskiner och material samt om olika vid arbetsprocesserna använda utrustningar, verktyg och mätdon,
skaffa sig grundläggande färdighet att utföra olika arbetsuppgifter, utveckla förmågan att rätt använda och tolka informationer och data i anvisningar, instruktioner, ritningar, tabeller o dyl,
förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning,
utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt
förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

HUVUDMOMENT

- Maskiner och verktyg.
- Material.
- Mätdon och mätmetoder.

- Verkstadsmekaniska arbeten.
- Plåt- och svetsarbeten.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Vardkunskap

SOCIAL SERVICELINJE

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisning i vardkunskap
- skaffa sig kunskaper om människokroppens byggnad och funktion,
 - orientera sig om sambandet mellan levnadssätt och hälsa med tonvikt på hygienens, kostens och motionens betydelse för hälsan,
 - skaffa sig kunskaper om god hygienisk arbetsteknik,
 - skaffa sig grundläggande kunskaper i allmän hälso- och sjukvård samt grundläggande kunskaper om vanligt förekommande sjukdomstillstånd där den sjuke kan vårdas hemma,
 - skaffa sig kunskaper om allmänna åtgärder vid akut insjuknande samt första hjälpen vid olycksfall,
 - skaffa sig kunskaper om grundläggande principer och metoder för sjukvård i hemmet samt om hur samverkan sker mellan primärvårdens hälso- och sjukvård samt social service,
 - skaffa sig grundläggande kunskaper om de vanligaste läkemedlen och deras verkningsätt, biverkningar och hantering i hemmiljö samt
 - skaffa sig kunskaper om de vanligaste tekniska hjälpmedlen.

HUVUDMOMENT

- Människokroppen som system.
- Friskvård.
- Smitta och smittspridning.
- Allmän hälso- och sjukvård.
- Sjukdomstillstånd.
- Omvårdnad av sjuka i hemmet.
- Läkemedelslära.
- Tekniska hjälpmedel.

Andra läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i vårdkunskap
- skaffa sig utökade kunskaper om människokroppens byggnad och funktion för att förstå förändringar i samband med sjukdom, handikapp och åldrande,
 - skaffa sig kunskap om miljöns betydelse för uppkomsten av sjukdomstillstånd och om hur dessa kan förebyggas,
 - skaffa sig kunskaper om samhällets åtgärder för förebyggande hälso- och miljövård,
 - skaffa sig kunskaper om principer och metoder för ADL-träning i hemmet samt kunskaper för medverkan vid instruktion och träning,
 - skaffa sig kunskaper om vård av svårt sjuka och döende som kan vårdas i hemmet samt kunskaper om egna och andras reaktioner,
 - skaffa sig kunskaper om de medicinska följdverkningarna av missbruk av olika slag samt
 - skaffa sig kunskaper om hur åldrandet påverkar sjukdomsförlopp och sjukdomssymtom.

- HUVUDMOMENT**
- Människokroppens byggnad och funktion.
 - Omgivningshygien.
 - Habilitering och rehabilitering.
 - Somatiska och psykiska sjukdomar.
 - Vård i livets slutskede.
 - Geriatrik.
 - Psykologiska aspekter på vårdarbetet.

VÅRD LINJE

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård
Gren för psykiatrisk vård (andra läsåret)
Gren för barna- och ungdomsvård

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i vårdkunskap
- skaffa sig grundläggande kunskap om människokroppens byggnad och funktioner,
 - skaffa sig kännedom om hygieniska faktorerens betydelse för hälsotill-

ståndet och grundläggande kunskap om åtgärder för personlig hygien och hälsovård samt för hygien på arbetsplatsen,

skaffa sig kännedom om samhällets vårdorganisation och vårdformer,

skaffa sig kännedom om de vanligast förekommande sjukdomstillstånden och om åldrandets funktionsförändringar och sociala förändringar,

skaffa sig kunskap om olika principer och metoder för grundläggande vårduppgifter samt

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

HUVUDMOMENT

- Anatomi och fysiologi.
- Mikrobiologi och hygien.
- Socialmedicin.
- Hälso- och sjukvård.
- Åldringsvård.
- Psykologiska aspekter i vårdarbetet.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Andra läsåret

MÅL

Eleven skall genom undervisningen i vårdkunskap

skaffa sig kunskap om miljöns betydelse från diagnostisk och terapeutisk synpunkt,

skaffa sig utökad kunskap om principer och metoder för respektive vårduppgifter,

skaffa sig utökad kunskap om vårdinstitutionen med beaktande även av administrativa, företagsekonomiska och sociologiska aspekter på vårdarbetet samt

skaffa sig kunskap om samarbets- och instruktionsmetodik och kännedom om administrativa funktioner och rutiner.

HUVUDMOMENT

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård Gren för psykiatrisk vård

- Allmän hälso- och sjukvårdslära.
- Medicinsk och kirurgisk sjukvårdslära.
- Åldringsvård.

- Psykiatrisk hälso- och sjukvårdslära.
- Psykologiska aspekter i vårdarbetet.
- Samarbets- och instruktionsmetodik.

Gren för barna- och ungdomsvård

- Vård av nyfödda barn.
- Barnsjukvård.
- Handikappvård.
- Psykologiska aspekter i vårdarbetet (avser variant för barnsjukvård).

Gren för hälso- och sjukvård

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i vårdkunskap skaffa sig kännedom om sambandet mellan miljö, levnadssätt, kostvanor och hälsa,
- kännedom om betydelsen av hälsovård i förebyggande syfte och om samhällets insatser för bibehållande av fysisk och psykisk hälsa,
- orientering om hälso- och sjukvårdens organisation i den egna kommunen,
- insikt om och utveckla förmågan att i vårdarbetet förstå och respektera människors rätt till medinflytande, personlig integritet och självbestämmande med hänsyn till social, kulturell och religiös bakgrund,
- insikt om faktorer av betydelse för en trygg vårdmiljö och goda relationer mellan vårdpersonal, sjuka och anhöriga,
- kunskaper om principer för personlig omvårdnad och dagligen förekommande vårduppgifter,
- kännedom om principer för rehabiliterande insatser som ett led i behandling inom somatisk och psykiatrisk vård samt vårdpersonalens medverkan i primär-ADL,
- insikt om den speciella omvårdnad som krävs och de förväntningar patient och anhöriga har på personalen vid sjukdom som leder till död,
- grundläggande kunskaper om smittämnen och smittvägar samt principer och arbetsmetoder för förhindrande av smittspridning och för upprätthållande av god hygien i vårdarbetet,

grundläggande kunskaper om människokroppens byggnad och funktion för förståelse av förändringar i samband med sjukdom och åldrande,

kunskaper om grundläggande rörelseprinciper för att kunna använda rätta arbetsställningar,

kännedom om vanligt förekommande sjukdomstillstånd, undersökningar och behandlingar för att i det dagliga arbetet kunna delta i vården, göra observationer och ge rapporter om patienters hälsotillstånd och situation,

kännedom om psykosomatiska symtom och psyko-geriatrisk vård,

kunskaper om principer för första hjälpen vid olycksfall och akut insjuknande samt om sjukhusets katastrofberedskap,

information om hälso- och sjukvårdspersonalens uppgifter vid katastrofer,

insikt om lagar och säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning i avsikt att skydda personal och patienter,

färdighet att vid tillämpningsövningar omsätta sina samlade kunskaper i vårdkunskap samt

information om olika vårdideologier och exempel på olika sätt att organisera vårdarbetet inom somatisk och psykiatrisk vård.

HUVUDMOMENT

- Hälsovård och hälsolära.
- Omvårdnad.
- Mikrobiologi och hygien.
- Anatomi, fysiologi och sjukdomslära.
- Ergonomi.
- Rehabilitering.
- Olycksfallsvård och katastrofberedskap.
- Vårdideologier och vårdarbetets organisation.
- Tillämpningsövningar.

Andra läsåret

MÅL

Eleven skall genom undervisningen i vårdkunskap skaffa sig kännedom om hälso- och sjukvårdens organisation och om de allmänna målen för hälso- och sjukvårdspolitik, kunskaper om gällande lagar, författningar och bestämmelser samt om hur de skall tillämpas inom olika områden i vårdarbetet,

kunskaper om hälsofrämjande åtgärder för att kunna medverka i hälsovårdsarbetet och i en med hälsovård samordnad sjukvård,

kunskaper för att kunna upptäcka, vidmakthålla och utveckla det friska hos individen fysiskt och psykiskt,

kunskaper om olika sätt att planera vårdarbetet och personalens ansvar beroende på arbetsplatsens organisation,

orientering om forsknings- och utvecklingsarbete som berör omvårdnadsarbetet,

fördjupade kunskaper i personlig omvårdnad, rehabilitering och vårdplanering för att i samverkan med andra kunna tillgodose olika behov med hänsyn till målgrupp, hälsotillstånd och personlig integritet,

kunskaper om förekommande undersökningar och behandlingar för att kunna medverka vid sådana samt om övervakning och vårdåtgärder i samband härmed,

kunskaper för att kunna göra observationer och ge rapporter om patienters hälsotillstånd och situation,

kunskaper om vård i samband med olika sjukdomstillstånd och skador samt vid livshotande tillstånd med beaktande av patientens medicinska, psykologiska och sociala behov,

kunskaper om fysiologiska och psykologiska skeenden i samband med livshotande tillstånd och död,

fördjupade kunskaper om vård i livets slutskede och betydelsen av sjukvårdspersonalens omsorg om patient och anhöriga,

insikt om egen förmåga att skapa kommunikation och goda relationer mellan vårdpersonal, sjuka och anhöriga samt hur man bearbetar upplevelser och attityder tillsammans med övriga i arbetslaget,

kunskaper om samverkan i arbetslag mellan primärvård och olika områden inom social service avseende omvårdnad, service och sjukvård,

fördjupade kunskaper om arbetsfysiologiska problem och rörelseprinciper och om hur man omsätter sina kunskaper i olika arbetsuppgifter,

kunskaper om inventarie- och materielvård samt kostnadsaspekter,

kunskaper om arbetsledande och pedagogiska uppgifter såsom introduktion, information och handledning samt

färdighet att vid tillämpningsövningar omsätta sina samlade kunskaper.

- HUVUDMOMENT**
- Hälso- och sjukvårdens organisation och arbetsformer.
 - Allmän hälso- och sjukvårdslära.
 - Omvårdnad.
 - Livets slutskede.
 - Medicinsk och kirurgisk sjukvård.
 - Psykiatrisk vård.
 - Geriatrisk och psyko-geriatrisk vård.
 - Rehabilitering inom somatisk, psykiatrisk och geriatrisk vård.
 - Ergonomi.
 - Samarbets- och handledningsmetodik.
 - Tillämpningsövningar.

Vårdpraktik

VÅRD LINJE

Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård
Gren för psykiatrisk vård
Gren för barna- och ungdomsvård

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall genom vårdpraktiken
- förvärva insikt om vårdsituationen från individens synpunkt,
 - utveckla förståelse för individens behov med utgångspunkt från den totala livssituationen,
 - utveckla sin färdighet att utföra grundläggande vårduppgifter,
 - utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt
 - förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

- HUVUDMOMENT**
- Grundläggande vårduppgifter inom akutsjukvård.
 - Grundläggande vårduppgifter inom långtidssjukvård.
 - Grundläggande vårduppgifter inom åldringsvård.

Andra läsåret

- MÅL** Eleven skall genom vårdpraktiken förvärva färdighet att utföra vårduppgifter med utgångspunkt från den enskilda individens behov,
- utveckla sin förmåga till god personlig kontakt för att kunna fungera i en terapeutisk miljö,
- förvärva färdighet för medverkan i den medicinska vården, övervakning av arbetsplatsens hygien samt i skötsel och underhåll av inventarier och utensilier,
- utveckla sin förmåga till samarbete samt skaffa sig övning i instruktionsmetodik,
- förvärva insikter om hur företagsekonomiska aspekter, arbetarskyddsföreskrifter och gällande bestämmelser om ansvar och skyldigheter skall tillämpas i vårdarbetet,
- utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt
- förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

HUVUDMOMENT **Gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård**

- Medicinsk och/eller kirurgisk sjukvård.
- Åldringsvård.
- Psykiatrisk vård.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Gren för psykiatrisk vård

- Psykiatrisk vård.
- Omsorger om psykiskt utvecklingsstörda (avser variant för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda vuxna).
- Medicinsk och/eller kirurgisk vård.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Gren för barna- och ungdomsvård

Variant för barnsjukvård

- Vård av nyfödda barn.
- Vård av sjuka barn.

- Vård av gravt utvecklingsstörda/handikappade.
- Arbetsplatsens miljöfrågor.

Gren för hälso- och sjukvård

Första läsåret

- MÅL** Eleven skall genom vårdpraktiken
- skaffa sig kännedom om och förståelse för olika individers situation och individuellt växlande behov av hjälp och omvårdnad samt hur personalens attityder och uppträdande påverkar den enskilda patienten och arbetsmiljön,
 - lära sig att utföra omvårdnadsuppgifter och att ta hänsyn till individens behov av trygghet, säkerhet och integritet,
 - lära sig att medverka i ADL-träning,
 - öva sig i att observera patienter, utföra elementära undersökningar och behandlingar samt rapportera sina iakttagelser,
 - lära sig att fungera som aktiv medlem i arbetslaget och få erfarenhet av samspel och relationer,
 - lära sig att tillämpa rätta arbetsställningar samt säkerhetsföreskrifter för att skydda sig själv och andra samt
 - få erfarenhet av hur öppen och sluten sjukvård och social serviceverksamhet samverkar.

- HUVUDMOMENT**
- Omvårdnadsarbete inom öppen hälso- och sjukvård och/eller social serviceverksamhet.
 - Omvårdnadsarbete inom långtidssjukvård alternativt medicinsk och/eller kirurgisk sjukvård.

Andra läsåret

- MÅL** Eleven skall genom vårdpraktiken
- skaffa sig erfarenhet av och förståelse för sjuka människors individuella behov av hälsoupplýsning och omvårdnad,
 - utveckla sin förmåga att iaktta, analysera och bedöma symtom samt reaktioner och behandlingsresultat vid olika sjukdomstillstånd för att kunna rapportera förändringar i de sjukas hälsotillstånd,
 - utveckla sin förmåga att upprätthålla goda relationer mellan patient, anhöriga och personal för att kunna medverka i en terapeutisk miljö,

skaffa sig kunnsighet i att utföra olika vårdmoment och ADL-träning på sådant sätt att patienten aktiveras/rehabiliteras och att trygghets-, säkerhets-, integritets- och vårdbehov tillgodoses,

delta i omvårdnad under livets slutskede,

skaffa sig kunnsighet för att medverka i den medicinska vården och för att utföra arbetsuppgifter i samband med undersökningar, behandlingar och administrering av läkemedel för oral, rektal, subcutan och intramuskulär tillförsel samt att i anslutning härtill rapportera sina iakttagelser,

skaffa sig kunnsighet i att sköta sjukvårdsteknisk utrustning med tillämpning av mikrobiologiska och hygieniska principer samt i att övervaka arbetsplatsens hygien och underhållet av inventarier och utrustning,

skaffa sig insikt i hur företagsekonomiska aspekter, skyddsföreskrifter och gällande bestämmelser om ansvar och skyldigheter skall tillämpas i vårdarbetet,

förbereda sig för att medverka i introduktion och handledning på arbetsplatsen,

utveckla sin förmåga att iaktta och analysera psyko-sociala förhållanden på arbetsplatsen,

öva sig i att tala om sina tankar, känslor och reaktioner som berör förhållanden mellan elev, patient och personal samt

skaffa sig insikt i förändringar inom arbets- och yrkesområdet.

HUVUDMOMENT

- Psykiatrisk vård.
- Medicinsk och/eller kirurgisk sjukvård alternativt långtidssjukvård.
- Arbetsplatsens skyddsfrågor.

Växthusodling

TRÄDGÅRDSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i växthusodling inhämta kunskaper om biologiska, tekniska och ekonomiska betingelser för växthusodling,

skaffa sig grundläggande färdigheter att utföra inom växthusodling vanligen förekommande arbeten samt

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Snittblommor.
 - Krukväxter och utplanteringsväxter.
 - Köksväxter.
 - Växtnäring.
 - Växtskydd.
 - Byggnader.
 - Ekonomiska beräkningar.
 - Arbetarskydd.

Växtodling

JORDBRUKSLINJE

- MÅL** Eleven skall genom undervisningen i växtodling inhämta kunskaper om biologiska, tekniska och ekonomiska betingelser för växtodling,
- skaffa sig grundläggande färdigheter att utföra inom växtodling vanligen förekommande arbeten samt
- förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning.

- HUVUDMOMENT**
- Lantbruksbiologi.
 - Jordbearbetning.
 - Växtnäringstillförsel.
 - Växtskydd.
 - Odling, skötsel och lagring.
 - Arbetsplatsens miljöfrågor.

Yrkesprofilering

DRIFT- OCH UNDERHÅLLSTEKNISK LINJE

MÅL Gren för energiteknik

Specialisering mot det kraft- och värmetekniska området

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kännedom om kraft- och värmeproducerande anläggningar,

skaffa sig grundläggande kunskaper om värmemotorers konstruktion och funktion,

skaffa sig kunskap om och viss färdighet i drift och underhåll av kraft- och värmeanläggningar samt

inhämta vidgade kunskaper om skydds- och säkerhetsföreskrifter och deras tillämpning.

Specialisering mot det fastighetstekniska området

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kunskaper om konstruktion och funktion hos de maskiner och apparater som förekommer,

skaffa sig grundläggande kunskaper i en fastighetsanläggnings drift och underhåll,

skaffa sig kunskap om gällande lagstiftning och fastighetsförvaltningens ekonomi samt

förvärva insikt om gällande säkerhetsföreskrifter och deras tillämpning.

Specialisering mot det vatten- och avloppstekniska området

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kännedom om VA-anläggningar samt recipienter och vattentäkter,

skaffa sig grundläggande kunskap om de processer som förekommer inom området,

skaffa sig kunskap om komponenter och utrustningar,

skaffa sig kunskap om och viss färdighet i vattenanalys,

orientera sig om miljövärd,

skaffa sig kunskap om och viss färdighet i fråga om drift och under-

håll av VA-anläggningar och gällande säkerhetsföreskrifter samt orientera sig om gällande lagar och förordningar.

Specialisering mot det kyltekniska området

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kännedom om grundläggande kylteknisk teori och kyltekniska anläggningar,

skaffa sig kunskap om konstruktion och funktion av maskiner och apparater som förekommer i olika typer av kyltekniska anläggningar,

skaffa sig kunskap om och viss färdighet i installation och idrifttagning av kyltekniska system samt service och underhåll av sådana anläggningar samt

förvärva insikt i gällande säkerhetsföreskrifter och deras tillämpningar.

Gren för fartygsteknik

Specialisering mot däckstjänst

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig ökade kunskaper om lasthantering,

skaffa sig kunskap om nautiska grundbegrepp och definitioner,

skaffa sig grundläggande färdighet i avläsning av navigeringsinstrument,

inhämta kännedom om lagar och förordningar,

skaffa sig viss färdighet i navigering,

skaffa sig ökade kunskaper och färdigheter i arbetsuppgifter rörande drift och underhåll samt

inhämta vidgade kunskaper om skydds- och säkerhetsföreskrifter och deras tillämpning.

Specialisering mot maskintjänst

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig ökade kunskaper om fartygs framdrivningsmaskineri, dess konstruktion och funktion,

skaffa sig ökad färdighet i att självständigt utföra förekommande underhållsarbeten på i fartyg förekommande maskinanläggningar,

skaffa sig färdighet i driftkontroll av maskinanläggningar samt

inhämta vidgade kunskaper om skydds- och säkerhetsföreskrifter och deras tillämpning.

Specialisering mot fiske

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig färdighet i fiske och redskapsarbete,

skaffa sig kännedom om nautiska grundbegrepp och definitioner,

skaffa sig grundläggande färdighet i avläsning av navigeringsinstrument,

skaffa sig viss färdighet i navigering,

få orientering om fiskhantering och beredningsindustri,

få orientering om fiskets myndigheter och organisationer,

lära sig tillämpa gällande föreskrifter och bestämmelser angående fiske,

lära känna ekonomisk redovisning och enkel bokföring,

skaffa sig kännedom om hydrografi och meteorologi,

skaffa sig kännedom om fiskeribiologi och miljövård samt

inhämta kunskap om kostens sammansättning och dess betydelse för hälsa och prestationsförmåga.

Gren för eldriftteknik

Specialisering mot det eldistributionstekniska området

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kännedom om eldistributionsanläggningars uppbyggnad och funktion,

skaffa sig kunskap om komponenter och utrustning,

skaffa sig kunskap om och viss färdighet i drift och underhåll av eldistributionsanläggningar,

orientera sig om kontroll och övervakningssystemens uppbyggnad och funktion samt

inhämta vidgade kunskaper om skydds- och säkerhetsföreskrifter och deras tillämpning.

Specialisering mot det vattenkrafttekniska området

Eleven skall genom sina studier

skaffa sig kännedom om vattenkraftproducerande anläggningar,

orientera sig om vattenreglering och vattenförsörjningsvägar,

skaffa sig grundläggande kunskaper om vattenturbiner samt tillhörande styr- och reglerutrustningar,

skaffa sig kunskap om och viss färdighet i drift och underhåll av vattenkraftanläggningar samt

inhämta vidgade kunskaper om skydds- och säkerhetsföreskrifter och deras tillämpning.

Alfabetisk förteckning över ämnen och ämnesförkortningar för gymnasieskolans linjer

- Administration (Adm)
Allmän musikleära (Amu)
Allmän språkkunskap (As)
Analytisk och fysikalisk kemi (Afk)
Anatomi och fysiologi (Anf)
Animalieproduktion (Apr)
Anläggning (Anl)
Apparatteknik (App)
Arbetslivsorientering (Ao)
Arbetsmetodik (Arm)
- Barn- och ungdomskunskap (Buk)
Barnvårdspraktik (Bvp)
Barnkunskap (Bak)
Beklädnadsteknik (Bek)
Bild (Bi)
Bild, estetisk specialisering (Bs)
Biokemi (Bke)
Biologi (Bi)
Bleckblåsinstrument (Bbi)
Bostads/miljökunskap (Bmk)
Bygg- och anläggningsteknik (Bat)
Byggteknik (Byt)
- Datakunskap (Da)
Distribution (Di)
Distributionskunskap (Dik)
Distributionspraktik (Dip)
Dramatik (Dr)
Drivning (Dri)
- Ekonomikunskap (Eko)
El- och reglerteknik (Ert)
El-teleteknik (Ett)
Elanläggning (Ela)
Eldriftteknik (Edt)
- Elektronik (Enk)
Elkraft (Elk)
Ellära (Ell)
Elmaskiner (Elm)
Elteknik By (Elt)
Elteknik Ke (Elt)
Elteknik Ma (Elt)
Energi (Ene)
Energi- och mätteknik (Em)
Engelska (En)
Ensemble (Ens)
Ergonomi (Er)
- Familjekunskap (Fak)
Farmakologi (Far)
Fartygsteknik (Ftt)
Filosofi (Fs)
Finska (Fi)
Fordonsteknik (For)
Formgivning (Fog)
Franska (Fr)
Frilandsodling (Flo)
Fritt valt musikarbete (Fvm)
Fysik (Fy)
Fysikalisk kemi (Fke)
Fysikalisk kemi med analys (Fka)
Företagsekonomi (Fe)
- Grekiska (Grk)
- Historia (Hi)
Hus- och stadsplanering (Hsp)
Husbyggnad (Hus)
Hälsa och hygien (Hyg)
Hälsokunskap (Hä)
Hälsovård och hemsjukvård (Hvh)

- Idrott (Id)
 Italienska (It)

 Kemi (Ke)
 Kemiteknik (Ket)
 Kinesiska (Ki)
 Klaverinstrument (Kli)
 Knäppinstrument (Kni)
 Konst- och musikhistoria (Km)
 Konstruktion By (Kob)
 Konstruktion Ma (Kon)
 Konsument- och varukunskap (Kov)
 Konsumentkunskap (Kk)
 Kontorskunskap (Ktk)
 Kontorspraktik (Ktp)
 Kost- och konsumentkunskap (Kkk)
 Kostkunskap (Kok)
 Körsång (Kör)

 Lantbruksekonomi (Lek)
 Lantbruksmaskiner och byggnadsunderhåll
 (Lmb)
 Latin (La)
 Livsmedelsteknik (Liv)

 Markbyggnad (Mby)
 Maskinlära (Mal)
 Maskinräkning och maskinbokföring (Mrb)
 Maskinskrivning (Ms)
 Maskinskrivning och kontorskunskap (Mk)
 Maskinteknik Du (Mtk)
 Maskinteknik El (Mtk)
 Matematik (Ma)
 Mikrobiologi och hygien (Mbh)
 Miljövårdsteknik (Mt)
 Musik (Mu)
 Musik, estetisk specialisering (Me)
 Musikhistorisk orientering (Muo)

 Naturkunskap (Nk)
 Naturvård (Nav)

 Organisk kemi (Oke)

 Portugisiska (Po)
 Praktik i skolverkstad (Prs)
 Processteknik (Prc)

 Produktion By (Prb)
 Produktion Ma (Prd)
 Produktionsteknik (Prt)
 Psykologi (Ps)

 Redovisning (Rd)
 Redovisning och distribution (Rdi)
 Reglerteknik El (Reg)
 Reglerteknik Ma (Reg)
 Religionskunskap (Re)
 Ryska (Ry)
 Rättskunskap (Rk)
 Rörelse (Rör)

 Samhällskunskap (Sh)
 Sjukdomslära (Sjl)
 Skogsproduktion (Spr)
 Skolverkstadspäktik (Svp)
 Slagverksinstrument (Slv)
 Slöjd (Sl)
 Social servicekunskap (Ssk)
 Social servicepraktik (Ssp)
 Social- och familjekunskap (Sfk)
 Socialkunskap (So)
 Socialmedicin (Som)
 Spanska (Sp)
 Specialarbete By (Spe)
 Specialarbete Ke (Spe)
 Specialarbete Ma (Spe)
 Specialidrott (Sc)
 Stenografi (Sg)
 Stråkinstrument (Sti)
 Svenska (Sv)
 Svenska som främmande språk (Sfs)
 Systemteknik (Syt)
 Sång/instrument (Sng)

 Teknisk kemi (Tke)
 Teknologi (Tl)
 Teknologi El och Ke (Tl)
 Teknologi Ma (Tl)
 Telekommunikation (Tko)
 Textilkunskap (Tex)
 Textilkunskap, sömnad (Texsöm)
 Textilkunskap, vävning (Texväv)
 Träblåsinstrument (Tbi)
 Träteknik (Trä)
 Tyska (Ty)

VVS (Vvs)

Verkstadsteknik (Ver)

Vårdkunskap (Vdk)

Vårdpraktik (Vdp)

Växthusodling (Vho)

Växtodling (Vod)

Yrkesprofilering (Ypr)

Register

REGISTER

Till Mål och riktlinjer, Allmänna anvisningar och Allmänna bestämmelser till timplanerna.

A

ANT-frågor 72, 73
 Alternativa timplaner 138
 Arbets- och studieteknik 20, 23, 26, 41, 43, 45, 46, 56, 139
 Arbetsbörda, elevernas 47, 49, 50, 60, 71, 72
 Arbetslivsfostran 44, 45
 Arbetslivsorientering 45
 Arbetsmiljö 22, 71
 Arbetsätt 25, 42 f
 Avgångsbetyg 62
 — nytt 143
 Avnämare 39

B

B-språk 139
 Bedömning av eleverna 55 ff
 Beting 47, 60
 Betyg 142
 Betygsfördelning 63
 Betygsnormering 64
 Betygsspridning 62
 Betygsättning 55 ff, 61 ff
 — preliminär 64 f
 Bibliotek 65, 66, 70
 Bild- och ljudmaterial 67
 Bok- och bibliotekskunskap 53
 Byte av studieväg 38 f

C

C-språk 139
 Centrala prov Se prov

D

Dagstidning 67
 Delning av klass eller grupp 46, 139
 Diagnostiska prov Se prov

E

Elevaktivitet 25
 Elevantal 139
 Elever med svårigheter 18, 26, 27, 37, 47, 48, 62, 72
 Elevmedverkan 22, 26, 33, 44, 52, 54, 58
 Elevvård 23, 27, 70 ff
 Elevvårdskonferens 52
 Estetisk—praktiska ämnen 21

F

Film, musik och teater 22, 54, 68
 Framtidsberedskap 17, 18, 19
 Fredsfrågor 24
 Fritidsverksamhet 23, 47
 Fritt tillval 140
 Frivillig undervisning 141
 Fysisk träning 22
 Föreningsverksamhet 26, 34, 45, 65
 Förlängd undervisning 143
 Föräldraorganisationer 31
 Föräldramöten 31

G

Gemensam samling 45, 54 f
 Glidande betygsskala 64
 Grupparbete 43, 57
 Gymnasieskolans mål 17

H

Handikappade elever 23, 36, 62, 72, 73
Hemuppgifter 47, 50
Huvudmoment 25, 40
Hälsa, elevens 23

I

Individualisering 20, 22, 26
Inlärningsstudio 68
Integration Se ämnessamverkan
Internationalism 17, 21, 24, 40, 54
Introduktionsdag 31, 36, 46
Invandrarelever 62

J

Jämställdhet 24, 40

K

Klasskonferens 33, 36, 52, 64, 65, 141
Kommunikationsförmåga 20
Koncentrationsdag 51 f
Koncentrationsläsning 54, 141
Konferenser 52
Se även elevvårdskonferens, klasskonferens,
planeringskonferens, ämneskonferens.
Konkretion Se verklighetskontakt
Kunskapskontroll Se prov
Kursplaner 40

L

Likvärdig utbildning 19
Livsåskådningsfrågor 23, 39
Lokaler, upplåtelse av 32, 34, 55
Långläxa 47
Lägerskola 44, 51
Lärlag 141
Läromedel 43, 65 ff
Läromedelscentral 70
Läroplanen 24
Läs- och skrivsvårigheter 62

M

Massmedia, kontakt med 32
— i undervisningen 25, 51, 65
Miljövård 42
Mindre studiekurs 39, 142 f
Mottagningstid 30
Musik Se film, musik och teater
Myndigheter, kontakt med 32

O

Objektivitetskrav 20, 39 f
Ordningsregler 34

P

Personlighetsutveckling 19
Planeringskonferens 36, 49, 60
Politisk verksamhet 54 f
Praktik 141 f
Prov 56, 58 ff
— centrala 60, 64
— diagnostiska 56, 58, 60, 61
— muntliga 58
— skriftliga 59

R

Redovisning av arbetsuppgift 50, 58, 60
Religiös verksamhet 54 f
Röst- och talvård 53

S

Samarbete mellan elever 43
Se även grupparbete.
Samarbetsnämnd 33
Samlevnadsundervisning 54
Samordnade timplaner 138
Samundervisning av klasser 141
Samverkan inom skolan 17, 33 f
Se även ämnessamverkan, skola—hem,
skola—samhälle.
Sekretessbestämmelser 36
Självinstruerande material 61, 69
Självstudier 140

Självständighet 17, 19, 24
Självständigt arbete 42, 44, 45, 46 f, 66
Skapande verksamhet 22, 23
Skola—hem 18, 27, 30 f, 33
Skola—samhälle 18, 19, 31 f, 34
Skolhälsovård 23, 45, 71
Skolradio och skol-TV 69
Skoltidningsverksamhet 35
Solidaritet 17, 24
Specialarbete 47, 51, 53, 60
Specialundervisning 47, 48
Stoffurval 40, 43
Studie- och yrkesorientering 23, 35 ff, 45, 53, 71, 73, 141
Studiebesök 32, 43, 51, 68
Studieplaner 50, 52
Studieteknik Se arbets- och studieteknik
Syo Se studie- och yrkesorientering

T

Teater Se film, musik och teater
Teknik och naturvetenskap 21
Tillval 38, 140
Timme till förfogande 34, 37, 45, 51, 52, 53 f, 140
Timreduktion 140

Tolerans 24, 40
Trafikfrågor 54

U

Undervisning 39 ff
Utveckling, individuell 22
— social 24
Utökad studiekurs 39

V

Verklighetskontakt 26
Verksamhetsformer Se arbetsätt
Värderingar 39

Y

Yrkesorientering Se studie-
och yrkesorientering
Yrkesråd 32

Ä

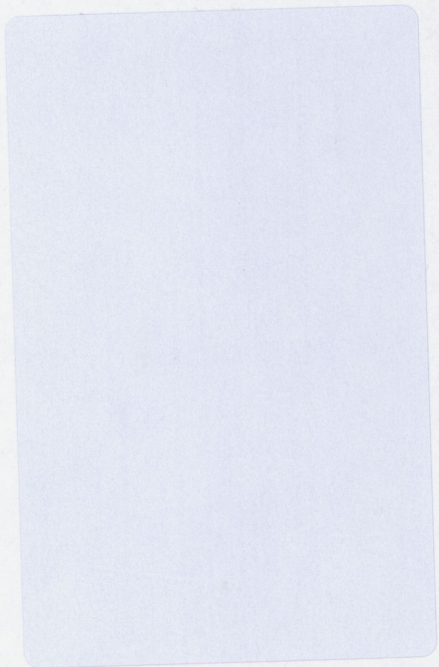
Ämneskonferens 33, 36, 40, 50, 52, 56, 64
Ämnessamverkan 25, 41 f, 49 ff

1

101

PEDAGOGISKA
BIBLIOTEKET

Lgy⁷⁰

Tredje upplagan 1983

Läroplan för gymnasieskolan

Allmän del

SKOLOVERSTYRELSEN 1970

UTBILDNINGSFÖRLAG

ISBN 91-40-71034-3

ORDINÄRE PRIS 16800
8931
STUDENTPRIS 12100
ESSELTE BOKHANDEL
Eckersteins